

Programmabegroting 2025–2028

INHOUDSOPGAVE

Programmabegroting 2025-2028	1
Inhoudsopgave	3
Aanbieding	5
Samenvatting	7
Hoofdstuk 1: Van Kadernota naar Begroting	8
1.1 Ontwikkeling begrotingssaldo	9
1.2 Formeel en structureel meerjarig begrotingssaldo 2025-2028	18
1.3 Ombuigingsambitie	21
1.4 Tarieven en toegepaste indexeringen	22
1.5 Financiële positie	23
1.6 Voorstel aan de raad	25
Hoofdstuk 2.1: Programma's.....	26
2.1.0 Programma 0 - Bestuur en Ondersteuning	27
2.1.1 Programma 1 - Veiligheid	39
2.1.2 Programma 2 - Verkeer, Vervoer en Waterstaat	47
2.1.3 Programma 3 - Economie	56
2.1.4 Programma 4 - Onderwijs	64
2.1.5 Programma 5 - Sport, Cultuur en Recreatie *	72
2.1.6 Programma 6 - Sociaal Domein	84
2.1.7 Programma 7 - Volksgezondheid en Milieu	105
2.1.8 Programma 8 - Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing .	117
Hoofdstuk 2.2: Paragrafen	126
2.2.1 Lokale heffingen.....	127
2.2.2 Bedrijfsvoering.....	140
2.2.3 Financiering.....	161
2.2.4 Verbonden Partijen.....	183
2.2.5 Onderhoud Kapitaalgoederen	189
2.2.6 Grondbeleid.....	195
2.2.7 Weerstandvermogen en Risicobeheersing	198
2.2.8 Omgevingswet	203
2.2.9 Duurzaamheid	207
2.2.10 Rechtmatigheid	218
2.2.11 Vluchtelingen (Oekraïne), statushouders en asielzoekers	221
Hoofdstuk 3: Financieel	222
3.1 Overzicht van baten en lasten	223
3.2 Uitgangspunten van de ramingen	225
3.3 Financiële positie	227
3.3.1 Financiële gevolgen bestaand beleid	227
3.3.2 Overzicht geraamde incidentele baten en lasten	228
3.3.3 Investerings	241
3.3.4 Reserves en voorzieningen	242
3.3.5 Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen	243
3.3.6 Algemene baten en lasten	243
3.3.7 EMU-saldo	246
Vaststellingsbesluit begroting 2025 - 2028	248
Bijlagen.....	1
0. Leeswijzer.....	2
1. Conversietabel programma's / Taakvelden / Producten	7
2. Lasten en baten per taakveld	19
3. Investeringsplannen 2025.....	88
4. Reserves en Voorzieningen 2025-2028	94

5. Algemene uitkering 2025-2028.....	138
6. Toelichting verbonden partijen (gemeenschappelijke regelingen en vennootschappen)	144
7. Onderzoeken 213A.....	197
8. Lijst van te besteden SPUKS in 2025	198
9. Lijst van afkortingen	199

AANBIEDING

Landgraaf, 7 november 2025

Aan de gemeenteraad van Landgraaf

Conform artikel 190 Gemeentewet bieden wij u hierbij de programmabegroting 2025 aan.
De begroting omvat tevens de meerjarenramingen 2026 tot en met 2028.

Wij stellen u voor deze begroting vast te stellen.

Burgemeester en wethouders van Landgraaf,

de secretaris,
ir. J.M.C. Rijvers

de burgemeester,
mr. R. de Boer CBM

SAMENVATTING

Pijn voor Perspectief

Voor u ligt de programmabegroting 2025 en meerjarenraming 2026–2028. Een programmabegroting die in tegenstelling tot voorgaande jaren beleidsarm is van opzet. Beleidsarm vanwege de financieel technische ingrepen van het Rijk die dit voorjaar in de zogeheten Voorjaarsnota 2024 zijn bekend gemaakt. De eerder toegezegde algemene uitkering 2025 is door het Rijk afgeroomd om daarmee een deel van het ravijn in 2026 te dichten. Daarnaast groeit de algemene uitkering meerjarig minder dan verwacht door de vervroegd ingevoerde nieuwe indexeringsystematiek die in de plaats komt van de oude “trap op trap af” systematiek. De groei van de uitkering wordt daardoor stabiel maar wel lager omdat er een directe koppeling wordt gelegd met het Bruto Binnenlands Product.

Dat doet **pijn** omdat aan onze uitgavenkant de lasten wel stevig stijgen met name vanwege de gestegen tarieven bij de Wmo, de loon- en prijsindexering bij de jeugdhulp, ons eigen apparaat maar zeker ook bij de vele gemeenschappelijke regelingen waar we in deelnemen. Een lastenstijging die met name het gevolg is van de CAO's die in de diverse sectoren zijn afgesloten waarbij de hoge inflatie in de afgelopen jaren natuurlijk een grote rol heeft gespeeld.

Geruststellend is nog enigszins dat we de vaste jaarlijkse investeringsruimte wel overeind hebben kunnen houden en dat we 2025, weliswaar door een stevig beroep te doen op de algemene reserve, formeel sluitend hebben weten te krijgen. Dit zonder dat daardoor onze weerstandsratio in enig jaar daalt onder de door de raad vastgestelde signaleringsgrens van 1. Dit laatste is mogelijk gebleken omdat we met het ravijnjaar 2026 in het vooruitzicht de afgelopen jaren een stevig deel van de algemene uitkering in die reserve hebben gestort.

Dankzij de gehandhaafde investeringsruimte kunnen we in 2025 circa €15 Miljoen investeren in bijvoorbeeld transformatie, wegen, verkeersveiligheid, bedrijfsvoering, riolen en onderhoud accommodaties.

Echter, alle in de kadernota geïnterpreteerde ruimtevrage beleidsalternatieven van zowel de raad als ook het college van B&W die rechtstreeks drukken op de exploitatie zijn niet opgenomen in deze begroting.

Vanaf 2026 zien we een structureel tekort in de exploitatie dat door de lichte groei van de algemene uitkering meerjarig weliswaar afloopt maar desondanks negatief blijft. Een tekort dat we vanwege de ook aanwezige risico's moeten aanpakken om zo snel mogelijk weer **perspectief** te hebben voor realisatie onze ambities. We gaan daarom direct na vaststelling van de begroting een traject starten tot herstel van ons structureel evenwicht in het voorjaar van 2026. Een traject waarbij wij de raad vroegtijdig en goed in positie zullen brengen om aan de hand van een breed en goed onderbouwd keuzemenu en een advies van ons college de noodzakelijke knopen door te hakken. Dit alles met als doel het evenwicht te herstellen maar ook ruimte te creëren voor nieuw beleid.

HOOFDSTUK 1: VAN KADERNOTA NAAR BEGROTING

1.1 Ontwikkeling begrotingsaldo

In dit deel van hoofdstuk 1 leggen we uit hoe we van de meerjarige raming 2025 tot en met 2027 zoals opgenomen in de primitieve begroting 2024 komen tot het geprognosticeerde saldo in deze ontwerpbegroting 2025 en de meerjarig geraamde saldi 2026 tot en met 2028.

1.1.1 Meerjarenraming primitieve begroting

Startpunt van de nieuwe ramingen in deze ontwerpbegroting zijn de 'oude' ramingen zoals die aan de raad zijn gepresenteerd en door de raad zijn vastgesteld in de primitieve begroting 2024 en meerjarenraming 2025-2027.

(x € 1.000)

Formeel saldo Begroting 2024	2024	2025	2026	2027
Formeel saldo 2024-2027 Kadernota 2024 vóór sluitend maken	-683	-633	-624	-535
Aframen deel restant doorwerking stelpost loon- en prijscompensatie 2023 naar € 400 duizend.	384	318	254	190
Verhogen voorschot BTW compensatiefonds van € 200 duizend naar € 350 duizend.	150	150	150	150
Mutaties stortingen (2024+2025) en onttrekkingen (2026+2027) algemene reserve	149	166	220	196
Formeel meerjarensaldo	0	0	0	0

Tabel formeel saldo B2024

We hebben u bij de begroting 2024 een formeel en structureel sluitend saldo gepresenteerd. In die begroting 2024 zat structureel voor circa € 1 miljoen aan nieuw beleid en incidenteel voor circa € 4,4 miljoen aan nieuw beleid dat gedekt is uit de reserves¹. Daarnaast bevatte de begroting naast de vaste investeringsbudgetten voor riolen en de investeringen voortkomend uit de MOP/MIP² een investeringsbudget van circa € 5,8 miljoen voor onder andere transformatie, reconstructieprojecten GVVP-ruggengraat en vervangingsinvesteringen wegen³.

(x € 1.000)

Structureel en reëel saldo begroting 2024	2024	2025	2026	2027
Formeel meerjarensaldo begroting 2024 en meerjarenraming 2025-2027	0	0	0	0
eenmalige baten	15.262	3.833	3.750	3.962
eenmalige lasten	16.959	11.233	2.524	4.373
Structureel en reëel meerjarensaldo	1.697	7.400	-1.226	411

Tabel structureel saldo B2024

¹ Voor 2025 stond in de begroting 2024 €785 duizend te onttrekken aan reserves ter dekking van incidenteel beleid.

² Meerjarige onderhouds en meerjarige investeringsplannen accommodaties.

³ Dit investeringsbedrag legt beslag op een nieuw geraamde omvang van ca. 264 duizend aan kapitaallasten vanaf 2025.

Het structurele evenwicht⁴ gaf een geheel ander beeld. Als gevolg van de geplande grote Rijksuitgaven van het Kabinet Rutte IV en de op dat moment nog geldende trap op trap af systematiek zouden wij in 2024 en in 2025 een grote stijging krijgen van de algemene uitkering⁵. Pas vanaf 2027 zou de algemene uitkering geïndexeerd gaan worden op basis van de nieuwe BBP systematiek. Het tussenliggende jaar 2026, het zogenaamde ravijnjaar, toonde ten opzichte van 2025 als gevolg van de veel lager geplande Rijksuitgaven in dat jaar een daling van het structurele saldo van maar liefst €8,6 miljoen. Anticiperend op dat ravijnjaar en gebruikmakend van de hoge algemene uitkering in de jaren 2022–2024 hebben wij veel extra middelen gestort in de algemene reserve. Vanuit de VNG werd ondertussen veel druk uitgeoefend op het Kabinet om iets te doen aan het ravijnjaar. Dit ravijnjaar noodzaakte ons ook terughoudendheid te betrachten in de voorstellen aan u voor het structureel dekken van nieuw beleid in de begrotingen 2023 en 2024.

1.1.2 Meerjarenraming Kadernota 2025

In juni hebben wij u in de kadernota 2025 een geactualiseerde meerjarenraming 2025–2028 gepresenteerd opgebouwd vanuit de formele meerjarenraming 2025–2027 uit de begroting 2024 zoals hiervoor gepresenteerd, alle tussentijdse besluiten genomen door de raad en alle op dat moment bekende en in te schatten majeure autonome ontwikkelingen waaronder de effecten van de septembercirculaire 2023 en de Rijks Voorjaarsnota 2024 maar ook de te verwachten autonome meerlasten Wmo en jeugdhulp. De nieuwe prognose van het formele saldo 2025 en meerjarenraming 2026–2028 in de kadernota 2025 was als volgt:

(x € 1.000)

Totaal autonome ontwikkelingen Kadernota 2025	2025	2026	2027	2028
Formeel saldo B2024	0	0	0	0
Budgettair effect septembercirculaire op Accres ten opzichte van B2024	582	451	1.800	4.498
Budgettair effect decembercirculaire	0	0	0	0
Budgettair effect Voorjaarsnota netto	-2.024	468	251	328
AO meerlasten wmo	-805	-447	-915	-1.416
AO meerlasten jeugdhulp	-437	-378	-840	-1.296
AO gewogen index CEP 2024 ten behoeve van OZB	9	-26	20	329
AO ontwikkeling salarislasten	-867	-917	-972	-1.654
AO minderlasten subsidie prof welzijnsinstellingen en verenigingen	114	123	200	27
AO meerlasten Gemeenschappelijke regelingen B2025 en meerjarenraming 2026–2028	-1.215	-1.083	-1.027	-1.289
AO diverse overige autonome ontwikkelingen toegelicht in kaarten	-1.082	-959	-842	-852
Prognose meerjarig saldo Kadernota 2025	-5.725	-2.768	-2.324	-1.324

Tabel autonome ontwikkelingen Kadernota 2025

⁴ Het structurele evenwicht is het formele evenwicht minus alle incidentele baten en incidentele lasten en vormt voor de toezichthouder een belangrijke indicator bij de toetsing van de begroting.

⁵ De algemene uitkering is naar aard een structurele baat. Ook als in een later jaar de uitkering veel lager is dan nog blijft in de beoordeling van de structurele en incidentele baten en lasten een structurele baat in het voorgaande jaar!

Een groot negatief formeel saldo in 2025 en ook een negatief meerjarig saldo. De verklaring ligt vooral in de stevige ingreep van het Rijk op het accres 2025 om het ravijn 2026 deels te dempen⁶, de nieuwe versneld ingevoerde aan het BBP gekoppelde indexeringsystematiek voor de algemene uitkering, de structureel doorwerkende hogere loon- en prijsstijgingen bij de Wmo en de jeugdhulp en de verhoogde structurele bijdragen aan onze gemeenschappelijke regelingen veelal ook vanwege loon- en prijsstijgingen. Loon- en prijsstijgingen die uitgaan boven de nieuwe prijsindexering van de algemene uitkering. Een algemene uitkering die circa 70% van onze inkomstenbron is. Voor een meer gedetailleerde toelichting verwijzen we naar de kadernota 2025.

Dit negatieve saldo in combinatie met de onzekerheid op dat moment over de vorming van een nieuw Kabinet was de reden om de raad bij de behandeling van de kadernota te adviseren vooralsnog geen richtingendebat te voeren over de mogelijk in de ontwerpbegroting op te nemen ruimtevragen voor nieuw beleid. Dat de meicirculaire geen reddingsboei zou zijn was vanwege de Voorjaarsnota wel al te verwachten maar de impact van een nieuw Regeerakkoord op de toekomstige financiering van de lagere overheden zou mogelijk een ander licht op de financiële situatie kunnen gaan werpen.

1.1.3 Ontwikkelingen na Kadernota

Na vaststelling Kadernota zijn er vanzelfsprekend altijd nieuwe (autonome) ontwikkelingen die van invloed zijn op de financiële ramingen van de nieuwe begroting. We nemen immers in de kadernota alleen de grote(re) autonome ontwikkelingen op. Een deel van de ontwikkelingen na kadernota is vertaald in deze begroting omdat ze feitelijk en onvermijdelijk zijn. Een deel van de ontwikkelingen is nog niet verwerkt in deze begroting.

Tussentijdse ontwikkelingen verwerkt in de begroting

Een ieder jaar terugkerende ontwikkeling na kadernota betreft de (her)beoordeling van alle nog niet in de kadernota meegenomen meerjarenbudgetten onder de noemer bijstelling richtbudgetten en bijstelling kapitaallasten. Ook komen er ieder jaar aanvullingen voor op de in de kadernota gepresenteerde voorlopige cijfers maar ook altijd enige cijfermatige correcties die zowel voor- als nadelig kunnen zijn. Dat betreft onder andere de impact van de nieuwe meicirculaire 2024 maar ook altijd de inzet van onze egalisatiereserve algemene uitkering.

In de kadernota baseerden we ons nog op de Rijks voorjaarsnota die minder concreet is als de meicirculaire die specifiek gericht is op gemeenten. In onderstaande tabel treft u alle bijstellingen en correcties aan op het geprognosticeerde saldo van de kadernota. Alles bij elkaar heeft dit een negatief effect van circa € 2,3 miljoen op het geraamde saldo 2025.

---

⁶ Afgesproken was dat de omvang van de algemene uitkering tot en met 2025 was bevroren en dat de nieuwe indexeringsystematiek pas m.i.v. 2027 zou ingaan.

(x € 1.000)

Verwerkte ontwikkelingen na kadernota	2025	2026	2027	2028
Correctie budgettair effect AU Voorjaarsnota 2024 door onjuiste 'oude' raming meerjarenschijf 2025	-2.278			
Verlaging opbrengst OZB als gevolg van correctie en lagere te verwachten realisatie 2024	-106	-106	-112	-88
Mutatie budgettair effect algemene uitkering als gevolg van de berekening op basis van de meicirculaire 2024	571	547	-38	-714
Verlaging begrote dividendopbrengst op basis van realisatiecijfers	-100	-100	-100	-100
Correctie stelpost afschrijvingslasten van sociaal maatschappelijke accommodaties	-20	-50	-60	-60
Ophogen kwijtscheldingsbudget op basis van realisatiecijfers	-45	-45	-45	-45
Bijstelling raming lasten trapliften WMO	-40	-40	-40	-40
Actualisering begrote raming 2025 eigen bijdragen WMO	-500			
Overige concernposten waaronder bijstelling kapitaallasten en meerdere kleine bijstellingen	243	62	220	-128
totaal	-2.275	268	-175	-1.175

Tabel ontwikkelingen na kadernota

De grootste post betreft een incidentele negatieve correctie op de algemene uitkering in 2025. De verklaring hiervoor ligt in geraamde stelpost jeugdhulp die apart was geraamd in de begrotingsschijf 2025 maar die bij nader inzien al was verwerkt in de algemene uitkering⁷. De meicirculaire heeft een positief effect op de jaren 2025 en 2026 dat omslaat in 2028 naar een negatief saldo. In dit totaalsaldo is de inzet van de egalisatiereserve algemene uitkering verwerkt.

De incidentele neerwaartse bijstelling eigen bijdrage Wmo is een reële bijstelling die het gevolg is van de invoering van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage voor alle Wmo-voorzieningen die mei 2023 met een jaar is opgeschoven vanwege de verbreding van de wet naar alle Wmo-voorzieningen⁸. Dit betekent dat we pas vanaf 2026 in plaats van 2025 mogen rekenen op een hogere opbrengst van de eigen bijdrage Wmo. Dit is een incidentele autonome ontwikkeling die eigenlijk al in de kadernota gepresenteerd had moeten worden.

Tussentijdse ontwikkelingen die nog niet zijn verwerkt in deze begroting Septembercirculaire

Op het moment van de besluitvorming over deze nieuwe begroting 2025 is het effect van de nieuwe septembercirculaire 2024 als meest actuele prognose voor de meerjarige ontwikkeling algemene uitkering bekend. Wij presenteren u op hoofdlijn de impact van die septembercirculaire bij de RIA van de begroting. De basis voor die circulaire ligt in de Concept Macro Economische Verkenning 2025 van het Centraal Plan Bureau die augustus 2024 is gepubliceerd. Dit concept MEV is van invloed op de miljoenen Nota van het Rijk en vormt daarmee een voorbode voor hetgeen ons te wachten staat in de septembercirculaire.

⁷ Wij maken gebruik van externe informatie uit een systeem voor het vertalen van de Rijksontwikkelingen naar het door ons te ontvangen accres. Deze informatie bevatte een fout.

⁸ Bron: <https://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/inkomensafhankelijke-eigen-bijdrage-wmo-2026>

Uit het concept MEV 2024 blijkt dat de prijsstijging van het bruto binnenlands product in 2025 0,4% hoger is dan gedacht. Zowel het volumeaccres⁹ als het prijsaccres voor 2025 wordt pas definitief bepaald in de meicirculaire 2025 die gebaseerd zal zijn op het Centraal Economisch Plan 2025 van het Centraal Planbureau. De hoger geraamde prijsstijging van het bbp in 2025 nu heeft dus geen gevolgen meer voor 2024 maar rechtvaardigt wel een hogere gemeentelijke raming van het accres 2025.

Omdat het Rijk versneld is overgestapt op de nieuwe indexeringsystematiek van de algemene uitkering is voor ons op dit moment nog niet zeker of deze stijgingen ook daadwerkelijk verwerkt worden in de septembercirculaire 2024. Voor ons is dat echter niet relevant omdat wij de septembercirculaire nooit in de nieuwe begroting verwerken net als circa 66% van de gemeenten¹⁰. Wij werken standaard van meicirculaire naar meicirculaire.

Andere financiering Wmo

Er zijn recente veranderingen aangekondigd in de financiering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Een deel van de Wmo-uitgaven zal niet langer via de algemene uitkering van het Gemeentefonds gaan, maar via een aparte financiering. Dit besluit is nog genomen door het demissionaire kabinet in overleg met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en andere koepels van medeoverheden¹¹.

Het doel van deze verandering is om de kosten en uitgaven beter inzichtelijk te maken en een passende indexering mogelijk te maken, aangezien de zorguitgaven sneller stijgen dan het bruto binnenlands product (bbp). Er wordt nog onderzocht welke specifieke financieringsvorm het beste past. Daarmee zal er hopelijk een einde komen aan de langzaam maar zekere onbeheerste groei van de zorguitgaven op de wmo. De stijgende kosten van de Wmo is opnieuw een van de grote autonome ontwikkelingen in deze begroting.

Structurele risico's

Een mogelijke hogere raming van het accres in de meicirculaire 2025 en andere financiering van de Wmo zijn mogelijk positieve ontwikkelingen die aan de orde kunnen zijn bij de nieuwe kadernota 2026. Er zijn echter ook negatieve ontwikkelingen waarvan nu nog niet helemaal zeker is of die zich zullen voordoen. We borgen dat soort ontwikkelingen in onze risico-inventarisatie. Zouden we de volledige zekerheid hebben dat deze ontwikkelingen zich gaan voordoen dan zouden we de impact reëel moeten ramen in deze begroting. Deze risico's zijn opgenomen met toelichting in de 4eW per programma in hoofdstuk 2.1. Een totaalijst is opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risico's in hoofdstuk 2.2.

---

⁹ Het achtjaars historische gemiddelde over de jaren T-2 t/m T-9.

¹⁰ Bron: Tweede Kamer, vergaderjaar 2023 – 2024, 36.410 B, nr. 14, bijlage 3; Gezamenlijke provincies, Verslag financieel toezicht provincies op gemeenten en gemeenschappelijke regelingen, 19 augustus 2024, blz. 6

¹¹ <https://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/deel-wmo-niet-langer-gemeentefonds-maar-aparte-financiering>

De regel is dat we daadwerkelijk opkomende risico's opvangen met onze weerstandscapaciteit in het bijzonder de algemene reserve. We zetten daarom het totaal van de mogelijk opkomende risico's, de zogeheten weerstandsbehoefte af tegen die algemene reserve, de basis van het weerstandsvermogen, en bepalen zo de weerstandsratio. Deze ratio vormt samen met de verplichte BBV financiële kengetallen de basis voor de analyse van de financiële situatie.

Alhoewel de weerstandsratio meerjarig nog boven signaleringsgrens van 1 blijft dienen we ons bewust te zijn van de noodzaak om bij daadwerkelijk opkomen van een of meerdere structurele risico's op termijn structurele dekking te vinden. Voor een gedetailleerde onderbouwing en analyse van de weerstandsratio verwijzen we naar de desbetreffende paragraaf.

1.1.4 Beleidsalternatieven Kadernota 2025

Bij de start van het proces om te komen tot de kadernota was de septembercirculaire 2023 bekend en die was redelijk positief ten opzichte van de verwerkte meicirculaire 2023. Reden om het proces van opvragen van ruimtevrage beleidsalternatieven wel te starten in afwachting van de nieuwe meicirculaire 2024. We hebben de raad in de kadernota 2025 de opgevraagde beleidsalternatieven gepresenteerd. Die beleidsalternatieven zijn aangedragen vanuit het college van B&W en de individuele raadsfracties.

In de Voorjaarsnota 2024 bleek dat het Rijk de nieuwe financieringssysteem van het gemeentefonds heeft vervroegd van 2027 naar 2024. Hierdoor daalde de prognose van het accres voor Landgraaf ten opzichte van de septembercirculaire 2023 met maar liefst €3,4 miljoen in 2025 en circa 1,3 miljoen meerjarig¹². Vanwege het negatieve meerjarige exploitatiesaldo in de kadernota hebben wij u destijds bij de kadernota geadviseerd geen richtingendebat te voeren. Op dat moment was er nog geen zekerheid over een nieuw Regeerprogramma.

Uit de nu geactualiseerde raming 2025–2028, gebaseerd op de meicirculaire 2024 blijkt dat de raming zoals opgenomen in de kadernota zich niet heeft verbeterd maar zich vooral in 2025 heeft verslechterd. Dat is de reden dat wij als college van B&W in deze ontwerpbegroting met uitzondering van de in de kadernota gepresenteerde investeringen waarvan de kapitaallasten meerjarig al zijn opgenomen in de gepresenteerde saldi geen enkele andere ruimtevraag hebben opgenomen in de exploitatieraming van baten en lasten. Een beleidsarme begroting dus.

---

¹² Zie pagina 15 Kadernota 2025.

Nieuwe beleidsalternatieven niet gedekt in deze ontwerpbegroting

In navolgende twee tabellen treft u alle niet in de exploitatie van deze ontwerpbegroting gedekte beleidsalternatieven aan die zijn ingediend door de raadsfracties en het college van B&W¹³ (13).

(x € 1.000)

RVR	Ruimtevragen exploitatie raadsfracties	Fractie	2025	2026	2027	2028
1	Geheel afschaffen van de hondenbelasting (variant 1)	CDA/1LG/PVV/SP/VVD	394	394	394	394
2	Afschaffen van de hondenbelasting 1e hond (variant 2)	CDA/1LG/OPL/VVD	304	304	304	304
3	Afschaffen van de hondenbelasting 1e en 2e hond (variant 3)	1LG/VVD	372	372	372	372
4	Afschaffen van de hondenbelasting 1e hond over drie jaren (variant 4)	CDA/1LG/OPL/VVD	100	201	304	304
5	Evenementensubsidie verhogen en indexeren	1LG	10	11	12	14
6	Betrekken van burger bij de jaarlijkse begroting	1LG	45	195	170	170
7	Capaciteit behoefte onderzoek huisvesten jongeren	PvdA	10	0	0	0
8	Verduurzamen gemeentelijk vastgoed	1LG	100	0	0	0
10	Scholing raad-interventie-VNG dag	Raadsbreed	29	29	29	29
11	Bewustwordingscampagne illegale dumpingen	PvdA	25	0	0	0
12	Cameratoezicht in 3 winkelcentra	VVD	8	8	8	8
13	Aansluiten bij bouwdepot	PvdA	200	200	0	0
	Totaal max		821	837	613	615
	Waarvan incidenteel		335	200	0	0
	Waarvan Structureel		486	637	613	615

Tabel ruimtevragen exploitatie raadsfracties

¹³ De cijfers die ontbreken zijn de ingetrokken (vervallen) ruimtevragen.

(x € 1.000)

RVC	Ruimtevrage exploitatie college	2025	2026	2027	2028
1	Aanvulling inkomen alleenverdieners	80	65	45	0
3	Beschut nieuw	60	100	120	140
4	1,8 fte functioneel beheer	187	187	187	187
6	Participatie@Work	35	23	0	0
8	Taalondersteuner werkkamer en taallessen	49	49		
10	Voortzetting Praktech	100	100	100	100
11	Grensoverschrijdende samenwerking en stedenband (gros)	73	75	76	78
12	Digitalisering – uitbreiden licenties ValidSign en Corsa voor digitaal ondertekenen van documenten	48	48	48	48
13	Formatie en budget vitaliteit en opleiden	124			
14	Aantrekkelijk blijven als werkgever middels vergoeding woon-werkverkeer medewerkers	172	172	172	172
15	Slimme, gezonde en duurzame mobiliteit	40	40		
17	Landgraafse initiatieven Fonds	100	0	0	0
19	Capaciteit uitvoering woningbouwprogramma 1	113	113	113	113
21	Groenblauwe schoolpleinen	25	25	25	25
22	Omgevingsplan	138	138	0	0
23	Toekomstvisie	198	0	0	0
24	Werkbudget Vrijtijdseconomie & Evenementen	75	75	75	75
26	Bijdrage aan Stichting Streetwise	25	25	25	25
27	Electrische auto's ten behoeve van dienstreizen	60	40	40	40
28	Intensivering uitstroom naar werk	45	10	0	0
	Totaal	1.747	1.285	1.026	1.003
	Waarvan incidenteel	809	325	45	0
	Waarvan Structureel	938	960	981	1.003

Tabel ruimtevrage exploitatie college

Ook de incidenteel te dekken ruimtevrage aangedragen door de raadsfracties en het college zijn dus niet opgenomen in deze ontwerpbegroting. Inzet van de algemene reserve als dekking hiervoor achten we nu niet verstandig vanwege de afnemende weerstandsratio die in 2028 nog maar net boven de signaleringsgrens blijft van 1 en de behoefte om vrije reserves achter de hand te houden. Ook om mogelijke ombuigingen in de toekomst getemporiseerd te kunnen doorvoeren.

Nieuwe beleidsalternatieven wel gedekt in deze ontwerpbegroting

De lasten van een investering – de zogenaamde kapitaallasten – worden voor de duur van de afschrijvingstermijn in de exploitatie opgenomen tenzij hiervoor een aparte afschrijvingsreserve is gevormd. Meerjarig houden we in de ramingen al rekening met een vaste ruimte voor de dekking van die kapitaallasten. Mits het totaal aan investeringen binnen die ruimte blijft hoeven we dus geen aanvullende dekking te zoeken voor die kapitaallasten. Onderstaand de nieuwe investeringen die wel gedekt zijn in deze begroting 2025. Dit betreft de investeringsbedragen exclusief BTW. In de bijlage 3 zijn deze investeringen opgenomen inclusief BTW. In deze bijlage staan ook de vervangingsinvesteringen bedrijfsvoering.

(x € 1.000)

RVCI	Ruimtevragende investeringen College (excl. Riolen en MIP/MOP)	Uitgavenkrediet	2025	2026	2027	2028
1	Jaarlijks investeringsbedrag OV-Armaturen naar LED	230	0	12	12	12
2	Vervangen OV-masten	244	0	6	6	6
3	Vervangingsinvesteringen wegen	737	0	21	21	21
4	Vervangen hekwerken Park Strijthagen	80	-17	2	2	2
5	Reconstructieprojecten GVVP – ruggengraat	700	0	20	20	20
6	Verkeersveiligheidsprojecten	200	0	8	8	8
7	Transformatie investeringskrediet	3.500	0	100	100	100
8	Electrische fietsen ten behoeve van dienstreizen	26	2	7	7	7
	Totaal max	5.717	-15	176	176	176

Tabel ruimtevragende investeringen College (excl. Riolen en MIP/MOP)

We hebben naast de investeringslijst programma's en bedrijfsvoering waarvan de kapitaallasten drukken op de exploitatie nog een tweetal andersoortige investeringsuitgaven. De kapitaallasten die het gevolg zijn van de jaarlijkse investeringen in de riolen worden verwerkt in het tarief voor de rioolheffing en worden dus gedekt door de geraamde rioolheffingsopbrengsten. De jaarlijkse investeringen in de riolen zijn gebaseerd op het actuele watertakenplan dat al door de raad op 6 juli 2023 is vastgesteld. Daarmee zijn die kapitaallasten autonoom. We beschouwen dit daarom niet meer als nieuw beleid.

We zijn verplicht om de benodigde investeringen in onze accommodaties gebaseerd op de actuele Meerjaren investeringsplannen (MIP) apart op te nemen in de begroting. De raad heeft deze plannen al vastgesteld. De kapitaallasten hieruit voortkomend zijn daarom ook verwerkt in deze begroting 2025 en meerjarenraming 2026–2028. We beschouwen deze autonome lasten niet als nieuw beleid omdat de raad de meerjarige MOP/MIP's al eerder heeft vastgesteld.

Alles bij elkaar autoriseert u als raad het college bij vaststelling van deze begroting tot het doen van nieuwe investeringsuitgaven met een totaal van circa € 15 miljoen inclusief BTW. In bijlage 3 van deze begroting staan alle investeringen 2025 verder uitgewerkt.

1.2 Formeel en structureel meerjarig begrotingsaldo 2025–2028

In dit deel van hoofdstuk 1 presenteren we het formele meerjarensaldo 2025–2028 opgebouwd vanuit de hiervoor gepresenteerde saldo van de kadernota, de ontwikkelingen na kadernota en het nieuwe beleid dat is opgenomen in de begroting. Daarna geven we inzicht in het structurele meerjaren evenwicht. Dat doen we door uit het formele saldo de incidentele baten en incidentele lasten te elimineren.

1.2.1 Formeel begrotingsaldo 2025 en meerjarenraming 2026–2028

Tellen we het saldo van de kadernota, de verwerkte ontwikkelingen na kadernota en de lasten van de ruimtevragen die gedekt zijn¹⁴ bij elkaar op dan resteert het formele saldo na sluitend maken.

(x € 1.000)

Formeel saldo Begroting 2025 voor sluitend maken	2025	2026	2027	2028
Formeel saldo Begroting 2024 en meerjarenraming 2025–2027 na sluitend maken	0	0	0	0
Autonome ontwikkelingen in de kadernota 2025	-5.725	-2.768	-2.324	-1.324
Autonome ontwikkelingen na Kadernota 2025	-2.275	268	-175	-1.175
Dekking kapitaallasten ruimtevragen investeringen	0	0	0	0
Formeel meerjarensaldo	-8.000	-2.500	-2.500	-2.500

Tabel formeel saldo B2025 voor sluitend maken

We dekken het tekort 2025 door per saldo in vergelijking met het jaar 2025 uit de B2024 de algemene reserve met € 8 miljoen te muteren door de in de begroting 2024 in de jaarschijf 2025 geplande stortingen van € 6,2 miljoen terug te draaien en daarvoor in de plaats € 1,8 miljoen te onttrekken. Dit is mogelijk omdat we in de voorgaande begrotingen extra middelen meerjarig geraamd hebben om te storten in de algemene reserve ten laste van de grote stijging van het accres in de jaren 2022–2025.

(x € 1.000)

Formeel saldo Begroting 2025 na sluitend maken	2025	2026	2027	2028
Formeel saldo voor sluitend maken	-8.000	-2.500	-2.500	-2.500
Mutatie algemene reserve	8.000			
Formeel meerjarensaldo	0	-2.500	-2.500	-2.500

Tabel formeel saldo B2025 na sluitend maken

Het eerste jaar 2025 van de begroting is dankzij deze mutatie formeel in evenwicht. De mutatie betreft het omzetten van een in de begroting 2024 voorgenomen storting van € 6,2 miljoen naar een onttrekking van € 1,8 miljoen. Meerjarig hebben we echter nog een tekort van € 2,5 miljoen.

¹⁴ Dit betreft alleen de kapitaallasten van de investeringen die al in de bestaande ramingen van de B2024 zaten. Vandaar dat er een saldo 0 staat.

1.2.2 Structureel en reëel begrotingssaldo 2025 en meerjarenraming 2026–2028

De Provincie beoordeelt als toezichthouder de begroting niet aan het formele evenwicht maar aan het structurele en reëel evenwicht. Structureel evenwicht betekent dat alle structurele lasten gedekt worden door structurele baten. De raad heeft de wettelijke taak een begroting vast te stellen die structureel en reëel in evenwicht is. De financieel toezichthouder heeft de wettelijke taak om te beoordelen of er sprake is van structureel en reëel evenwicht.

Om te komen tot het structurele evenwicht dient het formele begrotingssaldo 2024–2027 daarom gecorrigeerd te worden voor de incidentele baten en de incidentele lasten. Het dan resterende saldo dient vanaf enig jaar en bij voorkeur in het eerste jaar groter te zijn dan nul.

Lukt dat niet in het eerste jaar dan dient uiterlijk in het laatste van de meerjarenraming dat structureel evenwicht bereikt te worden. Dat is de hoofdregel. Omdat we in de begroting 2024 structureel evenwicht hadden in het eerste jaar geldt voor 2025 daarom opnieuw de hoofdregel dat we of 2025 in evenwicht hebben of uiterlijk het laatste jaar 2028.

Elimineren we de incidentele baten en lasten uit het formele saldo dan resteert het structureel saldo.

(x € 1.000)

Structureel en reëel saldo Begroting 2025	2025	2026	2027	2028
Formeel saldo voor sluitend maken	0	-2.500	-2.500	-2.500
Incidentele lasten	10.185	2.907	2.164	2.364
Incidentele baten	9.777	5.448	2.953	1.772
Structureel en reëel saldo	408	-5.041	-3.289	-1.908

Tabel structureel en reëel saldo B2025

Uit bovenstaande tabel blijkt dat het eerste begrotingsjaar 2025 structureel en reëel in evenwicht is omdat de structurele baten € 408 duizend positiever uitvallen dan de structurele lasten. Meerjarig zien we echter een structureel tekort dat in het laatste jaar gelukkig afloopt naar een tekort van circa € 1,9 miljoen.

We kunnen het structureel evenwicht 2025 verbeteren door gebruik te maken van het zogenaamde surplus. De regels rondom het gebruik van het surplus als structureel dekkingsmiddel zijn recentelijk aangepast. Vanaf 2024 kunnen gemeenten het surplus in de algemene reserve (de reserve zonder specifieke bestemming) inzetten voor het dekken van structurele exploitatielasten. Dit is het resultaat van overleg tussen de fondsbeheerders, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de financieel toezichthouders¹⁵. Gemeenten mogen tot 10% van dit surplus gebruiken voor structurele lasten, mits de solvabiliteit van de gemeente minimaal 20% blijft¹⁶. Ook moet het weerstandsvermogen voldoende zijn volgens de toezichthouder, gebaseerd op een adequate risico-inventarisatie.

¹⁵ https://vng.nl/sites/default/files/2023-12/21122023_lbr_23_053_toelichting_inzet_reserves_vanaf_2024_0.pdf

¹⁶ De solvabiliteit van de gemeente Landgraaf is in 2025 25,9%.

Deze maatregel geeft gemeenten meer flexibiliteit om financiële knelpunten op te lossen, maar is geen oplossing voor structurele tekorten op de lange termijn. We hebben een surplus in 2025 omdat de algemene reserve in 2025 groter is dan de weerstandsbehoefte. We voldoen aan de voorwaarden om dit surplus te mogen gebruiken omdat we in 2025 een solvabiliteit hebben van 25,9% en jaarlijks onze weerstandsbehoefte goed onderbouwen met de risicokaarten. We mogen daarom 10% van dit surplus meetellen als extra structureel dekkingsmiddel. Voor 2025 is dat circa € 750 duizend.

(x € 1.000)

Surplus algemene reserve	2025	2026	2027	2028
Stand algemene reserve (31/12)	14.871	13.473	13.373	13.273
Weerstandsbehoefte	7.382	9.221	11.280	11.796
Verschil	7.489	4.252	2.093	1.477
Surplus (10%)	749	425	209	148

Tabel surplus

(x € 1.000)

Structureel en reëel saldo Begroting 2025 na inzet surplus	2025	2026	2027	2028
Structureel saldo	408	-5.041	-3.289	-1.908
Surplus	749			
Structureel saldo na inzet surplus	1.157	-5.041	-3.289	-1.908

Tabel structureel saldo B2025 na inzet surplus

Uit de tabel structureel saldo na inzet surplus blijkt dat we in 2025 een positief structureel evenwicht hebben van circa € 1,2 miljoen. Uit het vanaf 2026 meerjarige weliswaar aflopende negatieve structureel saldo en het vanaf 2025 afnemende surplus is duidelijk dat we als gemeente aan de slag moeten om onze exploitatie ook meerjarig weer structureel in evenwicht te brengen. Dat vraagt om een ombuigingstraject waarin we de raad keuzes moeten voorleggen met betrekking tot de voortzetting, versoering dan wel stopzetting van bestaand beleid. Omdat we echter de raad hiervoor beslissruimte willen geven en omdat we ook ruimte willen creëren voor het starten van nieuw beleid zullen we de raad in omvang meer ombuigingsopties voor leggen dan de omvang van het geraamde structurele tekort.

1.3 Ombuigingsambitie

Uit de tabel structureel evenwicht lijkt het jaar 2028 het eenvoudigste jaar van ombuigen simpelweg omdat daar het tekort exclusief inzet van het surplus "maar" € 1,9 miljoen is. Met circa het dubbele aan structurele ombuigingsopties zou het dan moeten lukken om de exploitatie weer structureel in evenwicht te krijgen. Voordeel is dat er dan tijd is om de ombuigingen op te vangen maar een nadeel is wel dat in de tussenliggende periode een beroep moet worden gedaan op de algemene reserve. Een ander nadeel is dat er dan ook pas later structurele ruimte komt voor nieuw beleid en dat is nu juist niet wat we willen.

Wij stellen daarom voor om te koersen op een ombuigingsambitie van het tekort in 2026 van ca. 5 miljoen. Dat zorgt voor minder beslag op onze reserves en veel eerder weer ruimte voor nieuw beleid. We pakken de pijn zo snel mogelijk zodat we ook weer perspectief hebben voor alle ambities die we hebben.

Aanpak ombuigingsambitie

We leggen de raad nog voor het einde van dit jaar een plan van aanpak voor over de procesmatige aanpak van het ombuigingstraject. De raad krijgt dan direct inzicht in de wijze en de momenten waarop wij haar in positie brengen om de kaders te stellen. Doel is om de daarbij gemaakte keuzes zo vroeg mogelijk in het voorjaar reeds te borgen in de nieuwe kadernota die dan in afwijking van te doen gebruikelijk niet richtinggevend is voor de begroting 2026 maar vaststellend is. Daarmee wijzigen dus de meerjarige cijfers direct na de kadernota en niet pas na de begrotingsvaststelling. We gaan in dit ombuigingstraject vanuit verschillende invalshoeken ruimtecreatie alternatieven opstellen waarbij we gebruik maken van:

- Inzichten uit het uitgevoerde Zero Based Budgetting (ZBB) traject;
- Ombuigingen gebaseerd op de analyse jaarrekeningen 2021–2023;
- Inzichten in de direct beïnvloedbare vrije werkbudgetruimte aan de hand van het traject "contract control". Dit geeft mogelijkheden tot inzet van de kaasschaaf maar alleen daar waar dat ook echt mogelijk is;
- Inzichten in de mogelijkheden tot alternatieve dekking staand beleid op basis van beschikbare Specifieke uitkeringen, subsidies of andersoortige uitkeringen;
- Inzicht in de technische instrumenten waaronder:
  - o Raming Teruggave BTW compensatiefonds;
  - o Raming structurele storting in de algemene reserve;
  - o Raming nog vrije ruimte stelpost loon- en prijscompensatie.

1.4 Tarieven en toegepaste indexeringen

Binnen de kaders van de wet heeft de gemeente enige beleidsvrijheid over de hoogte van de heffingen. Het coalitieconvenant vult deze beleidsvrijheid deels in.

Voor de indexering van de opbrengsten van de gemeentelijke Onroerende Zaak belasting blijven we net als in 2024 de gewogen LPO indexatie gebruiken uit de Voorjaarsnota 2024.

Die indexatie is 3,5% in 2025¹⁷.

Met de ondernemers in de recreatieve sector is de afspraak gemaakt de tarieven slechts om de 2 jaar te indexeren. De laatste verhoging dateert uit 2024. Dit betekent dat we de tarieven voor 2025 van € 1,50 per persoon per overnachting niet verhogen. Ondernemers in de toeristenbranche zijn hierover per brief persoonlijk geïnformeerd.

De tarieven voor afval en riolen zijn zoals te doen gebruikelijk 100% kostendekkend.

Voor de salarissen hebben in 2025 geïndexeerd met de loonvoet overheid van 4,4% uit het CEP 2024. Meerjarig hebben we de prijsindex BBP toegepast. Voor het verschil tussen de prijsindex en de loonvoet is een risico opgenomen.

De lasten in deze begroting inbegrepen subsidies aan professionele en vrijwilligersorganisaties zijn geïndexeerd met de prijsindex bbp tenzij er andere afspraken gelden zoals onder andere bij lopende contracten of vastgestelde begrotingen van gemeenschappelijke regelingen.

---

¹⁷ De prijsindex bbp in 2025 is 2,3%.

1.5 Financiële positie

Vast en verplicht onderdeel van iedere begroting en rekening is een analyse van de financiële positie van de gemeente aan de hand van tenminste de verplichte BBV financiële indicatoren. Formeel hoort deze analyse te staan in de paragraaf weerstandsvermogen en risicomanagement. Voor de exacte definities van de verschillende kengetallen BBV en de historische ontwikkeling van deze kengetallen verwijzen we naar de paragraaf financiering waar ook de trendmatige ontwikkeling is opgenomen. Naast de verplichte financiële kengetallen nemen wij ook enkele niet verplichte kengetallen op waaronder de weerstandsratio, de schuldevolutie en de schuldratio wat de tegenhanger is van de solvabiliteitsratio.

De provincie deelt de kengetallen in drie categorieën in, maar geeft hier geen harde kwalificatie aan, omdat de normering een eigen gemeentelijke keuze is. Wel kan over het algemeen worden gesteld, dat categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest. De door de raad vastgestelde signaleringsnormen voor de weerstandratio staan in onze eigen nota weerstandsvermogen en risicomanagement¹⁸.

Kengetallen Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)	2024	2025	2026	2027	2028	Categorische indeling provincie		
						Cat.A	Cat.B	Cat.C
Netto schuldquote	67,4%	76,4%	82,3%	83,0%	82,9%	<90%	90-130%	>130%
Netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	58,6%	67,6%	74,1%	75,7%	76,5%	<90%	90-130%	>130%
Schuldevolutie	-	-	-	-	-			
	41.381	15.204	6.895	4.998	3.792			
Schuldratio	70,6%	74,1%	77,0%	78,9%	80,1%	<20%	20-80%	>80%
Solvabiliteitsratio	29,4%	25,9%	23,0%	21,1%	19,9%	>50%	20-50%	<20%
Grondexploitatie	3,8%	3,8%	3,9%	3,8%	3,7%	<20%	20-35%	>35%
Structurele exploitatieruimte	1,2%	0,3%	-3,6%	-2,3%	-1,3%	begr.pos.	begr.neutr.	begr. neg.
Belastingcapaciteit	95,0%	97,5%	97,5%	97,5%	97,5%	<95%	95-105%	>105%
Kleine weerstandsratio	1,5	2,0	1,5	1,2	1,1	>2	2>r>1	<1
Grote weerstandsratio	3,3	4,5	3,3	2,6	2,6			
Ratio algemene reserve versus omzet	7,9%	9,4%	9,0%	8,8%	8,7%			

Tabel kengetallen inclusief BBV

¹⁸ De indeling in categorie A categorie B of categorie C is daarin nog niet opgenomen. In de nieuwe nota gaan we dat wel doen om ook deze indicator op dezelfde wijze weer te geven als de verplichte BBV-kengetallen.

De netto schuldquote (NSQ) en de NSQ gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen zijn weliswaar nog binnen de Cat A grens maar tonen wel een negatieve trend vanwege de stijging. De schuldevolutie die vooral iets zegt over de verbetering van je schuldpositie is alle jaren negatief maar toont wel een afnemend tekort. Dat betekent dat er vooralsnog geen kentering gaat komen van de neerwaartse trend in de NSQ. De oorzaak voor de verslechtering van onze schuldpositie sinds enkele jaren is o.a. terug te voeren op de grote lening die we hebben moeten afsluiten voor het Eijckhagencollege maar ook voor de meerdere tranches voor de Duurzaamheidsleningen. De kleine weerstandsratio is in 2025 nog aan de maat maar daalt meerjarig wel stevig naar de ondergrens van 1.

Twee van de drie indicatoren die vooral iets zeggen over de exploitatie lijken een positiever beeld te schetsen. We lopen vanwege de beperkte omvang van de grondvoorraden zo goed als geen risico op de grondexploitatie. Ook de indicator belastingcapaciteit toont een positiever beeld omdat onze belastingdruk onder het landelijk gemiddelde ligt. De derde exploitatie indicator, de structurele exploitatieruimte, daalt daarentegen van 1,2% in 2024 naar de negatieve waarden vanaf 2026. Dit is wel berekend nog zonder inzet van het surplus.

Samenvattend betekent dit dat we in de toekomst onze resterende leencapaciteit zorgvuldig moeten inzetten ter voorkoming dat een te groot deel van onze uitgaven nodig is voor de aflossing en rente van onze schuld. Dat kan betekenen dat we ons jaarlijks investeringsbudget zullen moeten temperen. Daarnaast, maar dat was al duidelijk geworden uit het voorgaande zullen we onze exploitatie weer gezond moeten maken middels een ombuigingsoperatie. Gelukkig hebben we de afgelopen jaren voldoende reserves opgebouwd om dit traject begin 2026 weldoordacht te kunnen doorlopen samen met de raad met als uiteindelijke doel weer perspectief te hebben voor de ambitieuze plannen die we nog steeds hebben.

1.6 Voorstel aan de raad

Voorstel aan de raad

Voorstel aan de raad is de ontwerpprogrammabegroting 2025 en meerjarenraming 2026–2028 vast te stellen inbegrepen het nieuwe investeringsbeleid zoals verwoord in deze ontwerpbegroting.

Voor wat betreft het volledige en aan alle technische eisen voldoende voorstel verwijzen we naar het vaststellingsbesluit zoals opgenomen als laatste onderdeel van deze begroting.

Tevens stellen we de raad voor gelet op het meerjarig vanaf 2026 negatief formeel en structureel saldo te starten met een ombuigingsoperatie met als doel voorjaar 2025 te komen tot een structureel en reëel sluitende meerjarenraming 2026–2028.

HOOFDSTUK 2.1: PROGRAMMA'S

2.1.0 Programma 0 – Bestuur en Ondersteuning

Structuurgegevens

Portefeuillehouder(s):

R. de Boer, A. Schiffelers en C. Wilbach

Verantwoordelijke afdelingshoofden:

B. Hoevenagel (Griffie), J. Drummen (KCC), R. Dautzenberg (BCZ) en J. Smolenaars (P&C)

Programma Bestuur en Ondersteuning omvat de volgende taakvelden:

0.01 Bestuur

0.10 Mutaties reserves

0.20 Burgerzaken

0.40 Overhead

0.50 Treasury

0.61 OZB-woningen

0.62 OZB niet-woningen

0.64 Belastingen overig

0.70 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds

0.80 Overige baten en lasten

0.90 Vennootschapsbelasting (Vpb)

Samenvatting voortschrijdend beleid

Bestuur

We etaleren onze bestuurskracht op lokaal, regionaal en euregionaal niveau. Uitgangspunt is dat we de juiste dingen doen voor onze inwoners. Daarvoor spannen we ons elke dag lokaal in en werken we samen in de (Eu)regio. We nemen het initiatief en vervullen de rol van kartrekker bij verschillende projecten in Parkstad Limburg. Ook blijven we Landgraaf op de kaart zetten door problemen daadkrachtig aan te pakken en de organisatiekracht te versterken. Communicatief blijven we de samenleving informeren door de inzet van verschillende communicatiekanalen en –middelen en blijven we onze successen uitdragen. Daarnaast bevorderen we burger- en overheidsparticipatie in onze organisatie en passen we dit toe bij de ontwikkelingen waarmee we aan de slag zijn.

Grensoverstijgende samenwerking & samenwerkingsverbanden

De mogelijkheden voor grensoverstijgende samenwerking zijn door de kwartiermaker GROS verkend. In samenwerking met de Stadt Übach-Palenberg is concreet invulling gegeven aan de stedenband die heeft geleid tot concrete resultaten op gebied van onderwijs, cultuur (erfgoed) en toerisme. In het bevorderen van grensoverstijgende samenwerking vervullen we een bemiddelende en faciliterende rol, door de gemeenschappen over de grens te verbinden op basis van hun wensen en behoeften. Een succesvol voorbeeld van een dergelijke samenwerking is het in 2024 uitgevoerde project 'Rimburg gräbt/graaft' en de meerjarige afspraken over de gezamenlijke invulling voor de Monumentendag. In 2025 bestaat onze stedenband 25 jaar. Hier willen we op gepaste wijze invulling aan geven. In 2025 organiseren we ook

samen met Arbeitsgemeinschaft Charlemagne Grensregio, het Drielandenfeest in Landgraaf. Dit evenement biedt een uniek platform waar de organisaties op de voorgrond zichtbaar worden gemaakt voor de inwoners en ondernemers van onze Euregio. Want achter de schermen werken mensen en (overheids)diensten samen om de inwoners van onze Euregio in staat te stellen grenzeloos te leven. Tijdens dit evenement kunnen inwoners en organisaties uit de hele grensregio informatie krijgen over de partners, structuren, netwerken en dienstverleners die de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio mogelijk maken.

Voor het verbinden van de gemeenschappen over de grens bleek het lidmaatschap van de Euregio Rijn Maas Noord geen toegevoegde waarde te zijn. Dit is opgezegd per 1 januari 2025. Tegelijkertijd werken we in 2025 aan het versterken van de samenwerking met de Euregio Maas Rijn waar wel subsidiemogelijkheden voor Landgraaf zijn. Voor de invulling met de stedenband met Andrychow is ambtelijk en bestuurlijk overleg om de samenwerking een hernieuwde invulling te geven op cultureel en onderwijsgebied in 2025.

In samenwerking met de gemeente Beekdaelen is een Regiodeal-aanvraag gedaan voor het uitvoeren van een haalbaarheidsstudie in 2025 die de kansen en het potentieel voor euregionale economische samenwerking in de Parkstad-gemeenten Landgraaf, Brunssum en Beekdaelen en aangrenzende gemeenten binnen Kreis Heinsberg, onderzoekt. De studie richt zich op het identificeren van potentiële gebieden voor samenwerking, met een focus op economie (MKB), toerisme, duurzame ontwikkeling/mobiliteit en landschapsontwikkeling. Het legt de basis voor verdere samenwerking waarbij de bevindingen en aanbevelingen als leidraad kunnen dienen voor toekomstige initiatieven en projecten.

Verder zijn we actief in de landelijke samenwerkingsverbanden zoals de VNG en de M50 om onze belangen in Den Haag te behartigen.

Personeel- en organisatie

Werken voor Landgraaf overstijgt grenzen, is ons uitgangspunt voor het versterken van onze positie op de arbeidsmarkt. Naast een gerichte arbeidsmarktcampagne voor nieuwe medewerkers, blijven we werken aan het zijn van een aantrekkelijke werkgever voor onze huidige werknemers. Dit doen we onder andere door het aanbieden van goede (secundaire)arbeidsvoorwaarden, een interactief inwerkprogramma, de Landgraaf Academie en het stimuleren van de vitaliteit van onze medewerkers. Daarnaast hebben we aandacht voor het investeren in de kennis en vaardigheden van onze medewerkers, door de inzet van trainingen, het volgen van opleidingen en het bieden van interne doorgroeimogelijkheden. Voor de toekomstige werknemers promoten we onszelf als werkgever bij de onderwijsinstellingen, bieden we actief stageopdrachten aan en maken we gebruik van moderne werving- en selectiemethodes, zoals de inzet van videofilmpjes, waarbij we onze huidige werknemers een plek geven om Landgraaf als werkgever te promoten. We kijken actief vooruit met onze personeelsplanning en ondernemen acties om vrijkomende vacatureruimte, tijdig en passend bij de ontwikkeling van de organisatie en taken in te vullen. Dit is extra belangrijk met de huidige krapte op de arbeidsmarkt en de uitstroom van medewerkers die de pensioengerechtigde leeftijd behalen. Overige personeelsgerichte zaken zijn beschreven in de paragraaf bedrijfsvoering.

Burgerzaken

We zien een steeds verdergaande verschuiving van taken van de frontoffice naar de backoffice. Oorzaken hiervan zijn onder meer de verdergaande digitalisering, veranderende wetgeving en de toename van het aantal koppelingen en systeemoplossingen. Extra personele capaciteit wordt ingezet om de extra werkzaamheden als gevolg van de paspoortpiek uit te kunnen voeren. Verder zien we dat de toename van de vluchtelingenstroom, zijn weerslag heeft op de bedrijfsvoering bij Burgerzaken. De wet- en regelgeving stelt namelijk hoge eisen aan de kwaliteit van een persoonsregistratie.

Werkzaamheden en taken van de griffie

De voornaamste taak van de griffie is het ondersteunen van de gemeenteraad. De griffie coördineert vergaderingen, stelt conceptagenda's op en plant bijeenkomsten om de raadsleden te assisteren in hun werkzaamheden. Als kenniscentrum voorziet zij raadsleden van advies en informatie om hen te ondersteunen bij het gebruik van de raadsinstrumenten en waarborgt zij de naleving van procedures, waardoor gestructureerde besluitvorming wordt bevorderd. Daarnaast stimuleert de griffie de communicatie tussen de gemeenteraad, de gemeentelijke organisatie en de burgers, door informatie vanuit de raad te publiceren en inspraakmomenten te organiseren.

Digitalisering van processen

De griffie is samen met het Bureau Informatiemanagement begonnen met de digitalisering van het raadsproces. Het belangrijkste doel van dit project is om de besluitvorming van de raad optimaal te ondersteunen, het nog transparanter te maken en het vooral eenvoudiger te maken om informatie proactief te delen. Hierbij worden alle vergaderstukken digitaal ondertekend, toegankelijk gemaakt, geanonimiseerd en gearhiveerd in Corsa. Hiervoor moeten de volgende doelen worden gerealiseerd:

- Volledige digitalisering van de raadsprocedure (inclusief commissies) in Corsa.
- Realisatie van een bij voorkeur tweewegkoppeling tussen Corsa (Recordmanagementapplicatie) en IBabs (digitaal vergaderplatform voor de raadsleden).
- Digitaal archiveren van de raadstukken in Corsa als afzonderlijk archief en per zaaktype.

Visie op burger- en overheidsparticipatie

Landgraaf wil graag actieve inwoners die actief participeren in hun woon- en leefomgeving. Het gaat hierbij om het betrekken bij en de betrokkenheid van burgers bij overheidsbeleid, maar ook om het nemen van initiatieven en het inspelen op ideeën van inwoners. Inwoners worden geraadpleegd en uitgedaagd om mee te denken over oplossingen, maar ook burgers mogen in het kader van het uitdaagrecht de gemeente uitdagen mee te denken over initiatieven om als burger zelf de regie te nemen omdat men denkt dit zelf beter te kunnen.

Ook in 2025 werken we aan burger- en overheidsparticipatie. Wij willen als gemeente transparant en intensiever in contact treden met onze inwoners om hen te betrekken bij onze werkzaamheden, beleid en besluiten. Dit sluit ook aan bij de Wet versterken participatie op decentraal niveau en de Omgevingswet. In deze tijd waar elke mondige inwoner makkelijk een platform heeft, komt een initiatiefnemer niet meer weg met pas op het laatste moment belanghebbenden te informeren. Participatie verschuift daardoor naar de voorkant van het proces, zodat er ook aanpassingen gedaan kunnen worden in plannen en initiatieven. Voor de wijze waarop wij hier als gemeente uitvoering aangeven wordt het in 2024 vastgestelde beleid verder uitgevoerd, om zorg te dragen voor het vertalen van het Burger- en Overheidsparticipatiebeleid van

de gemeente Landgraaf. In de 2e helft van 2024 zijn we gestart met het opstellen van betrokkenheidsprofielen. Hier gaan we mee door in 2025.

Toekomstvisie Landgraaf 2050

De afgelopen maanden hebben we een intensief participatietraject doorlopen met onze inwoners, ondernemers, het maatschappelijk middenveld en buurgemeenten om input op te halen voor onze toekomstvisie. De komende maanden schrijven we aan onze Toekomstvisie, waarin de strategische visie en Omgevingsvisie met elkaar vervlochten zullen worden. Met de Toekomstvisie Landgraaf 2050 zetten we een stip op de horizon waar we naartoe willen werken en wie we als gemeente zijn. De Toekomstvisie zal voor de zomer van 2025 ter vaststelling aan de gemeenteraad worden aangeboden. De Toekomstvisie zal ook in het verlengde liggen van het nieuwe narratief van Parkstad, "Parkstad Limburg Biedt Ruimte!". De kern van het nieuwe narratief is dat we persoonlijke en economische groei als hefboom gaan gebruiken om te bouwen aan een goede toekomst voor alle inwoners van Parkstad, samen met onze partners.

Grens Overstijgende Samenwerking en Stedenbanden

Nadat in 2024 de kwartiermaker GROS samen met Stadt Übach-Palenberg de mogelijkheden om grens overstijgende samenwerking een impuls te geven hebben verkend, willen we hier in 2025 verder uitvoering aan geven. Voor een effectieve voortzetting en (door)ontwikkeling van de huidige structuur van de grens overstijgende samenwerking is ook een ruimtevraag ingediend, waarin wordt voorgesteld om hiervoor structureel budget ter beschikking te stellen, om de formatie van de Kwartiermaker GROS te bestendigen in onze organisatie. Hiermee wordt vervolg gegeven aan de pilot. Gelet op de financiële situatie zoals bekend bij de Kadernota wordt tijdelijk gebruik gemaakt van de mogelijkheid om de kwartiermaker als medewerker boven de formatie in dienst te houden. Voor de lange termijn zal er wel alsnog structurele financiële ruimte beschikbaar moeten worden gesteld om deze werkzaamheden te kunnen continueren. Naast de hernieuwde samenwerking met onze partnersteden vervult de kwartiermaker een verbindende en informerende rol voor lokale organisaties (onder andere voor economie, maatschappelijk veld en onderwijs) binnen het euregionale speelveld. Een soortgelijke rol vervult de kwartiermaker ook binnen de bestuurlijke organisatie. We willen in het bevorderen van grens overstijgende samenwerking een bemiddelende en faciliterende rol spelen, door de gemeenschappen over de grens te verbinden op basis van hun wensen en behoeften.

Stimuleren van vitaliteit en opleidingen bij het personeel

Voor de jaren 2022 tot en met 2024 is tijdelijk budget gebruikt vanuit de IZA-reserve en het knelpuntenbudget voor de inzet van een medewerker vitaliteit en opleiden voor 0,5 fte. Dit voor het uitvoeren van activiteiten rondom vitaliteit en de aanschaf en implementatie van een online leerplatform de zogeheten Landgraaf academie. In deze begroting is nog niet voorzien van dekking voor 2025 en verder. Dit laatste is afhankelijk van de uitkomst van de nog uit te voeren evaluatie. Het Lokaal Overleg zal gevraagd worden hiervoor in ieder geval voor 2025 opnieuw de reserve IZA in te mogen zetten.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2020	2021	2022	2023
Aantal verzonden raadsinformatiebrieven	IBABS	117	116	100	118
Aantal ingediende art. 37 brieven	Ingekomen stukken raad	35	55	45	42
Aantal gehouden Raadsinformatieavonden (RIA's)	Griffie	5	10	10	9
Aantal gehouden werkconferenties raad	Griffie	1	3	4	5
Aantal meldingen openbare ruimte	intern	9.164	9.884	9.726	10.000
% meldingen telefoon t.o.v. totaal	intern	17%	45%	40%	30%
% meldingen digitaal t.o.v. totaal	intern	50%	50%	52%	60%
% Inhoudelijk afgehandelde klantvragen	intern	67%	69%	57%	52%
Aantal klantcontacten KCC aan de loketten. (incl. loket ISD-BOL)	Qmatic	10.091	8.939	14.784	11.238
Aantal telefonische klantcontacten centrale KCC	Telefooncentrale	36.606	35.679	32.271	30.345
Aantal klantcontacten KCC via e-formulieren	Gem.website	11.920	13.335	17.298	17.430
Totaal aantal klantcontacten circa	intern	58.617	57.953	64.356	59.013

Analyse historische ontwikkeling kengetallen

Door het opheffen van de corona maatregelen in 2022 zien we dat 2023 weer een regulier jaar was waarbij het aantal klantcontacten binnen de verwachting van de paspoortdip lag.

Beleidsindicatoren (BBV)

Beleidsindicatoren (BBV) – info: waarstaatjegemeente.nl	Bron	2020	2021	2022	2023
---	------	------	------	------	------

Voor het programma 0 zijn de verplichte beleidsindicatoren opgenomen in de paragraaf bedrijfsvoering

Autonome ontwikkelingen

(cijfers x € 1000)

AO	Omschrijving	2025	2026	2027	2028
AO 02	Stijging energielasten	365	365	365	365
AO 03	Personele opleidingskosten naar 1,5% van de loonsom	pm	pm	pm	pm
AO 04	Stijging WSW-lasten door CAO	56	56	56	56
AO 07	VerSaasing 2025	41	35	38	40
AO 08	Archiefwet – materiële verzorging van overgebrachte archieven	48	0	0	0
AO 12	Stijging kosten commissievergoedingen-ontwikkelingen CAO-IB47-ondertiteling raadsvergaderingen	57	59	60	62
AO 19	Indexering OZB	62	99	55	-251
AO 20	Salarislasten ambtelijke organisatie	867	917	972	1.654
	Totaal van het programma	1.496	1.531	1.546	1.926

Toelichting Autonome Ontwikkelingen

AO 02 – Stijging energielasten

De kosten van energie zijn moeilijk te voorspellen door de aanhoudende onzekere ontwikkelingen op de energiemarkt, schattingen voor wat betreft verbruik in 2024 en de eindafrekeningen van 2023. Waar we wel van uit kunnen gaan is dat de energielasten niet meer op het niveau van voor 2022 uit zullen komen. We kiezen ervoor om voor de energielasten een bedrag op te nemen waarvan de inschatting is dat de prijzen hier structureel niet meer onder zullen zakken, een zogenaamde ondergrens.

AO 03 – Personele opleidingskosten naar 1,5% van de loonsom

Om het kennisniveau van de medewerkers op een aanvaardbaar peil te houden is het noodzakelijk dat zij hiervoor de noodzakelijke opleidingen kunnen volgen. Gelet op de uitstroom van veel oudere medewerkers en de instroom van relatief veel jongere medewerkers is een afdoende opleidingsbudget juist in deze tijd waar sprake is van een overspannen arbeidsmarkt, nodig om de kennis van de medewerkers op peil te houden. Omdat we de afgelopen jaren de meerkosten altijd hebben opgevangen binnen het personeelsbudget zetten we het risico op pm.

AO 04 – Stijging WSW-lasten door CAO

In de WSW-Cao 2021–2025 die loopt tot eind 2025 is een loonontwikkeling afgesproken gebaseerd op de Loon-prijsontwikkeling (LPO). De vakbonden eisten echter in 2023 een tussentijdse loonsverhoging van meer dan 10%. Uiteindelijk hebben de eisen van de vakbonden geleid tot een overeengekomen structurele loonsverhoging van 8,75% vanaf 2024. Met de verwachte loon-prijsontwikkeling 2025 komt dat in dit jaar neer op 12,25%. Door de CAO-salarisstijging is er een benodigde bijraming nodig van circa € 56 duizend op het budget WSW.

AO 07 – VerSaasing 2025 Verklaring autonome ontwikkeling: Wet- en regelgeving financiële BBV

Het BBV schrijft sinds 2020 voor dat ICT kosten voor software in de vorm van SaaS-oplossingen (cloud) direct dienen te worden verantwoord in de exploitatie in plaats van dat de kosten alsmede bijkomende (implementatie)kosten geactiveerd mogen worden. In 2025 staan de applicaties Key2burgerzaken en SmartDocuments op de rol om een SaaS-oplossing te krijgen waarmee structureel € 40 duizend gemoeid is. De incidentele implementatielast zal in 2025 gedekt worden uit de ICT-reserve.

AO 08 – Archiefwet – materiële verzorging van overgebrachte archieven

Wij hebben geconstateerd dat de archieven van de voormalige gemeenten (Schaesberg, Ubach over Worms, Rimburch en Nieuwenhagen) overgebracht zijn maar niet helemaal voldoen aan de eisen van de Archiefwet v.w.b. geordende staat en verzorging. Het gaat hier om 365,5 strekkende meters overgebrachte archief dat opnieuw bekeken dient te worden. Het bedrag ad € 48 duizend is benodigd voor de extra capaciteit die nodig is om dit te herstellen.

AO-12 Stijging kosten commissievergoedingen-ontwikkelingen CAO-IB47-ondertiteling raadsvergaderingen

De stijging van de lasten m.b.t. de gemeenteraad hebben betrekking op de onkostenvergoedingen voor raadsleden (landelijke arbeidsvoorwaarden), commissievergoedingen, lbabs, ondertiteling van de raadsvergaderingen en de accountantskosten.

AO 19 – Indexering OZB

De gehanteerde meerjarige index 2025–2027 voor de meerjarige raming van de OZB in de begroting 2024 is het gewogen gemiddelde van drie indices: de loonvoet sector overheid (60%), de index materiële overheidsconsumptie (20%) en de index overheidsinvesteringen (20%). De AO is het gevolg van de nieuwe geactualiseerde gewogen index van 3,5 % op basis van het CEP 2024.

AO 20 – Salarislasten ambtelijke organisatie

Voor de raming van de salarislasten volgen we de recent vastgestelde nieuwe CAO die loopt tot 1 jan 2025. De CAO 2024 is hoger uitgevallen dan het percentage van 4,2% waarmee we in de begroting 2024 rekening hebben gehouden. Ook de geactualiseerde loonvoet overheid 2025 van 4,4% is hoger dan de loonvoet van 4,1% waarmee in de B2024 rekening was gehouden voor 2025. Deze hogere indexeringen werken uiteraard structureel door. Meerjarig vanaf 2026 hanteren we vooralsnog de ten opzichte van de loonvoet overheid lagere prijsindex BBP uit het CEP 2024 als index.

Beleidskader programma

Omschrijving Kader	Actualiteit
Kadernota burgerparticipatie	2020
Visie dienstverlening KCC	2022
Dienstverleningsconcept Burgerhoes (incl. visie en missie)	2016
Reglement van Orde van de raad van de gemeente Landgraaf	2022
Verordening op de raadscommissie van de gemeente Landgraaf	2022
Verordening Seniorenconvent	2022

* Een deel van dit kader is niet door de raad maar door het college vastgesteld.

Wat willen wij bereiken?

Doelen
0.1 Een daadkrachtig en slagvaardig bestuur op de juiste schaalgrootte
0.2 Samenwerken vanuit een zelfstandig Landgraaf
0.3 Efficiënte dienstverlening binnen de beleidskaders, waarbij de klant centraal staat
0.4 We informeren de samenleving op tijd en in heldere taal op B1 niveau. Herkenbaar, open, tijdig en helder
0.5 Inwoners participeren actief in hun woon- en leefomgeving

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteiten in 2025

- 0.1.1 Uitvoeren reguliere activiteiten op het gebied van een kwalitatief en transparant besluitvormingsproces (o.a. houden van RIA's, werkconferenties van de raad, raadscommissies, raadsvergaderingen, raadsinformatiebrieven, beantwoorden artikel 37 brieven, ter inzage legging, publicatie website, uitzenden raadsvergaderingen)
- 0.2.1 Adviseren en ondersteunen van bestuurders ter bevordering van de regionale samenwerking in de Gemeenschappelijke Regelingen
- 0.2.2 Uitvoeren en verder vormgeven van de mogelijkheden om grensoverstijgende samenwerking te intensiveren
- 0.2.3 Organiseren van twee themagerichte bijeenkomsten samen met onze Duitse grensgemeenten
- 0.3.1 Verdere verbetering van de dienstverlening waaronder:
  - Waar mogelijk de burger verleiden om te kiezen voor een digitaal kanaal
  - Uitbreiden van het aantal (standaard)brieven op taalniveau B1
  - Doorontwikkelen van de online dienstverlening (als eigen speerpunt en op grond van nieuwe/gewijzigde wetgeving)
  - Frequenter meten van de klanttevredenheid
  - Organiseren van een structurele en laagdrempelige inloopvoorziening voor de burger (in het verlengde van de pilot Burger Inloop Punt)
- 0.3.2 Verstrekken van producten en diensten aan burgers en het in behandeling nemen van diverse verzoeken en meldingen
- 0.4.1 Vertellen en laten zien waar we mee bezig zijn, presenteren successen en informeren inwoners over ontwikkelingen en projecten
- 0.5.1 Actief betrekken van de samenleving bij de beleidsvoorbereiding, -realisatie en -evaluatie
- 0.5.2 Continuering van de ondersteuning/facilitering van maatschappelijke/burger initiatieven
- 0.5.3 Stimuleren van zelforganisatie en initiatieven door bewoners
- 0.5.4 Pilot projecten opstarten voor de inzet van participatietools bij burgerparticipatie
- 0.5.5 Samenwerking initiëren en intensiveren met (sociale) partners in het veld

Prestatie-indicatoren

Prestatie-indicatoren voor 2025	Norm
0.1.1.1 % Beantwoorde art.37 brieven binnen de (verdaagde) termijn t.o.v. totaal	100%
0.3.1.1 % digitale meldingen ten opzichte van het totaal aantal meldingen	> 60%

Wat mag het kosten?

Financiën programma 0

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid:	119.229	110.739	113.672	109.277	112.330	115.394
– Directe salarislasten	12.196	12.087	12.378	12.518	12.670	12.882
– Overige directe lasten	17.987	11.851	11.027	11.094	11.294	11.529
– Kapitaallasten	1.866	2.340	2.469	2.384	2.263	2.114
Totaal lasten bestaand beleid:	32.049	26.278	25.874	25.996	26.227	26.525
Saldo bestaand beleid	87.181	84.461	87.798	83.282	86.103	88.869
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid:	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	48	297	553
Totaal lasten nieuw beleid:	0	0	0	48	297	553
Saldo nieuw beleid	0	0	0	-48	-297	-553
Saldo vóór bestemming	87.181	84.461	87.798	83.234	85.806	88.315
<i>Mutaties reserves bestaand beleid</i>						
– Onttrekkingen aan reserves	24.826	20.823	12.176	6.308	3.798	2.543
– Stortingen in reserves	22.457	16.329	7.933	2.746	2.249	2.494
Totaal mutaties reserves bestaand beleid	2.369	4.494	4.244	3.562	1.550	49
<i>Mutaties reserves nieuw beleid</i>						
– Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
– Stortingen in reserves	0	0	0	0	0	0
Totaal mutaties reserves nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO mutaties reserves	2.369	4.494	4.244	3.562	1.550	49
SALDO na bestemming	89.550	88.955	92.041	86.796	87.356	88.364
<i>Investeringen</i>			539			

De volgende investeringen maken deel uit van dit programma (tussen haakjes de bedragen inclusief btw):

De investeringsuitgaven in 2025 van € 445.268 (€ 538.774) in totaal betreft de volgende categorieën:

Vervangingsinvesteringen € 242.493 (€ 293.416)

Taakveld 040: Digitaal werken en licenties € 37.628 (€ 45.530)

Taakveld 040: Datacommunicatie € 18.396 (€ 22.259)

Taakveld 040: Werkplekken € 37.628 (€ 45.530)

Taakveld 040: Airco's € 20.905 (€ 25.295)
 Taakveld 040: 2 grasmaaiers € 105.359 (€ 127.484)
 Taakveld 040: Elektrische onkruidbestrijder € 22.577 (€ 27.318)
Gedekte investeringen duurzame MOP's en MIPS's € 202.775 (€ 245.358)
 Taakveld 040: Burgerhoes: voegwerk € 16.724 (€ 20.239)
 Taakveld 040: Burgerhoes: regelinstallaties € 22.577 (€ 27.318)
 Taakveld 040: Marconistraat: buitenwerk staal schilderen € 68.567 (€ 82.966)
 Taakveld 040: Marconistraat: buitenkozijnen € 12.961 (€ 15.663)
 Taakveld 040: Emile Erensplein: buitenwerk € 62.714 (€ 75.884)
 Taakveld 040: Emile Erensplein: voegwerk € 19.232 (€ 23.271)

In bijlage 2 van de programmabegroting worden de lasten en baten per taakveld weergegeven.

Bijdrage aan Verbonden Partijen

(cijfers x € 1000)

Naam organisatie	2024	2025	2026	2027	2028
GR BsGW	295	314	318	328	328
GR Het Gegevenshuis	270	301	312	324	337
GR Parkstad IT-centrumgemeente Heerlen	2.037	1.698	1.750	1.832	1.907
GR Stadsregio Parkstad Limburg	610	706	776	809	837
Totaal	3.211	3.019	3.156	3.294	3.409

Toelichting bijdrage aan Verbonden Partijen

GR BsGW

De bijdrage aan de GR BsGW betreft de perceptiekosten voor de uitvoering van de gemeentelijke belastingen. De begroting van BsGW is vastgesteld in de raadsvergadering van 20 juni 2024 onder raadsvoorstel 52. De bijdrage aan de GR BsGW voor uitvoering van de afvalstoffen- en rioolheffingen is verantwoord op programma 7 (volksgezondheid en milieu).

GR Het Gegevenshuis

Het Gegevenshuis ontzorgt de gemeente op het gebied van het opzetten en beheren van object- en ruimte gerelateerde (basis)registraties en geometrie, alsmede het daarmee samenhangende beeldmateriaal. De begroting van het gegevenshuis is vastgesteld in de raadsvergadering van 20 juni 2024 onder raadsvoorstel 41.

GR Parkstad IT

GR Parkstad IT (PIT) is het initiatief van de gemeenten in de stadsregio Parkstad Limburg om een gemeenschappelijke ICT-dienst voor het technisch beheer van ICT-middelen te ontwikkelen. Vanaf 1 januari 2015 is Parkstad IT operationeel als zogenaamde lichte gemeenschappelijke regeling in de vorm van een centrumgemeente. De gemeente Heerlen heeft de rol van centrumgemeente. De bijdrage van de gemeente Landgraaf is inclusief de ICT-lasten van de GR ISDBOL. Deze lasten worden door de GR ISDBOL aan Landgraaf vergoed.

GR Stadsregio Parkstad Limburg

De bijdrage aan de GR Stadsregio Parkstad Limburg betreft de bijdrage voor het apparaat. De programmatische bijdrage aan de GR Stadsregio Parkstad Limburg ten behoeve van de IBA is verantwoord onder programma 8. De bijdrage ten behoeve van Regionale Initiatieven is verantwoord onder programma 3. De begroting van de Stadsregio Parkstad Limburg is vastgesteld in de raadsvergadering van 20 juni 2024 onder raadsvoorstel 54.

Wat zijn de risico's?

(cijfers x € 1000)

Risico	Majeure risico omschrijving	Weerstandsbehoefte			
		2025	2026	2027	2028
R04	Onzekere energieprijzen	270	270	270	270
R05	Potentieel extra personele kosten door paspoortpiek in de jaren 2024–2028	68	70	71	72
RI	Herverdeling gemeentefonds	0	564	959	959
RII	Indexering salarislasten	0	470	994	1.431
RIII	Werving boven de formatie	1.000	750	500	250
	Totaal Weerstandsbehoefte Programma	1.338	2.124	2.794	2.982

Toelichting risico's

R04 – Onzekere energieprijzen

De kosten van energie zijn moeilijk te voorspellen door de aanhoudende onzekere ontwikkelingen op de energiemarkt en door schattingen voor wat betreft meer/minder verbruik in verband met verschillende weersomstandigheden per jaar. Er is voor 2025, een energiebudget geraamd van circa € 830 duizend, waarbij het maximale risico wordt ingeschat op circa € 540 duizend is. Het verbruik en de prijs kunnen hoger of lager uitvallen voor 2025. Hier hebben we geen invloed op. Daarom hebben we kans ingeschat op 50%, waardoor er een financieel restrisico is van € 270 duizend.

R05 – Potentieel extra personele kosten door paspoortpiek in de jaren 2024–2028

Vanaf 2024 verwachten we een stijging in het aantal aanvragen voor paspoorten en identiteitskaarten. Vanaf 2024 verlopen de eerste documenten met 10-jarige geldigheid. Dit zorgt voor een stijging van gemiddeld 2000 aanvragen per jaar in 2020–2023 naar 8000 aanvragen per jaar in de periode 2024–2028. De toegenomen vraag noodzaakt tot een verhoging van de capaciteit van het team burgerzaken. De financiële gevolgen worden voor een groot deel gecompenseerd door een stijging van de opbrengsten uit de leges voor paspoorten en identiteitskaarten. We zoeken naar manieren om de online dienstverlening te verbeteren, de afspraakplanning te optimaliseren en het personeel adequaat te trainen om de toegenomen vraag aan te kunnen. Voor meer details verwijzen we naar de risicokaart R05 zoals opgenomen in de bijlage van de kadernota 2025.

RI – Herverdeling gemeentefonds

Vanaf 1 januari 2023 is het verdeelmodel van het gemeentefonds herzien. Tot en met 2025 is het ingroeipad van voordeel en nadeel gemeenten gemaximeerd op € 37,50 per inwoner. Voor Landgraaf is dat een al in de algemene uitkering verwerkt nadeel van om en nabij € 1,4 miljoen. Vanwege de maximering van het nadeel nemen we hiervoor net als in de begroting 2024 een meerjarig risico op. De maximale impact van het risico is berekend aan de hand van het verschil tussen de door te voeren korting uiteindelijk oplopend tot maximaal van € 63 per inwoner en de nu nog aanwezige afvlakking op € 37,5 per inwoner.

RII – Indexering salarislasten

De meerjarige index salarislasten 2026–2028 die we voorstellen op te nemen in de nieuwe begroting 2025 ligt meerjarig 2026–2028 lager dan de actuele loonvoet overheid zoals opgenomen in het CEP 2024. We nemen voor het verschil een risicopost op. De cijfermatige onderbouwing en kans inschatting van dit risico kunt u terugvinden in de kadernota 2025.

RIII – Werving boven de formatie

Door de krappe arbeidsmarkt zien we nog steeds vacatures die niet eenvoudig ingevuld kunnen worden. We lossen deze onderbezetting efficiënt en effectief op door beheerst op enkele posities te werven boven de formatie. We monitoren de salarisrealisatie en rapporteren de salarisforecast en het aantal aangestelde medewerkers boven de formatie in de bedrijfsvoeringsrapportage. Het blijft echter verstandig om wel een risicopost hiervoor op te nemen. We vereenvoudigen de berekening van dit risico ten opzichte van de begroting 2024 door eenvoudigweg uit te gaan van een maximaal risicobedrag op € 1 miljoen structureel.

2.1.1 Programma 1 – Veiligheid

Structuurgegevens

Portefeuillehouder(s):

R. de Boer en A. Schiffelers

Verantwoordelijke afdelingshoofden:

R. Dautzenberg (BCZ), C. Blezer (TenH), S. Weckeler (BOR) en E. Herinx (MO)

Het programma Veiligheid omvat de volgende taakvelden:

1.10 Crisisbeheersing en brandweer

1.20 Openbare orde en veiligheid

Samenvatting voortschrijdend beleid

Veiligheidsregio Zuid-Limburg (VRZL)

Op het gebied van de fysieke veiligheid speelt de GR Veiligheidsregio Zuid-Limburg een belangrijke rol. De kerntaak van de Veiligheidsregio Zuid-Limburg is om iedereen die in het gebied, woont, werkt of verblijft te beschermen tegen (gezondheids)risico's, rampen en crises (meerjarenbeleidsplan 2024–2027). Voor de grootste risico's zijn specifieke rampenbestrijdingsplannen opgesteld (bijvoorbeeld rampenbestrijdingsplan hoogwater 2023–2026). De Veiligheidsregio Zuid-Limburg bestaat enerzijds uit Crisisbeheersing en rampenbestrijding (provinciaal risicoprofiel 2023–2027) en anderzijds uit Brandweertzorg (dekkingsplan brandweer Zuid-Limburg 2024–2027: gebiedsgerichte opkomsttijden).

Veiligheid & leefbaarheid

Op het gebied van integrale veiligheid en leefbaarheid heeft de gemeente de regierol en neemt een deel van de uitvoering (beheer en onderhoud in het openbaar domein) voor haar rekening. Bij de uitvoering op het gebied van openbare orde en veiligheid zijn naast de eigen medewerkers (openbare orde en veiligheid, Buitengewoon Opsporingsambtenaren en toezichthouders) ook de politie en ketenpartners (jeugd- en jongerenwerkers, straatcoaches, woningcorporaties, Zorg- en Veiligheidshuis Parkstad etc.) betrokken. We werken dagelijks integraal en samen aan oplossingen. Dat doen we lokaal en in de regio. Zo is Landgraaf voorzitter van de lokale driehoek (burgemeester, politie en OM) SVBBL (Simpelveld, Voerendaal, Brunssum, Beekdaelen en Landgraaf) en van de lokale driehoek Parkstad (SVBBL, Heerlen en Kerkrade). Tevens maakt Landgraaf onderdeel uit van het Regionaal Bestuurlijk Overleg (alle 31 burgemeesters van Limburg, de hoofdofficier van Justitie en de politiechef Eenheid Limburg). Tot slot gaat er, conform het Uitvoeringsprogramma Integrale Veiligheid 2024–2025, bijzondere aandacht uit naar de aanpak van jeugdproblematiek en jeugdcriminaliteit, (woon/jeugd)overlast, verloedering, verwarde personen, radicalisering, ondermijning en digitale criminaliteit.

Jeugdoverlast

In 2025 wordt de aanpak van jeugdoverlast gecontinueerd aan de hand van preventieve maatregelen zoals de inzet van straatcoaches, bewustwording, stopgesprekken, korte lijntjes met het beroepscollege Brandenburg. Daarnaast zetten we in op repressieve maatregelen zoals het gebiedsverbod, samenscholingsverbod, gebiedsontzegging, verwijderingsbevel en cameratoezicht op diverse plekken in Landgraaf.

GR Zorg- en Veiligheidshuis Parkstad (ZVHP)

Het aantal meldingen over personen met onbegrepen gedrag neemt toe en de casuïstiek wordt steeds complexer en dat komt met name door de opeenstapeling van verschillende problematieken zoals psychisch/sociaal (dis)functioneren en grensoverschrijdend/strafbaar gedrag. Per 1 januari 2024 is de nieuwe governancestructuur en professionaliseringslag van het Zorg- en Veiligheidshuis die past bij een Gemeenschappelijke Regeling operationeel. Daarmee kunnen we inhoudelijk een stevige invulling geven aan de zorg- en veiligheidsvraagstukken in onze gemeente.

Toezicht en Handhaving

Het toezicht op en de handhaving van de openbare orde krijgt alle aandacht door de inzet van de BOA's. De wijze waarop dit gebeurt, is vastgelegd in het VTH-beleid 2024-2027 en het daarbij behorende jaarlijkse VTH-programma. De prioriteiten zijn onder andere bepaald door het bevragen van inwoners en het voeren van een enquête in combinatie met het gevaar op de (verkeers)veiligheid en gezondheid. Eén van de speerpunten vormt de 'zero tolerance aanpak' bij vuurwerkoverlast, drugsoverlast, jongerenoverlast, verontreiniging door dieren (hondenpoep en loslopende honden) en verkeersoverlast bij scholen. Deze aanpak houdt in dat de BOA's in deze gevallen géén waarschuwingen afgeven, maar de overtreding direct bestuursrechtelijk dan wel strafrechtelijk aanpakken. Naast de afhandeling van meldingen vinden zowel structurele controles als projectgerichte acties plaats, zoals de verkeershinder bij scholen, overlast door hondenpoep en het Donkere Dagen Offensief. Sinds 1 januari 2024 hebben onze BOA's meer bevoegdheden op het gebied van verkeershandhaving. Het gaat hierbij om het voeren van geen of onjuiste fietsverlichting, het negeren van rood licht door fietsers en voetgangers en het handmatig telefoongebruik door fietsers. Het handhavingsarrangement tussen BOA's en gemeente is hierop aangepast, zodat de BOA's deze bevoegdheden mogen uitoefenen. Door de uitbreiding van deze bevoegdheden zullen hier ook projectmatige acties op worden uitgezet. Ook vinden controles in het kader van ondermijning plaats, onder andere deelname aan het ACT! Interventieteam Parkstad. Sinds 2024 vinden controles op het nachregister en het Digitaal Opkopers Loket plaats. Ook hier staat een integrale aanpak en samenwerking bij de inzet voorop zowel intern met bijvoorbeeld het team Openbare Orde en Veiligheid als extern met de politie, de Omgevingsdienst Zuid-Limburg, de inzet van straatcoaches en de regionale samenwerking. In de komende periode zetten we de reeds ingezette lijn inzake het verminderen van de administratieve taken en lasten en de doorontwikkeling en verdere professionalisering aan de hand van systemen, werkwijzen en aansturing voort. De activiteiten van de gemeentelijke functionarissen van Toezicht en Handhaving op terreinen als bouwtoezicht en milieutoezicht zijn in de desbetreffende andere programma's van deze begroting ondergebracht.

Aanpak van ondermijning

Ondermijning krijgt mede door de lokale-, regionale- en landelijke media en de gemeenteraad steeds meer aandacht. In 2025 gaan we samen met het ACT! interventieteam Parkstad aan de slag om themagerichte controles uit te voeren tegen ondermijnende criminaliteit. Het gaat om een geïntensiverde aanpak, waarbij Parkstadbreed extra controles worden uitgevoerd. Hiermee verstoren we criminele activiteiten en laten we nog meer zien dat meldingen over verdachte situaties serieus worden opgepakt.

Regiodeal Parkstad Limburg (Regiodeal 2.0)

Het thema veiligheid is erg belangrijk binnen de nieuwe Regiodeal en is opgenomen in de integrale gebiedsgerichte aanpak. Binnen Parkstad zijn 8 focusgebieden aangewezen waar het stedelijke lint van Schaesberg tot Lauradorp (de ruggengraat van Landgraaf) er één van is. Medio 2024 is er een aanvraag

ingediend bij de Stadsregio Parkstad waarmee voor de periode 2025–2027 financiële middelen worden gevraagd ter bekostiging van Preventie met Gezag-achtige interventies, zoals deze ook in Heerlen, Brunssum en Kerkrade worden uitgevoerd. Eind augustus is de Stadsregio Parkstad akkoord gegaan met deze aanvraag. Door ook in Landgraaf in te zetten op deze interventies bevorderen we de veiligheid en voorkomen we een verschuiving van jeugdcriminaliteit binnen het stedelijk gebied van Parkstad. De werkzaamheden die voortvloeien uit de Regiodeals worden in 2025 verder uitgevoerd.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2020	2021	2022	2023
Aantal uitrukken brandweer	Jaarstukken GR Veiligheidsregio Z-L	338	292	233	225
Aantal meldingen huiselijk geweld	Veilig Thuis	332	259	313	349
– waarvan aantal huisverboden	GR Zorg en Veiligheidshuis Parkstad (ZVHP)	7	4	4	8
Aantal gevallen nazorg ex-gedetineerden via Veiligheidshuis	GR Zorg en Veiligheidshuis Parkstad (ZVHP)	33	38	5	4
Aantal meldingen/klachten T&H	Binnen Beter	2.316	2.627	3.101	2.798
Aantal meldingen verkeersoverlast	Binnen Beter	499	580	672	903
Aantal meldingen jeugdoverlast	Binnen Beter	21	189	156	105
Aantal meldingen vuurwerkoverlast	Binnen Beter	51	256	212	105
Aantal meldingen overlast hondenpoep	Binnen Beter	30	27	60	163

Analyse historische ontwikkeling kengetallen

Aantal uitrukken brandweer

In de afgelopen jaren is het aantal uitrukken over de gehele linie teruggelopen. De verklaring voor de daling van 2020–2021 zit hem in de gewijzigde afspraken rondom de doormelding van brandmeldcentrales (automatische meldingen). In de periode 2022–2023 lijkt het aantal uitrukken zich te stabiliseren. Alleen de toename op het gebied van gaslekkages naar aanleiding van graafwerkzaamheden (door aanleg glasvezelnet) valt op.

Aantal huisverboden

De huisverboden nemen de laatste jaren in zijn algemeenheid toe in heel Parkstad. De exacte reden daarvoor is onduidelijk, maar er is wel extra geïnvesteerd in de scholing/bewustwording van Hulp Officieren van Justitie.

Aantal meldingen

De daling van het aantal meldingen jeugdoverlast en vuurwerkoverlast van de afgelopen jaren, is mede het gevolg van de integrale ketenaanpak.

Beleidsindicatoren (BBV)

Beleidsindicatoren (BBV) – info: waarstaatjegemeente.nl	Bron	2020	2021	2022	2023
Aantal verwijzingen naar Halt (per 1.000 jongeren) van 12-17 jaar	Stichting Halt	19	14	12	17
Aantal winkeldiefstallen (per 1.000 inwoners)	CBS Geregisteerde diefstallen	1,10	0,70	0,90	1,90
Aantal geweldsmisdrijven (per 1.000 inwoners)	CBS Geregisteerde Criminaliteit	4,40	3,20	4,10	3,50
Aantal diefstallen uit woningen (per 1.000 inwoners)	CBS Diefstallen	2,10	1,50	1,50	1,30
Aantal vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte (per 1.000 inwoners)	Dataportaal politie	4,78	4,67	5,21	4,71

Analyse beleidsindicatoren (BBV)

De stijging van het aantal winkeldiefstallen is een landelijke trend en komt met name door de hoge inflatie, steeds meer zelfscanmogelijkheden bij verschillende winkels, maar ook met mentaliteitsproblemen. Het aantal geweldsmisdrijven en het aantal diefstallen uit woningen zijn gedaald, en zitten daar mee op/onder het landelijk gemiddelde. De afdeling beheer openbare ruimte van onze gemeente constateert ook steeds meer vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte en aan gemeentelijke eigendommen. Cijfer technisch is er weliswaar sprake van een daling, maar dat komt waarschijnlijk omdat niet van iedere vernieling of beschadiging aangifte wordt gedaan. Vernielingen en beschadigingen worden voornamelijk veroorzaakt door oneigenlijk weggebruik (verkeersongevallen), maar bijvoorbeeld ook door vandalisme of baldadigheid. Deze stijging komt met name door oneigenlijk weggebruik en door bepaalde overlast veroorzakende jeugdigen.

Beleidskader programma

Omschrijving Kader	Actualiteit
Samenwerkingsovereenkomst Dierenbescherming 2012-2027	2012
Beleidslijn voor de toepassing van de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Bibob) gemeente Landgraaf 2015	2015
Provinciaal risicoprofiel Veiligheidsregio's Zuid-Limburg en Limburg-Noord 2023-2027	2023
Integraal Veiligheidsplan SVBBL 2023-2026	2023
Dekkingsplan Brandweer Zuid-Limburg 2024-2027	2024
Beleidsaanpak Mensenhandel gemeenten Zuid-Limburg	2022
Meerjarenbeleidsplan Samen Veilig 2024-2027 Veiligheidsregio Zuid-Limburg	2024
Vergunningen Toezicht- en Handhavingsbeleid (VTH-beleid) 2024-2027	2024
VTH-uitvoeringsprogramma *	2024
Damoclesbeleid 2020	2020

* Het uitvoeringsprogramma wordt jaarlijks geactualiseerd.

Wat willen we bereiken?

Doelen
1.1 Een veilig Landgraaf
1.2 Adequaats toezicht op naleving en de effectieve handhaving in de openbare ruimte

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteiten in 2025

- 1.1.1 Op peil houden van de taakstelling in de Veiligheidsregio (o.a. opleiding en training t.b.v. de lokale en regionale taken in de crisisbeheersing) en inzet personeel (o.a. medewerk(st)ers onder regionaal piket)
- 1.1.2 Coördinatie op bestuurlijke aanpak/ondermijning vanuit een proactieve houding
- 1.1.3 (preventie) regierol bij directe aanpak van overlast gevende jeugd; directe aanpak woonoverlast en verloedering; directe aanpak drugspannen (Damoclesbeleid); deelname aan het Veiligheidshuis; voorkoming en procesondersteuning (casusaanpak) radicalisering
- 1.1.4 Uitvoeren van de eigen rol in de veiligheidsketen (o.a. coördinatie openbare orde en veiligheid bij (grote) evenementen)
- 1.1.5 Veiligheidsinterventies uitvoeren in het kader van de Regio Deal Parkstad Limburg 2023–2025 (Regiodeal 2.0)
- 1.1.6 Uitvoeren van voorlichtingscampagne en interventies op het gebied van Cybercrime
- 1.1.7 Actualiseren van de Beleidslijn voor de toepassing van de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Bibob) gemeente Landgraaf 2021
- 1.2.1 Het oppakken en afhandelen van meldingen
- 1.2.2 Het uitvoeren van projectmatige controles op overlast door hondenpoep
- 1.2.3 Het uitvoeren van projectmatige controles op verkeers- en parkeeroverlast bij scholen
- 1.2.4 Het uitvoeren van controles op grond van Alcoholwet en het toezicht op en de handhaving van het alcoholverbod in de kernen
- 1.2.5 Het uitvoeren van toezicht tijdens evenementen
- 1.2.6 Het uitvoeren van controles op het nachregister
- 1.2.7 Het controleren op het Digitaal Opkopers Registers (DOR)
- 1.2.8 Het houden van toezicht en handhaven op jeugdoverlast
- 1.2.9 Het uitvoeren van projectmatige controles op overlast door (illegaal) vuurwerk en carbid
- 1.2.10 Het opstellen van het VTH-uitvoeringsprogramma en het VTH-jaarverslag
- 1.2.11 We versterken met activiteiten en informatievoorziening het veiligheids- en handelingsbewustzijn van inwoners, inwonersgroepen, organisaties en ondernemers
- 1.2.12 Het uitvoeren van flexcontroles

Prestatie-indicatoren

Prestatie-indicatoren voor 2025	Norm
1.1.2.1 Aantal behandelde casussen in het lokaal bestuurlijk overleg	< 40
1.1.2.2 Aantal behandelde casussen op ondermijningstafel	< 4
1.2.1.1 Het aantal ontvangen en afgehandelde meldingen	2.500
1.2.2.1 Het aantal uitgevoerde projectmatige controles op overlast door hondenpoep	4
1.2.3.1 Het aantal uitgevoerde projectmatige controles op verkeers- en parkeeroverlast bij scholen	4
1.2.4.1 Het aantal uitgevoerde (projectmatige) controles op grond van de Alcoholwet en het toezicht op en de handhaving van het alcoholverbod in de kernen	10
1.2.5.1 Uitgevoerde integrale controles tijdens evenementen	40
1.2.6.1 Het aantal uitgevoerde controles op het nachtregister	3
1.2.7.1 Het aantal uitgevoerde controleren op het Digitaal Opkopers Registers	5
1.2.8.1 Het houden van toezicht en het handhaven op meldingen van jeugdoverlast	1.000
1.2.9.1 Het aantal uitgevoerde projectmatige controles op overlast door (illegaal) vuurwerk en carbid	1
1.2.10.1 Het tijdig vaststellen van het VTH-uitvoeringsprogramma en het VTH-jaarverslag	2025
1.2.11.1 Het inzetten van communicatiemiddelen	5
1.2.12.1 Het aantal uitgevoerde flexcontroles	25

Wat mag het kosten?

Financiën programma 1

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	-304	514	394	394	394	394
- Directe salarislasten	1.178	1.684	1.885	1.934	1.984	2.034
- Overige directe lasten	3.358	3.480	3.749	3.847	3.957	4.072
- Kapitaallasten	6	6	6	6	6	6
Totaal lasten bestaand beleid	4.542	5.170	5.640	5.787	5.948	6.112
Saldo bestaand beleid	-4.847	-4.657	-5.246	-5.393	-5.554	-5.718
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
- Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
- Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
- Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-4.847	-4.657	-5.246	-5.393	-5.554	-5.718
<i>Investerings</i>			0			

In bijlage 2 van de programmabegroting worden de lasten en baten per taakveld weergegeven.

Bijdrage aan Verbonden Partijen

(cijfers x € 1000)

Naam organisatie	2024	2025	2026	2027	2028
GR Anti-discrimatievoorziening – centrumgem. Maastricht	22	22	22	22	22
GR Veiligheidsregio ZL	2.622	2.891	3.037	3.127	3.220
GR Zorg en Veiligheidshuis Parkstad (ZVHP)	208	227	248	268	289
Totaal	2.852	3.140	3.307	3.418	3.532

Toelichting bijdrage aan Verbonden Partijen

GR Anti-discrimatievoorziening / Discriminatie.nl Limburg

De jaarlijkse gemeentelijke bijdrage voor de GR Anti-discrimatievoorziening wordt betaald aan de centrumgemeente Maastricht naar rato van het aantal inwoners.

GR Veiligheidsregio Zuid-Limburg (GR VRZL)

De begroting 2025 van de GR Veiligheidsregio Zuid-Limburg is vastgesteld in de raadsvergadering van 20 juni 2024 onder raadsvoorstel 46.

GR Zorg en Veiligheidshuis Parkstad (GR ZVHP)

De bijdrage wordt vastgesteld op basis van de goedgekeurde begroting van het Veiligheidshuis. (Het gedeelte van het budget met betrekking tot uitbreiding coördinatie nazorg re-integratie ex-gedetineerden valt onder programma 6). De meerjarenbegroting 2025-2028 van het Zorg- en Veiligheidshuis Parkstad is vastgesteld in de raadsvergadering van 20 juni 2024 onder raadsvoorstel 47.

Bijdrage aan Professionele Gesubsidieerde Organisaties

(cijfers x € 1000)

Naam organisatie	2024	2025	2026	2027	2028
Stichting Dierenbescherming Limburg	28	29	30	30	31
Stichting Slachtofferhulp Nederland, regio Zuid-Limburg	15	15	15	15	15
Totaal	43	44	45	45	46

Toelichting bijdrage aan Professionele Gesubsidieerde Organisaties

Stichting Dierenbescherming Limburg

De stichting Dierenbescherming voert voor de gemeente de zorgplicht uit voor gevonden dieren met een vermeende eigenaar binnen de gemeentegrens. Daarnaast adviseert de stichting de gemeente Landgraaf gevraagd en ongevraagd over het dierenwelzijn. De vergoeding voor de opvang van zwerfdieren aan stichting Dierenbescherming Limburg is conform de afspraken van art. 5 in de samenwerkings-overeenkomst 2012-2027. De stijging ten opzichte van 2024 betreft indexatie.

Stichting Slachtofferhulp Nederland

Aan de Stichting Slachtofferhulp Nederland, regio Zuid-Limburg, wordt een subsidie beschikbaar gesteld, op basis van het aantal inwoners per 1 januari van het jaar.

Wat zijn de risico's?

(cijfers x € 1000)

Risico	Majeure risico omschrijving	Weerstandsbehoefte			
		2025	2026	2027	2028
R09	Restrisico toezicht en handhaving	0	0	0	0
	Totaal Weerstandsbehoefte Programma	0	0	0	0

Toelichting risico's

R09 – Restrisico toezicht en handhaving

Uit het uitvoeringsprogramma Toezicht en Handhaving volgen een aantal restrisico's. Dit uitvoeringsprogramma waarover de raad per raadsinformatiebrief is geïnformeerd maakt deze bestuurlijke restrisico's inzichtelijk. Als risico kleeft er niet gelijk een financieel effect aan het al dan niet opkomen van deze risico's maar het is van belang ook de politiek-bestuurlijke risico's te identificeren.

2.1.2 Programma 2 – Verkeer, Vervoer en Waterstaat

Structuurgegevens

Portefeuillehouder(s):

F. Janssen en B. Smeets

Verantwoordelijke afdelingshoofden:

F. Geurts (ROG) en S. Weckseler (BOR)

Het programma Verkeer, Vervoer en Waterstaat omvat de volgende taakvelden:

2.10 Verkeer en vervoer

2.20 Parkeren

Samenvatting voortschrijdend beleid

Verkeer en vervoer

Verkeers-, vervoers- en parkeerbeleid

Dit beleid is opgenomen in het Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan Landgraaf (GVVP, 2017). Het gaat in op vijf thema's: (Hoofd)wegenstructuur en bereikbaarheid, verkeersveiligheid en weginrichting, fietsverkeer, openbaar vervoer en parkeren. Naast diverse beleidsuitgangspunten bevat het GVVP een uitvoeringsprogramma dat gebaseerd is op een knelpuntenanalyse. De doelstellingen van het GVVP zijn:

- Het bewaken en verbeteren van de kwaliteit van de verkeersafwikkeling;
- Het verbeteren van de algehele verkeersveiligheid, leefbaarheid en bereikbaarheid;
- Het stimuleren van het gebruik van de fiets;
- Het stimuleren van het gebruik van het openbaar vervoer;
- Het voorkomen van parkeeroverlast.

Vanuit het uitvoeringsprogramma van het GVVP worden reconstructieprojecten, verkeersmaatregelen en gedragsbeïnvloedingprojecten geïnitieerd. Verder liften we mee met diverse andere projecten waarbij bestaande wegen kunnen worden aangepast zodat ze beter voldoen aan het beleid en de wensen van bewoners. Financiële dekking vindt plaats uit een tweetal investeringsbedragen opgenomen in de begroting voor Reconstructieprojecten GVVP/ruggengraat en Verkeersveiligheidsprojecten. Kleinere verkeersmaatregelen, gedragsprojecten en verkeerskundige onderzoeken worden gefinancierd vanuit het regulier budget voor Verkeersbeleid.

Op het gebied van parkeren geldt dat bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen die gevolgen hebben voor de parkeerbehoefte, parkeren zo veel als mogelijk op eigen terrein moet worden opvangen. Parkeerproblemen worden bij voorkeur opgelost met de traditionele maatregelen zoals parkeerverboden, verboden stil te staan, uitbreiding parkeer capaciteit en fysieke maatregelen. Betaald parkeren en parkeervergunningen passen we niet toe. Bij een ongewenste menging van lang- en kortparkeerders kiezen wij voor een parkeerschijfzone.

Voortuin- en trottoir parkeren zijn in beginsel niet toegestaan. Het komt echter veelvuldig voor en een naleving is niet altijd mogelijk/wenselijk. Via herstructurering, wijkacupunctuur en wegconstructies

werken wij aan het toevoegen van meer openbare parkeerplaatsen. Tot die tijd staan we deze vormen van parkeren oogluikend toe, uiteraard voor zover dat niet leidt tot negatieve gevolgen voor weggebruikers.

Slimme en duurzame mobiliteit wordt steeds belangrijker. Regionaal is dit vastgelegd in de 'Visie op Mobiliteit' (sept 2020) en 'Uitvoeringsagenda Mobiliteit' (jan 2022). Naast leefbaarheid, verkeersveiligheid en bereikbaarheid wordt daarin een belangrijke focus gelegd op fietsstimulering, thuiswerken, deelmobiliteit en elektrisch vervoer. Ondanks dat deze beleidswijzigingen niet in het GVVP staan, zijn we hier wel al waar mogelijk mee aan de slag. In het rond 2025/2026 nieuw op te stellen GVVP worden al deze veranderingen meegenomen.

Op het gebied van verkeer en vervoer is er de laatste jaren zowel landelijk als regionaal veel veranderd. Elektrische auto's, fatbikes/e-bikes, nieuwe parkeercijfers, 30km/uur op doorgaande wegen, de landelijke stijging van het aantal verkeersongevallen/-slachtoffers, meer ruimte voor de voetganger en fiets, klimaat, duurzaamheid, toegankelijkheid, diverse technologische ontwikkelingen. Het zijn enkele voorbeelden van thema's die sinds het vaststellen van het huidige GVVP in 2017 nieuw zijn opgekomen c.q. zijn veranderd. Daarom wordt er in 2025 gestart met het actualiseren van het huidige GVVP waarbij er ook een nieuw uitvoeringsprogramma wordt opgesteld en er gelijk wordt gezorgd voor een goede afstemming met de Toekomstvisie in het kader van de Omgevingswet.

Het uitvoeringsprogramma van het GVVP 2017 had een looptijd tot en met 2025. Dit programma bevat nog diverse projecten die niet zijn uitgevoerd. Op basis van dit programma wordt in 2025 de Hoofdstraat (tussen de Einsteinstraat en de markt) volledig gereconstrueerd. Met name de veiligheid van de fietser wordt hierbij verbeterd (vrijliggende fietspaden). Daarnaast worden er enkele extra maatregelen getroffen in de Maastrichterlaan en Hovenstraat ter verbetering van de 30km-zone inrichting. Verder wordt er gewerkt aan de planvoorbereiding voor de herinrichting van de De Wendelstraat (ten zuiden van de Honigmannstraat; onderdeel ruggengraat) en Heistraat/Kerkraderweg (ten noorden van de Hofstraat). Hetzelfde geldt voor de herinrichting van de Hoogstraat vanaf de Heigank/Brunsummerweg tot aan centrum Op de Kamp. Ook hier heeft de veiligheid van fietsers de hoogste prioriteit. Uitvoering hiervan is nog steeds afhankelijk van de snelheid waarmee incurant vastgoed langs de Hoogstraat kan worden verworven en deze locaties kunnen worden herontwikkeld (onder andere ten behoeve van parkeren).

Verder liften we mee met diverse projecten die geïnitieerd worden vanuit andere beleidsvelden. Bestaande wegen worden daarbij zodanig aangepast dat ze beter voldoen aan het beleid uit het GVVP en bestaande knelpunten op het gebied van verkeer en parkeren worden opgelost. Tevens kan er tegemoet gekomen worden aan eventueel aanwezige wensen van bewoners. Zo wordt er meegelift met groot onderhoudsprojecten en projecten in het kader van een rioolreconstructies (Margrietstraat en Nieuwstraat). In de wijk Het Eikske worden in het kader van de Parkstadroute nog enkele wegen opnieuw ingericht.

Tot slot blijven we ons inzetten op de realisatie van de Randweg Abdissenbosch. Vanwege de stikstofproblematiek is de aanleg van de Randweg nog steeds niet mogelijk. Samen met de Provincie blijven we de ontwikkelingen in de gaten houden en blijven we zoeken naar mogelijkheden om (een deel van) de Randweg aan te kunnen leggen. Mocht deze mogelijkheid ontstaan, dan wordt de planvoorbereiding direct opgepakt. Zodra er aan Nederlandse zijde zekerheid is over de realisatie van de Randweg, wordt door het Landesbetrieb Straßenbau NRW de voorbereiding voor de aanleg van het Duitse deel van de Randweg, de B221n, weer opgepakt.

Dekking van de hierboven genoemde activiteiten vindt voor een belangrijk deel plaats uit een tweetal investeringsbedragen opgenomen in de begroting voor Reconstructieprojecten GVVP/ruggengraat en Verkeersveiligheidsprojecten. Kleinere verkeersmaatregelen, gedragsprojecten en verkeerskundige onderzoeken worden gefinancierd vanuit het regulier budget voor Verkeersbeleid. Alle activiteiten die vanuit dit budget worden geïnitieerd leveren een belangrijke bijdrage in het behalen van de doelstellingen van het GVVP (met name ten aanzien van verkeersveiligheid maar ook bereikbaarheid, fietsverkeer, parkeren en openbaar vervoer).

Beheer Openbare Ruimte

Integraal beheer

Het beheer van de openbare ruimte ligt verspreid over de programma's 2 (wegbeheer), 5 (groenbeheer) en 7 (waterbeheer en ongediertebestrijding). Ook het beheer van de accommodaties is verdeeld over meerdere programma's. Reden om de wijze waarop wij invulling geven aan het integrale beheer van de openbare ruimte en de accommodaties op te nemen in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen. In deze paragraaf zijn ook de door uw raad eerder vastgestelde onderhoudsniveaus voor alle kapitaalgoederen opgenomen.

Wegonderhoud

Jaarlijkse worden onze wegen en elementverhardingen geïnspecteerd. Op basis van de uitkomsten monitoren wij de onderhoudstoestand en bepalen of de achterstalligheid conform verwachting afneemt. Door de integrale aanpak wordt overlast voor omwonende zoveel als mogelijk beperkt omdat alle vakdisciplines worden meegenomen. Burgers Belangengroeperingen van burgers en anderen binnen een projectgebied worden geïnformeerd over plannen, ontwikkelingen, voortgang en zoveel mogelijk betrokken bij voorbereiding en uitvoering. Elementenverharding liet een teruggang zien in de CROW kwaliteitsnorm van 4,1% in 2019 naar 6,8% in 2022. Dit is nog binnen de marge van 10% achterstalligheid, maar om te voorkomen dat deze grens wordt bereikt zijn er voor 2024 en 2025 extra middelen beschikbaar gesteld ter stabilisatie van de kwaliteit.

Straatmeubilair

Met het beschikbare budget wordt straatmeubilair in de openbare ruimte alleen vervangen als het strikt noodzakelijk is. Het betreft hoofdzakelijk vervanging van verkeersborden en meubilair om de veiligheid voor de weggebruiker te waarborgen.

Fietspaden

Alle fietspaden zijn opgenomen in het onderhoud. Met de extra beschikbare middelen voor recreatieve fietspaden worden bestaande fietspaden verbeterd zodat er een veilige en aaneengesloten fietsverbinding ontstaat.

Gladheidsbestrijding

Gladheidsbestrijding wordt uitgevoerd op basis van het vastgestelde beleidsplan "gladheidsbestrijding Parkstad Limburg" en het jaarlijks vastgestelde routeplan van de gemeente Landgraaf.

Openbare verlichting

Het beleidsplan openbare verlichting en het jaarlijkse uitvoeringsprogramma zijn erop gericht om zo efficiënt mogelijk het volledige arsenaal van armaturen om te vormen naar duurzame en energiezuinige LED-verlichting. De volledige omvorming naar LED is voorzien voor 2030. Masten worden alleen dan vervangen als uit het stabiliteitsonderzoek blijkt dat deze mogelijk gevaar op kunnen leveren. Op basis van het nieuwe beleids- en beheerplan OV 2023 is er, samen met Heerlen en Valkenburg a/d Geul, een aanbesteding geweest voor meerjarig vervanging en onderhoud. Op 1 januari start de aannemer met de uitvoering. Op 31 december 2023 was 59% van de verlichtingsarmaturen vervangen voor LED-armaturen (levensduur > 20 jaar) en 24 % van de armaturen voorzien retroLED. Hierbij zijn de binnenwerken van de armaturen vervangen door LED. Deze retroLED zijn in de jaren 2015 en 2016 geplaatst en hebben een levensduur van circa 10 jaar.

Reiniging

De gemeentelijke wegen worden in het voorjaar tweemaal en in het najaar driemaal, ten tijde van bladval, geveegd. Door het verbod op chemische onkruidbestrijding, ontwikkelen kruidachtigen en grassen in de goten zich veel sneller dan voorheen. Door het verhouten van ondergrondse delen van onkruiden en de toename van klinkerverhardingen zal op termijn de onkruiddruk verder toenemen. Minder vegen resulteert daarnaast in snellere en grotere vervuiling van kolken en riolen. De gemeentelijke veegwagen wordt ingezet voor de drie centra en op accentpunten in de gemeente. De eigen dienst reinigt de HUP's (honden uitlaat plaatsen) en zwerfafval en kleine dumpingen worden dagelijks opgeruimd, waarbij de drie centra prioriteit hebben. Voor het opruimen van de almaar toenemende illegale stortingen van asbest en chemisch drugsafval worden gespecialiseerde bedrijven ingezet. Om zwerfvuil te voorkomen wordt op scholen voorlichting gegeven om kinderen op jonge leeftijd al bewust te maken van de schade en kosten door zwerfvuil.

BinnenBeter (voorheen Reppido)

Het aantal meldingen is al jaren stabiel met een schommeling rond de 120 meldingen per week. Hieruit concluderen wij dat het systeem de laagdrempeligheid heeft die vooraf beoogd werd te bereiken. Ook het aantal meldingen per categorie is relatief constant. De fluctuaties in het aantal meldingen per categorie hebben vooral te maken met de weer- en klimaatinvloeden als noodweer en groeizaam weer.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2020	2021	2022	2023
Aantal verkeersongevallen	Webapplic. statistiek ongevallen	116	135	118	129
Aantal slachtoffers	Webapplic. statistiek ongevallen	22	19	22	22
Asfaltverhardingen in m2	Beheersysteem Kikker	1.022.226	1.021.789	960.123	990.091
Halfverhardingen in m2	Beheersysteem Kikker	*	*	69.278	70.363
Elementverharding in m2	Beheersysteem Kikker	1.108.688	1.108.132	1.115.535	1.136.157
Aantal meldingen aan BOR, waarvan de top 5 zijn:		6.480	6.299	6.354	6.803
- groen	BOR	1.910	1.880	1.966	1.961
- wegen en trottoirs	BOR	903	881	740	1.154
- reiniging en hondenpoep	BOR	1.719	1.299	1.453	1.426
- straatmeubilair en borden	BOR	689	661	1035	878
- riolering en water	BOR	439	582	418	481
- dieren en ongedierte	BOR	369	372	240	267

* meting vanaf 2022 gestart

Analyse historische ontwikkeling kengetallen

Verkeersongevallen

In Landgraaf vinden ongevallen heel verspreid plaats. Er zijn geen specifieke locaties waar veel ongevallen plaatsvinden. Dat maakt het lastig om verkeersveiligheidsmaatregelen goed te prioriteren. Zowel in Landgraaf als landelijk blijkt het aantal ongevallen helaas niet meer af te nemen en zelfs te stijgen. In Landgraaf schommelt het aantal ongevallen al jaren rond de 110 tot 140. Het aantal slachtoffers ligt rond de 20. Hierbij zijn steeds vaker fietsers betrokken. Afdleiding in het verkeer (gebruik smartphones) en de toename van het gebruik van fatbikes/e-bikes met zijn hogere rijnsnelheden (met name door jongeren op fatbikes en ouderen op e-bikes) zijn belangrijke oorzaken in het ontstaan van ongevallen. Inspanningen om de verkeersveiligheid te verbeteren (treffen fysieke maatregelen, voorlichting, educatie en handhaving) blijven belangrijk en hebben hoge prioriteit. Hierbij heeft de fiets extra aandacht nodig.

BuitenBeter BOR

Het aantal meldingen was jaren stabiel met een schommeling rond de 120 meldingen per week. Dit was in 2023 130 per week. Hieruit concluderen wij dat het nieuwe systeem de laagdrempeligheid heeft die vooraf beoogd werd te bereiken. Ook worden er intern via deze weg meldingen gemaakt zodat wij hier een opdrachtbon van kunnen maken voor de buitendienst. Het aantal meldingen per categorie in verhouding tot het totaal aantal meldingen is relatief constant. De fluctuaties in het aantal meldingen per categorie hebben vooral te maken met de weer- en klimaatinvloeden als noodweer en groeizaam weer, net als afgelopen jaren. De stijging van het aantal meldingen van wegen en trottoirs heeft te maken met de lichte verhoging van achterstallig onderhoud, maar ook door de eerder beschreven interne meldingen.

Beleidsindicatoren (BBV)

Beleidsindicatoren (BBV) – info: waarstaatjegemeente.nl	Bron	2020	2021	2022	2023
---	------	------	------	------	------

Voor het programma 2 zijn geen verplichte beleidsindicatoren opgenomen in de vigerende regeling beleidsindicatoren gemeenten

Autonome ontwikkelingen

(cijfers x € 1000)

AO	Omschrijving	2025	2026	2027	2028
AO 13	Onderhoud Wegen	140	140	140	140
	Totaal van het programma	140	140	140	140

Toelichting Autonome Ontwikkelingen

AO 13 – Onderhoud Wegen

Het betreft de toepassing van de index op het onderhoudsbudget volgens het gestabiliseerde prijsniveau. Dit betreft een stijging van 27,9 procent tussen januari 2020 en januari 2024 (index CBS GWW). Het prijsniveau stabiliseert sinds enige maanden zonder dat een daling is ingezet of een daling is te verwachten.

Beleidskader programma

Omschrijving Kader	Actualiteit
Kwaliteitsgids BOR	2024
Beheerprogramma Brutis incl. jaarlijkse wegininspectie	2023
Gladheidbestrijdingsplan	2022
Beheerplan openbare verlichting 2024-2030	2023
Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan Landgraaf	2017
Visie op mobiliteit (braining the future) – Parkstad	2020
Uitvoeringsagenda Mobiliteit (braining the future) – Parkstad	2022

Wat willen we bereiken?

Doelen
2.1 Een goed en veilig functionerend verkeers- en vervoerssysteem

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteiten in 2025
2.1.1 Uitvoeren uitvoeringsprogramma Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan
2.1.2 Voorbereiden aanleg Randweg Abdissenbosch
2.3.1 Onderhouden en beheren van (half)verhardingen
2.3.2 Uitvoeren groot onderhoud
2.3.3 Het verder omvormen van het arsenaal aan armaturen naar duurzame energiezuinige LED-verlichting
2.3.4 Onderhouden van recreatieve en toeristische fietsroutes

Prestatie-indicatoren

Prestatie-indicatoren voor 2025	Norm
2.1.1.1 Actualiseren GVVP 2017 / Opstellen GVVP 2026	2026
2.1.1.2 Uitvoering reconstructie Hoofdstraat (Einsteinstraat–markt)	2025
2.1.1.3 Verkeersveiligheidsmaatregelen Maastrichterlaan en Hovenstraat	2025
2.1.1.4 Planvoorbereiding herinrichting gedeelte De Wendelstraat en Heistraat/Kerkraderweg	2026
2.1.1.6 Aanpassen weginrichting op beleid GVVP door mee te liften met projecten / werkzaamheden die geïnitieerd worden vanuit andere beleidsterreinen	2025
2.1.1.7 Treffen van (kleine) infrastructurele verkeersveiligheidsmaatregelen	2025
2.1.1.8 Uitvoeren gedragsbeïnvloedende verkeersveiligheidsmaatregelen	2025
2.1.1.9 Uitvoeren (gedragsbeïnvloedende) maatregelen ter stimulering van slimme, gezonde en duurzame mobiliteit	2025
2.1.1.10 Monitoren landelijke ontwikkelingen stikstofproblematiek i.r.t. Planvoorbereiding realisatie Randweg Abdissenbosch en afstemming realisatie B221	2025
2.3.1.1 Achterstallig onderhoud asfalt	< 10%
2.3.1.2 Achterstallig onderhoud overige verharding	< 10%
2.3.3.1 Omvormen van het areaal armaturen naar duurzame energiezuinige LED-armaturen met peildatum 2030 (Energie-convenant OV)	> 100%

Wat mag het kosten?

Financiën programma 2

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	1.558	633	634	634	634	634
– Directe salarislasten	1.393	2.001	2.296	2.339	2.399	2.459
– Overige directe lasten	3.517	2.124	2.235	2.196	2.209	2.222
– Kapitaallasten	759	1.037	1.246	1.246	1.246	1.232
Totaal lasten bestaand beleid	5.668	5.162	5.777	5.781	5.855	5.913
Saldo bestaand beleid	-4.110	-4.529	-5.143	-5.148	-5.221	-5.279
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	6	0	67	67	67
Totaal lasten nieuw beleid	0	6	0	67	67	67
Saldo nieuw beleid	0	-6	0	-67	-67	-67
SALDO taakveld	-4.110	-4.535	-5.143	-5.215	-5.288	-5.346
<i>Investerings</i>			2.555			

De volgende investeringen maken deel uit van dit programma (tussen haakjes de bedragen inclusief btw):

De investeringsuitgaven in 2025 van € 2.111.345 (€ 2.554.727) in totaal betreft de volgende categorieën:

Uitbreidingsinvesteringen € 900.000 (€ 1.089.000)

Taakveld 210: Reconstructieprojecten GVVP-ruggengraat € 700.000 (€ 847.000)

Taakveld 210: Verkeersveiligheidsprojecten € 200.000 (€ 242.000)

Vervangingsinvesteringen € 1.211.345 (€ 1.465.727)

Taakveld 210: OV-armaturen € 230.000 (€ 278.3000)

Taakveld 210: OV-lichtmasten € 244.000 (€ 295.240)

Taakveld 210: Vervangingsinvestering wegen € 737.345 (€ 892.187)

In bijlage 2 van de programmabegroting worden de lasten en baten per taakveld weergegeven.

Bijdrage aan Verbonden Partijen

(cijfers x € 1000)

Naam organisatie	2024	2025	2026	2027	2028
GR RD4	351	357	369	381	394
Totaal	351	357	369	381	394

Toelichting bijdrage aan Verbonden Partijen

De bijdrage aan de GR RD4 in dit programma betreft de zaken die onder het pluspakket vallen en niet onder het reguliere basispakket van Rd4, zoals opgenomen in programma 7. Deze taken zijn onder dit programma opgenomen omdat deze te maken hebben met verkeer, vervoer en waterstaat. Het betreft onder andere de straatreiniging en gladheidsbestrijding.

In de voorgaande begrotingen werd onder dit programma alleen de kosten voor illegale dumpingen opgenomen, deze post is opgenomen in het reguliere basispakket onder programma 7. De totale begroting van de GR Rd4 is vastgesteld in de raadsvergadering van 20 juni 2024 onder raadsvoorstel 45.

Wat zijn de risico's?

We onderkennen geen majeure risico's in dit programma.

2.1.3 Programma 3 – Economie

Structuurgegevens

Portefeuillehouder(s):

F. Janssen en S. Kropman

Verantwoordelijk afdelingshoofd:

F. Geurts (ROG)

Het programma Economie omvat de volgende taakvelden:

3.20 Fysieke bedrijfsinfrastructuur

3.30 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingenanalyse

3.40 Economische promotie

Samenvatting voortschrijdend beleid

Het onderhouden van contacten met onze ondernemers

Wij adviseren en faciliteren onze ondernemers bij plannen voor uitbreiding of nieuwbouw. Daarnaast vinden er bedrijfsbezoeken plaats, thematische bijeenkomsten met het Economisch Platform, reguliere overleggen met de ondernemers van onze drie winkelcentra en onze twee bedrijfsterreinen. De jaarlijkse Ondernemersdag zal in 2025 volgens een nieuw concept plaatsvinden. Daarnaast houden wij onze ondernemers via diverse kanalen op de hoogte van zaken die voor hun relevant zijn. Hierbij worden ook nieuwe vormen van communicatie en informatieverstrekking en informatievergaring toegepast .

(Regionale) Samenwerking

We werken hiervoor samen met de Stadsregio Parkstad Limburg (beleidsafstemming economische zaken. promotie & acquisitie, bedrijfsterreinen), Economische Samenwerking Zuid-Limburg (ESZL) op basis van coalitions-of-the-willing, het Mensontwikkelbedrijf, het Starterscentrum Limburg en de Stichting Streetwise en indien gewenst of nodig wordt ook het IMK ingeschakeld voor advies.

Grensoverstijgende Samenwerking

Over de grens zoeken we aansluiting en samenwerking, met name met onze directe oosterburen, Übach-Palenberg, maar tevens met de gehele Kreis Heinsberg. Er wordt een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd dat de kansen en het potentieel voor euregionale economische samenwerking tussen de grensgemeenten in beeld brengt. De studie zal zich richten op het identificeren van potentiële gebieden voor samenwerking, met een focus op economie (MKB), toerisme, duurzame ontwikkeling/ mobiliteit en landschapontwikkeling.

Zorgen voor toekomstbestendige winkelkernen

Winkelcentrum Op de Kamp is inmiddels van een upgrading voorzien en in het voorjaar van 2024 heropend. Ook is het aantal parkeerplaatsen uitgebreid met 60. Het is de verwachting dat het toekomstbestendige winkelcentrum een positief effect heeft op de leegstaande winkelpanden. Ook wij besteden hier aandacht aan –mede door de inzet van Streetwise– middels een actieve begeleiding van nieuwe ondernemers die zich in onze kernen willen vestigen. De stimulerings- en transformatiesubsidie ondersteunt en stimuleert dit proces. Met deze regeling vindt tevens transformatie plaats van vierkante

meters incurante winkelruimte buiten de aangewezen winkelgebieden naar andere functies. Tevens zal er in het aanloopgebied van Schaesberg aandacht zijn voor de renovatie van gevels hetgeen de uitstraling van het gebied zal verbeteren. De Structuurvisie Ruimtelijke Economie Zuid – Limburg is van een addendum voorzien. Bij uitbreiding van retail wordt nu, nadrukkelijker dan voorheen, de versterking van de kwaliteit als uitgangspunt genomen. Er zal blijvend monitoring plaatsvinden ten aanzien van de toekomstbestendigheid van de drie winkelcentra.

Zorgen voor toekomstbestendige bedrijventerreinen

Vanwege de beperkte uitbreidingsmogelijkheden op onze bedrijventerreinen werken wij constructief samen met onze bedrijven om nieuwe mogelijkheden te creëren op de bestaande terreinen door sloop-nieuwbouw, transformatie en herstructurering. Waar dat noodzakelijk en mogelijk is zorgen wij voor een goede bereikbaarheid en ontsluiting.

Toekomstbestendige vrijetijdseconomie en evenementen

Jaarlijks worden diverse initiatieven en evenementen ondersteund wanneer die complementair en kansrijk zijn voor de Landgraafse vrijetijdseconomie. Natuurlijk neemt Landgraaf ook zelf initiatief. Zo zetten we bijvoorbeeld in op het binnenhalen van diverse groot- en kleinschalige evenementen en op het behoud van de resultaten die zijn bereikt door het revitaliseren van de kermessen in de kernen. Ons cultuurhistorisch erfgoed maken we voor gast en inwoner beleefbaar via het digitaal platform Ontdek Landgraaf. Ondertussen optimaliseren we onze recreatieve routestructuur met de nieuwe wandelnetwerkstructuur 'Knopen Lopen' door aan te haken op diverse themaroutes. Daarnaast zetten we in op het versterken van Landgraaf als verblijfsbestemming met kwalitatief hoogwaardige verblijfsaccommodaties. Al deze initiatieven komen voort uit de ambities die zijn vastgelegd in de nota vrijetijdseconomie Landgraaf 2021–2030. We zullen ons ook in 2025 inzetten om deze ambities te verwezenlijken. Nu er nog geen ruimte is voor een apart werkbudget in de exploitatie zullen we, in overeenstemming met het door de raad op 9 dec 2021 vastgestelde raadsvoorstel Nota Vrije Tijdseconomie 2021–2023, deze lasten opvangen binnen de bestaande budgetten, de reserve transformatie en het jaarlijkse investeringskrediet transformatie.

Cultuurhistorie

Landgraaf is trots op haar verleden. Een rijk verleden dat zowat de hele Europese geschiedenis weerspiegelt. IJzertijdboeren verbouwen al eeuwenlang hun gewassen op onze bodem wanneer rond de jaartelling de Romeinen arriveren. De Romeinen brengen nieuwe gebruiken en producten met zich mee. Ze bouwen hun villa's en leggen uitgestrekte graanvelden aan. Eeuwen later sticht de lokale adel kastelen die generaties lang het symbool zijn van hun macht. Ondertussen trekken steeds weer vreemde legers door onze gehuchten, onderweg naar veldslagen die de Europese landkaart hebben gevormd. Met het aanbreken van de 20e eeuw verandert de pastorale wereld die Frans Erens later met zoveel weemoed beschreef. Schacht- en koeltorens van de mijnindustrie veroveren hun plek aan de horizon. De rustige kernen groeien uit tot bruisende mijngemeentes, die in 1982 fuseren tot de gemeente Landgraaf. Op voormalige mijnterreinen bloeit nu de vrijetijdseconomie. Dat rijke verleden zetten we bewust in om de aantrekkelijkheid van Landgraaf te vergroten. Met Ontdek Landgraaf en recreatieve routes vertellen we de verhalen en maken we bijzondere plekken beleefbaar. Dat doen we in 2025 ook met nieuwe themaroutes binnen het nieuwe wandelnetwerk Knopen Lopen. Ook op het gebied van grensoverschrijdende samenwerking (GROS) zal erfgoed in 2025 een belangrijke rol spelen. Daarnaast geven we Landgraaf een plaats binnen de historische verhaallijnen die Visit Zuid-Limburg in haar storytelling voor Parkstad opvoert.

Stadspromotie

In 2025 gaan we starten met het vormgeven van een nieuwe positionering en branding van Landgraaf. De basis vormt de door uw Raad vast te stellen Toekomstvisie 2050, waarin we onze kracht en ambities in beeld hebben gebracht. We gaan creatief aan de slag en focussen op de positieve, fijne en aangename kanten en daarmee de aantrekkingskracht van Landgraaf in woord en beeld. Waarbij we laten zien wat Landgraaf onze huidige en toekomstige inwonersgroepen en recreanten te bieden heeft. Een verhaal dat past bij de ambities van de gemeente Landgraaf. In 2025 blijven we Landgraaf toeristisch promoten als een bijzondere toeristisch–recreatieve gemeente en een belangrijk onderdeel van de regio Parkstad, maar met een eigen groene, natuurlijke identiteit.

Winkelcentra

Het toekomstbestendig maken en houden van de winkelcentra staat hoog op de agenda. Er zal worden samengewerkt om nieuwe initiatieven te kunnen laten ontplooiën en de levendigheid in de centra te behouden. Ook zal er aandacht zijn voor vergroening van de winkelcentra hetgeen de verblijfskwaliteit verhoogt.

Ondernemersklimaat

We werken continu aan een gezond en vernieuwend ondernemersklimaat om te voldoen aan de vragen van de generatie inwoners die we graag binnen de gemeente Landgraaf willen verwelkomen. Hiertoe behoort ook het toekomstbestendig maken en houden van voorzieningen zoals winkelcentra. Er zal worden samengewerkt om nieuwe initiatieven te kunnen ontplooiën en de levendigheid in deze centra te behouden. We zijn voornemens een Economisch Initiatieven Fonds voor Landgraaf voor en door ondernemers in te stellen. Dit fonds is bedoeld om goede initiatieven eenvoudig(er) te kunnen realiseren en de slagkracht van het Landgraafse bedrijfsleven te vergroten. De intentie van dit fonds is versterking van het ondernemerscollectief en het vestigingsklimaat, met als resultaat een verbetering van de economische structuur van Landgraaf.

Economisch Initiatieven Fonds

We zijn voornemens een Economisch Initiatieven Fonds voor Landgraaf in te stellen/ door ondernemers op te zetten. Een dergelijk fonds is bedoeld om goede initiatieven vanuit 'de markt' eenvoudig(er) te kunnen realiseren en de slagkracht van het Landgraafse bedrijfsleven te vergroten. Vrijwillige netwerken van ondernemers lopen steeds vaker tegen grenzen aan en missen regelmatig structurele financiering voor belangrijke voorzieningen en activiteiten. Door het instellen van een fonds, dat wordt gevuld met bijdragen uit een verhoging van de Onroerendzaakbelasting (OZB) voor gebruikers en eigenaren van een niet-woning, hoeft het gebrek aan geld niet langer spelbreker te zijn. Door gezamenlijk te investeren kan er meer worden bereikt op het gebied van veiligheid, promotie, beheer van de omgeving, verduurzaming/energietransitie, bereikbaarheid, arbeidsmarkt, etc. De intentie van dit fonds, van voor én door ondernemers, is ter versterking van het ondernemerscollectief en het vestigingsklimaat, wat uiteraard ook de economische structuur van Landgraaf ten goede komt.

Recreatieve invulling Rouenhof

We gaan in 2025 verder met onderhandelingen die moeten leiden tot een toeristisch–recreatieve invulling van het gebied Rouenhof die complementair is aan de reeds aanwezige toeristisch–recreatieve trekkers en die rekening houdt met de natuurlijke context van het gebied en de omgeving daarvan.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2020	2021	2022	2023
Oppervlakte bedrijfsterreinen in ha	Etil	100	100	100	100
Aantal arbeidsplaatsen	LISA	12.270	12.424	12.500	12.568
Aantal vestigingen	LISA	2.442	2.449	2.555	2.656
Bruto arbeidsparticipatie in %	CBS	66,00%	68,00%	67,30%	68,60%
Aantal recreatieve overnachtingen	BsGW	76.997	95.084	105.914	107.568
Aantal lokale evenementen o.g.v. APV (excl. Megaland)	KCC	60	84	147	139

Analyse historische ontwikkeling kengetallen

Hoewel Landgraaf deel uitmaakt van Parkstad Limburg en mede door de Buitenring goed met de andere steden is verbonden kan Landgraaf bogen op een eigen economische structuur. Onze twee bedrijfsterreinen, de drie winkelcentra en het toeristische gebied Park Gravenrode hebben een eigen dynamiek met als resultaat meer dan 2.500 bedrijven en een werkgelegenheid van meer dan 12.000 arbeidsplaatsen. Het is onze ambitie om deze economische structuur voor Landgraaf te behouden en waar mogelijk verder uit te bouwen.

Landgraaf heeft afgelopen jaar een lichte groei weten te bewerkstelligen voor zowel het aantal vestigingen als voor wat betreft het aantal arbeidsplaatsen. Veel bedrijven zijn duurzaam verankerd in Landgraaf en zoeken daarom niet zo snel een nieuwe vestigingsplaats elders. Voor de komende jaren zal wel het gebrek aan beschikbare bedrijfskavels een rol blijven spelen. Dit in relatie tot bedrijven die willen uitbreiden maar daarvoor op de huidige locatie te weinig ruimte hebben of voor wat betreft nieuwe bedrijven die zich in Landgraaf willen vestigen. Wij faciliteren potentiële herontwikkelingslocaties op de bedrijfsterreinen die door de markt worden ontplooid.

Sinds Covid-19 neemt het aantal recreatieve overnachtingen in Landgraaf weer toe en ten opzichte van de jaren voor Covid is dit zelfs aanzienlijk verbeterd, waar het gemiddelde rond de 93.000 overnachtingen lag. Hetgeen aangeeft, dat de inspanningen rondom toeristische ontwikkeling in Landgraaf haar vruchten afwerpt.

Beleidsindicatoren BBV

Beleidsindicatoren (BBV) – info: waarstaatjegemeente.nl	Bron	2020	2021	2022	2023
% Functiemenging	LISA	40,4	40,3	40,6	40,9
Aantal vestigingen (van bedrijven) per 1.000 inwoners (15 t/m 64 jr)	LISA	105,2	107,1	114,0	118,5

Beleidskader programma

Omschrijving Kader	Actualiteit
Uitvoeringsprogramma economie stadsregio Parkstad Limburg	2010
Nota uitvoeringsbeleid evenementen 2012	2021
Nota Vrijtijdseconomie Landgraaf 2021–2030	2021
Beleidsvisie Leegstand Commercieel Vastgoed Landgraaf	2021
Structuurvisie Ruimtelijke Economie Zuid–Limburg (SVREZL)	2018
Ontwikkelprogramma Vrijtijdseconomie Parkstad Limburg	2020
Grondnota	2021
Uitvoeringsprogramma Retail Parkstad Limburg 2019–2025	2020
Uitvoeringsprogramma Bedrijventerreinen 2020–2024	2020
Regiodeal – Buurtontwikkelingsplan Oud Nieuwenhagen en winkelcentrum Op de Kamp	2020
Subsidieverordening ‘Stimuleren innovatief ondernemerschap in winkelkernen’	2020
Visie Vrijtijdseconomie Zuid–Limburg	2020

Wat willen we bereiken?

Doelen
3.1 Versterking van de lokale en (eu)regionale economie en arbeidsmarkt, met aanhaking bij het onderwijs
3.2 Versterking van de vrijetijdseconomie en de evenementencyclus

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteiten in 2025
3.1.1 Het beheren en uitbreiden van het relatienetwerk, het acquireren en faciliteren van ondernemers, bedrijfsbezoeken, het stimuleren van bedrijvigheid, organisatie Ondernemersdag (vernieuwd concept), Economisch Platform, het versterken van de cohesie tussen onderwijs en arbeidsmarkt
3.1.2 Behouden en stimuleren van een adequaat en toekomstbestendig niveau van de (winkel)centra en de bedrijfsterreinen door centrummanagement en bedrijventerreinmanagement, door actief met externe partijen trachten invulling te geven aan leegstaande winkel- en bedrijfspanden en door herstructurering
3.1.3 Uitvoering geven aan de subsidieregeling ‘Stimuleren innovatief ondernemerschap in winkelkernen’, door samen met de Stichting Streetwise en andere externe partijen ruimte te bieden aan nieuwe ondernemers en pandeigenaren die hun leegstaand winkelpand buiten de winkelkernen willen transformeren
3.1.4 Stimuleren (eu)regionale samenwerking, op regionaal niveau en grensoverschrijdend met Duitse buurgemeenten, om de ‘grens-drempel’ te verlagen, partijen nader tot elkaar te brengen en synergievoordelen te benutten
3.1.5 Organiseren van de jaarlijkse Ondernemersdag volgens een nieuw concept
3.2.1 Het vermarkten en promoten van Landgraaf als aantrekkelijke vestigingsplaats voor het (toeristische) bedrijfsleven (o.a. door deelname aan overleg Promotie–Acquisitie Parkstad Limburg en deelname aan de website Business in Parkstad)
3.2.2 Uitvoering geven aan de nota Vrijtijdseconomie Landgraaf 2021–2030 door de versterking en uitbreiding van de vrijetijdseconomie, het beleefbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed, stadspromotie, het betrekken van toeristische ondernemers en het creëren van een evenementencyclus
3.2.3 Organiseren en faciliteren van de kermissen in Schaesberg, Waubach en Nieuwenhagen en het faciliteren van kleinschalige evenementen op wijkniveau
3.2.4 Maatregelen nemen om de duurzaamheid te verbeteren zoals het realiseren van een fietsenstalling en het uitbreiden van het aantal oplaadpunten voor fietsen en auto’s en het vergroenen van de openbare ruimte en parkeerplaatsen

Prestatie-indicatoren

Prestatie-indicatoren voor 2025	Norm
3.1.1.1 Organiseren Ondernemersdag	2025
3.1.1.2 Aantal bedrijfsbezoeken	20
3.1.1.3 Bijeenkomsten Economisch Platform	2
3.1.1.4 Acties i.h.k.v. (landelijke) Dag van de Ondernemer	2025
3.1.1.5 Acties i.h.k.v. Week van de Veiligheid, met oog op ondernemers	2025
3.1.2.1 Opzetten en faciliteren Economisch Initiatieven Fonds Landgraaf	2025
3.1.3.2 Aantal subsidieaanvragen 'Stimuleren innovatief ondernemerschap in winkelkernen'	5
3.1.3.3 Aantal ingevulde leegstaande (retail)panden in winkelkernen	4
3.1.3.4 Aantal getransformeerde (retail)panden buiten de winkelkernen (obv subsidie)	3
3.1.4.1 Uitvoering geven aan samenwerking ESZL	2025
3.1.5.1 Organiseren van de jaarlijkse ondernemersdag volgens een nieuw concept	2025
3.2.2.1 Aantal bedrijfsbezoeken aan toeristische ondernemers en organisaties	5
3.2.2.2 Het faciliteren van bovenregionale evenementen	4
3.2.2.3 Uitvoeren nota Vrije Tijds Economie Landgraaf 2021-2030	2025
3.2.2.4 Toevoegen items webapplicatie OntdekLandgraaf!	5
3.2.2.5 Uitvoering en verdere planvorming Rouenhof	2025
3.2.2.6 Fysieke uitrol Knopenlopen	Q2 2025
3.2.2.7 Uitwerking Visie Vrijetijdseconomie Zuid-Limburg	2025
3.2.2.8 Actualiseren milieuvergunning en planologisch kader Megaland	2025
3.2.3.1 Aantal georganiseerde kermissen	3
3.2.3.2 Aantal gefaciliteerde kleinschalige evenementen	> 25

Wat mag het kosten?

Financiën programma 3

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	181	798	180	190	190	202
– Directe salarislasten	328	422	361	370	380	389
– Overige directe lasten	363	1.103	375	315	315	315
– Kapitaallasten	28	35	40	40	15	15
Totaal lasten bestaand beleid	718	1.560	776	725	710	720
Saldo bestaand beleid	-538	-762	-596	-535	-520	-518
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-538	-762	-596	-535	-520	-518
<i>Investerings</i>			0			

In bijlage 2 van de programmabegroting worden de lasten en baten per taakveld weergegeven.

Bijdrage aan Verbonden Partijen

(cijfers x € 1000)

Naam organisatie	2024	2025	2026	2027	2028
GR Stadsregio Parkstad Limburg (Regionale initiatieven)	188	188	188	188	188
Totaal	188	188	188	188	188

Toelichting bijdrage aan Verbonden Partijen

De apparaatsbijdrage aan de GR Stadsregio Parkstad is opgenomen in programma 0. In dit programma verantwoorden we alleen de bijdrage aan een zestal regionale initiatieven op het gebied van economie en toerisme. Vanaf 2019 maken deze deel uit van de begroting van de regio Parkstad. De Landgraafse bijdrage is vastgesteld op basis van de goedgekeurde begroting van de regio Parkstad van 20 juni 2024 onder raadsvoorstel 54.

Wat zijn de risico's?

(cijfers x € 1000)

Risico	Majeure risico omschrijving	Weerstandsbehoefte			
		2025	2026	2027	2028
R08	Onderhoud Rijksmonument Kasteel Schaesberg	50	50	35	35
	Totaal Weerstandsbehoefte Programma	50	50	35	35

Onderhoud Rijksmonument Kasteel Schaesberg

Door de Monumentenwacht Limburg is een inspectierapport opgesteld. Geconstateerd is dat de constructieve toestand (casco) van de ruïne redelijk is. De onderhoudstoestand is matig tot plaatselijk slecht. Dit is een gevolg van het feit dat er in de afgelopen periode onvoldoende onderhoud is uitgevoerd. De zorg voor de ruïne is erop gericht om sober en doelmatig onderhoudswerkzaamheden uit te voeren zonder dat de veiligheid en stabiliteit in het geding komt. Het noodzakelijke onderhoud is begroot op gemiddeld 85.000 euro per jaar voor de komende 5 jaar. De zorg voor de ruïne houdt echter niet op bij eenmalig herstel. De gemeente zal een langetermijnvisie voor het onderhoud en herstel moeten opstellen. Dit is niet alleen van belang voor de instandhouding, maar ook om de veiligheid in de toekomst te kunnen blijven garanderen van publiek, medewerkers en vrijwilligers.

Gelet op de hoogte van de eenmalige kosten (€ 340 duizend) en het ontbreken van een realistisch inzicht in de reguliere onderhoudskosten en mogelijke subsidies, kiezen wij er voor om dit voor 2025 niet als autonome ontwikkeling op te voeren en de uitkomst van een grondige second opinion, met lange termijn doorkijk en subsidiemogelijkheden af te wachten. Omdat niet volledig uitgesloten kan worden dat noodherstel aan de orde kan zijn om de veiligheid en stabiliteit te waarborgen, is dit als risico in de begroting 2025 opgenomen.

2.1.4 Programma 4 – Onderwijs

Structuurgegevens

Portefeuillehouder(s):

F. Janssen en A. Schiffelers

Verantwoordelijke afdelingshoofden:

J. Drummen (KCC) en E. Herinx (MO)

Het programma Onderwijs omvat de volgende taakvelden:

4.10 Openbaar basisonderwijs

4.20 Onderwijshuisvesting

4.30 Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Samenvatting voortschrijdend beleid

In 2025 loopt het merendeel van de tijdelijke, landelijke programma's af om de onderwijsachterstanden, opgelopen door de Covid-maatregelen, weg te werken. In de nieuwe Lokaal Educatieve Agenda Landgraaf zetten we daar waar mogelijk een aantal succesvolle interventies voort. Ook is er ruimte voor de Gezonde Basisschool van de Toekomst en zetten we, afhankelijk van de landelijke ontwikkelingen, in op het programma School & Omgeving. Aanvullend daarop wordt er in iedere wijk een naschools activiteitenaanbod voor kinderen/jongeren in het basis- en voortgezet onderwijs aangeboden dat gericht is op brede talentontwikkeling.

Openbaar basisonderwijs

Alle Landgraafse basisscholen vallen onder het bestuur van onderwijsstichting Movare. Ook de openbare basisscholen Harlekijn, Speurneus en Wereldwijs. De drie openbare basisscholen voldoen volgens de Onderwijsinspectie aan de basiskwaliteit en daarmee aan de wettelijke eisen die op dat moment geldend zijn.

Onderwijshuisvesting

Het Integraal Huisvestingsplan (IHP) voorziet in een toekomstbestendige aanpak van de onderwijshuisvesting, waarbij rekening wordt gehouden met het multifunctioneel gebruiken van ruimtes.

De nieuwbouw van het Eijkhagencollege verloopt voorspoedig. Vanaf januari 2025 wordt het nieuwe Eijkhagencollege in gebruik genomen. Daarnaast wordt het oude schoolgebouw in 2025 gesloopt en wordt de nieuwe buitenruimte, inclusief de sportvelden, aangelegd.

Basisschool De Schatgraver heeft samen met het kinderdagverblijf, de buitenschoolse opvang en de peuteropvang in 2015 een nieuw onderwijsgebouw gekregen aan de Pastoor Schattenstraat. Vanwege het ontstane ruimtetekort is er in 2017 voor vier klaslokalen en een nevenruimte tijdelijk intrek genomen in het voormalige schoolgebouw aan de Graaf Johan Frederikstraat. Het feit dat de school thans in twee gebouwen is gehuisvest, staat de optimale vormgeving en samenwerking voor een Brede School en het project De Gezonde Basisschool van de Toekomst in de weg. Op basis van het programma van eisen werken de architect en overige adviseurs de plannen voor huisvesting uit waarbij burgerparticipatie een belangrijk onderdeel van het proces is. Volgens de huidige planning kan naar verwachting medio 2025 de

omgevingsvergunning verleend worden. De verbouw is dan medio 2026 gereed. Inzake de uitbreiding van de basisschool Op gen Hei worden de plannen, zoals opgenomen in het in 2021 vastgestelde IHP, opgestart. Ook zal in 2025 een businesscase starten voor de renovatie/vervanging van basisschool de Harlekijn.

Onderwijsbeleid en leerlingzaken

In de eerste helft van 2025 is de nieuwe Lokaal Educatieve Agenda (LEA) Landgraaf gereed. Net als in de vorige jaren is deze opgesteld met behulp van de inbreng van leerlingen, schoolteams en ketenpartners. Op het gebied van leerlingenzorg, afstemming en doorgaande lijn is het “Knooppunt” de werkwijze. Dit is een voorziening in het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs, het middelbaar beroepsonderwijs en in de voorscholen (kinder- en peuteropvang). JENS verbindt haar expertise aan de scholen in het primair onderwijs door een team dat fysiek op school aanwezig is. Bureau VSV richt zich onder andere op het terugdringen van voortijdig schoolverlaten (VSV) en het verlaten van school zonder startkwalificatie. Met scholen waar een hoge schooluitval gesignaleerd wordt, worden gesprekken gevoerd om de schooluitval terug te dringen.

Volwasseneneducatie en laaggeletterdheid

Volwasseneneducatie wordt op Zuid-Limburgse schaal ingevuld via het regionaal plan van aanpak Basisvaardigheden Volwassenen 2024–2028. Gemeente Heerlen is de centrumgemeente voor de coördinatie. Een belangrijk speerpunt blijft het vinden van mensen die Nederlands als eerste taal hebben en baat kunnen hebben bij het versterken van hun taalvaardigheid. Daarvoor worden ook lokaal diverse initiatieven uitgerold waaronder het vindplaatsgericht werken/werkgeversaanpak.

Onderwijsachterstandenbeleid en peuterstelsel

Het peuterstelsel bestaat uit een aanbod van 16 uur per week, waarvan alle peuters in de leeftijd tussen 2½ en 4 jaar gebruik kunnen maken. Dit beleid werkt goed. De kwaliteit is goed, het bereik is hoog en er is een goede samenwerking in de keten. Wel zal er vanaf 2025 meer ingezet worden op het verder versterken van de toeleiding en toegankelijkheid voor doelgroepkinderen. Daarnaast zal er ook gestart worden met een plus groep voor peuters die meer ondersteuning nodig hebben waarin kinderen extra begeleiding krijgen in samenwerking met de peuteropvang aanbieder en JENS, gericht op doorstroom naar het reguliere onderwijs.

Gezonde Basisschool van de Toekomst, Rijke Schooldag, Gelijke Kansen Alliantie en Talentontwikkeling

Op lokaal en regionaal niveau wordt samengewerkt aan het stimuleren van Talentontwikkeling. In de drie Landgraafse wijken is wekelijks een naschools aanbod met daarin activiteiten op het gebied van onder andere: cultuur, sport, kennisverbreding, loopbaanoriëntatie, etc. Daarin wordt, mede vanuit de Regiodeal 2.0 – Gezondheid en Vitaliteit van inwoners en wijken, het aanbod verder uitgebreid met activiteiten voor alle leeftijdsgroepen.

Vier basisscholen voeren het programma De Gezonde Basisschool van de Toekomst uit. Afhankelijk van de landelijke ontwikkelingen binnen het programma School & Omgeving, zetten we de voorbereiding op het uitbreiden naar een vijfde GBT-school in 2025 voort.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2020	2021	2022	2023
Aantal leerlingen (speciaal) basisonderwijs **	Duo/CBS leerlingen	2.534	2.478	2.454	2.417
Aantal leerlingen voortgezet onderwijs **	Alle cijfers.nl/SVOPL	1.419	1.404	1.453	1.439
% "gewichtleerlingen" t.o.v. totaal aantal kinderen *	CBS	19%	17%	A	A
Aantal voortijdige schoolverlaters	Bureau VSV Heerlen	65	59	68	80
Aantal toekenningen leerlingenvervoer per schooljaar	KCC	199	204	214	227
Aantal onderwijsaccommodaties (basis en voortgezet onderwijs)	Duo	11	11	11	11

* Gewichtleerlingen zijn risico-leerlingen die op basis van landelijke criteria risico lopen op onderwijsachterstand. Met ingang van het jaar 2018 wordt gebruik gemaakt van het dashboard van CBS; tot en met 2017 werd gebruik gemaakt van de gegevens van DUO.

** 2020 staat voor schooljaar 2019-2020, 2021 staat voor schooljaar 2020-2021, 2022 staat voor schooljaar 2021-2022, 2023 staat voor schooljaar 2022-2023.

A : gegevens zijn bij het samenstellen van de begroting niet beschikbaar in de landelijke database.

Beleidsindicatoren (BBV)

Beleidsindicatoren (BBV) – info: waarstaatjegemeente.nl	Bron	2020	2021	2022	2023
Absoluut* verzuim per 1.000 leerlingen in lft.5-18 jr	DUO/ingrado	0,2	1,2	A	2,4
Relatief** verzuim per 1.000 leerlingen in lft.5-18 jr	DUO/ingrado	19	23	28	32
% VSV-ers (12-23JR) zonder startkwalificatie aan het VO en MBO onderwijs	DUO/ingrado	2,80%	2,10%	3,10%	3,60%

* aantal leerplichtigen dat niet ingeschreven staat op een school.

** aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven staat op een school, maar ongeoorloofd afwezig is.

2020 staat voor schooljaar 2019-2020, 2021 staat voor schooljaar 2020-2021, etc.

A: gegevens zijn bij het samenstellen van de begroting niet beschikbaar in de landelijke database

Analyse historische ontwikkeling kengetallen en Beleidsindicatoren (BBV)

Verzuim

Het verzuim laat een stijgende trend zien. Dit is een trend die we in meerdere gemeenten in de regio zien. Zowel binnen het regionale overleg onderwijs/VSV (voortijdig schoolverlaten) heeft dit nadrukkelijk onze aandacht. Samen met onder andere Bureau VSV wordt er gekeken met welke inzet en interventies we deze trend kunnen breken zodat we het verzuimpercentage weer omlaag kunnen brengen.

Leerlingenvervoer

De doelgroep wordt complexer, naast kinderen hebben nu ook steeds vaker de ouders psychische of lichamelijke problemen. Daarnaast slijpt het Speciaal onderwijs dicht (aantal keren in Heerlen een opname stop) waardoor kinderen soms op scholen verder weg geplaatst worden (en dan is de afstand te groot voor OV)

Autonome ontwikkelingen

(cijfers x € 1000)

AO	Omschrijving	2025	2026	2027	2028
AO 01	Toename bijdrage vervoer bewegingsonderwijs – primair onderwijs	15	17	18	20
AO 05	Salarislasten leerlingenvervoer	134	134	134	134
	Totaal van het programma	149	151	152	154

Toelichting Autonome Ontwikkelingen

AO 01 – Toename bijdrage vervoer bewegingsonderwijs primair onderwijs

Leerlingen dienen voor het bewegingsonderwijs gebruik te maken van de in Landraaf aanwezige gymzalen, sportzalen en sporthallen. Bij het niet inzetten van leerlingenvervoer naar de desbetreffende accommodaties gaat kostbare tijd verloren om de daadwerkelijke op hun afgestemde leerlijnen in het bewegingsonderwijs uit te voeren. Door het inzetten van busvervoer kunnen de bewegingsuren effectief worden ingezet. In de Modelverordening Huisvesting Onderwijs (MHO) staan de richtlijnen voor het bewegingsonderwijs om vervoer tot de gym accommodatie te bepalen. In de branche bus- en taxivervoer zijn brandstof- en loonkosten in 2024 landelijk met 3,4 % gestegen op basis van Nationaal Energie Efficiency index, een maatstaf die kostenontwikkeling in taxi- en zorgvervoer weergeeft.

AO 05 – Salarislasten leerlingenvervoer

Om de nieuwe verordening Leerlingenvervoer adequaat uit te voeren is 1,2 fte frontoffice en 0,2 fte aansturing noodzakelijk. De raad heeft op 14 december 2023 reeds besloten om de salarislasten ter uitvoering van het leerlingenvervoer bij te ramen voor 2024 met € 125 duizend (dekking algemene reserve) en vanaf 2025 als autonome ontwikkeling in de Kadernota 2025 en de begroting 2025 op te nemen.

Overige ontwikkelingen

In 2017 zijn tijdelijk 2 semipermanente lokalen geplaatst bij de basisschool de Wegwijzer. In overleg met onderwijsstichting Movare is er voor gekozen om de units bij basisschool de Wegwijzer af te stoten. Dit levert een jaarlijkse besparing van € 17 duizend op. De beslissing om de bovenbouw van de basisschool de Wegwijzer te verplaatsen naar de vrijkomende lokalen is genomen door de onderwijsstichting Movare om de mogelijke samenwerking tussen de beide scholen, de afstand tussen beide scholen is gering, te bevorderen.

Beleidskader programma

Omschrijving Kader	Actualiteit
Nota Evaluatie & Vooruitblik Accommodatiebeleid Landgraaf	2020
Bestuursvereenkomst Bureau Voortijdig Schoolverlaten Parkstad Limburg	2020
Verordening leerlingenvervoer gemeente Landgraaf	2016
Preventieplan Jeugd	2017
Plan van aanpak laaggeletterdheid	2018
Beleidsnota: Een gelijke en solide basis voor iedere peuter	2019
Lokaal Educatieve Agenda	2020
Verordening voorziening huisvesting onderwijs gemeente Landgraaf 2021	2021
Integraal Huisvestingsplan Onderwijs	2021
Samenwerkingsovereenkomst gemeente/SVO PL Nieuwbouw Eijkhagencollege	2020
Nationaal Programma Onderwijs	2021
Activiteitenplan Voorloperstraject Rijke Schooldag	2022

Wat willen we bereiken?

Doelen
4.1 Op de behoefte afgestemd toekomstbestendig accommodatieaanbod
4.2 Met het oog op het verkleinen van een mogelijk risico op een ontwikkelingsachterstand, een goede toeleiding van kinderen met een VVE- indicatie naar de VVE- gespecialiseerde peuteropvang
4.3 Vergroten van de geletterdheid van onze inwoners
4.4 Het stimuleren van brede talentontwikkeling en de daarbij behorende basisvoorwaarden bij de schoolgaande jeugd

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteiten in 2025
4.1.1 Implementatie Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP)
4.1.2 Nieuwbouw Eijkhagen: bouwwerkzaamheden afgerond, start sloop oud schoolgebouw en inrichting buitenterreinen
4.1.3 Uitbreiding bs De Schatgraver: planuitwerking en bouwvoorbereiding
4.2.1 Terugdringen voortijdig schoolverlaten o.a. middels sturing en monitoring van Bureau VSV
4.2.2 Implementatie van de Lokaal Educatieve Agenda (LEA)
4.2.3 Stimuleren deelname VVE voor kinderen met een VVE-indicatie
4.2.4 Het organiseren van een aanbod brede talentontwikkeling tijdens, tussen (overblijven) en buiten schooltijd met behulp van programma's zoals de Gelijke Kansen Alliantie en het Voorloperstraject Rijke Schooldag
4.2.5 Voortzetten en uitbreiden van het programma De Gezonde Basisschool van de Toekomst op Landgraafse scholen
4.3.1 Uitvoering plan van aanpak laaggeletterdheid

Prestatie-indicatoren

Prestatie-indicatoren voor 2025	Norm
4.2.1.1 % terug- of doorgeleide VSV-ers versus totaal aantal VSV-ers (bron: VSV)	> 50%
4.2.3.1 % v.d. kinderen met een VVE-indicatie die in 2020 tussen 2½ en 4 jaar oud zijn, neemt deel aan een VVE-programma of staat in ieder geval ingeschreven bij een kinder- of peuteropvang organisatie. *	> 85%
4.2.5.1 Aantal scholen met een verrijkt aanbod brede talentontwikkeling (tijdens, tussen en buiten schooltijd), niet zijnde alleen een beweegaanbod bij de Gezonde Basisschool van de Toekomst	3
4.2.6.1 Aantal Gezonde Basisscholen van de Toekomst	5
4.3.1.1 % extra bereikte laaggeletterden (NT1) ten opzichte van het voorgaande jaar (bron: gemeente)	10 % meer
4.3.1.2 Aantal medewerkers per jaar die cursus schrijven op B1-niveau hebben gevolgd (bron: gemeente)	0-meting
4.3.2.1 Aantal presentaties die gegeven worden in het kader van herkennen en doorverwijzen laaggeletterden (bron: gemeente)	4

* Doelgroepkinderen (VVE) zijn kinderen die een risico op een ontwikkelingsachterstand lopen. Daarbij wordt er onder andere gekeken naar het opleidingsniveau van de ouders, de taal die er thuis wordt gesproken, cognitieve, gedrags- en taal- of spraakproblemen bij het kind en naar sociaaleconomische problemen in de thuissituatie. Op basis van vastgestelde criteria geeft het consultatiebureau een indicatie voor VVE af, wat betekent dat het kind, recht heeft op extra dagdelen VVE-peuteropvang (Bron Nipia).

Wat mag het kosten?

Financiën programma 4

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	2.502	656	680	744	767	767
– Directe salarislasten	241	313	399	407	414	421
– Overige directe lasten	3.536	3.912	2.791	3.240	3.225	3.243
– Kapitaallasten	1.577	1.624	2.348	2.019	2.009	1.960
Totaal lasten bestaand beleid	5.354	5.849	5.538	5.666	5.647	5.624
Saldo bestaand beleid	-2.853	-5.193	-4.858	-4.922	-4.880	-4.856
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-2.853	-5.193	-4.858	-4.922	-4.880	-4.856
<i>Investerings</i>			0			

In bijlage 2 van de programmabegroting worden de lasten en baten per taakveld weergegeven.

Bijdrage aan Verbonden Partijen

(cijfers x € 1000)

Naam organisatie	2024	2025	2026	2027	2028
GR Bureau VSV – centrumgemeente Heerlen	209	283	293	232	232
Totaal	209	283	293	232	232

Toelichting bijdrage aan Verbonden Partijen

Bureau VSV

De gemeente Heerlen is centrumgemeente voor de uitvoering van de taken voortijdig schoolverlaten (leerplicht). In 2025 en 2026 is tijdelijk extra budget ter beschikking gesteld t.b.v. een project.

Bijdrage aan Professionele Gesubsidieerde Organisaties

(cijfers x € 1000)

Naam organisatie	2024	2025	2026	2027	2028
Stichting Movare (spraakonderwijs), Stichting Movare (VVE), Kinderdagpaleis Eigenwijs (VVE), Humankind Kinderopvang en -ontwikkeling (VVE), Stichting Kinderopvang Parkstad (VVE)	Bedragen voor deze organisaties zijn gebundeld in één bedrag weergegeven				
Totaal	1.237	1.275	1.313	1.350	1.364

Toelichting bijdrage aan Professionele Gesubsidieerde Organisaties

Stichting Movare inzake spraakonderwijs

De bijdrage aan Movare ten behoeve van het spraakonderwijs (logopedie) draagt bij aan activiteit 4.2.2. De stijging ten opzichte van 2024 betreft indexatie.

Voor en Vroegschoolse Educatie (VVE), Kinderopvang, de Gezonde Basisschool en Naschools activiteiten aanbod

Vanaf 1 augustus 2020 is het nieuwe peuterstelsel in Landgraaf van start gegaan. Drie organisaties bieden sinds 1 augustus peuteropvang met VVE aan. Zij ontvangen hiervoor groepssubsidie op basis van grootte en zwaarte van de peutergroepen. Ouders, van kinderen zonder VVE indicatie, betalen een inkomensafhankelijke bijdrage, de overige kosten van de uurprijs worden gedekt via de Kinderopvang Toeslag (KOT). Als ouders niet voor de KOT-regeling in aanmerking komen, kunnen zij gebruik maken van de niet-KOT regeling via de gemeente. De kinderopvang rekent dit periodiek met de gemeente af.

Dit deel van de subsidie aan Movare, Kinderdagpaleis Eigenwijs, Human kinderopvang en -ontwikkeling en Flow Kinderopvang draagt bij aan de activiteiten 4.2.3 en 4.2.4.

De bijdrage aan Onderwijsstichting Movare, Humankind Kinderopvang- en ontwikkeling, Flow Kinderopvang en The Move Factory, betreft tevens een bijdrage in het kader van de Gezonde Basisschool van de Toekomst en het naschools activiteiten aanbod, hetgeen bijdraagt aan het bereiken van doel 4.4 en de activiteiten 4.2.5 en 4.2.6. De stijging ten opzichte van 2024 betreft indexatie.

Wat zijn de risico's?

Er zijn geen majeure risico's in dit programma.

2.1.5 Programma 5 – Sport, Cultuur en Recreatie *

* Hieronder valt ook beheer van groen in de openbare ruimte.

Structuurgegevens

Portefeuillehouder(s):

F. Janssen, A. Schiffelers, B. Smeets, S. Kropman en R. de Boer

Verantwoordelijke afdelingshoofden:

F. Geurts (ROG), E. Herinx (MO), S. Weckseler (BOR) en R. Dautzenberg (BCZ)

Het programma Sport, Cultuur en Recreatie omvat de volgende taakvelden:

5.10 Sportbeleid en activering

5.20 Sportaccommodaties

5.30 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

5.40 Musea

5.50 Cultureel erfgoed

5.60 Media

5.70 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Samenvatting voortschrijdend beleid

Met dit programma voeren we taken en activiteiten uit op het gebied van toerisme & recreatie, groenbeheer, cultureel erfgoed, sport en bewegen en educatieve en kunstzinnige vorming.

Sportbeleid en activering

Via The Move Factory wordt op dit moment uitvoering gegeven aan het beleidskader sport en bewegen met de ambitie: 'Iedere inwoner van Landgraaf de mogelijkheid te bieden, een leven lang, deel te laten nemen aan en te genieten van sporten en bewegen'. In de 2e helft van 2024 is in samenwerking met stakeholders en partners gestart met het herijken en actualiseren van het sport en beweegbeleid. Vaststelling van het nieuwe beleid wordt verwacht in het eerste kwartaal van 2025. Samen met de sportpartners wordt ook uitvoering gegeven aan de ambities uit het lokale sportakkoord en de uitvoering van 'Iedereen Kan Sporten Parkstad', met als doel om inwoners in het dagelijks leven meer te laten bewegen vanuit het gedachtegoed van positieve gezondheid, sport- en bewegen.

Sportaccommodaties

De clustering van voorzieningen op en rondom de A-locaties, zijnde de parken Heigank, ter Waerden en Strijthagen, is het uitgangspunt van handelen. Deze accommodaties zijn op peil en worden op peil gehouden, onder andere door het uitvoeren van duurzaamheidsmaatregelen. Multifunctioneel gebruik wordt gestimuleerd, als ook het accommoderen van nieuwe sporten.

Voor het vervangen van het hekwerk op Park Strijthagen is voor 2025 een incidentele vervangingsinvestering geraamd van € 80 duizend.

Accommodatiebeleid

In de 2e helft van 2024 is gestart met de herijking van het accommodatiebeleid, onder andere vanwege het feit dat verschillende gemeenschapsaccommodaties binnen de gemeente onder druk staan. De verwachting

is dat het herijkte accommodatiebeleid eind 2024 in de raad vastgesteld wordt. De implementatie van dit nieuwe beleid zal vervolgens in 2025 ter hand genomen worden.

Cultuurpresentatie, -productie en -participatie

De deelname van inwoners aan het educatieve en culturele aanbod wordt gestimuleerd, door activiteiten van professionele instellingen (SMK, Vrije Akademie Parkstad en Bibliotheek) en vrijwilligersorganisaties (Theater Landgraaf en Oefenbunker) te subsidiëren die hieraan bijdragen. Kunstzinnige vorming en cultuureducatie wordt daarnaast verzorgd door de combinatiefunctionarissen kunst, cultuur en muziek. Samen met de gemeenten Kerkrade en Brunssum en de Onderwijsstichting Movare wordt ingezet op een nieuwe convenantperiode 2025–2029 voor het project Meer Harmonie In De Samenleving. Samen met de combinatiefunctionarissen sport wordt gezorgd voor verbinding en samenwerking tussen het culturele veld, sport, onderwijs, zorg en de buurt. De samenwerking van de combinatiefunctionarissen binnen Landgraaf Verbindt en de samenwerking met de 1e-lijnszorg gericht op deelname aan sport- en culturele activiteiten wordt ondersteund om het beroep op geïndiceerde zorg te verminderen.

Cultureel erfgoed

De beleidsnota Erfgoed is vastgesteld in 2012. Destijds is ervoor gekozen om naast de wettelijke taken erfgoed te verbinden met andere beleidsvelden zoals toerisme en recreatie en om op die wijze ons erfgoed zichtbaar en beleefbaar te maken. De beleidskeuzen die destijds zijn gemaakt zijn nog steeds actueel en bieden voldoende mogelijkheden voor nieuwe projecten en activiteiten die hieraan invulling kunnen geven. Na de totstandkoming van de integrale Omgevingsvisie zal worden bekeken of nog aanvullend erfgoedbeleid aan de orde is.

Media

Ingezet wordt op een breed en laagdrempelig aanbod aan media voor diverse doelgroepen, door subsidiëring van activiteiten van de bibliotheek en de lokale omroep.

Lokale Omroep

Stichting Omroep Landgraaf is voor de periode 2020 tot en met 2025 conform de Mediawet aangewezen als lokale media-instelling (de lokale omroep) voor de inwoners van Landgraaf en ontvangt hiervoor een jaarlijkse bijdrage. De omroep opereert onafhankelijk en zelfstandig van de gemeente, hetgeen past bij het zo onafhankelijk mogelijk informeren van een breed deel van onze samenleving.

Aanwijzing lokale omroep door uitstel invoering nieuwe Mediawet

In 2025 verloopt de concessie voor de omroep. Als gevolg van de uitgestelde invoering van de nieuwe Mediawet dienen we opnieuw een aanwijzingsprocedure te doorlopen voor de aanwijzing van een lokale media-instelling. Deze procedure wordt eind 2024 opgestart en in de 1e helft van 2025 doorlopen, waarbij aan uw raad wordt voorgesteld om criteria vast te stellen op basis waarvan de aanwijzing in 2025 plaatsvindt. De verwachting is daarnaast dat de nieuwe Mediawet in 2027 van kracht wordt (was 1 januari 2025). Met de nieuwe Mediawet treedt een nieuw regionaal omroepbestel in werking en gaan de lokale omroepen op in één streekomroep voor in ons geval Parkstad. De rol van gemeenten in de aanwijzingsprocedure wordt kleiner en de huidige financiering gaat over van het gemeentefonds naar de Rijksoverheid.

Bibliotheek

De bibliotheek zorgt voor een breed aanbod voor diverse doelgroepen. Het is een warenhuis van kennis en informatie, centrum voor ontwikkeling en educatie, encyclopedie van kunst en cultuur en inspiratiebron van lezen, literatuur en taalstimulering en als podium voor ontmoeting en debat. Daarnaast vervult de bibliotheek de nieuwe rol van informatiepunt digitale overheid (IDO). Op verzoek van de gemeente Beekdalen zijn in 2024 de plannen uitgewerkt om het bibliotheekwerk in die gemeente per 1 januari 2025 uit te laten voeren door de bibliotheek Landgraaf Onderbanken. Het werkterrein van onze bibliotheekstichting wordt hiermee uitgebreid en het stichtingsbestuur wordt aangevuld met bestuursleden uit Beekdaelen.

Door een wijziging van de bibliotheekwet (Wsob) krijgen gemeenten vanaf 2025 de wettelijke taak om inwoners toegang te bieden tot een volwaardige openbare bibliotheek in de buurt, die invulling geeft aan de 5 functies uit de Wsob.

Openbaar groen

Juni 2023 is de bestuursopdracht Groen en Reiniging opgeleverd. De uitkomst van de bestuursopdracht is een gedifferentieerd groen- en reinigingsbeheer. Vanaf 2024 worden de centra onderhouden op beeldkwaliteit A, het buitengebied op beeldkwaliteit C en alle overigen op beeldkwaliteit B. Uitzondering is de Wilhelminaberg als eyecatcher, die onderhouden wordt op beeldkwaliteit B ondanks dat deze in het buitengebied ligt. Door middel van schouwrondes in het groeiseizoen wordt de algehele kwaliteitsstatus en -voortgang gerapporteerd.

De opgave om integraal groen- en reinigingsonderhoud van de openbare ruimte te combineren met het duurzaam bieden van werk aan arbeidsmarkt doelgroepen via het MOB blijkt goed samen te gaan. Een eigen uitvoeringsdienst met jaarrond werkzaamheden voor eigen medewerkers biedt wendbaarheid en flexibiliteit. Wisselende weersomstandigheden kunnen in de seizoenen en tussen de verschillende jaren van grote invloed zijn op de uit te voeren werkzaamheden en de bijbehorende kosten. Daarom is het van belang dat er flexibiliteit blijft voor het uitbesteden van werkzaamheden. Door zelf verantwoordelijkheid te houden en dus zelf te sturen op deze duurzame combinatie zijn het openbaar belang en het financieel belang het beste geborgd.

Maaien en biodiversiteit

Bermen en ruw gras worden gemaaid conform de frequenties uit het bestek. Om de biodiversiteit van de bermen te vergroten wordt waar mogelijk extensief beheer toegepast en worden percelen begraaasd door schapen. Het effect van extensief maaibeheer van gazons levert op termijn een gevarieerdere samenstelling van kruiden en grassen op. Hierdoor neemt de biodiversiteit toe. Door de variatie aan grassen en kruiden neemt ook de verscheidenheid aan insecten toe. Daarnaast zorgt de hogere vegetatie voor een verkoelend effect door verdamping, regenwater wordt langer vastgehouden en uitspoeling wordt voorkomen wijzigingen en verbeteringen in het bermbeheer worden meegenomen in het in 2024 nieuw aan te besteden bermonderhoud.

Naast de extra aandacht voor het toepassen van gevarieerde inheemse beplantingen en bloemenmengsels passen we waar mogelijk extensief maaibeheer toe voor de verbetering van de biodiversiteit. Daarnaast worden er zogenaamde insectenhôtels en bijenoases aangelegd. Bijenoases bestaan uit bijenkasten met daaromheen bij-vriendelijke beplanting. De toepassing van wildbloemenmengsels, waardoor onder meer

natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups worden aangetrokken, is een succes gebleken. Ook het gebruik van nestkastjes heeft hiertoe bijgedragen. Voor de bescherming van flora en fauna maken we gebruik van de gedragscode Bestendig Beheer. Onderdeel hiervan is de Flora- en Faunacheck met een overzicht van mogelijk aanwezige beschermde flora en fauna.

Onderhoud bomen

Het onderhoud van straat- laan- en parkbomen gebeurt binnen een raamcontract. Binnen deze raamovereenkomst wordt jaarlijks circa 33% van het bomenbestand regulier gesnoeid. Hiervoor is een geografische indeling gemaakt van het Landgraafse bomenbestand, Noord, Midden en Zuid. Daarnaast worden op basis van de resultaten uit de jaarlijkse boomveiligheidscontrole maatregelen uitgevoerd om de gebreken op te heffen.

Vanaf 2024 zijn er structureel middelen beschikbaar voor de aanpak van wortelopdruk op verhardingen. Door herstraten en het toepassen van halfverharding rond bomen waar de bestrating is opgedrukt kunnen bomen behouden worden en blijft het veilig voor de weggebruiker. In 2025 wordt gewerkt aan een nieuwe bomennota die dan ook van kracht wordt.

Onderhoud bossen

Onze bossen hebben door de droge hete zomers van de laatste jaren enorm te lijden gehad. Om tot herstel van de bossen te komen en de publieke openstelling van de bossen te kunnen garanderen is door de gemeente in samenwerking met de Stichting Bosbeheer Landgraaf (SBL) een planmatige aanpak opgesteld. Tevens wordt spontane bosontwikkeling gestimuleerd door het creëren van gunstige groeiomstandigheden. Natuurlijke successie zorgt vervolgens voor de ontwikkeling van een gezond, duurzaam bos. De trend van droge en hete zomers lijkt zich voort te zetten. De verwachting is dat er blijvend geïnvesteerd moet worden in de bossen om het areaal in stand te houden en te blijven voldoen aan de verplichting vanuit de Wet natuurbescherming. Met het huidige grote aantal vrijwilligers van SBL zijn wij in staat het onderhoud in eigen beheer uit te voeren.

Samenwerking met burgers en andere partijen

Met gebruikers en burgers worden wensen en verwachtingen over aanleg, beheer en onderhoud besproken met als doel meer draagvlak en waar mogelijk gezamenlijk beheer. Daarnaast wordt intensief samengewerkt met onder meer: het MOB, Stichting Bosbeheer Landgraaf (SBL), MTB-club Discovery, reclassering Nederland, opleidingsinstituut Cita Verde, Mondriaan zorggroep, buurt- en bewonersverenigingen, ondernemers, LEVANTO-groep, Radar, IVN, visverenigingen en anderen.

Een toenemend aantal burgers zet zich belangeloos in voor de openbare ruimte van Landgraaf. We zien dit op dagen als de World Clean-up Day, vergroeningsdagen, boomfeestdag, de landelijke natuurwerkdag en de landelijke opschoondag. Maar ook de inzet bij stichtingen en verenigingen als bijvoorbeeld Stichting Bosbeheer landgraaf, IVN, scouting verenigingen, mountainbikeclub Discovery e.a. groeit. Ook individuele opschoonacties en groenadopties zien we steeds vaker. Inmiddels kent de gemeente Landgraaf circa 260 geregistreerde supporters van schoon.

Beeldende kunst

Op het gebied van natuur, recreatie, toerisme, erfgoed, evenementen en sport heeft Landgraaf veel te bieden. Kunst in de openbare ruimte speelt daarin een belangrijke rol. Er is een 40-tal beelden/sculpturen

in de openbare ruimte die kunsthistorisch interessant zijn en een belangrijke waarde vertegenwoordigen voor gemeente en regio . Alle sculpturen zijn voorzien van een QR-code en zijn inclusief foto's en beschrijvingen voor iedereen beschikbaar in Visit Zuid-Limburg, de officiële toeristische website van Zuid-Limburg.

Ontmoetingsplekken voor jongeren en de buurt

Er zijn twee JOP's (Hoefveld en Hofstraat). Vanuit JENS en de straatcoaches wordt ingezet op het zo vroeg mogelijk leren kennen van de jongeren om met deze investering een groter effectief bereik te hebben in de puberjaren. JENS, straatcoaches, handhaving, jongerenwerk en politie vormen samen de spreekwoordelijke 'ogen en handen' op straat. Naast de aanpak op straat is JENS ook actief in het ontwikkelen van buitenschoolse activiteiten met en voor jongeren door in te zetten op het ontmoeten, verbinden en enthousiasmeren van jongeren voor diverse activiteiten. Vier dagen per week zijn er activiteiten vanuit JENS voor de verschillende leeftijdsgroepen waar jongeren aan deel kunnen nemen. Bijvoorbeeld de Meidengroep (14+), het Jongerenhome en de Voetbalkooi. Jongeren op straat worden zoveel als mogelijk begeleid naar de structurele, reguliere activiteiten. Deze activiteiten worden druk bezocht.

Speelgelegenheden

Speeltoestellen in de openbare ruimte en in de speeltuinen keuren we drie keer per jaar op veiligheid. Daarnaast vindt één keer per jaar een keuring plaats door een externe keuringsinstantie. Het onderhoud van de speelvoorzieningen wordt in eigen beheer uitgevoerd.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2020	2021	2022	2023
Aantal bovengrondse rijksmonumenten	RCE	173	173	173	173
Aantal archeol. rijksmonumenten	RCE	3	3	3	3
Aantal rijksbeschermd dorpsgezichten	RCE	3	3	3	3
Aantal inwoners dat deelneemt aan cursussen van kunstzinnige vorming	SMK/VAP **	410/231	404/144	433/174	493/206
% Inwoners dat lid is van de bibliotheek	Bibliotheek	13,8%	15,1%	15,8%	14,7%
Aantal bomen (straat-, laan en parkbomen)	Beheersysteem Kikker	8.934	8.840	9.725	9.753
Openbaar groen-bepanting in m2	Beheersysteem Kikker	1.979.007	1.975.324	1.971.873	1.972.463
Openbaar groen grazige vegetatie (gazon, trapvelden, ruw gras)	Beheersysteem Kikker	1.480.413	1.494.358	1.492.151	1.491.632
Aantal openbare speelgelegenheden *	BOR	66	66	68	68
Aantal speeltuinen	BOR	3	3	2	2

* Dit betreft 41 speelplekken, 22 speelvelden en 5 Jeu de Boules banen

** SMK: Stichting Muziekschool Kerkrade / VAP: Vrije Academie Parkstad (voorheen Vazom)

Analyse historische ontwikkeling kengetallen

De uitbreiding van het openbaar groen en het aantal laan- en straatbomen blijft, net als in voorgaande jaren, toenemen. Bij infrastructurele reconstructies wordt steeds meer groen aangelegd en worden extra bomen geïntegreerd. Deze ontwikkeling wordt zowel geïnitieerd als gedragen door de afdeling Beheer Openbare Ruimte (BOR), andere gemeentelijke afdelingen en burgers, onder andere via burgerinitiatieven en participatieprojecten.

Beleidsindicatoren (BBV)

Beleidsindicatoren (BBV) – info: waarstaatjegemeente.nl	Bron	2020	2022
% Niet-wekelijkse sporters (van 19 jr en ouder)	4-jaarlijkse gezondheidsenquête CBS/RIVM	60,20%	56,40%

De monitor is doorgaans 4-jaarlijks, in 2022 heeft een tussenmeting plaatsgevonden.

Analyse beleidsindicatoren (BBV)

De enquête van de gezondheidsmonitor vindt vierjaarlijks plaats. Het laatste reguliere onderzoek dateert uit 2020. De enquêtes worden sinds 2012 elke 4 jaar uitgevoerd in de periode tussen september en november. In 2022, tijdens de COVID-19 crisis, is een extra Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen uitgevoerd. De cijfers laten een verbetering zien van het aantal mensen dat aangeeft daadwerkelijk te sporten.

Autonome ontwikkelingen

(cijfers x € 1000)

AO	Omschrijving	2025	2026	2027	2028
AO 06	Maintenanceovereenkomst doelgroepenbad In den Bende	24	28	31	34
AO 10	Beheer, onderhoud en facilitering Kasteel Schaesberg	155	125	0	0
AO 14	Ontwikkeling subsidiebijdrge professionele welzijnsinstellingen en verenigingen	114	123	200	27
	Totaal van het programma	293	276	231	61

Toelichting Autonome Ontwikkelingen

AO 06 – Maintenanceovereenkomst doelgroepenbad In den Bende

Tussen gemeente en Cordeel-Geelen BV (voorheen Geelen Bouwbedrijf BV) is in 2019 een zogeheten Maintenance-overeenkomst gesloten m.b.t. het onderhoud van het nieuwe zwembad, voor de duur van 20 jaar (startend vanaf de oplevering van het zwembad). Daarin is een jaarlijkse onderhoudsbijdrage opgenomen van € 97.422 ex BTW echter zonder jaarlijkse indexering. Er zijn afspraken gemaakt om die indexering alsnog toe te passen. Dit leidt tot een autonome ophoging van de onderhoudsbijdrage van €24 duizend in 2025 regulier oplopend naar € 34 duizend in 2028

AO 10 – Beheer, onderhoud en facilitering Kasteel Schaesberg

Op 23 november 2023 heeft uw raad kennisgenomen van het feit dat de opkomende kosten in verband met het beheer en onderhoud en facilitaire zaken van Het Kasteel Schaesberg worden geïnventariseerd. Dit zal in 2024 via de bijstellingsrapportage aan uw raad worden verantwoord waarbij het budget in 2024 door de raad is begrensd tot € 100 duizend (werkconferentie 22 feb 2024) in verband met de verruiming van de termijn waarop een besluit wordt genomen over de toekomst. Dit mede in afwachting van het nog te ontvangen externe advies. Op basis van het realistische beeld waarover we zelf inmiddels beschikken maar wel in afwachting het besluit van de raad m.b.t. het eindscenario hebben we in deze begroting wel een AO opgenomen van € 155 duizend in 2025 en € 125 duizend in 2026 ten behoeve van de kosten van beheer en onderhoud kasteel en opstallen, voortzetting diverse lopende contracten waaronder schoonmaak, internet en (brand)beveiliging, facilitaire diensten en € 30 duizend incidenteel onderhoud alleen in 2025. Voor 2027 en 2028 is vooralsnog een risicopost benoemd (R22). Waarbij het afhankelijk zal zijn van het

toekomstscenario of dit risico wel of niet gaat opkomen. Voor wat betreft de gedetailleerde onderbouwing van het autonome bedrag verwijzen we naar de bijlage van de Kadernota 2025 AO Kaart 10.

Beleidskader programma

Omschrijving Kader	Actualiteit
Bosbeheervisie gemeente Landgraaf 2011–2030	2010
Bestuursopdracht Groen & Reiniging 2024–2034	2024
Erfgoednota	2012
Visie Integraal beheer openbare ruimte	2012
Welstandsnota	2013
Bomennota 2014–2024	2014
Ontwikkelingskader Buitengebied 2014	2014
Nota Evaluatie & Vooruitblik accommodatiebeleid Landgraaf	2020
Duurzaam Meerjaren Onderhoudsplannen sport – en sociaal–culturele accommodaties	2021
Archeologische verwachtings– en beleidsadvieskaart	2015
Erfgoedverordening	2015
Nota Vrijtijdseconomie Landgraaf 2021–2030	2021
Beleidskader Sport en Bewegen 2020–2023	2020
Kunswerken gemeente Landgraaf, onderhoudsplan 2019–2028	2019
Investeringsprogramma Toerisme & Recreatie (Provincie Limburg) 2016–2019	2016
Groenstructuurplan 2017–2025	2017
Beleidsnota archeologie gemeente Landgraaf 2018	2018
Subsidiebeleid gemeente Landgraaf 2019	2019
Uitvoeringsprogramma duurzaam in stand houden bossen 2020–2024	2020

Wat willen we bereiken?

Doelen
5.1 Toename van sport en beweegdeelname door onze inwoners ter bevordering van de gezondheid
5.2 Toename van deelname aan het educatieve en culturele aanbod door onze inwoners ter bevordering van de participatie in de maatschappij
5.3 Het behouden en beleefbaar maken van het cultuurhistorische erfgoed
5.4 Het behouden en versterken van een aantrekkelijke woon– en leefomgeving op het gebied van groen, beeldende kunst en speelgelegenheden

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteiten in 2025
5.1.1 Uitvoering beleidskader Sport en Bewegen en lokale sportakkoord
5.1.2 Uitvoering geven aan een toekomstbestendig accommodatiebeleid
5.1.3 Ondersteunen van initiatieven (passend binnen het gemeentelijk beleid) uit het verenigingsleven
5.1.4 Continueren brede regeling combinatiefuncties voor sport en cultuur
5.1.5 Duurzaam Meerjaren Onderhoudsplannen uitvoeren
5.2.1 Faciliteren en stimuleren van initiatieven die bijdragen aan versterking van de pluriformiteit van het culturele aanbod
5.3.1 Uitvoering geven aan de erfgoednota
5.3.2 Integreeren cultuurhistorie in ruimtelijk beleid en plannen
5.3.3 Faciliteren van de Open Monumentendag
5.3.4 Onderhoud veldkapellen en wegkruisen
5.3.5 Onderhoud kunstwerken openbare ruimte
5.4.1a Uitvoering geven aan onderhoud groen en reiniging (IMAG)
5.4.1b Uitvoering geven aan onderhoud groen en reiniging (NIET-IMAG)
5.4.2 Omvormen en renoveren van groenvoorzieningen
5.4.4 Actualisatie bomennota

Prestatie-indicatoren

Prestatie-indicatoren voor 2025	Norm
5.1.5.1 Uitvoeren jaarplan onderhoud accommodaties	100%
5.3.5.1 Onderhoud kunstwerken openbare ruimte	2025
5.3.5.2 Kunstwerken in de openbare ruimte worden voorzien van een QR-code	30%
5.4.1.1 Uitvoering geven aan onderhoud groen en reiniging (IMAG)	100%
5.4.1.2 Uitvoering geven aan onderhoud groen en reiniging (niet IMAG)	100%
5.4.2.1 Actualiseren bomennota	100%

Wat mag het kosten?

Financiën programma 5

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	703	492	418	418	419	420
– Directe salarislasten	562	820	991	1.076	1.160	1.245
– Overige directe lasten	6.660	5.882	5.795	5.853	5.757	5.765
– Kapitaallasten	955	1.070	1.172	1.139	1.056	1.054
Totaal lasten bestaand beleid	8.177	7.773	7.958	8.067	7.974	8.064
Saldo bestaand beleid	-7.474	-7.281	-7.540	-7.649	-7.554	-7.644
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	20	0	2	2	2
Totaal lasten nieuw beleid	0	20	0	2	2	2
Saldo nieuw beleid	0	-20	0	-2	-2	-2
SALDO taakveld	-7.474	-7.301	-7.540	-7.651	-7.556	-7.646
<i>Investerings</i>			727			

De volgende investeringen maken deel uit van dit programma (tussen haakjes de bedragen inclusief btw):

De investeringsuitgaven in 2025 van € 551.466 (€ 667.274) in totaal betreft de volgende categorieën:

Vervangingsinvesteringen € 30.992 (€ 37.500)

Taakveld 520: Hekwerken Park Strijthagen € 80.000 (€ 96.800)

Gedekte investeringen duurzame MOP's en MIPS's € 520.474 (€ 629.774)

Taakveld 520: Sporthal Baneberg: spoelsysteem legionellabeheer € 39.084 (€ 47.292)

Taakveld 520: Sportzaal Hoefveld: overige gevels € 23.2207 (€ 28.080)

Taakveld 520: Sportzaal Hoefveld: buitengevel afwerking € 31.827 (€ 38.511)

Taakveld 520: Sportzaal Hoefveld: spoelsysteem legionellabeheer € 15.786 (€ 19.101)

Taakveld 520: Sporthal Ter Waerden: LBK € 15.914 (€ 19.256)

Taakveld 520: Acc. Sport & Leisure: afzuigventilatoren € 15.914 (€ 19.256)

Taakveld 520: Acc. Complex Strijthagen: toiletten en kleedruimten € 325.962 (€ 394.414)

Taakveld 520: Acc. Complex Strijthagen: spoelsysteem legionellabeheer € 52.780 (€63.864)

In bijlage 2 van de programmabegroting worden de lasten en baten per taakveld weergegeven.

Bijdrage aan Verbonden Partijen

Bij programma 5 zijn geen bijdragen aan verbonden partijen van toepassing.

Bijdrage aan Professionele Gesubsidieerde Organisaties

(cijfers x € 1000)

Naam organisatie	2024	2025	2026	2027	2028
Stichting Bibliotheek Landgraaf-Onderbanken	1.030	1.051	1.077	1.104	1.131
Stichting Muziekschool Kerkrade (SMK)	402	411	421	432	443
Stichting Muziekschool Kerkrade (combinatiefunctionarissen)	65	66	67	67	67
Stichting Park Strijthagen	46	47	48	50	51
Stichting Park Ter Waerden (exploitatiebijdrage)	43	44	45	46	47
Stichting Park Ter Waerden (beheersvergoeding)	6	6	6	7	7
Sportbedrijf Landgraaf (Zwembad In de Bende)	73	96	99	102	105
Stichting The Movefactory	371	376	360	360	360
Stichting Vrije Academie VAZOM	80	82	84	86	88
Stichting Vrije Academie VAZOM (combinatiefunctionarissen)	71	73	74	74	74
Gemeente Heerlen (Regio-archeoloog)	27	27	27	27	27
Gemeente Heerlen (Grenzeloos Actief)	13	13	13	13	13
Stichting Bosbeheer Landgraaf	60	60	60	60	60
Totaal	2.288	2.351	2.382	2.428	2.474

Toelichting bijdrage aan Professionele Gesubsidieerde Organisaties

Bibliotheken en Vazom

De stichtingen Bibliotheek Landgraaf - Onderbanken, Muziekschool Kerkrade en Vrije Academie VAZOM worden gesubsidieerd voor het bevorderen en ondersteunen van deelname aan het educatieve en cultureel-kunstzinnige aanbod voor onze inwoners. Daarnaast ontvangen de SMK en de VAZOM een bijdrage in de personeelslasten voor de combinatiefunctionarissen. De combinatiefunctionarissen worden ingezet ten behoeve van het onderwijs en het verbinden van het culturele aanbod in Landgraaf in brede zin. De stijging ten opzichte van 2024 betreft indexatie.

Park Ter Waerden, Park Strijthagen en An de Koel

De stichtingen Park Ter Waerden, Park Strijthagen en An de Koel ontvangen een financiële bijdrage voor de exploitatie van deze accommodaties met als doel een duurzaam en eigentijds aanbod van sport, spel, maatschappelijke en culturele activiteiten. De beheersvergoeding is een tegemoetkoming in de administratie en uitvoeringskosten. De stijging ten opzichte van 2024 betreft indexatie.

Zwembad in de Bende (Sportbedrijf Landgraaf)

Zwembad In de Bende ontvangt via het Sportbedrijf Landgraaf een financiële bijdrage voor de exploitatie van de accommodatie van het zwembad. Dit bedrag zal ieder jaar worden geïndexeerd conform de afspraken in de overeenkomst.

Stichting The MoveFactory

De stichting The MoveFactory wordt gesubsidieerd voor het werkgeverschap van de combinatie- functionarissen sport- en bewegen en de uitvoering van het uitvoeringsprogramma sport- en bewegen. De subsidie wordt ingezet vanuit de programma's sport, cultuur en recreatie – sociaal domein en volksgezondheid. Zie ook programma's 6 en 7. De stijging ten opzichte van 2024 betreft indexatie.

Regio-archeoloog

De gemeente Heerlen treedt op als centrumgemeente voor de inzet van de regio-archeoloog. De financiële bijdrage is voor de inzet van de regio-archeoloog. De bijdragen zijn vooralsnog meerjarig gelijk gebleven.

Grenzeloos Actief

De gemeente Heerlen treedt op als de formele subsidieverstrekker voor de inzet van de regioconsulent aangepast sporten vanuit het convenant Grenzeloos Actief. De financiële bijdrage is voor de inzet van de regioconsulent en het uitvoeringsprogramma Iedereen Kan Sporten Parkstad. De bijdragen zijn vooralsnog meerjarig gelijk gebleven.

Stichting Bosbeheer

De Stichting Bosbeheer Landgraaf draagt, mede dankzij de inzet van veel vrijwilligers, bij aan het dagelijkse onderhoud van de bossen. Daarnaast zorgen zij voor communicatie en informatie richting burgers en belangenverenigingen en geven zij tekst en uitleg op locatie gedurende de werkzaamheden. De bijdragen zijn vooralsnog meerjarig gelijk gebleven.

Wat zijn de risico's?

(cijfers x € 1000)

Risico	Majeure risico omschrijving	Weerstandsbehoefte			
		2025	2026	2027	2028
R02	Verhoging exploitatiebijdrage Zwembad In de Bende	110	115	120	125
R10	Groei van invasieve exoten	25	25	25	25
R12	Niet behalen van vastgestelde beeldkwaliteit door extreme weersomstandigheden	75	75	75	75
R13	Ophoging exploitatiebijdrage Sportbedrijf Landgraaf BV i.v.m. gebruiksbeheer Brandpoort	19	23	26	30
R22	Beheer, onderhoud en facilitering Slot Schaesberg	0	0	63	63
	Totaal Weerstandsbehoefte Programma	229	238	309	318

R02 – Verhoging exploitatiebijdrage Zwembad in de Bende (Sportbedrijf Landgraaf)

In 2024 zijn er gesprekken gevoerd met de Sportbedrijf Landgraaf B.V. inzake de huidige exploitatiebijdrage ad € 73 duizend. Door het Sportbedrijf is kenbaar gemaakt dat de huidige exploitatiebijdrage niet voldoende is. Afgesproken is dat er eerst, in overleg met de gemeente, een inzichtelijke begroting en een liquiditeitsoverzicht wordt opgesteld. Hierbij wordt ook rekening gehouden met incidentele en structurele uitgaven. Daarnaast dient ook rekening te worden gehouden met de indexering van de exploitatiebijdrage door de steeds stijgende kosten. Aan de hand van dit alles zal dan een definitieve exploitatiebijdrage worden bepaald, inclusief jaarlijkse indexering.

R10 – Groei van invasieve exoten

Klimaatverandering leidt ook tot indirecte gevolgen voor de biodiversiteit zoals de verspreiding van invasieve soorten die of met reisbewegingen of met het opschuiven van de temperatuurgrens ons land binnen komen. Nu al zijn er gemeenten in Nederland waarbij de kosten voor ongediertebestrijding zijn geëxplodeerd voor het bestrijden van invasieve soorten. We schatten de maximale impact in voor 100 duizend met een lage kans inschatting van 25%.

R12 – Niet behalen van vastgestelde beeldkwaliteit door extreme weersomstandigheden

Vanaf 2024 worden de centra onderhouden op beeldkwaliteit A, het Buitengebied op C en de rest (incl. het toeristische gedeelte van de Wilhelminaberg) op beeldkwaliteit B. Deze beeldkwaliteit is leidend voor de inzet van mensen en middelen. Door klimaatverandering neemt het aantal (extreem) warme dagen toe en is het in de bebouwde omgeving doorgaans warmer dan in de omringende buitengebieden. Daarnaast neemt de kans op piekbuien toe. Dit maakt dat ook de kosten voor groenonderhoud onvoorspelbaarder zijn geworden. In de berekeningen is (nog) uitgegaan van normale weersomstandigheden. Onze eigen buitendienst kan pieken niet opvangen zonder extra inzet. We rekenen hiervoor met een maximaal benodigd bedrag van 300 duizend waarvan we de kans inschatten als laag (25%) dat dit volledige bedrag op komt.

R13 – Ophoging exploitatiebijdrage i.v.m. gebruiksbeheer Brandpoort

Bij de invulling van de Brandpoort willen we, gezien de nieuwe start die we daar maken, ook een aanzet maken met het professionaliseren van het gebruikersbeheer. Dit soort taken is binnen Landgraaf bij maatschappelijke accommodaties vaak belegd bij vrijwilligers. Dit blijkt op steeds meer plekken te knellen, terwijl het belang van hun werk cruciaal is voor het goed en optimaal kunnen benutten van de voorzieningen. De inzet van enkel vrijwilligers lijkt dan ook niet langer te passen bij de taken en verantwoordelijkheden die komen kijken bij het beheer van een dergelijke voorziening. Het vinden van een externe partij die het beheer kan overnemen is daarom een van de prioriteiten in het vierde kwartaal 2024. Het extern in beheer geven zou naar schatting een ophoging van de personeelskosten van € 19 duizend bedragen voor het jaar 2025. Een bedrag dat de jaren erna groeit tot ongeveer € 30 duizend aangezien we toename van activiteiten in de Brandpoort verwachten. We schatten de kans dat dit risico op komt in als zeer hoog (100%)

R22 – Beheer, onderhoud en facilitering Slot Schaesberg

De lasten voor het beheer, onderhoud en facilitering zijn voor de jaren 2025 en 2026 als autonome ontwikkeling meegenomen. In die periode moet meer duidelijkheid ontstaan over de toekomstige (eind)situatie: wie bezet en exploiteert welk deel van het complex. Door vooralsnog geen lasten mee te nemen voor de jaren ná 2026 lopen we in die jaren natuurlijk een risico. Dit wordt hier weergegeven. We gaan er vanuit dat de kans gemiddeld (50%) is dat dit risico opkomt in deze omvang. Reden om slechts de helft van het mogelijk benodigde bedrag van circa € 125 duizend op te nemen in de weerstandsbehoefte.

2.1.6 Programma 6 – Sociaal Domein

Structuurgegevens

Portefeuillehouder(s):

A. Schiffelers en C. Wilbach

Verantwoordelijke afdelingshoofden:

J. Drummen (KCC), E. Herinx (MO)

Het programma Sociaal Domein omvat de volgende taakvelden:

6.10 Samenkracht en burgerparticipatie

6.21 Toegang en 1e lijnsvoorziening Wmo

6.22 Toegang en 1e lijnsvoorziening Jeugd

6.23 Toegang en 1e lijnsvoorziening Integraal

6.30 Inkomensregelingen

6.40 WSW en beschut werk (tot 2023 was de benaming Begeleide participatie)

6.50 Arbeidsparticipatie

6.60 Hulpmiddelen en diensten Wmo (tot 2024 was de benaming Maatwerkvoorzieningen Wmo)

6.711 Huishoudelijke hulp (Wmo)

6.712 Begeleiding (Wmo)

6.714 Overige maatwerkarrangementen (Wmo)

6.751 Jeugdhulp ambulante lokaal

6.752 Jeugdhulp ambulante regionaal

6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal

6.791 Persoons Gebonden Budget Wmo

6.792 Persoons Gebonden Budget Jeugd

6.812 Maatschappelijke en vrouwenopvang (Wmo)

6.821 Jeugdbescherming

6.822 Jeugdreclassering

6.91 Coördinatie en beleid Wmo

6.92 Coördinatie en beleid Jeugd

Samenvatting voortschrijdend beleid

Landelijke ontwikkelingen in het sociaal domein, in het bijzonder de Wmo en de Jeugdhulp, hebben de komende jaren impact op financieel, inhoudelijk en uitvoeringstechnisch vlak. Ingezet wordt op een positieve trendbreuk op sociaal gebied. Meedoen moet voor iedereen mogelijk zijn en iedereen kan zijn talenten maximaal inzetten als het gaat om participatie. Positieve gezondheid, preventie en vroeg signalering liggen hieraan als uitgangspunten ten grondslag. De jeugdhulp wordt getransformeerd. Deze moet resulteren in een tijdige, passende en integrale basishulp voor jeugdigen en ouders, die zelfredzaam of samen redzaam als volwaardig partner deelnemen. Het voorliggend veld wordt verder uitgebreid en vroeg signalering wordt opgepakt door gebiedsteams die actief zijn op of nabij de plekken waar mensen werken. De transformatie moet efficiëntere uitvoeringsprocessen opleveren en bijdragen aan de kostenbeheersing

Ten behoeve van de transformatie van de Wmo zijn in de periode 2023–2024 maatregelen voorbereid en uitgetest om de Wmo-voorzieningen en uitvoeringsprocessen te herijken, met als doel om de uitgaven voor de Wmo betaalbaar en beheersbaar te houden en de klanttevredenheid te optimaliseren. De geleerde lessen tijdens deze transformatie worden vanaf 2025 geïmplementeerd en geborgd in regulier beleid en vanuit daar zal het langdurige effect van deze vernieuwingen gevolgd worden.

Vanuit de invalshoeken Wmo, jeugd en participatie en de daarin door inwoners gevraagde ondersteuning wordt efficiënter en effectiever samenwerken tussen de leefgebieden werk, zorg, inkomen, welzijn, wonen en onderwijs bevorderd, zodat het bestaande voorzieningenniveau met de beschikbare middelen in stand kan worden gehouden. De Regiodeal is daarbij een belangrijke impuls.

Samenkracht en participatie

Participeren in de samenleving wordt gestimuleerd onder andere door de ondersteuning van vrijwilligers en mantelzorg, sociaal en cultureel werk, algemeen maatschappelijk werk, opbouwwerk, preventie, inclusie, burgerparticipatie en bestrijding van eenzaamheid. Samenwerking binnen het platform Landgraaf Verbindt tussen professionals en (in)formele initiatieven zorgt ervoor dat deze samenkracht en participatie bevorderd wordt.

Algemene voorzieningen gericht op participeren

Algemene voorzieningen zijn een laagdrempelige vorm van ondersteuning die de inzet van zwaardere zorg kan voorkomen. Intentie is het openstellen van huiskamers als brede inloopvoorziening maar ook het meer benutten van buurt- en wijkcentra als ontmoetingsplek en inloopvoorziening in de wijk. Welsun en Met Elkaar Landgraaf nemen hierin onder de paraplu van Landgraaf Verbindt het voortouw en worden daartoe financieel gefaciliteerd.

Wonen en zorg

De samenwerking tussen het sociale en fysieke domein krijgt niet alleen gestalte vanuit de Regiodeal maar ook in de naar alle waarschijnlijkheid eind 2024 vastgestelde toekomstvisie Wonen en Zorg. Zowel regionaal (Parkstad, via het koploperstraject huisvesting aandachtsgroepen) en lokaal (gemeente Landgraaf samen met gemeente Kerkrade) wordt samen met woningcorporaties en zorg- en welzijnsorganisaties gewerkt aan een integrale toekomstvisie Wonen en Zorg. Met deze visie wordt de basis gelegd voor een toekomstbestendig uitvoeringsprogramma waarin concreet is vastgelegd welke plannen wanneer worden uitgevoerd om te voorzien in wonen, zorg en welzijn voor ouderen en andere kwetsbare doelgroepen.

Preventie en samenwerkingsinitiatieven

Preventie blijft voor zowel de jeugd als de volwassenen speerpunt. Er worden interventies ingezet die zich richten op het versterken van huidige samenwerkingsverbanden, het werken aan verantwoord burgerschap, de integrale aanpak verbeteren, de aanpak scheidingsproblematiek en het komen tot duurzame buddy-systemen. Deze preventieve activiteiten worden bekostigd door onttrekking van de hiervoor benodigde middelen aan de reserve Jeugdpreventieplan. De activiteiten waarop wordt ingezet zijn aanvullend op eerdere interventies, aansluitend bij de opdracht aan JENS, die al geborgd zijn.

Met Landgraaf Verbindt worden samenwerkingsinitiatieven tussen organisaties ondersteund, met als doel het maatschappelijk middenveld te versterken en het voorzieningenniveau op peil te houden. Op de rol

staan onder andere themagerichte netwerkbijeenkomsten en het bevorderen van het gebruik van de sociale activiteitenkaart alsook het samenbrengen van professionals met soortgelijke vraagstukken.

Eenzaamheid

Landgraaf scoort hoog op het gebied van eenzaamheidsproblematiek in alle leeftijdscategorieën. We sluiten op regioniveau aan bij initiatieven die kennis delen en bij de coalitie 'Samen tegen eenzaamheid'. Via het plan 'Landgraaf één tegen eenzaamheid' wordt ingezet op het laten ontmoeten van inwoners en het leggen van verbanden met andere initiatieven. Samen met de twee Landgraafse VO-scholen wordt ingezet op de aanpak van eenzaamheid onder jongeren middels projecten en lessen over eenzaamheid. Met inzet van het ouderenwerk van Welsun wordt laagdrempelig hulp geboden aan ouderen, is er een luisterend oor en kunnen zij begeleid worden naar laagdrempelige, voorliggende voorzieningen en activiteiten. Daarnaast wordt een nieuwe aanpak tegen eenzaamheid opgezet. Deze projectaanpak start in 2025.

Lokale Inclusie Agenda (LIA)

Een Lokale Inclusie Agenda (LIA) zal ter vaststelling worden voorgelegd, zodat iedere inwoner gelijke kansen en rechten heeft om zelfstandig mee te doen op alle terreinen in het leven. Ingezet wordt daarbij vooral op bewustwording in de interne en externe omgeving, fysieke toegankelijkheid, digitale toegankelijkheid en de sociale omgeving. Ook wordt er ingezet op het samenstellen van een inclusiepanel waarin diverse ervaringsdeskundigen en belangenvertegenwoordigers de toegankelijkheid van projecten en andere ontwikkelingen toetsen.

Maatschappelijk werk en buurtopbouwwerk

Maatschappelijk werk en buurtopbouwwerk worden beiden via Welsun uitgevoerd. Maatschappelijk werk richt zich primair op het beantwoorden van zeer diverse vragen van inwoners op sociaal- en maatschappelijk gebied. Buurtopbouwwerk richt zich op het verbeteren van de kwaliteit van de sociale leefbaarheid binnen de wijk/buurt. Dit door zowel het actief signaleren van knelpunten als door het anticiperen op initiatieven van inwoners. Vanwege een, in de afgelopen jaren, stijgende trend in het aantal en de complexiteit van vragen van inwoners, is er in de jaren 2023 en 2024 tijdelijk 2 Fte extra buurtopbouwwerk aan Welsun toegekend. In 2025 bekostigt Welsun deze formatie zelf. Gedurende 2025 zal het effect van deze evaluatie worden geëvalueerd en aan de raad voorgelegd.

De samenwerking tussen zorgaanbieders (Welsun, JENS en Met Elkaar Landgraaf) wordt verder geïntensiveerd om het soepel op- en afschalen van zwaardere en lichtere ondersteuning mogelijk te maken. Initiatieven vanuit de verschillende partners worden gekoppeld binnen het platform van Landgraaf Verbindt.

Vrijwilligerswerk en mantelzorg

Veel organisaties kunnen niet (goed) functioneren zonder de inzet van vrijwilligers. Het gaat hierbij zowel om de traditionele verenigingen als ook om de inzet van vrijwilligers binnen het sociale domein. Naast Welsun, die zelf veel vrijwilligers inzet en verantwoordelijk is voor de vrijwilligerscentrale, zorgen een aantal organisaties voor de ondersteuning van mantelzorgers dan wel de ondersteuning van mensen die vanwege lichamelijke of psychische redenen hier behoefte aan hebben. Het beschikbaar krijgen en houden van voldoende vrijwilligers en mantelzorgers is punt van aandacht. In 2025 zal Landgraaf Verbindt nadrukkelijk aandacht geven aan dit thema door een netwerkbijeenkomst rondom deze vraagstukken te organiseren.

Inburgering

In 2022 is de nieuwe inburgeringswet in werking getreden. Deze geldt voor statushouders en immigranten met een inburgeringsplicht. Hierin trekken Welsun, het Mens Ontwikkel Bedrijf en het onderwijs samen op.

Opvang vluchtelingen uit Oekraïne

Daar waar de Richtlijn Tijdelijke beschermingsmaatregel (RTB) opvang ontheemden Oekraïne op 4 maart 2025 zou aflopen, is deze inmiddels verlengd tot 4 maart 2026. De ondersteuning aan vluchtelingen uit Oekraïne is gericht op het, naast het bieden van onderdak, zoveel als mogelijk te ondersteunen zelfstandig te kunnen leven in Landgraaf. De hiermee gepaard gaande kosten worden door de Rijksoverheid vergoed. Daarnaast zal in 2025 vorm worden gegeven aan het innen van de eigen bijdrage voor werkende vluchtelingen uit Oekraïne

Toegang en eerstelijnsvoorzieningen

Mede als gevolg van de vergrijzing zal sprake blijven van een toenemend beroep op de Wmo. Transformatie van de Wmo is ingezet en gewerkt wordt aan het opnieuw opbouwen van werkprocessen, met als doel om de beschikbare capaciteit zo efficiënt en effectief mogelijk in te zetten. Samenwerking tussen toegang, zorgaanbieders en voorliggend veld is hierbij van belang.

Inkomensregelingen

Inkomensregelingen betreffen uitkeringen vanuit de Participatiewet aan mensen die zijn aangewezen op bijstand. Ook bijzondere bijstand en diverse miniregelingen behoren hiertoe. De uitvoering hiervan ligt bij ISD BOL, de stichting Leergeld, het Jeugdfonds Sport en het Jeugdfonds Cultuur.

De Voorzieningenwijzer geeft een advies over onderbenutting van voorzieningen/regelingen. Zo wordt gekeken of er recht bestaat op toeslagen, of er aanspraak gemaakt kan worden op bijvoorbeeld bijzondere bijstand of minimeleidend, maar ook of aangifte inkomstenbelasting aan de orde is. De Voorzieningenwijzer is ingebed in de bestaande processen van ISD BOL. Zo wordt bij iedere toekenning van een uitkering het aanbod voor de Voorzieningenwijzer gedaan.

BUIG

Van de rijksoverheid wordt een gebundelde uitkering (BUIG) ontvangen voor het bekostigen van de uitkeringen Participatiewet, IOAW, IOAZ, Bbz en voor de inzet van loonkostensubsidie. Deze uitkering is gebaseerd op een objectief verdeelmodel. Idealiter zou de uitkering voldoende moeten zijn om de uitkeringslasten volledig te dekken. Dat is voor Landgraaf echter al jaren niet het geval, waardoor er structureel tekorten zijn op de uitkeringslasten die uit eigen middelen moeten worden bijgepast. De drempel om in aanmerking te komen voor de extra Vangnetuitkering is 7,5% van de definitief over dat jaar toegekende BUIG. De Centrale Raad van Beroep heeft gemeente Landgraaf in het gelijk gesteld dat de hoogte van de BUIG structureel ontoereikend is en het ministerie de opdracht gegeven om met een voorstel te komen waarmee Landgraaf voor haar tekorten gecompenseerd wordt.

(Arbeids)Participatie/Mens Ontwikkel Bedrijf

Het Mens Ontwikkel Bedrijf is verantwoordelijk voor de re-integratie van mensen met een Participatiewet uitkering. Door krapte op de arbeidsmarkt doen vooral mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt een beroep op de uitkering. Dit kenmerkt zich door meer, grotere en complexere problematiek. Daar waar er in het verleden nog een groot deel van de kandidaten ingedeeld werd in de

arbeidsfitheidscategorie 50–100%, is nu de helft van de re-integratie kandidaten ingedeeld in de categorie 30–50% arbeidsfit. Gevolg is dat er fors meer inspanningen en dus middelen nodig zijn om kandidaten richting de arbeidsmarkt of een participatieplek te (bege)leiden. In 2023 zijn er via het Mens Ontwikkel Bedrijf 88 kandidaten (een gemiddelde van 7 per maand) uitgestroomd naar betaald werk. In 2024 is dat aantal tot september 58 (ook een gemiddelde van 7 per maand). We zien ook een lichte toename in het aantal mensen dat parttime gaat werken. Dit betekent dat de extra inspanningen en ingezette middelen geleid hebben tot een vooralsnog nagenoeg gelijkblijvende uitstroom naar werk en dus van groot belang blijven voor toekomstige uitstroom.

Bij het laten re-integreren van een meer kwetsbare doelgroep is ook de bereidheid van werkgevers nodig om niet de vacature als uitgangspunt te nemen, maar meer te kijken naar wat de potentiële werknemer zijn bedrijf kan bieden en hoe de werkgever hierin kan ondersteunen. Vanaf 2025 zal met de invulling van de regiodeal een forse impuls gegeven worden aan het instrumentarium dat beschikbaar is om mensen te ondersteunen bij (arbeids)participatie.

In augustus 2024 zijn er bij het Mens Ontwikkel Bedrijf 264 re-integratie kandidaten (50–100%) en 337 participatiekandidaten (30–50%) in begeleiding, een totaal van 601 kandidaten. De veranderde doelgroep (dus een grotere afstand tot de arbeidsmarkt) vergt een andere aanpak. Voor 2025 zijn wij bezig met een aanpassing in het traject waardoor de scheiding re-integratie en participatie wordt losgelaten. We gaan alle kandidaten beschouwen als ontwikkelkandidaten en zijn pas tevreden als iedereen naar vermogen participeert. Door het loslaten van dit onderscheid kan de ingezette ontwikkeling veel beter gevolgd en verankerd worden.

Daarnaast zal er ook gekeken moeten worden naar hoe kandidaten sneller en beter de Nederlandse taal geleerd kunnen krijgen. Een groot deel van de kandidaten beheerst de Nederlandse taal namelijk onvoldoende om deel te kunnen nemen aan het arbeidsproces terwijl in deze doelgroep duidelijk onbenut arbeidspotentieel zit.

WSW en beschut werk

Sinds 2015 worden geen nieuwe indicaties meer afgegeven voor de Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw). De mensen met een bestaande indicatie blijven aan de slag bij Werkvoorzieningschap Oostelijk Zuid Limburg (WOZL). Via het Werkgeversservicepunt (WSP) worden deze mensen zoveel als mogelijk individueel of groepsgewijs gedetacheerd bij reguliere werkgevers. Vanaf 2015 komen mensen met de zwaarste belemmeringen dus niet meer in de Wsw, maar in de participatiewet terecht. Gezien de zware problematiek van de doelgroep is het heel complex om deze mensen aan een baan te helpen. De hiertoe ter beschikking staande instrumenten zoals begeleiding en loonkostensubsidie zullen de komende periode zoveel als mogelijk ingezet worden. In het kader van de regiodeal zal ook de aandacht uitgaan naar wat nodig is om deze doelgroep te laten participeren op de arbeidsmarkt. Beschut werk kan hierbij een instrument zijn.

Maatwerkvoorzieningen (Wmo)

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) gaat uit van eigen verantwoordelijkheid en eigen kracht. Iedereen is in de eerste plaats zelf verantwoordelijk is voor het organiseren van zijn eigen leven, werken en wonen. Als dat niet kan, dan zorgen we voor elkaar, waarbij inwoners elkaar ondersteunen en daarna pas de gemeente als vangnet waarbij in eerste instantie een beroep kan worden gedaan op algemene

voorzieningen. Als dat ook niet lukt worden individuele voorzieningen ingezet. Zo kort als mogelijk en zo zwaar als nodig. Desondanks is nog steeds sprake van een stijgende vraag naar ondersteuning vanuit de Wmo en in het bijzonder huishoudelijke hulp. Daarom is de transformatie van de Wmo ingezet, gericht op het opnieuw opzetten van de voorzieningen en uitvoeringsprocessen.

Schulddienstverlening

Welsun (1e lijn) en Kredietbank Limburg (KBL, 2e lijn) geven in samenwerking vorm aan de ondersteuning van mensen die schulden hebben. In 2024 is sprake van een toename van de meldingen richting de Kredietbank Limburg ten opzicht van 2023. Ook nemen we in 2024 een stijging waar ten opzichte van 2023 in de mate waarop een beroep wordt gedaan op de 1e lijns-schuldhulpverlening. Een aantal majeure ontwikkelingen waaronder de wijziging van de gemeenschappelijke regeling, de strategiediscussie, de wijziging van de bekostigingsstructuur en de afwikkeling van de uittreding met ingang van 1-1-2024 van Heerlen krijgen hun beslag in 2024, waarbij de uitwerking daarvan deels een plek krijgt in 2025. Daarnaast zal ook vertaling plaats moeten vinden van landelijke ontwikkelingen, zoals de invoering van de basisdienstverlening en het doel om het aantal huishoudens met problematische schulden te halveren.

Jeugdhulp

Tot het taakveld jeugdhulp behoort begeleiding van jongeren op het vlak van jeugd- en opvoedhulp, jeugd- GGZ, jeugdzorg aan verstandelijk beperkten, vervoer, persoonlijke verzorging, kortdurend verblijf en gesloten jeugdhulp.

Jeugd- en opvoedhulp

De opdracht basishulp Jeugd voor de ambulante jeugdhulp wordt door JENS uitgevoerd. De thema's integraliteit en normaliseren hebben een grotere focus gekregen. De opdracht wordt bekostigd door een lumpsum budget.

Overige jeugdhulp

Via centrumgemeente Maastricht kopen we de overige jeugdhulp in, te weten:

- Crisishulp (zowel ambulant als residentieel) en de crisisdienst jeugd (=toegang tot crisishulp, voorheen SEH genoemd);
- Verblijf (alle vormen, ook voltijdpleegzorg);
- Gesloten en intensief klinische Jeugdhulp Zuid-Limburg (GIKJ);
- Jeugdbescherming en Jeugdreclassering.

Naast bovenstaande jeugdhulp, kopen we ook onderstaande jeugdhulp in:

- Landelijk Transitiearrangement (LTA) om goede, passende hulp aan de meest kwetsbare jongeren te bieden en de continuïteit van het zorglandschap te garanderen, via de Vereniging van Nederlandse Gemeenten;
- Overige maatwerkcontracten: daar waar bovenstaande inkoop niet volstaat.

Veranderingen Jeugdwet

In 2023 is de VNG akkoord gegaan met de hervormingsagenda jeugdzorg. De hervormingsagenda wordt verwerkt in diverse richtlijnen en wetten. Deze worden vanaf 2023 lokaal en regionaal geïmplementeerd. De leidende principes voor de hervorming van de jeugdzorg zijn:

1. Passende zorg voor de meest kwetsbare kinderen;
2. Versterken veerkracht in normale dagelijkse leven;
3. Minder marktwerking;
4. Verbetering kwaliteit en effectiviteit;
5. Jeugdzorg als effectieve samenwerkingspartner.

Jeugdbescherming- en reclassering

Tot deze taakvelden behoren jeugdbeschermingsmaatregelen gericht op de opvang en het verbeteren van de veiligheid van kinderen en jeugdigen tot 18 jaar (met inbegrip van maatwerkdienstverleningsmaatregelen) voor jeugdigen die in de betreffende opvangvoorzieningen verblijven. De reclasseringsinterventies worden door de rechter bepaald en kunnen uitstijgen boven de leeftijd van 18 jaar.

Veilig Thuis/Geweld Hoort Nergens Thuis

Veilig Thuis is het meldpunt voor situaties waarin kindermishandeling/huiselijk geweld een rol speelt. De afgelopen jaren is gewerkt aan een stabiele basis voor Veilig Thuis als organisatie binnen de GGD Zuid-Limburg. In 2024 is de regionale visie 'Geweld in Afhankelijkheidsrelaties' en bijbehorende uitvoeringsagenda vastgesteld. De komende jaren staan in het teken van implementatie van deze visie.

Kinderopvangtoeslagaffaire (KOTA)

De rijksoverheid heeft de gemeenten opgedragen om hulpverlening te bieden aan (mogelijk) gedupeerden. Dit heeft niet alleen betrekking op financiële hulp, bijvoorbeeld bij schulden, maar ook op hulp op het gebied van wonen, gezondheid, maatschappelijke begeleiding, etc. De hiermee gepaard gaande kosten worden vergoed via een specifieke uitkering.

Maatschappelijke opvang, vrouwenopvang en beschermd wonen

Onder deze taakvelden worden alle opvang en beschermd wonen voorzieningen verstaan met inbegrip van eventuele maatwerk dienstverlening en voorzieningen voor burgers die in deze opvanglocaties verblijven. Uitgangspunt hierbij is dat ondersteuning, bescherming en behandeling zoveel mogelijk in de thuissituatie wordt ingezet. Deze regionale voorzieningen worden regionaal ingekocht en bekostigd.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2020	2021	2022	2023
% tekort op BUIG	Gemeente	3,09%	-0,42%	-14,34%	-4,80%
% WWB-ers in beroepsbevolking (*)	CBS statline	5,90%	4,39%	5,08%	4,82%
Aantal personen werkzaam in WSW	WOZL	399	365	341	318
Aantal personen met een bijstandsuitkering	ISDBOL	993	938	915	916
Instroom nieuwe cliënten Welsun	Welsun	1.279	1.035	1.363	609
Aantal toekenningen bijzondere bijstand	ISDBOL	2.586	2.580	2.688	2.416
Aantal personen dat in aanmerking is gekomen voor kwijtschelding gemeentelijke belastingen	BsGW	2.536	2.689	1.265	1.292
Aantal personen dat traject schuldhulpdienstverlening heeft (gehad)	Welsun	553	593	802	370

* Beroepsbevolking betreft personen die betaald werk hebben (werkzame beroepsbevolking), of die geen betaald werk hebben, recent naar betaald werk hebben gezocht en daarvoor direct beschikbaar zijn (werkloze beroepsbevolking).

Analyse historische ontwikkeling kengetallen

Het tekort op de BUIG is en blijft onvoorspelbaar vanwege het gehanteerde verdeelmodel, waarbij het lastig is om een link te leggen tussen het aantal WWB-ers in de beroepsbevolking/het aantal mensen met een bijstandsuitkering en het tekort. Immers: met een hoog tekort zou een hoog aantal WWB-ers verwacht worden, maar deze correlatie is niet eenduidig. Ten opzichte van 2021 is met ingang van 2022 sprake van een afname van het aantal bijstandsuitkeringen. Het aantal toekenningen bijzondere bijstand is in 2023 ten opzichte van voorgaande jaren afgenomen. Hier zou een verband kunnen zijn met de daling van het aantal personen met een uitkering. Het aantal personen in de Wsw loopt overeenkomstig de verwachting jaarlijks terug. Ten aanzien van schuldhulpverlening is te zien dat in 2023 minder mensen ondersteuning hebben gehad. We kijken hierbij voor de vergelijking naar 2020 en 2021 omdat in 2022 een verkeerde meting is uitgevoerd. De oorzaak voor deze verminderde ondersteuning is het aantal personele wisselingen bij onze uitvoerder. Hierop is geacteerd en de bezetting is nu weer op sterkte. In 2024 heeft dit geleid tot een inhaaleffect.

Beleidsindicatoren (BBV)

Beleidsindicatoren (BBV) – info: waarstaatjegemeente.nl	Bron	2020	2021	2022	2023
Aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15–64 jaar	LISA	528,8	532,9	550	560,1
% Jongeren (12 t/m 21-jarigen) met een delict voor de rechter	CBS	1%	1%	1%	A
% Kinderen (tot 18 jaar) in uitkeringsgezin	CBS	8%	8%	8%	A
Netto arbeidsparticipatie (% van de werkzame beroepsbevolking t.o.v. de beroepsbevolking)	CBS	62,7%	65,2%	65,0%	66,2%
% Werkloze jongeren (16 t/m 22-jarigen)	CBS	3%	3%	2%	A
Aantal personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners	CBS	429,9	438,6	405,8	385,2
Aantal lopende re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners van 15–64 jaar	CBS	274,9	287,4	270,6	276,3
% Jongeren met jeugdhulp (van alle jongeren tot 18 jaar)	CBS	15,70%	16,70%	16,20%	15,10%
% Jongeren met jeugdbescherming (van alle jongeren tot 18 jaar)	CBS	1,90%	1,90%	1,60%	1,50%
% Jongeren met jeugdreclassering (van alle jongeren van 12 tot 23 jaar)	CBS	0,60%	0,60%	0,40%	0,50%
Aantal cliënten met een maatwerkarrangement WMO (per 10.000 inwoners)	CBS	880	1.020	990	1.010

A: gegevens zijn bij het samenstellen van de begroting niet beschikbaar in de landelijke database

Analyse beleidsindicatoren (BBV)

De netto arbeidsparticipatie is in de afgelopen jaren gestegen, dit komt ook terug in de daling van het aantal personen met een bijstandsuitkering. Het aantal lopende re-integratievoorzieningen is redelijk stabiel, dit ondanks de afname van het aantal personen in de bijstand. Reden hiervoor is dat we meer mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt zijn gaan ondersteunen.

Autonome ontwikkelingen

(cijfers x € 1000)

AO	Omschrijving	2025	2026	2027	2028
AO 14	Ontwikkeling subsidiebijdrage professionele welzijnsinstellingen en verenigingen	114	123	200	27
AO 15	Wmo hulpmiddelen	206	199	229	260
AO 16	Wmo begeleidng (MEL)	166	172	296	424
AO 17	Wmo hulp bij huishouden	433	236	710	1.212
AO 18	Aanvullende indexering Wmo tbv stijging zorgkosten uit Algemene Uitkering	0	-160	-320	-480
AO 19	Jeugdhulp	437	378	840	1.296
	Totaal van het programma	1.356	948	1.955	2.739

Toelichting Autonome Ontwikkelingen

AO 14 – Ontwikkeling Subsidiebijdrage professionele welzijnsinstellingen en verenigingen

De prijsindex bbp 2025 is lager dan de gewogen index die in de begroting 2024 is gebruikt als basis voor de indexatie. Dit zorgt voor een lagere last.

AO 15 – Wmo hulpmiddelen/AO 16 – Wmo begeleiding (MEL)/AO17 – Wmo Hulp bij het huishouden/AO 18 – Aanvullende indexering Wmo tbv stijging zorgkosten uit Algemene Uitkering

Deze autonome ontwikkelingen zijn het gevolg van de stijging van het aantal cliënten die hulp bij het huishouden ontvangen, het toegenomen uurtarief voor hulp bij het huishouden, de afspraken zoals vastgelegd in het raamcontract hulpmiddelen om de realisatie 2023 te gebruiken als basis voor de indexering en de contractueel met MEL overeengekomen naar boven bij te stellen prijsindex. In het kader van deze grote autonome ontwikkeling is het hoopvol dat het Rijk voornemens is met ingang van 2026 een nader te bepalen deel van de Wmo via een andere methodiek dan de algemene uitkering te verdelen waarbij afhankelijk van de gekozen bekostigingsvorm een passende indexering wordt onderzocht. Hopelijk zorgt dat voor een verdeling van het landelijk beschikbare budget waarbij meer rekening wordt gehouden met de demografische ontwikkelingen per regio, de sociaal maatschappelijke structuur en de daadwerkelijke volume en loon- en prijs compensatie die in deze sector wordt toegepast (loon en prijs) en waar wij in Landgraaf mee geconfronteerd worden (vergrijzing). We hebben daarom hiervoor niet meer een apart risico opgenomen.

AO 19 – Lasten jeugdhulp

De jeugdhulp valt uiteen in drie grote onderdelen. De ambulante basishulp jeugd is bij JENS ingekocht via een lumpsum contract hetgeen betekent dat er een vast bedrag is afgesproken waarvoor in een jaar de ambulante jeugdhulp, inbegrepen onderdelen van het voorliggende veld, wordt geleverd. In het contract zijn wel afspraken vastgelegd over indexering en mogelijke meer- of minderkosten. De bijraming voor de Ambulante Jeugdhulp is een gevolg van de afgesproken loon- en prijs indexering in het nieuwe lumpsum contract. Op basis van het nieuwe contract 2023-2027 dat met JENS is afgesproken voor de ambulante Jeugdhulp vindt indexering van de Lumpsum bijdrage aan JENS plaats op basis van een mix van de OVA-index (90%) en de PPC-index³¹ (10%). Deze prijs wordt een maal per jaar op 1 januari geïndexeerd. Deze index is hoger dan de prijsindex die wij ontvangen via de algemene uitkering en ook hoger dan de eerder opgenomen meerjarige index. Het aantal jeugdigen met ambulante jeugdhulp is voor wat betreft de financiering van de Lumpsum naar JENS geen variabele meer voor de bijdrage. In deze autonome ontwikkeling zijn de mogelijke meerkosten op basis van cliëntaantallen, zwaarte en zorgduur van trajecten van de ambulante jeugdhulp JENS nog niet meegenomen. Momenteel loopt een onderzoek naar die mogelijke meerkosten en pas als de resultaten van dit onderzoek bekend zijn kan beoordeeld worden of er meer bijstelling van dit budget moet plaatsvinden. Voor nu wordt er wel een risico JENS opgenomen voor deze mogelijke maar nog onzekere meerkosten. Het risico voor JENS is opgenomen in een afzonderlijk risico (R16).

Beleidskader programma

Omschrijving Kader	Actualiteit
Beleidsplan Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs)	2020
Beleidsplan Wmo 2022 –2028	2022
Accommodatieplan Landgraaf	2021
Bestuursvereenkomst Bureau Voortijdig Schoolverlaten Parkstad Limburg	2015
Nota Landgraaf maakt werk van participatie	2015
Beleidskaders Arbeidsmarkt Parkstad Limburg 2016–2020	2016
Preventieplan Jeugd	2017
Visie opvang en beschermd wonen Parkstad	2018
Bouwstenennotitie sluitende aanpak voor personen met verward gedrag	2018
Regiovisie Geweld in Afhankelijkheidsrelaties	2019
Subsidiebeleid gemeente Landgraaf 2019	2019
Ondernemingsplan Werkgevers Service Punt (WSP)	2022

Wat willen we bereiken?

Doelen
6.1 Zoveel mogelijk inwoners laten deelnemen aan het maatschappelijk verkeer
6.2 Het stimuleren van zelfredzaamheid met als doel dat inwoners mee kunnen blijven doen in de samenleving en regie blijven houden over hun eigen leven
6.3 Het faciliteren van een netwerk van laagdrempelige ondersteuningsvoorzieningen tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteiten in 2025

- 6.1.1 Uitvoeren Wet inburgering
- 6.1.2 Uitvoeren aanpak Kinderopvang Toeslagenaffaire (KOTA)
- 6.1.3 Uitvoering geven aan project regiodeal in kader van arbeidsmarktbeleid
- 6.2.1 Uitvoering geven aan het preventieplan jeugd, waaronder implementatie van schoolmaatschappelijk werk en vergroten van het naschools activiteitsaanbod voor jongeren in de wijk
- 6.2.2 Het stimuleren van samenwerking tussen (burger)initiatieven, verenigingen en organisaties via Landgraaf Verbindt
- 6.2.3 Het stimuleren van zelfredzaamheid en zorgen voor elkaar door bewustwording, communicatie en laagdrempelige ondersteuning
- 6.2.4 Het continueren van de aanpak Landgraaf één tegen eenzaamheid
- 6.2.5 Het ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers in het uitvoeren van hun taken binnen het brede sociale domein
- 6.2.6 Opstellen van een lokale inclusie agenda en het stimuleren en ondersteunen van initiatieven die bijdragen aan een inclusieve samenleving
- 6.2.7 Continueren van het Koplopertraject om de bekendheid, gebruik en samenwerking van cliëntondersteuning te bevorderen
- 6.2.8 Opstellen van een integrale wonen- zorg en welzijnsvisie met bijbehorend uitvoeringsprogramma
- 6.3.1 Stimuleren en ondersteunen van samenwerking tussen organisaties in het voorliggend veld als alternatief voor maatwerkvoorzieningen
- 6.3.2 Uitvoeren van het transformatieplan Wmo om de toegang tot, inzet en kosten van maatwerkvoorzieningen te beheersen
- 6.3.3 Bevorderen samenwerking tussen Jeugdhulp en Wmo voor een soepele overgang -18/+18
- 6.3.4 Voorbereiden van de invoering van de Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein (WAMS)
- 6.3.5 Uitvoeren van een pilot (preventief) kwaliteitstoezicht Wmo en verbetering rechtmatigheidstoezicht Wmo en Jeugdhulp

Prestatie-indicatoren

Prestatie-indicatoren voor 2025

	Norm
6.0.0.1 Het aantal verstrekte uitkeringen aan het eind van het jaar	Daling c.q. afname 2% t.o.v. 2024
6.3.1.1 Afname inzet zware jeugdhulp	Afname 2% t.o.v. 2024
6.3.1.2 Percentage Wmo-aanvragers dat de kwaliteit van de ondersteuning die ze krijgen goed vinden	Minimaal 83%
6.3.1.3 % tevredenheid cliënten over het resultaat van het ondersteuningstraject participatie	> 80%
6.3.1.4 Aantal aanvragen bijzondere bijstand	3.500
6.3.1.5 Aantal toegekende voorzieningen bijzondere bijstand	> 2.500
6.3.1.6 Aantal personen dat gebruik heeft gemaakt van schulddienstverlening (bron: Welsun)	> 10% t.o.v. voorgaande jaar

Wat mag het kosten?

Financiën programma 6

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	18.584	16.727	17.035	17.577	17.564	17.610
– Directe salarislasten	4.961	6.555	6.812	6.704	6.780	6.949
– Overige directe lasten	75.204	72.222	74.339	72.360	72.704	73.269
– Kapitaallasten	202	253	263	263	263	263
Totaal lasten bestaand beleid	80.367	79.030	81.414	79.327	79.747	80.481
Saldo bestaand beleid	-61.783	-62.303	-64.379	-61.750	-62.183	-62.871
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-61.783	-62.303	-64.379	-61.750	-62.183	-62.871
<i>Investerings</i>			355			

De volgende investeringen maken deel uit van dit programma (tussen haakjes de bedragen inclusief btw):

De investeringsuitgaven in 2025 van € 293.688 (€ 335.363) in totaal betreft de volgende categorieën:

Gedekte investeringen duurzame MOP's en MIP's € 293.688 (€ 335.363)

Taakveld 610: Acc. Dorpscentrum (Harmoniezaal): vervangen verlichting in LED € 66.142 (€ 80.032)

Taakveld 610: Acc. Dorpscentrum (Harmoniezaal): PV panelen plaatsen € 35.430 (€ 42.870)

Taakveld 610: Acc. An d'r Put: airco's € 46.598 (€56.384)

Taakveld 610: Acc. An d'r Voegelsjtang: dakafwerking extra isolatie € 145.518 (€ 176.077)

In bijlage 2 van de programmabegroting worden de lasten en baten per taakveld weergegeven.

Bijdrage aan Verbonden Partijen

(cijfers x € 1000)

Naam organisatie	2024	2025	2026	2027	2028
GR centrumgem. Maastricht inkoop jeugdzorg regio ZL	7.015	7.048	7.261	7.442	7.620
GR GGD ZL (Veilig Thuis)	416	475	493	511	529
GR Samenwerking Informele zorg – gemeente Heerlen	99	101	104	107	109
GR ISD BOL	23.105	22.821	22.560	22.429	22.429
GR Kredietbank Limburg	469	523	555	566	556
GR Omnibuzz	1.398	1.468	1.511	1.536	1.608
GR Werkvoorzieningschap OZL (WOZL)	8.888	9.347	8.570	7.915	7.584
GR Werkgevers Service Punt (WSP)	605	824	712	638	558
Totaal	41.995	42.608	41.765	41.143	40.994

Toelichting bijdrage aan Verbonden Partijen

GR Centrumgemeente Maastricht inkoop jeugdzorg – regio Zuid-Limburg

De gemeente Maastricht is centrumgemeente voor de niet lokaal en landelijk ingekochte jeugdhulp. De financiële bijdrage voorziet in crisishulp, verblijf en de gecertificeerde instellingen.

GR GGD ZL (Veilig Thuis)

Zie ook programma 7. De begroting van de GGD is vastgesteld in de raadsvergadering van 20 juni 2024 onder raadsvoorstel 50.

GR Samenwerking Informele Zorg (centrumgemeente Heerlen)

Vanaf 2019 treedt de gemeente Heerlen namens Landgraaf op als de formele subsidieverstrekker voor die organisaties die mantelzorgers ondersteunen of informele zorg leveren in onze gemeente. De stijging ten opzichte van 2024 betreft indexatie.

GR Centrumregeling Samenwerking Parkstad opvang en beschermd wonen Wmo 2015 (centrumgemeente Heerlen)

De centrumregeling regionale samenwerking Parkstad opvang en beschermd wonen Wmo 2020 is in het leven geroepen om de taak opvang en beschermd wonen binnen de Wmo binnen Parkstad uit te voeren. De verantwoordelijkheden voor de taak liggen bij de deelnemende gemeenten. Het Rijksbudget wordt verstrekt aan de centrumgemeente Heerlen.

GR ISD BOL

ISD BOL ontvangt een financiële bijdrage voor de beleidsvoorbereiding en uitvoering van taken met betrekking tot onderdelen van de Participatiewet. Daarnaast voert ISD BOL op verzoek van de gemeente aanvullende regelingen uit. De begroting van ISD BOL is vastgesteld in de raadsvergadering van 20 juni 2024 onder raadsvoorstel 32.

GR Kredietbank Limburg

De Kredietbank Limburg ontvangt een bijdrage voor de uitvoering van schuldhulptrajecten. Hiermee worden inwoners die in financiële problemen zijn gekomen – en die daar zonder hulp van buiten niet meer uit komen – ondersteunt. De begroting van de Kredietbank is vastgesteld in de raadsvergadering van 20 juni 2024 onder raadsvoorstel 36.

GR Omnibuzz

Omnibuzz ontvangt een financiële bijdrage voor de uitvoering van het collectief- en individueel vervoer van Wmo-cliënten met een indicatie. De begroting van Omnibuzz is vastgesteld in de raadsvergadering van 20 juni 2024 onder raadsvoorstel 53.

GR Werkvoorzieningschap Oostelijk Zuid Limburg (WOZL)

Het WOZL ontvangt een financiële bijdrage voor de uitvoering van beschut werk en de invulling van het formeel werkgeverschap in het kader van de Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw). De begroting van WOZL is vastgesteld in de raadsvergadering van 20 juni 2024 onder raadsvoorstel 28.

GR Werkgevers Service Punt

Het Werkgevers Service Punt ontvangt een financiële bijdrage voor de werkgeversdienstverlening ten behoeve van de doelgroep Wsw en Participatiewet én voor de uitvoering van de Wsw, met uitzondering van het formeel werkgeverschap. De begroting van het WSP is vastgesteld in de raadsvergadering van 20 juni 2024 onder raadsvoorstel 28.

Bijdrage aan Professionele Gesubsidieerde Organisaties

(cijfers x € 1.000)

Naam organisatie	2024	2025	2026	2027	2028
JENS (inkoop ambulante jeugdzorg)	8.818	9.634	9.938	10.197	10.452
ISDBOL – Bijdrage Chronisch Zieken en Gehandic.	77	77	77	77	77
ISDBOL – Mantelzorgcompliment	128	128	128	128	128
Stichting Levantogroep – Housing en Opvang	18	19	19	20	20
Stichting Levantogroep – Algemene Voorziening Slot Schaesberg	89	91	94	96	99
Zorg en Veiligheidshuis Parkstad (ZVHP) – inzake Nazorg reïntegratie ex-gedetineerden	13	13	13	13	13
Gemeente Sittard-Geleen inzake bijdrage VIA **	25	25	25	25	25
Stichting MEE Zuid-Limburg	327	398	408	419	430
Belangenvereniging Rimborg – Algemene Voorziening Dorpsinlooppunt	7	7	7	7	8
Stichting Calibris Advies (Wijkleerbedrijf Landgraaf)	36	37	38	39	40
Stichting The Movefactory	39	39	39	39	39
Stichting Park Strijthagen	36	36	37	38	39
Stichting Samen Delen Regio Parkstad *					
Stichting Voedselbank Limburg-Zuid *					
Jeugdfonds Sport Limburg *					
Jeugdfonds Cultuur Limburg *	308	319	327	336	344
Stichting Leergeld Parkstad *					
Stichting Consuminderhuis Parkstad *					
Vincentiusvereniging Landgraaf *					
Stichting CMWW Brunssum (belbus)	39	40	41	42	43
Stichting Welsun	2.461	2.263	2.322	2.383	2.443
Stg. Welsun (KOTA toeslagenaffaire)	41	41	43	-	-
Stichting An d'r Put	130	130	125	125	125
Stichting GIPS spelen en leren	29	30	30	31	32
Totaal	12.621	13.328	13.713	14.015	14.355

* Bedragen voor deze organisaties zijn gebundeld in één bedrag weergegeven

** VIA = Verbindingsknooppunt Informatie en Advies voor personen met verward gedrag

Toelichting bijdrage aan Professionele Gesubsidieerde Organisaties

JENS

De preventieve en ambulante jeugdhulp wordt gezamenlijk met Heerlen en Voerendaal ingekocht bij JENS door middel van een jaarlijkse 'lumpsum' bijdrage.

Stichting Levantogroep inzake Housing en Opvang

Levantogroep wordt jaarlijks gesubsidieerd om problematische woonsituaties te stabiliseren en uithuiszettingen te voorkomen. De stijging ten opzichte van 2024 betreft indexatie.

Stichting Levantogroep inzake Algemene Voorziening Slot Schaesberg

Levantogroep wordt jaarlijks gesubsidieerd inzake de algemene voorziening voor (begeleiding van activiteiten bij Slot Schaesberg. De stijging ten opzichte van 2024 betreft indexatie.

Zorg en Veiligheidshuis Parkstad (ZVHP)

De begroting 2024 van het Veiligheidshuis betreft de werkzaamheden uitbreiding coördinatie in verband met nazorg re-integratie ex-gedetineerden. Deze bedragen worden vastgesteld op basis van de goedgekeurde begroting van het Veiligheidshuis. (Het grootste gedeelte van het budget met betrekking tot ZVHP is opgenomen onder programma 1). De bijdragen zijn vooralsnog gelijk gebleven.

Gemeente Sittard-Geleen inzake VIA

VIA staat voor Verbindingsknooppunt Informatie en Advies voor personen met verward gedrag. De gemeente Sittard-Geleen ontvangt vanaf 2024 hiervoor een bijdrage als uitvoerende centrumgemeente. Het VIA zorgt voor vroegtijdige signalering van problemen wat weer kan leiden tot aanmelding bij andere partners zoals: bemoeizorg, vangnet, het veiligheidshuis, etc. De bijdragen zijn vooralsnog meerjarig gelijk gebleven.

Stichting MEE Zuid-Limburg

De bijdrage aan stichting MEE voorziet in de onafhankelijke cliëntondersteuning voor inwoners van Landgraaf die minder zelfredzaam zijn. Zij maken meedoen mogelijk. In het bijzonder voor mensen met een beperking of andere kwetsbaarheid. De stijging ten opzichte van 2024 betreft indexatie.

Belangenvereniging Rimborg

De Belangenvereniging Rimborg ontvangt jaarlijks een bijdrage inzake de algemene voorziening dagbesteding voor activiteiten van het dorps inlooppunt in de kern Rimborg. De bijdragen zijn vooralsnog meerjarig gelijk gebleven.

Stichting Calibris Advies (wijkleerbedrijf Landgraaf)

Calibris advies ontvangt jaarlijks een subsidie voor de exploitatie van het Wijkleerbedrijf Landgraaf. De stijging ten opzichte van 2024 betreft indexatie.

Stichting The MoveFactory

De stichting The MoveFactory wordt gesubsidieerd voor het werkgeverschap van de combinatiefunctionarissen sport en bewegen en de uitvoering van het uitvoeringsprogramma sport en bewegen. De subsidie wordt ingezet vanuit de programma's sport, cultuur en recreatie – sociaal domein en volksgezondheid. Zie ook programma's 5 en 7. De bijdragen zijn vooralsnog meerjarig gelijk gebleven.

Stichting Park Strijthagen (Eikske)

Zie ook programma 5. De stijging t.o.v. 2023 betreft indexatie.

Stichting Samen Delen Regio Parkstad, Voedselbank Limburg-Zuid, Jeugdfonds Sport Limburg, Jeugdfonds Cultuur Limburg, Leergeld Parkstad, Consuminderhuis Parkstad, Vincentiusvereniging Landgraaf. Deze organisaties ontvangen jaarlijks een subsidie zodat zij mensen die zelf onvoldoende financiële middelen hebben kunnen ondersteunen bij hun deelname aan de maatschappij. De stijging t.o.v. 2024 betreft indexatie.

Stichting CMWW Brunssum (Belbus)

Het CMWW ontvangt jaarlijks een subsidie voor de administratie en ondersteuning van de Landgraaf Bus (Belbus). De stijging ten opzichte van 2024 betreft indexatie.

Stichting Welsun

De subsidie aan Welsun is bestemd voor de uitvoering van het voorliggende veld. Dit bestaat in het geval van Welsun uit onder andere maatschappelijk-, ouderen- en cultureel werk, de Vrijwilligerscentrale, schulddienstverlening, coördinatie inloop GGZ, terugkerende kosten wijkpunt Sun-plein, de begeleiding van gedupeerden binnen de Kinderopvangtoeslagaffaire (KOTA) en de begeleiding van vluchtelingen uit Oekraïne en statushouders. De stijging ten opzichte van 2024 betreft indexatie.

Stichting An d'r Put

Stichting An d'r Put ontvangt een financiële bijdrage voor het beheer en exploitatie van de accommodatie, met als doel het in stand houden van de accommodatie voor een duurzaam en eigentijds aanbod van sociaal maatschappelijke activiteiten, sport, spel en cultuur. In 2023 is een nieuwe overeenkomst gesloten, waardoor de kosten meerjarig zijn gedaald.

Stichting GIPS spelen en leren

De stichting ontvangt jaarlijks een subsidie voor het uitvoeren van gastlessen op alle basisscholen over het leven met een beperking. De stijging ten opzichte van 2024 betreft indexatie.

Wat zijn de risico's?

(cijfers x € 1000)

Risico	Majeure risico omschrijving	Weerstandsbehoefte			
		2025	2026	2027	2027
R01	Meerjarige exploitatie en onderhoud Maatschappelijke Basisvoorziening Brandpoort	205	210	214	219
R03	Financiële impact prognose ontwikkeling clientenaantallen PW bij ISD BOL op de nullijn i.p.v. jaarlijks -2%	356	594	832	1.056
R06	Ontwikkelingen GR Kredietbank Limburg	263	263	263	263
R14	Financiële kwetsbaarheid zorgaanbieders	pm	pm	pm	pm
R15	Hervormingsagenda Jeugd	656	1.096	1.147	1.147
R16	JENS onderzoek meerkosten	1.932	2.136	2.679	2.679
R17	Maatwerk i.r.t. segment Wonen inkoop Zuid Limburg	200	0	0	0
R18	Toenemende kosten gebruik jeugdzorg	300	300	300	300
R19	Veranderingen in de jeugdbeschermingsketen	pm	pm	pm	pm
R21	Risico Veilig Thuis (GGDZL)	71	71	71	71
R23	Omnibuzz	39	39	39	39
R24	Verhoging exploitatiebijdrage aan Park Strijthagen en wijkcentrum An de Koel	0	0	154	158
R25	Toename kosten schuldhulpverlening	105	105	105	105
RIV	Onvoldoende omvang egalisatierserve BUIG	250	250	250	250
	Totaal Weerstandsbehoefte Programma	4.377	5.064	6.054	6.287

Toelichting risico's

R01 – Meerjarige exploitatie en onderhoud Maatschappelijke Basisvoorziening Brandpoort

Sinds 1 januari 2024 is de Brandpoort eigendom van de gemeente en wordt het een maatschappelijke basisvoorziening voor buurtactiviteiten, met aandacht voor kwetsbare doelgroepen en verenigingsleven. De financiële consequenties worden eind 2024 duidelijk. Een rapport uit eind 2023 verwacht een jaarlijkse bijdrage van circa € 162 duizend vanaf 2025. De gemeente is verantwoordelijk voor planmatig en grootschalig onderhoud, met een jaarlijkse storting van € 42.500 in de onderhoudsvoorziening. De totale impact in 2025 is circa € 205 duizend, met een zeer hoog risico (100%).

R03 – Financiële impact prognose ontwikkeling cliëntenaantallen PW bij ISD BOL op de nullijn in plaats van jaarlijks -2%

In de MJB 2025 is rekening gehouden met een daling van het cliëntenaantal met 2% per jaar. Gelet op de samenstelling van het cliëntenbestand, waarbij het aantal direct plaatsbare kandidaten op werk beperkt is, in samenhang met de in- en uitstroom die niet beïnvloedbaar is, is het denkbaar dat deze jaarlijkse daling niet gerealiseerd kan worden. De kans hierop wordt ingeschat op hoog (75%), waarbij het financieel risico in de loop van de jaren stijgt.

R06 – Ontwikkelingen GR Kredietbank Limburg

Binnen de Kredietbank Limburg lopen momenteel een tweetal processen die van invloed kunnen zijn op de financiële bijdrage die de gemeente Landgraaf aan deze gemeenschappelijke regeling moet doen, los van de daadwerkelijke afname van dienstverlening. Op de 1e plaats betreft het hier de strategiediscussie, waarbij gekeken wordt naar welke dienstverlening door iedere deelnemer afgenomen zou moeten worden. Op de 2e plaats wordt gekeken welke bekostigingswijze hierbij past waarbij afhankelijk van de gekozen structuur de meerkosten voor Landgraaf in het meest ongunstige geval € 350 duizend bedragen (prijsniveau 2019). De keuzes die hierbij nog gemaakt moeten worden kunnen van invloed zijn op de bijdrage voor 2025 en verder. We hebben een kans inschatting gehanteerd van hoog (75%).

R14 – Financiële kwetsbaarheid zorgaanbieders

EY publiceert jaarlijks op basis van de aangeleverde jaarrekeningen die via DigiMV zijn gerapporteerd over de financiële status van de zorgaanbieders. Daarin wordt op basis van verschillende financiële en operationele kengetallen per zorgsector de financiële gezondheid van de zorgaanbieders beoordeeld. Vanuit de jaarrekeningcijfers 2022 blijkt dat 40% van de jeugdzorgaanbieders een verlies heeft gerapporteerd, bijna alle seinen in de subsector staan op rood en de gemiddelde rating van instellingen in de sector is zeer zorgwekkend te noemen. De positie van de Zuid-Limburgse zorginstellingen sluit overduidelijk bij de uitkomsten aan, inmiddels zijn er een aantal van onze grootste zorgaanbieders met een zorgwekkende financiële positie en dat heeft gevolgen voor ons zorglandschap. De verwachting is dat een aantal instellingen voor financiële steun bij ons gaan aankloppen of in het ergste geval faillissement moeten aanvragen. Daar wij verantwoordelijk zijn voor de zorgcontinuïteit van onze cliënten is dit naast een financieel ook een inhoudelijk risico.

R15 – Hervormingsagenda Jeugd

De doelstelling voor de Hervormingsagenda is tweeledig:

1. Betere en tijdige hulp en ondersteuning voor jeugdigen en gezinnen, op de juiste plek en wanneer dit nodig is.
2. Hulp en ondersteuning worden aangeboden binnen een beheersbaar en daarmee duurzaam financieel houdbaar stelsel. De risicobedragen zijn overgenomen uit de meerjarenramingen van de begroting 2024.

R16 – JENS

Ondanks het gegeven dat er vanaf 2023 een nieuwe opdracht is gegund aan JENS met een verhoogde lumpsum inclusief indexering blijkt dat effecten na-ijlen. Corona, de intensieve migratie (vluchtelingenproblematiek) en verhoogde indexering van personeelskosten zullen een onvoorzien effect hebben. De mogelijkheid bestaat dat JENS een beroep zal doen op onvoorzien (lees veiligheidsventiel in het contract). Het mogelijke aandeel Landgraaf is becijferd op basis van het worstcase scenario.

R17 – Maatwerk i.r.t. segment Wonen inkoop Zuid Limburg

Per 1 januari 2023 is het segment Wonen in het kader van jeugdhulp via centrumgemeente Maastricht voor Zuid-Limburg gegund aan 2 partijen (Hoom en Stichting Xonar). Beide contractpartners bestaan uit een samenwerkingsverband van meerdere zorgaanbieders. Het segment wonen gaat over het woonaanbod voor jeugdigen die tijdelijk of langdurig niet thuis kunnen wonen. Wanneer de thuissituatie geen veilige woonomgeving voor de jeugdige vormt, moet er een alternatieve woonvorm gevonden worden. Bijvoorbeeld in een pleeggezin, gezinshuis, of leefhuis. Bij de implementatie van het segment wordt duidelijk dat het aanbod niet afdoende dekking is. Daardoor moet worden uitgeweken naar maatwerkcontracten met financiële consequenties. De verwachting is dat dit knelpunt in 2025 nog niet geheel zal zijn opgelost.

R18 – Toenemende kosten gebruik jeugdzorg

De (afgelopen) lopende aanbestedingen laten zien dat de tarieven voor de jeugdzorg zullen gaan toenemen in verband met het verplichte reële tarief dat ook voor deze zorg moet worden betaald. Daarnaast is er een verzwaring van de zorgvraag zichtbaar en zitten cliënten langer in zorg waardoor de kosten per unieke cliënt zullen toenemen. Vanuit het rijk is structureel extra budget toegekend voor het opvangen van een gedeelte van de tariefstijging vanwege de hogere loonkosten bij de zorgaanbieders. De verwachting is dat dit niet toereikend is om alle extra kosten te dekken.

R19 – Veranderingen in de jeugdbeschermingsketen

Het Toekomstscenario jeugd- en gezinsbescherming, naast de Hervormingsagenda Jeugd, richt zich op een eenvoudige, gezinsgerichte aanpak met een bredere blik op problemen. Lokale teams worden hierin cruciaal, samenwerkend met regionale veiligheidsteams. Dit scenario, opgesteld door diverse ministeries en de VNG, beschrijft veranderingen in de jeugdbeschermingsketen, waar taken nu verdeeld zijn over verschillende ministeries en lokale overheden. Het doel is om tijdige, passende hulp en ondersteuning te bieden, met samenhangende hulp voor het hele gezin. Veilig Thuis speelt hierin een belangrijke rol en zal bijdragen aan de reorganisatie naar één regionaal veiligheidsteam. Onduidelijk is of dit alleen capaciteit of ook middelen betreft

R21 – Risico Veilig Thuis (GGDZL)

Dit betreft het Landgraafse aandeel (6,31%) in het risico in de programmalijn Veilig Thuis van de GGDZL van € 975 duizend. In de programmabegroting 2025, programma 6, nemen we derhalve een risico op voor circa € 71 duizend.

R23 – Omnibuzz

Dit betreft het Landgraafse aandeel in de risico's die de GR Omnibuzz heeft geïdentificeerd in haar begroting 2024.

R24 – Verhoging exploitatie bijdrage aan park Strijthagen en wijkcentrum An de Koel

Wijkgebouw An de Koel en Park Strijthagen vervullen een heel belangrijke rol als sociaal–maatschappelijke accommodaties in onze gemeente. Beide stichtingsbesturen kampen met een tekort aan bestuursleden en vrijwilligers. Dit zorgt voor een kwetsbare en onzeker situatie. Daarom moet er geprofessionaliseerd worden hetgeen extra kosten met zich meebrengt. Vanwege de noodzakelijke externe uitbesteding van werkzaamheden krijgen ze hun begrotingen niet meer sluitend. Daarom is een verhoging van hun respectievelijke exploitatiebijdragen noodzakelijk. De huidige beheersconstructie is niet langer houdbaar en er is aan een extern bureau (de Hospitality Group) gevraagd de gemeente te adviseren over het beheer en exploitatie van deze en andere sociaal–maatschappelijke gebouwen en accommodaties. Uit dit onderzoek zullen structurele oplossingsrichtingen naar voren moeten komen. Van belang hierbij is dat er een verdere professionaliseringsslag in het beheer van sociaal–maatschappelijke gebouwen en accommodaties moet worden gemaakt. De verhoogde bijdragen aan beide stichtingsbesturen worden in 2025 en 2026 gedekt uit de specifieke uitkering GALA.

R25 – Toename kosten schuldhulpverlening

In de primitieve begroting is jaarlijks een bedrag van € 469 duizend geraamd. Op basis van de realisatie over 2024 betekent dit voor zover nu te overzien is een tekort van jaarlijks circa € 141 duizend. De vraag is of en in welke mate de nog te wijzigen financieringsmethode richting KBL invloed gaat hebben op de jaarlijkse bijdrage. Wellicht dat dienstverlening per eenheid goedkoper wordt, maar daar staat tegenover dat de overhead op een andere manier verdeeld gaat worden. Omdat dit nu nog niet duidelijk is en er ook niet met 100% zekerheid te zeggen is dat de omvang van de dienstverlening zoals we die in 2024 zien ook voor de komende jaren geldt wordt het risico vooralsnog ingeschat op 75%.

RIV – Onvoldoende omvang egalisatiereserve BUIG

Met het op peil brengen en houden van onze egalisatiereserve BUIG neemt het risico dat we v.w.b. de BUIG bij toekomstige Beraps ISD BOL een beroep moeten doen op de algemene reserve ter dekking van een BUIG tekort af. Desalniettemin nemen we een risicopost op voor het mogelijk onvoldoende groot zijn van de egalisatiereserve. Reden hiervoor is met name dat, gelet op de huidige ontwikkelingen van de klantenaantallen, de beoogde daling met 2%, mogelijk niet behaald kan worden. Over de periode van vier jaren hebben we een buffer in de egalisatiereserve BUIG ter grootte van het eindsaldo van 2028 dat gelijk is aan € 676 duizend. We schatten de maximaal benodigde risicopost in ter hoogte van een bedrag van circa € 1 miljoen per jaar. De kans dat we hier een beroep op moeten doen schatten we in als klein (25%), omdat we én een buffer hebben in de egalisatiereserve van € 676 duizend over vier jaren, én we bij een groot tekort een beroep kunnen doen op de vangnetregeling.

2.1.7 Programma 7 – Volksgezondheid en Milieu

Structuurgegevens

Portefeuillehouder(s):

F. Janssen, A. Schiffelers, B. Smeets en R. de Boer

Verantwoordelijke afdelingshoofden:

J. Drummen (KCC), F. Geurts (ROG), E. Herinx (MO), S. Weckseler (BOR) en C. Blezer (TenH)

Het programma Volksgezondheid en Milieu omvat de volgende taakvelden:

7.10 Volksgezondheid

7.20 Riolering

7.30 Afval

7.40 Milieubeheer

7.50 Begraafplaatsen en crematoria

Samenvatting voortschrijdend beleid

De gemeente is verantwoordelijk voor (kern)taken op het gebied van volksgezondheid en milieu. Taken die nauw met elkaar samenhangen en grotendeels via een gemeenschappelijke regeling (GGD ZL, RUD-ZL en RD4) worden uitgevoerd. Daarnaast ook door flankerende professionele instellingen zoals Welsun en The Movefactory (TMF). Investerings en het beheer van de riolen en activiteiten in het kader van duurzaamheid en klimaatadaptatie vallen eveneens onder dit programma.

Volksgezondheid

Het regionale gezondheidsbeleid “Zuid Springt Eruit”, op weg naar een Trendbreuk, liep in 2024 af. Voor de periode 2025–2028 wordt een nieuw regionaal gezondheidsbeleid voor de regio Zuid Limburg opgesteld, waarbij de weg die is ingeslagen met Trendbreuk de basis is en blijft voor het terugdringen van de gezondheidsachterstanden de komende jaren. De trendbreukaanpak willen we daarnaast versterkt doorzetten naar andere levensfasen. Inzet: de gezondheidsachterstand in 2030 op het Nederlands gemiddelde brengen. Dit vanuit de samenwerking Zuid Limburg met IZA en GALA, vanuit de regio Parkstad met de inzet van de Regiodeal en lokaal vanuit GALA.

IZA-GALA

Eind 2022 is het Integraal Zorgakkoord (IZA), het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en de SPUK-regeling vastgesteld. De gemeente heeft een actieve rol in GALA. Hierin zijn 15 separate projectsubsidiereregelingen bij elkaar gevoegd. Met het GALA wordt uitvoering gegeven aan de afspraak in het IZA dat zorgverzekeraars en gemeenten uiterlijk 1 januari 2025 niet-vrijblijvende regionale samenwerkingsafspraken hebben gemaakt over gezondheidsbevordering. Dit past naadloos in het samenwerkingsverband Trendbreuk Zuid Limburg (ZL). Binnen de regio ZL borduren we voort op de ingezette weg van Trendbreuk, combineren dit met IZA-GALA en het nieuwe gezondheidsbeleid Zuid Limburg. Het regiobeeld en regioplan IZA Zuid Limburg zijn vastgesteld, plannen zijn nader uitgewerkt en transformatietafels IZA operationeel onder aanvoering van de zorgverzekeraar(s). Tevens is een nieuwe samenwerkingsstructuur ingericht met een regionale regiegroep en mandaat SPUK IZA voor gemeente Sittard-Geleen. In 2025 zal verdere implementatie plaatsvinden van IZA en de ketenaanpakken GALA op

regionale schaal. Lokaal worden met name de GALA onderdelen sport & bewegen, JOGG, Valpreventie, eenzaamheid en Welzijn op Recept voortgezet dan wel hernieuwd opgepakt. Tevens wordt ingezet op domein overstijgende samenwerking, mede ingegeven door de landelijk ingezette transitie: Wonen, ondersteuning en zorg voor ouderen (WoZo), een toekomstbestendige Wmo en de hervormingsagenda Jeugd.

Trendbreuk

Interventies in het kader van het terugdringen van gezondheidsachterstanden in een periode van 10 jaar, maken onderdeel uit van de activiteiten en de bekostiging van de GGD ZL. Binnen Trendbreuk worden langjarige programma's geïmplementeerd en uitgevoerd in alle Zuid-Limburgse gemeenten, zoals Kansrijke Start, Gezonde Kinderopvang en Gezonde School, Rookvrije Generatie, JOGG (gezonde jeugd, gezonde toekomst). De doorgaande lijn in alle levensfasen van de jeugd is een belangrijk element in de Trendbreukaanpak en is gericht op het terugdringen van gezondheidsverschillen en het creëren van gelijke kansen. Daarnaast de inzet van middelen uit het Preventieakkoord om lokaal de aanpak te versnellen.

Kansrijke Start

In de eerste 1.000 dagen van iemands leven kan de grootste gezondheidswinst worden behaald. Kansrijke Start is een prominent onderdeel van Trendbreuk Zuid Limburg. De interventies Nu Niet Zwanger, Voorzorg en Stevig Ouderschap zijn structureel geborgd. Vanuit het knooppunt Kansrijke Start worden het medische en het sociale domein met elkaar verbonden. Voor Parkstad wordt vanuit de Regiodeal de aanpak van Kansrijke Start extra versterkt.

Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG-) aanpak

De JOGG-aanpak is geïntegreerd in de aanpak Trendbreuk, via de JOGG-regisseur. Inzet daarbij op een gezonde(re) leefstijl voor kinderen, ouders en omgeving. Niet alleen via onderwijs, maar ook aansluitend bij evenementen en activiteiten van Landgraaf Verbindt, Met Elkaar Landgraaf en JENS. In 2024 is een nieuwe samenwerkingsovereenkomst met de landelijke Stichting JOGG voor de periode 2024-2026 aangegaan. The Move Factory levert de JOGG-regisseur.

Suïcidepreventie

Met de vaststelling van de Wet integrale suïcidepreventie krijgt de gemeente de verplichting om lokaal beleid te ontwikkelen om suïcide te voorkomen. Dit zal mede onderdeel zijn van het nieuwe regionaal gezondheidsbeleid Zuid-Limburg. Het staat de gemeente vrij om hier invulling aan te geven, zolang de lokale uitwerking maar aansluit op de landelijke agenda suïcidepreventie. De implementatie zal in 2025 opgepakt worden, waarbij wij aansluiting zoeken in de (sub) regio.

Ongediertebestrijding

Door omvorming van perken waarin ratten nestelden en door de aanwezigheid van oliehoudende vruchten van bomen naar gras, is de overlast gestabiliseerd. De eikenprocessierups is niet meer te beteugelen en de overlast zal steeds verder toenemen. We zien echter dat de preventieve bestrijding met biologische middelen, het ophangen van mezenkasten en biodiversiteit van kruiden waarin de natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups goed gedijen goed heeft gewerkt. De overlast is in de afgelopen jaren sterk afgenomen. Er wordt blijvend geïnvesteerd in opleidingen van het personeel om plaagdieroverlast zo vroeg mogelijk te ontdekken en de juiste weringsmaatregelen te nemen.

Riolering

Bodem en water sturend

Wij geven uitvoering aan de kamerbrief van het ministerie van I&W van 22 november 2022 waarmee het kabinet het bodem- en watersysteem sturend maakt bij ruimtelijke keuzes. Door water en bodem sturend te laten zijn in de ruimtelijke ordening/toebedeling van functies, kunnen we in Nederland ook in de toekomst met een ander en grilliger klimaat blijven leven, wonen en werken. In een veilige omgeving, met een gezonde bodem, voldoende en schoon water. De water- en bodemopgaven staan niet op zichzelf. Ze hangen samen met elkaar, maar ook met andere opgaven in de leefomgeving. Zo kunnen doelen voor klimaatadaptatie, waterkwaliteit en bodem niet los gezien worden van verstedelijking, woningbouw, landbouw, natuur en energievoorziening. We kunnen water en bodem niet meer zomaar naar onze hand zetten, maar moeten ons aanpassen aan de veranderingen in het klimaat.

In veel projecten wordt al gewerkt aan het klimaat adaptief inrichten van de openbare ruimte, wordt regenwater afgekoppeld, worden groene voortuinen actief gestimuleerd, nemen we maatregelen om de biodiversiteit te stimuleren, maar een integrale aanpak/visie met alle andere opgaven in de fysieke leefomgeving ontbreekt vooralsnog. Onze Omgevingsvisie, die begin 2025 wordt vastgesteld, zal het kader bevatten voor die integrale aanpak/visie.

Integraal Stedelijk Waterprogramma

Onze lokale en regionale beleidsvisie ten aanzien van afval-, hemel-, en grondwater is verankerd in het Integraal Waterplan (IWP) en het in 2023 vastgestelde Watertakenplan (WTP). De belangrijkste speerpunten zijn om een klimaatbestendige regio te worden met gezond, schoon en voldoende water. Samenwerking en waterbewustzijn bij iedereen zijn daarvoor een belangrijke voorwaarde.

Watertakenplan voor wettelijke zorgplichten

Het Watertakenplan beschrijft het beleid (en de verwachte gevolgen daarvan) voor de invulling van onze drie wettelijke zorgplichten en het beheer en onderhoud van de riolering en alle aanverwante voorzieningen. De zorgplichten zijn: inzamelen en transporteren van afvalwater, het verwerken van afvloeiend hemelwater en het beperken van nadelige gevolgen van de grondwaterstand. Naast de rioleringstaak staat in het watertakenplan dus nadrukkelijk ook het beleid beschreven hoe om te gaan met water in de openbare ruimte, hoe deze te beheren en de verbinding te leggen tussen riolering, waterberging, stedelijk oppervlaktewater, ruimtelijke omgeving en klimaatverandering.

In 2023 is het Watertakenplan vastgesteld. De activiteiten en/of maatregelen die wij als gemeente Landgraaf zelfstandig of in samenwerking met onze waterpartners verrichten, om invulling te geven aan de ambities en dit plan, staan beschreven in een uitvoeringsprogramma. Het uitvoeringsprogramma bevat cyclische onderhoudsmaatregelen, maar ook eenmalige maatregelen zoals waterbeleids- en onderzoeksprojecten en vervangings- en verbetermaatregelen (in het kader van de KaderRichtlijnWater-doelstelling. Begin 2025 wordt het Systeemoverzicht Stedelijk Water (voorheen: BRP) opgeleverd en krijgen we inzicht in de verbetermaatregelen. In afstemming met onze waterpartners brengen we een prioritering aan in de treffen verbetermaatregelen, die vervolgens samen met alle andere maatregelen in het uitvoeringsprogramma worden vastgelegd.

In 2025 gaan we aan slag met het vervangen, verbeteren en vergroten van de buffer in de Dr. Calsstraat en een rioolreconstructie in de Nieuwstraat, waarbij we ook inzetten op klimaatadaptatie door het afkoppelen

van het hemelwater. Verder zal het laatste deel van het Eikske (dat overlap heeft met de Parkstadroute) klimaatadaptief worden ingericht. De voorbereiding van de rioolreconstructie van de Prins Hendrikstraat (en omgeving) alsook nog nader te bepalen riool c.q. waterprojecten (naar aanleiding van het uitvoeringsprogramma) zullen in 2025 worden opgepakt. Verder gaan we samen met het Waterschap Limburg starten met de voorbereiding van maatregelen om de wateroverlast in Rimburch en de Rimburcherweg tegen te gaan.

Klimaatbestendig Landgraaf

In het Watertakenplan laten we zien dat we vooruitkijken en verder bouwen aan een robuust en flexibel systeem door een integrale aanpak. We bewegen mee met de trends en ontwikkelingen binnen de watertaken en samen met de andere disciplines binnen de openbare ruimte, onze waterpartners en de omgeving (bewoners) zorgen we voor een klimaatbestendige leefomgeving. Op die manier geven we invulling aan de opgave die door het Rijk is opgesteld om Nederland voor 2050 klimaatbestendig en waterrobuust in te richten als bescherming tegen de effecten van klimaatveranderingen.

Waterbewustzijn

We laten inwoners en bedrijven weten wat we als waterpartners doen om de omgeving water robuust te maken en wat we bijdragen aan klimaatbestendigheid. Ook laten we ze weten welke bijdrage ze zelf kunnen leveren.

Kwaliteitsborging (beheer)data

In deze planperiode willen we onze beheerdata verder compleet maken en de kwaliteit ervan verhogen. Ons inzicht in het aangesloten verhard oppervlak moet actueel zijn en blijven. Op basis van ons Systeemoverzicht Stedelijk Water (voorheen: Basis Rioleringsplan) willen wij in staat zijn om knelpunten voor te zijn, zodat we op tijd maatregelen kunnen nemen en nieuwe ontwikkelingen kunnen bijsturen.

Gezond, schoon en voldoende oppervlaktewater

Regionaal hebben we afgesproken om stapsgewijs te werken bij de aanpak van waterkwaliteitsproblemen. Ook hebben we afgesproken om probleemstoffen aan te pakken om ons (toekomstig) drinkwater te beschermen.

Samenwerken in de waterketen

Als regio en als gemeente willen we op planmatige en doelmatige wijze invulling blijven geven aan onze zorgplichten. Deze werkwijze dient te leiden tot minder (meer)kosten, kwaliteitsverbetering, vermindering van de kwetsbaarheid en kennisuitwisseling met waterpartners.

We continueren daarom de huidige samenwerking en blijven onze kennis en vaardigheden gericht verder ontwikkelen en delen zodat we onze watertaken professioneel blijven uitvoeren.

Milieubeheer

Omgevingswet

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2024 is dit beleidsveld flink geherstructureerd. Binnen de thema's 'Bodem' en 'Geluid' vindt beleidsvernieuwing plaats. Ook binnen ogenschijnlijk beleidsarme thema's als 'Externe Veiligheid/Omgevingsveiligheid' worden eerder landelijk ingezette veranderingen doorgevoerd. Binnen thema's als 'Luchtkwaliteit' zijn eerder al veranderingen geïntroduceerd (zoals ten aanzien van Stikstof etc.). Deze werken uiteraard naar de toekomst door.

De Omgevingswet vraagt van de onderstaande milieuthema's om een integrale aanpak bij het behalen van de maatschappelijke doelen van de wet. Nieuwe integrale beleidsuitgangspunten zullen uiteindelijk in de omgevingsvisie gaan landen.

Bescherming en sanering van de kwaliteit van de bodem

Via de uitvoering van onze reguliere bodemtaken werken wij voortdurend aan het duurzame beheer en de toegankelijkheid van de (kwaliteit van de) bodem. Bodem en water zijn landelijk als integraal uitgangspunt voor ruimtelijke ontwikkelingen gekozen (bodem en water sturend). De gemeente is bevoegd gezag voor de bodemtaken, waarvan een groot deel als basistaak door de Omgevingsdienst Zuid-Limburg worden uitgevoerd. Ook andere, nieuwere bodemthema's zoals de na-ijlende effecten van de voormalige kolenwinning, de omgang met ontplofbare oorlogsresten en vitale bodem vragen om steeds meer aandacht binnen het beleidsveld.

Bescherming van de kwaliteit van de atmosfeer

Luchtverontreiniging die veroorzaakt wordt door de mens ontstaat bij diverse bronnen: verkeer, bedrijven en burgers. Met behulp van diverse instrumenten, waaronder toetsing nieuwe ruimtelijke plannen, vergunningen en toezicht en handhaving en het mogelijk aansluiten bij het schone luchtakkoord, zorgen we ervoor dat de uitstoot van verontreinigende stoffen voldoet aan de wettelijke eisen of normen. Hiermee kunnen we een bijdrage leveren aan een schonere, gezondere en duurzame leefomgeving.

Beheersing van geluidhinder

Binnen dit taakveld werken we aan de beheersing van geluidhinder, door middel van het voorkomen, dan wel door saneren. Geluidhinder wordt veroorzaakt door de mens en ontstaat bij diverse bronnen: verkeer, bedrijven en burgers. Met behulp van diverse instrumenten waaronder het 'Actieplan Geluid', geluid aandachtsgebieden, toetsing nieuwe ruimtelijke plannen, vergunningen en toezicht en handhaving, zorgen we ervoor dat de geluidhinder voldoet aan de wettelijke eisen of normen. Met de realisatie van aanvaardbare geluidniveau 's dragen we bij aan een gezondere en duurzame leefomgeving.

Externe Veiligheid/Omgevingsveiligheid

Onder de Omgevingswet is de belangrijkste verandering voor externe veiligheid het werken met aandachtsgebieden. Risico's kunnen ontstaan bij diverse bronnen: Verkeer, bedrijven en burgers. Met behulp van diverse instrumenten waaronder toetsing nieuwe ruimtelijke plannen, vergunningen en toezicht en handhaving, zorgen we ervoor dat de Omgevingsveiligheid voldoet aan de wettelijke eisen of normen. Hiermee dragen we bij aan een veiligere en duurzame leefomgeving.

Duurzaamheid

Omdat duurzaamheid zo'n veelomvattend thema is en bovendien raakvlakken heeft met meerdere programma's, bevat deze begroting een aparte paragraaf (2.2.9) over het thema Duurzaamheid. Daar wordt op deze plaats korthedshalve naar verwezen.

In de paragraaf verdiepen wij op het thema Klimaatverandering en schetsen nog een keer een beeld welke afspraken er mondiaal zijn gemaakt om de opwarming van de aarde te beperken. Ook gaan we in op de regionale samenwerking en zoomen we in op ambities en speerpunten in de regio en binnen Landgraaf.

College en raad worden bij de uitvoering van onze taken op het gebied van duurzaamheid gevraagd en ongevraagd geadviseerd door de Adviesraad Duurzaam Landgraaf.

Begraafplaatsen en crematoria

De gemeente beheert en onderhoudt 3 openbare begraafplaatsen (Kleikoeleweg, Vogelzankweg en Kempkensweg) en heft leges in de vorm van grafrechten. Op grond van de wet op de lijkbezorging kunnen uitvaarten van gemeentewege plaatsvinden.

Ongediertebestrijding

Integrated Pest Management (IPM), letterlijk vertaald 'geïntegreerd dierplaagbeheer', is de term voor een plaagdierbeheerconcept. Binnen dit concept is, in tegenstelling tot de traditionele bestrijding, het begrijpen van het gehele ecosysteem waarbinnen de betreffende plaagdieren aanwezig zijn van groot belang. Sinds enige jaren gebruiken we IPM ook als term in de dierplaagbeheersing van dieren die in de omgeving van de mens (bijvoorbeeld in woningen, kantoren, bedrijven, tuinen of de openbare ruimte) voorkomen. We zijn onder meer actief om de biodiversiteit dermate aan te passen dat de natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups toenemen. Daarnaast wordt blijvend geïnvesteerd in opleidingen om plaagdieroverlast zo vroeg mogelijk te ontdekken en de juiste weringsmaatregelen te nemen.

Toezicht en handhaving

Het toezicht op en de handhaving van de openbare orde krijgt alle aandacht door inzet van milieu- en bouwtoezicht en de inzet van de BOA's. De wijze waarop dit gebeurt, is vastgelegd in het VTH-beleid 2024-2027 en het daarbij behorende jaarlijkse VTH-programma. In het programma houden we rekening met de uitgangspunten uit het door het college vastgestelde en aan de gemeenteraad ter kennis gebrachte beleid. Door de inwerkingtreding van de Omgevingswet en de wijziging van de basistaken zal verder bekeken worden wat dit betekent voor de personele inzet op dit gebied.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2020	2021	2022	2023
Aantal locaties met verzamelcontainers	Rd4	36	36	36	36
Aantal meldingen op het gebied van milieu en/of geluid	Binnen Beter	48	76	55	107

Analyse historische ontwikkeling kengetallen

De stijging van het aantal meldingen is met name gelegen in het aantal meldingen omtrent geluidsoverlast bij evenementen. Dit kan mogelijk verklaarbaar zijn door een toename van het aantal evenementen.

Beleidsindicatoren (BBV)

Beleidsindicatoren (BBV) – info: waarstaatjegemeente.nl	Bron	2020	2021	2022	2023
Omvang huishoudelijk afval in kg/inwoner	CBS	517	529	468	A
% Hernieuwbare elektriciteit	RWS	17,20%	22,90%	34,70%	A

A : gegevens zijn bij het samenstellen van de begroting niet beschikbaar in de landelijke database

Beleidskader programma

Omschrijving Kader	Actualiteit
Grondstoffenplan 2022–2026	2022
Parkstad Limburg Energie Transitie	2023
Integraal Waterplan (Regio Parkstad Limburg)	2019
Regionale Energie Strategie Zuid–Limburg (RES ZL)	2021
Nota Gezondheidsbeleid 2020–2023	2020
Actieplan geluid	2018
IPM (integrated pest management)	2023
Preventieplan Jeugd- en Alcohol	2021
Vergunningen Toezicht- en Handhavingsbeleid (VTH-beleid) 2024–2027	2024
VTH-uitvoeringsprogramma *	2024

* Het uitvoeringsprogramma wordt jaarlijks geactualiseerd.

Wat willen we bereiken?

Doelen
7.1 De levensverwachting in Landgraaf te brengen naar het Nederlands gemiddelde in de periode 2016–2030 door zichtbaar in te lopen op de bestaande achterstanden in de levensverwachting en in te zetten op een stijging van de ervaren gezondheid
7.2 Verdere afname van de hoeveelheid fijn en grof huishoudelijk restafval en toename van het afvalscheidingspercentage
7.3 Het adequaat toezicht op naleving en de effectieve handhaving van de milieuwet- en regelgeving
7.4 Landgraaf is in 2050 een energieneutrale gemeente, aardgasvrij en circulaire
7.5 Landgraaf is in 2050 bestand tegen de effecten van klimaatverandering
7.6 Het zo veel als mogelijk beperken van het risico op wateroverlast en het scheiden van schoon en afvalwater

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteiten in 2025
7.1.1 Uitvoeren regionale gezondheidsbeleid (met name Trendbreuk 2025–2028)
7.1.2 Uitvoeren JOGG (jongeren op gezond gewicht)
7.1.3 Uitvoeren IZA–GALA en preventieplan Jeugd- en Alcohol
7.2.1 Bevorderen van een goede afvalscheiding
7.3.1 Uitvoeren van integraal toezicht en handhaving bij particulieren, bedrijven en openbare ruimte
7.4.1 Uitvoeren RES ZL, inclusief regionale structuur warmte
7.4.2 Uitvoeren PALET
7.4.3 Uitvoeren Transitievisie Warmte 2.0
7.4.4 Uitvoeren Circulaire Economie Strategie Parkstad
7.4.5 Grensoverstijgende Samenwerking Energie en Warmte
7.4.6 Uitvoeren uitvoeringsprogramma Parkstad Circulair
7.5.1 Kennisontwikkeling en zorgen voor bewustwording op het gebied van klimaatadaptatie
7.6.1 Uitvoeren Watertakenplan
7.6.2 Beheer en onderhoud watersystemen
7.6.3 Uitvoeren van bodemtaken en taken op het gebied van geluid, luchtkwaliteit en externe veiligheid

Prestatie-indicatoren

Prestatie-indicatoren voor 2025	Norm
7.1.1.1 Uitvoeren gezondheidsbeleid (lokaal en regionaal)	2030
7.3.2.1 Het aantal uitgevoerde integrale controles en de handhaving op het gebied van milieuwet- en regelgeving	50
7.4.1.1 Uitwerken van een nieuw regionaal uitvoeringsprogramma PALET-RES 2024	2025
7.4.1.2 Uitvoeren isolatie- en verduurzamingsprogramma 2023-2026	2025
7.4.1.3 Start uitwerken twee buurtuitvoeringsplannen n.a.v. Transitievisie warmte	2025
7.4.1.4 Start uitvoeren Energie en- Klimaatfonds voor burgers, verenigingen en mkb	2025
7.4.1.5 Ontwikkelen stimuleringsaanpak zonnepanelen op grote daken	2025
7.4.1.6 Stimuleren oprichten lokale energiecorporatie	2025
7.4.1.7 Op basis van een landschappelijke verdieping de kansrijke gebieden voor grootschalig zon-op-land vaststellen in de Toekomstvisie van Landgraaf	2025
7.4.1.8 Uitwerken project zonnecarports parkeerplaats Strijthagen	2025
7.4.1.9 Oprichten regionaal energiebedrijf	2025
7.4.1.10 Regionale structuur warmte: oplevering onderzoek regionaal warmtenetwerk	2025
7.4.1.11 Grensoverstijgende samenwerken onderzoek levering warmte en stroom	2025
7.4.1.12 Invulling geven aan de CE-strategie en het uitvoeringsprogramma middels concrete acties	2025
7.5.2.1 Beoordelen van alle ruimtelijke ingrepen op klimaatbestendigheid	100%
7.5.2.2 Uitvoeren Stimuleringsregeling afkoppelen hemelwater private partijen	2025
7.6.1.1 Nazorg project Dormig, fase 4 (Reconstructie Op de Heugden)	2025
7.6.1.2 Klimaatadaptief inrichten Eikske in het kader van DHZ – uitvoering groenzone incl. Parkstadroute	2025
7.6.1.3 Voorbereiden nieuwe projecten op grond van vastgesteld Watertakenplan	2025
7.6.1.4 Uitvoeren bergingsvoorziening Heistraat	2025
7.6.2.5 Opstellen uitvoeringsprogramma Watertakenplan	2025
7.6.2.1 Uitvoeren rioolreconstructie Margrietstraat	2025
7.6.2.2 Voorbereiding rioolreconstructie Pr. Hendrikstraat e.o.	2025
7.6.2.3 Uitvoeren van constructieve levensduur verlengende reparaties (=relinen) aan het riool	2025
7.6.2.4 Nazorg wateroverlast Broekhuizenstraat	2025
7.6.2.5 Uitvoering vervangen, verbeteren en vergroten buffer Dr. Calsstraat	2025
7.6.2.6 Uitvoering rioolreconstructie Nieuwstraat	2025

Wat mag het kosten?

Financiën programma 7

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	11.703	12.192	11.787	11.748	11.930	12.111
– Directe salarislasten	1.033	1.563	1.801	1.457	1.500	1.543
– Overige directe lasten	9.400	10.058	9.782	9.609	9.701	9.797
– Kapitaallasten	1.060	1.500	1.497	1.496	1.479	1.463
Totaal lasten bestaand beleid	11.493	13.120	13.080	12.562	12.681	12.802
Saldo bestaand beleid	209	-929	-1.293	-814	-750	-691
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	114	223	331
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	114	223	331
Saldo nieuw beleid	0	0	0	-114	-223	-331
SALDO taakveld	209	-929	-1.293	-928	-973	-1.023
<i>Investerings</i>			2.189			

De volgende investeringen maken deel uit van dit programma (tussen haakjes de bedragen inclusief btw):

De investeringsuitgaven in 2025 van € 5.374.595 (€ 6.503.260) in totaal betreft de volgende categorieën:

Investerings in riolen € 5.348.595 (€ 6.471.800)

Taakveld 720 Riolen € 5.348.595 (€ 6.471.800)

Uitbreidingsinvesteringen € 26.000 (€ 31.460)

Taakveld 740: Elektrische fietsen t.b.v. dienstreizen € 26.000 (€ 31.460)

In bijlage 2 van de programmabegroting worden de lasten en baten per taakveld weergegeven.

Bijdrage aan Verbonden Partijen

(cijfers x € 1000)

Naam organisatie	2024	2025	2026	2027	2028
GR BsGW	399	437	442	457	457
GR GGD ZL (basispakket+rijks vaccinatie programma)	588	794	727	753	780
GR GGD ZL (jeugdgezondheidszorg)	1.244	1.369	1.421	1.473	1.526
GR GGD Zuid-Limburg (Beleidskader 2024-2028)	227	81	20	20	20
GR Rd4	4.003	4.040	4.174	4.305	4.080
GR Omgevingsdienst Zuid-Limburg (voorheen RUD)	288	328	335	343	350
Totaal	6.749	7.049	7.120	7.352	7.214

Toelichting bijdrage aan Verbonden Partijen

GR BsGW

De bijdrage aan de GR BsGW betreft de perceptiekosten voor de uitvoering van de afvalstoffen- en rioolheffingen. De bijdrage aan de GR BsGW voor uitvoering van de gemeentelijke belastingen is verantwoord op programma 0 (bestuur en ondersteuning). De begroting van BsGW is vastgesteld in de raadsvergadering van 20 juni 2024 onder raadsvoorstel 52.

GGD Zuid-Limburg inzake basispakket

De bijdrage aan de GR GGD ZL draagt naast het voorkomen en aanpakken van huiselijk geweld en kindermishandeling, bij aan het inlopen van de gezondheidsachterstanden in Zuid-Limburg en de uitvoering van de wettelijk verplichte taken voor de gezondheidsbescherming. De totale begroting van de GGD is vastgesteld in de raadsvergadering van 20 juni 2024 onder raadsvoorstel 50.

GGD Zuid-Limburg inzake jeugdgezondheidszorg

Vanaf 2020 worden de taken inzake jeugdgezondheidszorg uitgevoerd door de GGD Zuid-Limburg. De totale begroting van de GGD is vastgesteld in de raadsvergadering van 20 juni 2024 onder raadsvoorstel 50.

GR Rd4

De bijdragen aan de GR Rd4 betreffen de diensten voor het basispakket (afvalinzameling en -verwerking) draagt bij aan het realiseren van de doelstelling tot "afname van de hoeveelheid restafval en toename van het afvalscheidingspercentage". Zie ook programma 2 (pluspakket - met alle overige diensten, waaronder straatreiniging en gladheidbestrijding). De totale begroting van de GR Rd4 is vastgesteld in de raadsvergadering van 20 juni 2024 onder raadsvoorstel 45.

GR RUD

De bijdragen aan de GR RUD betreffen de door de gemeente aan de GR overgedragen handhavingstaken, die moeten bijdragen tot betere naleving van wet- en regelgeving. De begroting van de GR RUD is vastgesteld in de raadsvergadering van 20 juni 2024 onder raadsvoorstel 51.

Bijdrage aan Professionele Gesubsidieerde Organisaties

(cijfers x € 1000)

Naam organisatie	2024	2025	2026	2027	2028
Gemeente Beekdaelen (samenw. overeenk. waterketen) *	105	105	105	105	105
Gemeente Heerlen (samenw. overeenk. MMR) *					
Totaal	105	105	105	105	105

* Bedragen voor deze organisaties zijn gebundeld in één bedrag weergegeven

Toelichting bijdrage aan Professionele Gesubsidieerde Organisaties

Gemeente Beekdaelen (samenwerkingsovereenkomst waterketen) en Gemeente Heerlen (samenwerkingsovereenkomst MMR)

Dit betreft de bijdrage van de gemeente Landgraaf in de voortzetting van de regionale samenwerking die nu is uitgewerkt in de samenwerkingsovereenkomst Meten, Monitoren en Rekenen (MMR) waterketen regio Parkstad 2020–2024. Sinds 2013 wordt vanuit een samenwerkingsovereenkomst in de regio Parkstad samengewerkt aan de uitvoering van het Bestuursakkoord Water. Hierin is de samenwerking tussen Rijk, provincie, gemeenten en waterschappen voor wat betreft een doelmatiger waterbeheer vastgelegd. In het bijzonder het onderwerp "Doelmatig beheer van de Waterketen" vormt het fundament voor de samenwerking van regio's waarvan de regio Parkstad er een vormt. Voor wat betreft de afvalwaterketen kent het Bestuursakkoord Water 3 doelen:

1. Realiseren van kostenbesparingen in de afvalwaterketen;
2. Vergroten van de kwaliteit van de uitvoering, dienstverlening en het innovatievermogen;
3. Verminderen van de (personele) kwetsbaarheid.

Wat zijn de risico's?

(cijfers x € 1000)

Risico	Majeure risico omschrijving	Weerstandsbehoefte			
		2025	2026	2027	2028
R11	Niet continue spuk's cdoke	0	50	50	50
R20	Risico GGD en JGZ (GGDZL)	158	158	158	158
	Totaal Weerstandsbehoefte Programma	158	208	208	208

Toelichting risico's

R11 – Niet continue spuk's cdoke

In het kader van de energietransitie zijn er een aantal landelijke regelingen (SPUK's) vastgesteld. De CDOKE is vastgesteld tot en met 2025 maar er zijn voorts bestuurlijke afspraken gemaakt die beogen de regeling tot en met 2030 te continueren. Deze regelingen zijn deels met structurele (personele) lasten ingevuld gelet op de onmogelijkheid om deze middelen doelmatig aan te wenden via tijdelijke contracten. Het risico bestaat dat de landelijke regelingen versoerd worden dan wel niet gecontinueerd en dan komt het financieel risico voor de gemeente op voor zover we de desintegratiekosten niet kunnen vermijden.

R20 – Risico GGD en JGZ (GGDZL)

Uit de jaarrekening 2023 blijkt opnieuw dat de GGD ZL geen hoog weerstandsvermogen heeft, dit met een financiële kwetsbaarheid tot gevolg. Het weerstandsvermogen van alle onderdelen is te laag en in sommige gevallen zelfs negatief. De verwachting is dat dit ook de komende jaren zo zal blijven gezien het feit dat

het Algemeen Bestuur van de GGD, in afwijking van de gemeenschappelijke regeling, heeft besloten geen financiële reserve aan te vullen, tenzij dit kan vanuit positieve jaarresultaten. Dit betekent dat iedere financiële tegenvaller ten laste kan komen van de gemeenten. We nemen daarom in onze programmabegroting 2025 een risico op voor het GGD ZL becijferde risico. Het totaal (Kans * Impact/Hoog) van de risico's voor de programmalijnen GGD en JGZ wordt het totaal geschat op € 2.360 duizend. Naar rato verdeelsleutel is het aandeel voor Landgraaf 6,71%. In de programmabegroting 2025, programma 6, nemen we derhalve een risico op voor € 158.356.

2.1.8 Programma 8 – Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing

Structuurgegevens

Portefeuillehouder(s):

B. Smeets, S. Kropman en R. de Boer

Verantwoordelijke afdelingshoofden:

J. Drummen (KCC), F. Geurts (ROG) en C. Blezer (TenH)

Het programma Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing omvat de volgende taakvelden:

8.10 Ruimtelijke ordening

8.20 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)

8.30 Wonen en bouwen

Zoals de naam van het programma al aangeeft voeren we in dit programma alle taken en activiteiten uit die betrekking hebben op een zorgvuldige verdeling van de ruimte over de functies wonen, werken en recreëren etc. Ons ruimtelijk beleid en onze ambities die voortvloeien uit onze wijkontwikkelingsplannen worden uiteindelijk vastgelegd in bestemmingsplannen.

Samenvatting voortschrijdend beleid

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking treden. De komende jaren wordt gewerkt aan de verdere implementatie hiervan en krijgen we te maken met nieuwe wettelijke kerninstrumenten zoals het opstellen van een omgevingsvisie, omgevingsprogramma's, het omgevingsplan en de doorontwikkeling van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). In 2025 zal de Omgevingsvisie voor Landgraaf (in Landgraaf is dat onderdeel van de Toekomstvisie) aan uw raad worden aangeboden ter vaststelling.

Daarnaast richten we ons op de uitvoering van de regionale en gemeentelijke Woonvisie en de Nota Samen Slim Sleutelen aan de stad 2.0 en werken actief aan een geactualiseerd woningbouwprogramma 2024–2030, waarin ook de ontwikkellocaties aan de randen van de bebouwde kom meegenomen worden. We hebben de 'opgave' om tot en met 2030 circa 800 nieuwe woningen op te leveren. Ons huidige programma voorziet in de bouw van circa 400 woningen. We zullen ons in het lopende jaar met name richten op de realisering van deze lopende woningplannen en het faciliteren van nieuwe initiatieven die een bijdrage leveren aan de realisatie van de opgave tot en met 2030. Van jaar tot jaar wordt de voortgang gemonitord en beoordelen we of deze nog in overeenstemming is met de opgave. Onze aanpak is er primair op gericht om bestaand vastgoed te transformeren dan wel incourant vastgoed te onttrekken en de vrijkomende locaties te her-ontwikkelen voor woningbouw. Na de vaststelling van het woningbouwprogramma 2024–2030, geven wij ook invulling aan de door de raad vastgestelde prioritaire locaties.

We benutten rijksregelingen, zoals de Regiodeal en het Volkshuisvestingsfonds om serieuze stappen te kunnen zetten in de noodzakelijke transformatieopgave om in Landgraaf achterstanden te doorbreken en Landgraaf voor te bereiden op de toekomst.

De door ons ingediende projecten voor de regiodeal en volkshuisvestingsfonds —waaronder het “Buurtontwikkelplan Oud Nieuwenhagen en winkelcentrum Op de Kamp”— maken eveneens onderdeel uit van ons woningmarktprogramma, waarbij de transformatie in Oud Nieuwenhagen zich —naast een sociaal–

maatschappelijke aanpak— vooral richt op sloop, nieuwbouw en het inpassen en renoveren/verduurzamen van kwetsbaar particulier bezit. Een vergelijkbare aanpak streven wij na voor het centrum van Schaesberg en de aanloopstraten. Daarvoor zijn al middelen verkregen uit de genoemde Rijksregelingen.

Er is op dit moment één lopende grondexploitatie (Fresh Valley I). We verwachten dat in het kader van de lopende uitvoering van de nota Samen Slim Sleutelen aan de Stad 2.0 en vervolgens het geactualiseerde woningbouwprogramma 2024–2030, en/of de afspraken binnen de Regiodeal, we nog meerdere grondexploitaties gaan opstarten. Teneinde de ruimtelijke ontwikkelingen financieel mogelijk te maken is de vacature Planeconoom ingevuld, zodat in multidisciplinair verband grondexploitatieberekeningen, exploitatieplannen, haalbaarheidsstudies en risicoanalyses kunnen worden opgesteld.

Woningbouw

De nood op de woningmarkt is onverminderd hoog. De wil om deze nood te verzachten is groot, maar in de huidige markt zijn de uitdagingen om snel kwalitatief goede woningen in de markt te zetten ook groot. Mede als gevolg van huishoudensverdunding en vergrijzing bestaat er een oplopende vraag naar meer passende woningen en vindt er onvoldoende doorstroom op de woningmarkt plaats, deels omdat de effectieve leegstand laag is en het aanbod beperkt is. De gestegen bouw-, loon en materiaalkosten zorgen voor een mismatch tussen huuropbrengsten/verkoopopbrengsten en de gestegen kosten. Ook stikstofproblematiek kan een spelbreker zijn bij de uitvoering van ons woningbouwprogramma. Ondanks deze uitdagingen gaan we door met de ontwikkeling van alle plannen uit ons woningmarktprogramma en grijpen we alle mogelijkheden aan om stappen te kunnen blijven zetten in de richting van kwalitatieve toevoegingen aan onze woningvoorraad. Daarnaast zal een geactualiseerd woonbehoefteonderzoek dat eind 2024 is opgeleverd meer inzicht geven in de getalsmatige woningbouwopgave de komende jaren.

Via het zogenaamde 'Koplopersproject' werken wij samen met de regiogemeenten, zorgpartijen en woningcorporaties aan een gemeenschappelijke integrale woon–zorgvisie. Dat biedt de beleidsmatige basis voor de huisvesting van aandachtsgroepen (dak-/thuislozen, sociaal/medisch urgenten, uitstromers intramurale voorzieningen, statushouders, studenten en arbeidsmigranten). Ook bereiden we een nieuw beleidsdocument "woningbouwprogramma 2024–2030" voor dat dient als opvolger voor de "Nota samen slim sleutelen aan de stad 2.0". Hierin worden zowel de mogelijkheden voor binnenstedelijke woningbouw locaties inzichtelijk gemaakt, en biedt het ook een inzicht in de mogelijkheden voor woningbouw aan de randen van onze gemeente. Via Rijksregelingen zoeken wij naar mogelijkheden om initiatiefnemers (financieel) te ondersteunen in de realisering van woningbouwplannen.

De aanbestedingsprocedure voor de ontwikkeling van een toeristisch–recreatieve verblijfsaccommodatie in combinatie met een toeristische attractie is afgerond. Dit betekent dat de onderhandelingen met de betrokken partijen kunnen worden opgestart.

Ten aanzien van de uitvoering van het Masterplan Wilhelminaberg wordt een vergunning aangevraagd voor het plaatsen van 12 groene obstakellampen op de 12 primaire masten. Er worden maatregelen genomen teneinde de icoonfunctie van de Wilhelminaberg in de toekomst beter uit te dragen.

Toezicht en handhaving

Het toezicht op en de handhaving van de openbare orde krijgt alle aandacht door inzet van milieu- en bouwtoezicht en de inzet van de BOA's. De wijze waarop dit gebeurt, is vastgelegd in het VTH-beleid

2024–2027 en het daarbij behorende jaarlijkse VTH-programma. In het programma houden we rekening met de uitgangspunten uit het door het college vastgestelde en aan de gemeenteraad ter kennis gebrachte beleid. Onderdeel hiervan vormt de projectmatige aanpak van illegale bewoning. Door de komst van de Omgevingswet en de Wet Kwaliteitsborging in 2024 zullen deze nieuwe wetgevingen de komende jaren extra aandacht vragen van ondernemers en burgers.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2020	2021	2022	2023
Aantal woningen – eigendom	CBS/Parkstad in Cijfers	11.429	11.508	11.551	11.555
Aantal woningen – huur	CBS/Parkstad in Cijfers	6.713	6.644	6.582	6.584
Leegstandspercentage	CBS/Landelijke monitor leegstand	2%	2%	3%	3%
Aantal meldingen op het gebied van ruimtelijke ordening (bouwen en gebruik)	Binnen Beter	51	88	101	99

Analyse historische ontwikkeling kengetallen

Toelichting leegstandscijfers

De CBS landelijke monitor leegstand geeft een inzicht in de administratieve leegstand van woningen. Een deel van deze woningen staat op de nominatie voor sloop-nieuwbouw en worden tijdelijk bewoond of worden bewoond door medewerkers van de nabijgelegen JFC Brunssum. Dat betekent dat de effectieve leegstand in onze gemeente circa 1% is en daarmee de doorstroom op de woningmarkt beperkt.

Beleidsindicatoren (BBV)

Beleidsindicatoren (BBV) – info: waarstaatjegemeente.nl	Bron	2020	2021	2022	2023
Gemiddelde WOZ-waarde in € 1.000	CBS	184	197	212	249
Aantal nieuwgebouwde woningen per 1.000 woningen	BAG	0,6	0,3	0,9	0,9
% Demografische druk *	CBS	75,4%	76,6%	78,3%	79,7%
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishoudens (in euro)	Coelo	750	784	875	903
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens (in euro)	Coelo	809	847	943	975

* De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.

Dit cijfer geeft inzicht in de verhouding van het niet-werkende deel van de bevolking tot het werkende deel van de bevolking.

Analyse Beleidsindicatoren (BBV)

De gemiddelde WOZ-waarde is sinds 2022 flink gestegen. Door de krapte op de woningmarkt wordt bij bijna iedere woning overboden. Na de verkoop van een woning dient deze ook als referentie voor andere woningen in de straat/wijk. De WOZ stijgt door dit effect evenredig mee. Dit werkt ook door in de gemeentelijke woonlasten, waar de OZB deel van uitmaakt en een gedeelte van de OZB is weer gebaseerd op de hoogte van de WOZ-waarde. De demografische druk neemt jaarlijks toe, omdat door de vergrijzing en het pensioengerechtigd raken van de naoorlogse geboortegolf, minder werkenden actief zijn.

Beleidsindicatoren Bouw- en Woningtoezicht

Bouw- en Woningtoezicht	2020	2021	2022	2023
Aantal bouwcontroles	217	285	307	236
Aantal behandelde meldingen, illegaal bouwen, gebruik en stookoverlast	106	138	133	95
Aantal waarschuwingsbrieven	66	29	13	42
Vooraankondigingen Last onder Dwangsom	12	12	6	11

Beleidskader programma

Omschrijving Kader	Actualiteit
<i>Provinciaal</i>	
Beleidsnota ontgrondingen	2009
Provinciaal Omgevingsplan Limburg	2014
Provinciale Omgevingsverordening	2016
<i>Regionaal</i>	
Structuurvisie PSL	2009
Herstructureringsvisie	2009
Structuurvisiebesluit wonen en retail	2011
Regionale Woonstrategie: "Kiezen voor Parkstad"	2012
Intrekkingsbeleid omgevingsvergunningen	2013
Regionale Woningmarktprogrammering	2020
Afspraken kaders ruimtelijke beleidsthema's Zuid-Limburg	2016
Structuurvisie wonen Zuid-Limburg	2016
<i>Gemeentelijk</i>	
Bestemmingsplannen / beheersplannen	div.
Nota onrechtmatig grondgebruik	2009
Nota Woonwagenbeleid	2011
Structuurvisie	2011
Wijkontwikkelingsplan Nieuwenhagen-Lichtenberg	2012
Wijkontwikkelingsplan Ubach over Worms	2013
Welstandsnota	2013
Ontwikkelingskader Buitengebied	2015
Wijkontwikkelingsplan Schaesberg	2015
Bouwverordening	2016
Groenstructuurplan	2016
Structuurvisie Leegstand	2016
Beleidsnota Archeologie	2018
Verordening Geurhinder en Veehouderij	2018
Grondnota	2020
Nota Samen Slim Sleutelen aan de Stad / woningmarktprogramma	2020
Vergunningen Toezicht- en Handhavingsbeleid (VTH-beleid) 2024-2027	2024
VTH-uitvoeringsprogramma *	2024

* Het uitvoeringsprogramma wordt jaarlijks geactualiseerd.

Wat willen we bereiken?

Doelen

- 8.1 Versterking van de Landgraafse identiteit en van de ruimtelijke en economische structuur
- 8.2 Behoud en versterking van de leefbaarheid in alle buurten en een op de behoefte afgestemd woningaanbod in een aantrekkelijke leefomgeving
- 8.3 Het adequaat toezicht op naleving en de effectieve handhaving van de wet- en regelgeving op het gebied van de ruimtelijke ordening (bouwen en gebruik)

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteiten in 2025

- 8.1.1 Omgevingsplannen actualiseren
- 8.1.2 Actueel houden van wijkontwikkelingsplannen
- 8.1.3 Voeren van overige planologische procedures
- 8.1.4 IBA Parkstad: aanleg Parkstadroute
- 8.1.5 Implementeren Omgevingswet
- 8.2.1 Uitvoeren projecten wijkontwikkelingsplannen en Nota Samen Slim Sleutelen aan de Stad 2.0, inclusief woningmarktprogramma 2020–2025
- 8.2.2 Juridisch beheren van gemeentelijke eigendommen en uitvoeren nota onrechtmatig grondgebruik
- 8.3.1 Het uitvoeren van integrale controles en de handhaving van de wet- en regelgeving op het gebied van de ruimtelijke ordening (bouwen en gebruik)
- 8.3.2 Het uitvoeren van projectmatige controles op (illegale) bewoning
- 8.3.3 Het in behandeling nemen van verzoeken en meldingen en het verstrekken van producten en diensten (vergunningen) aan burgers

Woningbouw

De nood op de woningmarkt is onverminderd hoog. De wil om deze nood te verzachten is groot, maar in de huidige markt zijn de uitdagingen om snel kwalitatief goede woningen in de markt te zetten ook groot. Mede als gevolg van huishoudensverdunding en vergrijzing bestaat er een oplopende vraag naar meer passende woningen en vindt er onvoldoende doorstroom op de woningmarkt plaats, deels omdat de effectieve leegstand laag is en het aanbod beperkt is. De gestegen bouw-, loon en materiaalkosten zorgen voor een mismatch tussen huuropbrengsten/verkoopopbrengsten en de gestegen kosten. Ook stikstofproblematiek kan een spelbreker zijn bij de uitvoering van ons woningbouwprogramma. Ondanks deze uitdagingen gaan we door met de ontwikkeling van alle plannen uit ons woningmarktprogramma en grijpen we alle mogelijkheden aan om stappen te kunnen blijven zetten in de richting van kwalitatieve toevoegingen aan onze woningvoorraad. Daarnaast zal een geactualiseerd woonbehoefteonderzoek dat eind 2024 is opgeleverd meer inzicht geven in de getalsmatige woningbouwopgave de komende jaren.

Via het zogenaamde 'Koplopersproject' werken wij samen met de regiogemeenten, zorgpartijen en woningcorporaties aan een gemeenschappelijke integrale woon-zorgvisie. Dat biedt de beleidsmatige basis voor de huisvesting van aandachtsgroepen (dak-/thuislozen, sociaal/medisch urgenten, uitstromers intramuraal voorzieningen, statushouders, studenten en arbeidsmigranten). Ook bereiden we een nieuw beleidsdocument "woningbouwprogramma 2024–2030" voor dat dient als opvolger voor de "Nota samen slim sleutelen aan de stad 2.0". Hierin worden zowel de mogelijkheden voor binnenstedelijke woningbouw

locaties inzichtelijk gemaakt, en biedt het ook een inzicht geeft in de mogelijkheden voor woningbouw aan de randen van onze gemeente. Via Rijksregelingen zoeken wij naar mogelijkheden om initiatiefnemers (financieel) te ondersteunen in de realisering van woningbouwplannen.

De aanbestedingsprocedure voor de ontwikkeling van een toeristisch-recreatieve verblijfsaccommodatie in combinatie met een toeristische attractie is afgerond. Dit betekent dat de onderhandelingen met de betrokken partijen kunnen worden opgestart.

Ten aanzien van de uitvoering van het Masterplan Wilhelminaberg wordt een vergunning aangevraagd voor het plaatsen van 12 groene obstakellampen op de 12 primaire masten. Er worden maatregelen genomen teneinde de icoonfunctie van de Wilhelminaberg in de toekomst beter uit te dragen.

Prestatie-indicatoren

Prestatie-indicatoren voor 2025	Norm
8.1.1.1 De gemeentelijke omgevingsvisie is vastgesteld	2025
8.1.3.1 Vastgestelde en in voorbereiding zijnde Tam imro-plannen/omgevingsplannen/projectafwijkinsprocedures voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen (worden verantwoord via rapportages)	2025
8.1.4.1 Uitvoering starterslening 'wonen': wordt verantwoord via rapportages	2025
8.1.6.1 Rapportage over de uitvoering van de Omgevingswet	2025
8.2.1.2 Aantal gerealiseerde woningen: wordt verantwoord via rapportages	2025
8.2.1.5 Uitvoering woningmarktprogramma 2020-2025 (verantwoording vindt plaats via rapportages en tijdens Raadsinformatieavond)	2025
8.2.2.1 Aantal onderzochte buurten, in het kader van onrechtmatig grondgebruik	1
8.2.2.2 Aantal verkoopprondes openbaar groen	2
8.2.2.3 Aantal te beheren civiele overeenkomsten (persoonlijk- en zakelijk)	650
8.3.1.1 Het aantal uitgevoerde integrale controles en de handhaving van de wet- en regelgeving op het gebied van de ruimtelijke ordening (bouwen en gebruik)	100
8.3.2.1 Het aantal uitgevoerde projectmatige controles op (illegale) bewoning	5

Wat mag het kosten?

Financiën programma 8

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	1.227	1.779	697	667	667	667
– Directe salarislasten	2.017	2.937	2.670	2.597	2.665	2.731
– Overige directe lasten	2.521	1.455	493	344	345	345
– Kapitaallasten	365	660	520	520	452	361
Totaal lasten bestaand beleid	4.903	5.053	3.682	3.461	3.461	3.438
Saldo bestaand beleid	-3.676	-3.274	-2.986	-2.795	-2.794	-2.771
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	3	0	108	108	115
Totaal lasten nieuw beleid	0	3	0	108	108	115
Saldo nieuw beleid	0	-3	0	-108	-108	-115
SALDO taakveld	-3.676	-3.276	-2.986	-2.902	-2.902	-2.886
<i>Investerings</i>			4.273			

De volgende investeringen maken deel uit van dit programma (tussen haakjes de bedragen inclusief btw):

De investeringsuitgaven in 2025 van € 3.530.992 (€ 4.272.500) in totaal betreft de volgende categorieën:

Uitbreidingsinvesteringen € 3.500.000 (€ 4.235.000)

Taakveld 810: Transformatie investeringsbudget € 3.500.000 (€ 4.235.000)

Vervangingsinvesteringen € 30.992 (€ 37.500)

Taakveld 810: Vastgoedinformatiesystemen € 30.992 (€ 37.500)

In bijlage 2 van de programmabegroting worden de lasten en baten per taakveld weergegeven.

Bijdrage aan Verbonden Partijen

Bij programma 8 zijn geen bijdragen aan verbonden partijen van toepassing.

Wat zijn de risico's?

We onderkennen geen majeure risico's in dit programma.

HOOFDSTUK 2.2: PARAGRAFEN

2.2.1 Lokale heffingen

Inleiding

Gemeenten kennen vier inkomstenbronnen, waarvan de uitkering uit het Gemeentefonds het grootst van omvang is. Daarnaast heeft de gemeente inkomsten zoals inkomensoverdrachten afkomstig van andere overheden, gemeentelijke belastingen, leges, heffingen en retributies en overige eigen middelen. Over de omvang van de uitkering van het gemeentefonds, subsidies en de specifieke uitkeringen hebben de gemeenten géén zeggenschap. Met overige eigen middelen bedoelen we de opbrengsten uit verkopen (zoals bouwgrond) of inkomsten uit bezittingen (aandelen of onroerende zaken). Lokale heffingen kunnen worden geheven op grond van hoofdstuk XV van de Gemeentewet. Daarnaast zijn er heffingen die op grond van andere wetten dan de Gemeentewet worden geheven, zoals de afvalstoffenheffing op basis van artikel 15.33 Wet Milieubeheer.

De raad stelt het beleid (uitgangspunten) en de tarieven vast (raadsvergadering december 2024). De inkomsten uit belastingen zijn veel ruimer inzetbaar dan die van rechten en heffingen.

- Inkomsten uit heffingen moeten besteed worden ter bestrijding van lasten die met deze heffingen samenhangen, zoals riool- en afvalstoffenheffing.
- Voor rechten geldt dat de inkomsten dienen als compensatie voor lasten verbonden aan het leveren van een specifieke individuele dienst, bijvoorbeeld grafrechten, marktgelden.

Voor zowel heffingen als rechten geldt dat deze maximaal kostendekkend mogen zijn. Het is vanuit het budgetrecht aan de raad om de mate van kostendekkendheid vast te stellen (tot maximaal 100%).

We onderscheiden de gemeentelijke heffingen in drie soorten: belastingen, rechten en (bestemmings)heffingen. Deze driedeling is voor het berekenen van tarieven van belang.

Voor de gemeente Landgraaf zijn dit:

	Belastingen	Rechten	(Bestemmings)heffingen
Besteding	Algemene middelen	Specifieke lasten verband houdend met individuele diensten	Specifieke lasten, verband houdend met collectieve voorzieningen
Opbrengst	Vrij	Maximaal kostendekkend	Maximaal kostendekkend
Soort	<ul style="list-style-type: none"> • Hondenbelasting • Onroerendezaak belasting • Precariobelasting • Toeristenbelasting	<ul style="list-style-type: none"> • Gebruiksrechten, zoals marktgelden • Genotsrechten, zoals leges	<ul style="list-style-type: none"> • Afvalstoffenheffing • Rioolheffing

Conform het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) zijn in deze paragraaf opgenomen de geraamde inkomsten aan heffingen en leges, het beleid met betrekking tot de lokale heffingen, de mate van kostendekkendheid, het kwijtscheldingsbeleid en de lokale lastendruk (woonlasten).

Beleid

De basis voor de gemeentelijke regelgeving inzake de heffing en invordering van heffingen wordt gevormd door diverse wetten: de Gemeentewet, de Wet waardering onroerende zaken, de Algemene wet betreffende rijksbelastingen, de Wet milieubeheer, de Invorderingswet 1990 en de Algemene wet bestuursrecht. Daarnaast schrijft het BBV een aantal regels voor in de Notitie Lokale heffingen, de zogenaamde stellige uitspraken, waarvan wordt verwacht om deze te volgen. Binnen de kaders van deze regelgeving heeft de gemeente beleidsvrijheid over de hoogte van de heffingen. Het coalitieconvenant vult deze beleidsvrijheid deels in. In dit convenant is afgesproken dat de opbrengsten gemeentelijke belastingen en heffingen met niet meer dan de inflatie zullen stijgen.

Indexatie 2025 en meerjarig 2026–2028

Voor 2025 betekent dit een stijging met 3,5% op basis van het Gemiddeld gewogen (60/20/20) LPO-index (bron CEP 2024):

Specificatie indexering het gemiddelde gewogen LPO index :

Loonvoet sector overheid 60%

Netto materiële consumptie 20%

Overheidsinvesteringen 20%

Voor de jaren 2026–2028 zijn deze percentages:

2026: 3,2%

2027: 3,7%

2028: 3,3%

Bij de afvalstoffenheffing, waarbij het uitgangspunt 100% kostendekkendheid is, kan de tariefontwikkeling afwijken van de genoemde indexering. Bij de rioolheffing zijn de opbrengsten voor de jaren 2025–2028 gelijk gehouden aan de opbrengsten voor het jaar 2024, zoals dit is besloten door de gemeenteraad bij het vaststellen van het Watertakenplan 2023–2027 op 6 juli 2023. Bij de leges zijn we uitgegaan van een financiële beleidsneutrale overgang in het kader van de Omgevingswet, inhoudende eenzelfde niveau van kostendekkendheid in overeenstemming met voorgaande jaren. De te maken keuzes wat wel en wat niet door te belasten via het heffen van leges zijn niet in deze programmabegroting en deze paragraaf verwerkt.

Toerekening overhead aan afvalstoffen- en rioolheffing

Overheadkosten worden toegerend op basis van de verhouding directe uren toewijsbaar aan het product riool of aan het product afval, ten opzichte van het totaal aantal directe uren.

Bron is het capaciteitsmodel van de gemeente Landgraaf waarin voor het jaar 2023 een herijking van uren heeft plaats gevonden in het kader van het Zero Based Budgeting (hierna ZBB) project.

Overheadkosten bestaan onder andere uit:

- salariskosten van indirect toewijsbare uren
- beheer gebouwen
- kantoorinventaris
- informatie en communicatie technologie (ict)
- facilitaire kosten zoals schoonmaak
- gesaldeerd voor de baten op taakveld 040

Geraamde inkomsten

Bij de heffingen wordt onderscheid gemaakt tussen heffingen met gebonden bestedingen en niet-gebonden bestedingen. Gebonden wil zeggen dat de baten alleen bestemd zijn voor het doel waarvoor zij geheven worden. De baten zijn geoormerkt en mogen maximaal 100% kostendekkend zijn. Hierbij gaat het om de bestemmingsheffingen van afvalstoffen- en rioolheffing.

Niet-gebonden besteding houdt in, dat de baten tot de algemene dekkingsmiddelen van de gemeente behoren en vrij inzetbaar zijn.

Belastingmaatregelen

Onroerende zaak belasting (OZB)

De basis voor de heffing van de OZB is de feitelijke situatie (WOZ-waarde) van het object (woning of niet-woning) per 1 januari 2025, gerekend met het prijspeil van 1 januari 2024. Jaarlijks wordt de WOZ-waarde bepaald door de BsGW. Dit gebeurt op basis van de Wet waardering onroerende zaken. De heffing wordt berekend aan de hand van een percentage (het tarief) van de (WOZ) waarde van het object. De werkelijke opbrengst OZB is daarmee afhankelijk van de waarde van alle objecten. De werkelijke opbrengst OZB kan lager uitvallen dan begroot, aangezien de werkelijke WOZ-waardes lager kunnen zijn dan de waarden die we in oktober van de BsGW ontvangen, door het honoreren van WOZ-bezwaren in 2025 of verdere toekomst.

Ontwikkeling marktwaarde - indicatieve tarieven

BsGW verwerkt medio oktober onder de bepaling van de WOZ-waarde via de LV -WOZ (Landelijke Voorziening Wet Onroerende Zaken) en op basis van de areaalmutaties van alle objecten (grondslag), de omvang van de totale WOZ-waarden voor het volgende belastingjaar. Op dat moment kan een exacte bepaling van de percentuele tarieven OZB plaatsvinden, die vervolgens in de raadsvergadering van december 2024 definitief worden vastgesteld voor het komende belastingjaar. Om een indicatief tarief OZB te kunnen berekenen, zijn we bij de berekening vooralsnog uitgegaan van een waardeverhoging van 0% van de woningen en 0% van de niet-woningen. De basis voor de berekening zijn de WOZ-waarden per 1-1-2024 (peildatum 1-1-2023).

De indicatieve tarieven OZB woningen 2025 stijgen marginaal ten opzichte van 2024 indien het indexatie van het gemiddeld gewogen product (3,5%) van de belastingopbrengsten hoger is dan de gelijkblijvende WOZ-waarden (0%). De indicatieve tarieven OZB niet-woningen 2025 stijgen ook marginaal onder invloed van gelijkblijvende WOZ-waarde in combinatie met de inflatiecorrectie. De WOZ-waarden worden niet door de gemeente bepaald, maar worden via de Landelijke Voorziening (LV WOZ) vastgesteld.

Omschrijving lokale heffing (x1.000)	2024	2025	2026	2027	2028
<u>Gebonden heffingen</u>					
Afvalstoffenheffing	€ 5.496	€ 5.703	€ 5.873	€ 6.056	€ 6.237
Rioolheffing	€ 5.093	€ 5.055	€ 5.055	€ 5.055	€ 5.055
<u>Niet gebonden heffingen</u>					
Hondenbelasting	€ 397	€ 411	€ 424	€ 440	€ 455
Onroerende zaakbelasting	€ 8.494	€ 8.787	€ 9.066	€ 9.405	€ 9.712
Precariobelasting	€ 18	€ 19	€ 20	€ 20	€ 21
Toeristenbelasting	€ 157	€ 157	€ 168	€ 168	€ 180
Totaal lokale heffingen	€ 19.655	€ 20.132	€ 20.606	€ 21.144	€ 21.660

Tariefontwikkeling (indicatief)

Zoals in het coalitieconvenant is vastgelegd, zal de belastingopbrengst OZB (gelijk aan: tarief percentage x totale waarde WOZ objecten) met niet meer dan de inflatie stijgen.

De prognose voor de WOZ-waarden Voor 2025 betekent dit een stijging met 3,5% ten opzichte van 2024. In de meerjarenraming 2026–2028 stijgt de totale opbrengst OZB jaarlijks met de eerder vermelde indexatie percentages. Dat wil niet zeggen dat de OZB tarieven met het inflatie percentage zullen stijgen. Bij de bepaling van het tarief houden wij rekening met de waardeontwikkeling van de objecten. Is de waardestijging hoger dan het inflatie percentage, dan leidt dat tot een lager tarief OZB; omgekeerd leidt een waardestijging die lager is dan het inflatie percentage tot een tariefstijging OZB. Per saldo stijgt de te betalen (gemiddelde) OZB belasting met niet meer dan het inflatie percentage.

In onderstaand overzicht is een indicatie gegeven van de ontwikkeling van de tarieven. Wij merken daarbij op dat deze tarieven zijn bepaald op basis van de door BsGW verstrekte WOZ-waardegegevens per 1-1-2024 (peildatum 1-1-2023) en op indexatie van het gemiddeld gewogen product (3,5%), uitgangspunt voor de WOZ-waarde: 0% waardestijging woningen en 0% bij niet-woningen. Andere ontwikkelingen dan prijs zijn hierbij niet meegenomen. Dit leidt tot de volgende indicatieve tarieven:

Tariefontwikkeling in % van waarde	2024	2025
	Verordening	<i>Indicatief</i>
- eigenaren woningen	0,1390%	0,1456%
- eigenaren niet-woningen *	0,3469%	0,4001%
- gebruikers niet-woningen * *	0,2811%	0,3403%

* in 2025 is rekening gehouden met een verhoging van de opbrengst met € 100.000 ter dekking van een revolverend fonds, zonder deze verhoging is het indicatieve tarief 0,3730%

** in 2025 is rekening gehouden met een verhoging van de opbrengst met € 100.000 ter dekking van een revolverend fonds, zonder deze verhoging is het indicatieve tarief 0,3075%

De tarieven opgenomen in de begroting betreffen concept tarieven en kunnen pas definitief worden berekend na 15 oktober 2024, wanneer we de prognose WOZ-waarden (grondslag voor de heffing) van de BsGW hebben ontvangen. Afhankelijk van deze WOZ-waarden en daarin meegenomen ontwikkelingen

kunnen de definitieve tarieven afwijken van de hieronder vermelde indicatieve tarieven. De definitieve tarieven worden verwerkt in de Verordening Onroerendezaakbelasting Landgraaf 2025, die in de raadsvergadering van 19 december 2024 zal worden vastgesteld.

Hondenbelasting

Er zijn ongeveer 3.760 huishoudens in het bezit van één hond; circa 450 huishoudens hebben 2 of meer honden. De tarieven hondenbelasting 2025 stijgen ten opzichte van 2024 met 3,5% op basis van de LPO index. Deze inflatiecorrectie is gebaseerd op de CEP index 2024.

De tarieven worden verwerkt in de verordening Hondenbelasting Landgraaf, die in de raadsvergadering van 19 december 2024 zal worden vastgesteld.

Tarieven hondenbelasting	2024	2025
- 1e hond	€ 81,70	€ 84,50
- 2e hond	€ 170,90	€ 176,80
- 3e hond	€ 305,10	€ 315,70
- 4e e.v. hond	€ 592,10	€ 612,80
Kennel	€ 1.145,50	€ 1.185,50

Precariobelasting

De tarieven 2025 stijgen ten opzichte van 2024 met 3,5% op basis van de LPO index. Deze inflatiecorrectie is gebaseerd op de CEP index 2024. De tarieven worden verwerkt in de Verordening Precariobelasting Landgraaf 2025, die in de raadsvergadering van 19 december 2024 zal worden vastgesteld.

	2024	2025
Geraamde opbrengst	€ 18.378	€ 19.021

Toeristenbelasting

Met de ondernemers in de recreatieve sector is de afspraak gemaakt het tarief om de 2 jaar te verhogen. Sinds 2020 is er sprake van één uniform tarief. De laatste verhoging dateert uit 2022. Dit betekent dat het tarief voor 2024 is aangepast met € 0,05 naar € 1,50. Ondernemers in de recreatie branche zijn in de zomer 2023 geïnformeerd over dit nieuwe tarief voor 2024. In 2025 zal het tarief niet wijzigen. De tarieven worden verwerkt in de Verordening Toeristenbelasting Landgraaf 2025, die in de raadsvergadering van 19 december 2024 zal worden vastgesteld.

Tarief toeristenbelasting per overnachting	2024	2025
per persoon, per overnachting	€ 1,50	€ 1,50

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is een zogenaamde gebonden heffing. Dit betekent dat de heffing de desbetreffende lasten maximaal voor 100% mag dekken. Voor de raming van de lasten die worden meegenomen in de berekening van de afvalstoffenheffing zijn de kosten van Rd4 bepalend; bijna 89% is het aandeel Rd4 in de totale kosten afval (ten opzichte van 86% voor begrotingsjaar 2024). Het totaal van de kosten vormt op basis van 100% kostendekkendheid de grondslag voor de tarieven afvalstoffenheffing en ziet er voor 2025 als volgt uit:

Omschrijving lasten afvalstoffen	2024	2025	Vershil
Kosten Rd4 (inclusief BTW vooraf trek)	€ 4.716.026	€ 5.036.343	€ 320.317
Directe uren eigen personeel	€ 78.256	€ 21.523	€ -56.733
Toegerekende overhead	€ 121.312	€ 15.241	€ -106.071
Toegerekende kosten BsGW	€ 223.837	€ 228.779	€ 4.917
Toerekening van kwijtschelding afvalstoffenheffing	€ 288.897	€ 326.190	€ 37.293
Kapitaallasten (inclusief inzet doelreserves)	€ -	€ -	€ -
Overige lasten (papierbakken)	€ 48.559	€ 5.059	€ -43.500
Totaal lasten afvalstoffenheffing	€ 5.476.887	€ 5.633.135	€ 156.223
Storting voorziening reiniging	€ 70.000	€ 70.000	€ -
Baten	€ 5.546.887	€ 5.703.135	€ 156.223
Saldo	€ -	€ -	€ -
Dekkingspercentage	100%	100%	

Onderstaand worden de belangrijkste verschillen in lasten tussen 2025 en 2024 toegelicht:

Kosten Rd4: ten opzichte van de raming vorig jaar stijgen de kosten van Rd4 voor 2024 met afgerond € 320 duizend (incl. btw). Deze stijging binnen de Rd4 begroting betreft grotendeels de toegenomen salariskosten (stijging van € 3,19 miljoen van 2025 vergeleken met 2024) en stijgingen van de productie- en financieringskosten (respectievelijk: € 545 duizend en € 814 duizend).

Tarieven afvalstoffenheffing 2025

De afvalstoffenheffing is een gebonden heffing en mag maximaal 100% kostendekkend zijn.

Voor 2025 stijgen de vaste tarieven met:

- € 7,60 voor het vastrecht eenpersoons huishouden (van € 230,30 naar € 237,90)

- € 8,70 voor het vastrecht meerpersoonshuishouden (van € 261,20 naar € 269,90)

De redenen voor deze stijging zijn: Om de stijgende kosten van Rd4 op te vangen, is voor 2025 besloten om het vast tarief te verhogen. De stijging van 3,33% is in lijn met de LPO-indexatie (loon- en prijsontwikkeling) van 3,5% over 2025.

Tarieven afvalstoffenheffing	2024	2025
Vastrecht eenpersoons huishouden	€ 230,30	€ 237,90
Vastrecht meerpersoons huishouden	€ 261,20	€ 269,90
GFT container 140 liter	€ -	€ -
GFT container 240 liter	€ -	€ -
Restafval container 140 liter	€ 7,00	€ 7,00
Restafval container 240 liter	€ 10,00	€ 10,00
Huisvuilzak	€ 2,00	€ 2,00

Rioolheffing

De raad heeft besloten om de opbrengsten rioolheffing voor de planperiode 2024–2027 gelijk te houden aan het niveau van de opbrengsten jaar 2023. De reden hiervoor is mede gelegen in het feit om de voorziening riolen niet verder te laten oplopen. Dat betekent dat de tarieven rioolheffing in 2025 met afgerond 0,75% zullen dalen, vergeleken met de tarieven in 2024 om de opbrengsten gelijk te kunnen houden (aan opbrengsten 2023). De berekening van de tarieven baseren wij op het huidige aantal aansluitingen. De grondslag voor de tarieven rioolheffing op basis van het kostendekkingsplan ziet er als volgt uit:

Omschrijving lasten riolen	2024	2025	Vershil
Onderhoud	€ 533.743	€ 536.349	€ 2.606
Overige lasten	€ 85.777	€ 86.196	€ 419
Beleid waterhuishouding	€ 344.850	€ 320.650	€ -24.200
Kapitaallasten	€ 1.193.617	€ 1.295.640	€ 102.023
Toegerekende kosten BsGW	€ 198.680	€ 217.390	€ 18.710
Kosten samenw. Gemeenten en waterschap	€ 167.322	€ 167.642	€ 320
Directe uren eigen personeel	€ 466.927	€ 577.098	€ 110.171
Toegerekende overhead	€ 703.949	€ 642.411	€ -61.538
Toerekening duurzame onkruidbestrijding	€ 127.300	€ 127.300	€ -
Toerekening straatreiniging en kolkenreiniging	€ 269.000	€ 279.878	€ 10.878
Toerekening kwijschelding	€ 206.103	€ 213.810	€ 7.707
Budget storingsdienst gemalen	€ -	€ 17.463	€ 17.463
Totaal lasten riolen	€ 4.297.268	€ 4.481.827	€ 184.559
Storting voorziening riolen	€ 757.530	€ 572.971	€ -184.559
Baten	€ 5.054.798	€ 5.054.798	€ 0
Saldo	€ -	€ -	€ -
Dekkingspercentage	100%	100%	

Onderstaand worden de belangrijkste verschillen in lasten tussen 2025 en 2024 toegelicht:

1. Kapitaallasten: een stijging van € 102 duizend ten opzichte van 2024, deze stijging wordt veroorzaakt door de nog niet beschikbaar gestelde investeringen van voorgaande jaren.
2. Directe uren eigen personeel: een stijging van circa € 110 duizend ten opzichte van 2024, deze stijging wordt veroorzaakt door een actualisering van de toerekening salariskosten.
3. Storting voorziening riolen: de opbrengsten voor 2025 zijn gelijk gehouden aan het niveau 2024, zijn dus niet geïndexeerd. De lasten daarentegen zijn wel gestegen. Bij 100% kostendekkendheid betekent dit een lagere storting in de voorziening riolen. Dit is conform het vastgestelde beleid op basis van het Watertakenplan en bijbehorende kostendekkingsplan.

Tarieven riolheffing 2025

Tarieven riolheffing	2024	2025
Eigenarendeel:	€ 109,70	€ 108,80
Gebruikersdeel o.b.v. verbruik drinkwater		
0 – 200m ³	€ 157,30	€ 156,30
201 – 400m ³	€ 223,80	€ 222,10
meer dan 401m ³ per 100m ³ extra		
401 tm 800m ³	€ 521,00	€ 517,00
801 tm 2.000m ³	€ 973,40	€ 966,00
2.001 tm 5.000m ³	€ 2.104,40	€ 2.088,50
5.001 tm 10.000m ³	€ 3.989,40	€ 3.959,30
10.001 tm 20.000 m ³	€ 7.759,40	€ 7.701,00
20.001 tm 30.000m ³	€ 11.529,40	€ 11.142,60
> 30.000 m ³ toeslag per 10.000m ³	€ 3.770,00	€ 3.741,60

Kwijtschelding

Op grond van de Verordening op de kwijtschelding gemeentelijke belastingen kunnen burgers, wanneer zij aan de eisen voor kwijtschelding voldoen, voor kwijtschelding in aanmerking komen.

Indien burgers voldoen aan de eisen voor kwijtschelding, ontvangen zij kwijtschelding voor:

- Riolheffing (gebruikersdeel),
- Afvalstoffenheffing (vastrecht + variabele kosten met een maximum van € 70,-)

Voor de overige gemeentelijke belastingen en heffingen wordt geen kwijtschelding verleend.

Daarnaast komen burgers op grond van Verordening afvalstoffenheffing in aanmerking voor vermindering van de afvalstoffenheffing, indien zij als gevolg van chronische ziekte of handicap dan wel chronische ziekte of handicap van personen die behoren tot zijn of haar huishouden, extra afval moeten aanbieden aan de gemeentelijke inzameldienst: de zogenaamde medische korting op het variabele tarief afvalstoffenheffing.

In de begroting 2025 is een totaalbedrag van € 540.000 opgenomen voor kwijtschelding van afvalstoffen- en riolheffing. Uit analyse van de gerealiseerde kwijtscheldingen over de jaren 2020 t/m 2023 blijkt dat

van de kwijschelding 62% toe te rekenen is aan afvalstoffenheffing en 38% aan rioolheffing. Op basis van deze verdeling is in de begroting 2025 rekening gehouden: er wordt € 326.190 kwijschelding toegerekend aan de afvalstoffenheffing en € 213.810 aan de rioolheffing.

Beleid kwijschelding vanaf 1-1-2023

Gemeenten hebben meer mogelijkheden gekregen voor het kwijschelden van lokale belastingen. Ten eerste mag bij AOW'ers het ouderdomspensioen als norm worden gehanteerd in plaats van het sociaal minimum. Ten tweede mag de gemeente een hogere vermogensnorm hanteren.

Vanaf 1-1-2023 heeft de gemeente Landgraaf via de door de raad vastgestelde Kwijscheldingsverordening 2023 gekozen voor verruiming van de vermogensnorm met maximaal € 2.000. Daarnaast wordt voor AOW'ers het netto-ouderdomspensioen als grondslag gehanteerd in plaats van het sociaal minimum. Die grondslag is hoger, omdat zij minder rijksbelastingen hoeven te betalen. Daardoor komen ouderen eerder in aanmerking voor kwijschelding. Om voor kwijschelding in aanmerking te komen, vindt er een toets plaats op vermogen en inkomen door de BsGW.

Leges en rechten

Leges en rechten worden geheven voor verstrekte diensten door de gemeente. De dienst kan bestaan uit documenten (bijvoorbeeld: paspoort, rijbewijs), vergunningen (bijvoorbeeld: omgevingsvergunning, evenementenvergunning), grafrecht en dergelijke.

Omschrijving leges en rechten (x1.000)	2024	2025	2026	2027	2028
Omgevingsvergunning	€ 294	€ 298	€ 298	€ 298	€ 298
Marktgelden	€ 22	€ 22	€ 22	€ 22	€ 22
Reisdocumenten	€ 122	€ 124	€ 124	€ 124	€ 124
Rijbewijzen	€ 160	€ 163	€ 163	€ 163	€ 163
Burgerzaken (GBA, huwelijken en dergelijke)	€ 70	€ 71	€ 71	€ 71	€ 71
Grafrechten en-heffingen	€ 20	€ 20	€ 20	€ 20	€ 20
Overige leges	€ 180	€ 181	€ 181	€ 181	€ 181
Totaal leges en rechten	€ 868	€ 879	€ 879	€ 879	€ 879

Legestarieven mogen evenals de gebonden heffingen maximaal kostendekkend zijn. Dit betekent dat tarieven niet meer mogen stijgen dan de stijging van de daaraan gekoppelde lasten. De afzonderlijke tarieven worden opgenomen in de Legesverordening 2025 die in de raad van 19 december 2024 zal worden vastgesteld.

Kostendekkendheid leges

Bij de kostendekkendheid van leges zijn titel 1 en 3 berekend en afgerond. De kostendekkendheid van leges titel 2 wordt in december 2024 aangeleverd en aan de raad kenbaar gemaakt via het raadsvoorstel horende bij de legesverordening 2025. Deze legesverordening is met de nieuwe tarieventabel 2025 inclusief de tarieven en kostendekkendheid van titel 2.

Hoofdstuk 1 Algemene dienstverlening

Algemene dienstverlening			Kosten	Opbrengsten	Kostendekking
Paragraaf	1	Burgerlijke stand	€72.888	€46.019	63,14%
Paragraaf	2	Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart	€184.909	€123.595	66,84%
Paragraaf	3	Rijbewijzen	€157.247	€163.040	103,68%
Paragraaf	4	Verstrekingen in het kader van de Basisregistratie persoonsgegevens	€14.541	€11.571	79,57%
Paragraaf	5	Bestuursstukken	€0	€0	0,00%
Paragraaf	6	Vastgoedinformatie	€0	€0	0,00%
Paragraaf	7	Overige publiekszaken	€25.952	€6.392	24,63%
Paragraaf	8	Gemeentearchief	€2.344	€1.473	62,84%
Paragraaf	9	Bijzondere wetten	€174.092	€156.356	89,81%
Paragraaf	10	Diversen	€635	€574	90,39%
Kostendekking H1			€632.608	€509.020	80,46%

Hoofdstuk 3 Dienstverlening vallend onder Europese Dienstenrichtlijn

Europese dienstenrichtlijn			Kosten	Opbrengsten	Kostendekking
Paragraaf	1	Horeca	€17.230	€9.474	54,99%
Paragraaf	2	Seksbedrijven	€0	€0	0,00%
Paragraaf	3	Winkeltijdenwet	€0	€0	0,00%
Paragraaf	4	Organiseren evenementen of markten	€20.371	€4.808	23,60%
Paragraaf	5	Standplaatsen	€2.561	€363	14,17%
Paragraaf	6	Huisvestingswet 2014	€0	€0	0,00%
Paragraaf	7	In dit hoofdstuk niet benoemd besluit	€0	€0	0,00%
Kostendekking H3			€40.162	€14.645	36,46%

Recap. H1,2en3			Kosten	Opbrengsten	Kostendekking
Kostendekking H1			€632.608	€509.020	80,46%
Kostendekking H2			€ 0	€ 0	0,00%
Kostendekking H3			€40.162	€14.645	36,46%
Kostendekking totale tarieventabel			€672.770	€523.665	77,84%

Ontwikkeling woonlasten binnen Parkstad gemeenten

Woonlasten zijn betalingen die huishoudens doen in verband met wonen. Woonlasten bestaan uit belastingen en heffingen enerzijds en marktprijzen voor bijvoorbeeld gas en elektriciteit anderzijds. In deze paragraaf beperken we de woonlasten tot de lasten die voortvloeien uit de relevante gemeentelijke heffingen:

- onroerende zaakbelasting,
- rioolheffing meerpersoonshuishouden,
- afvalstoffenheffing meerpersoonshuishouden.

Overige belastingen zijn niet op elk huishouden van toepassing en worden daarom niet meegenomen in vergelijking van de gemeentelijke woonlasten.

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie Lagere Overheden (COELO) doet jaarlijks onderzoek naar de ontwikkeling van de gemeentelijke woonlasten en publiceert de cijfers in de "lokale lasten atlas". Deze levert daarmee een landelijk vergelijkbaar gegeven voor wat betreft de gemeentelijke woonlasten. Die vergelijkbaarheid is niet helemaal zuiver, omdat vanwege de verscheidenheid in ophaalsystemen COELO voor wat betreft de afvalstoffenheffing een "gemiddeld" systeem hanteert. Hierdoor kunnen afwijkingen ontstaan ten opzichte van de eigen situatie. In onderstaand overzicht is het verloop voor de jaren 2021 tot en met 2024 weergegeven voor alle Parkstadgemeenten. Weergegeven zijn de woonlasten voor eigenaren en huurders, onderverdeeld in meerpersoonshuishouden en eenpersoonshuishouden.

Bron: Coelo - lokale lasten atlas 2022-2024

Parkstad Limburg gemeenten 2021-2024					Parkstad Limburg gemeenten 2021-2024				
Woonlasten eigenaar eenpersoonshuishouden					Woonlasten eigenaar meerpersoonshuishouden				
Gemeente	2021	2022	2023	2024	Gemeente	2021	2022	2023	2024
Beekdaelen	€ 873	€ 959	€ 967	€ 1.052	Beekdaelen	€ 907	€ 996	€ 994	€ 1.081
Brunssum	€ 775	€ 846	€ 863	€ 957	Brunssum	€ 825	€ 899	€ 913	€ 1.011
Heerlen	€ 691	€ 833	€ 824	€ 853	Heerlen	€ 815	€ 969	€ 964	€ 993
Kerkrade	€ 797	€ 903	€ 889	€ 918	Kerkrade	€ 869	€ 986	€ 969	€ 993
Landgraaf	€ 784	€ 875	€ 903	€ 946	Landgraaf	€ 847	€ 943	€ 975	€ 1.022
Simpelveld	€ 842	€ 946	€ 1.005	€ 1.086	Simpelveld	€ 880	€ 986	€ 1.045	€ 1.127
Voerendaal	€ 943	€ 1.051	€ 1.090	€ 1.157	Voerendaal	€ 996	€ 1.107	€ 1.141	€ 1.207
Woonlasten huurder eenpersoonshuishouden					Woonlasten huurder meerpersoonshuishouden				
Gemeente	2021	2022	2023	2024	Gemeente	2021	2022	2023	2024
Beekdaelen	€ 532	€ 549	€ 559	€ 628	Beekdaelen	€ 566	€ 586	€ 587	€ 657
Brunssum	€ 240	€ 243	€ 254	€ 308	Brunssum	€ 289	€ 296	€ 304	€ 361
Heerlen	€ 308	€ 331	€ 332	€ 346	Heerlen	€ 432	€ 466	€ 471	€ 485
Kerkrade	€ 461	€ 471	€ 470	€ 491	Kerkrade	€ 533	€ 554	€ 550	€ 566
Landgraaf	€ 364	€ 386	€ 407	€ 433	Landgraaf	€ 427	€ 455	€ 478	€ 508
Simpelveld	€ 459	€ 479	€ 528	€ 597	Simpelveld	€ 497	€ 518	€ 568	€ 638
Voerendaal	€ 525	€ 539	€ 598	€ 652	Voerendaal	€ 577	€ 596	€ 650	€ 703

Naast de tabel voor de woonlasten, geven wij ook in onderstaande tabel de ontwikkeling weer van de gemiddelde WOZ-waarde van de woningen in de Parkstadgemeenten tussen 2021–2024.

Bron: belastingoverzicht Provincie Limburg 2021–2024

Gemeente	Gemid. WOZ woning 2021	Gemid. WOZ woning 2022	Gemid. WOZ woning 2023	Gemid. WOZ woning 2024
Beekdaelen	€ 245.000	€ 262.981	€ 304.287	€ 303.407
Brunssum	€ 171.077	€ 186.606	€ 221.345	€ 220.926
Heerlen	€ 158.367	€ 170.375	€ 203.445	€ 201.381
Kerkrade	€ 162.770	€ 169.323	€ 200.059	€ 199.873
Landgraaf	€ 196.355	€ 211.647	€ 249.304	€ 247.970
Simpelveld	€ 199.339	€ 208.377	€ 247.674	€ 247.952
Voerendaal	€ 264.480	€ 281.793	€ 331.475	€ 325.858

2.2.2 Bedrijfsvoering

Algemeen

De activiteiten/prestaties op het terrein van de PIJCOFAH (Personeel, Informatievoorziening (en ICT), Juridisch, Communicatie, Organisatie, Financiën en Huisvesting) vallen onder het taakveld Overhead, dat op haar beurt in Landgraaf onderdeel uitmaakt van het programma Bestuur en ondersteuning. Dat maakt dat de doelen, prestaties, activiteiten, middelen en risico's op dit terrein (naast alle overige overhead) eigenlijk zouden vallen onder dat taakveld en daarmee onder het programma Bestuur en ondersteuning. We kiezen er echter voor om die informatie te bundelen in de verplicht op te nemen paragraaf Bedrijfsvoering. Dit om herhaling te voorkomen.

Het verplichte onderdeel Rechtmatigheid wordt vooralsnog niet in deze paragraaf opgenomen, maar in een aparte paragraaf Rechtmatigheid. Hiermee wordt dit onderdeel expliciet onder de aandacht gebracht en komen de stellige uitspraken en aanbevelingen van de commissie BBV nadrukkelijk aan de orde.

Omdat de financiële middelen al volledig zijn opgenomen in het programma Bestuur en ondersteuning, worden deze in de paragraaf Bedrijfsvoering per onderwerp slechts voor een paar majeure onderdelen specifiek gepresenteerd. In de gepresenteerde financiële tabellen zijn de bedragen voor 2023 gebaseerd op de werkelijke realisatie en de bedragen voor 2024 en later op de (bijgestelde) ramingen.

De verplichte beleidsindicatoren hebben we verplaatst van programma 0 naar deze paragraaf, zodat relevante gegevens bij elkaar gepresenteerd worden.

Onlangs is de Notitie overhead 2016 geactualiseerd. De nieuwe Notitie overhead 2023 gaat in op de inhoud en reikwijdte van het begrip 'overhead' zoals voorgeschreven in artikel 1 van het Besluit begroting en verantwoording ('BBV'). Eén van de wijzigingen is dat vanaf 2025 in de begroting een overzicht Overhead opgenomen moet worden. Aan het format van dit overzicht zijn geen voorwaarden verbonden. We hebben er voor de vergelijkbaarheid voor gekozen om dit overzicht in de begroting dezelfde indeling te geven als het bestaande overzicht Overhead in de jaarrekening. Het overzicht Overhead in de begroting hebben we opgenomen verderop in dit algemene deel van de paragraaf bedrijfsvoering.

De risico's, indien van toepassing, zijn opgenomen onder Programma 0. Bestuur en ondersteuning.

Beleidsindicatoren (BBV) – info: eigen gegevens	Bron	2020	2021	2022	2023
Formatie in Fte per 1.000 inwoners (per 31-12)	Gemeente	8,2	8,42	8,93	9,25
Bezetting in Fte per 1.000 inwoners (per 31-12)	Gemeente	8,45	8,37	8,84	8,98
Apparaatskosten per inwoner (per 31-12)	Gemeente	703	707	743	853
Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom + inhuur)	Gemeente	10,59%	11,54%	8,56%	11,33%
Overhead (in % van de totale lasten)	Gemeente	9,82%	10,95%	12,80%	12,17%

De indicator "Apparaatskosten per inwoner" laat in 2023 een grote stijging zien. Het overgrote deel hiervan (€ 92) komt door de toename van de personeel gerelateerde kosten.

Tabel overhead 2025

Bedragen in €

Overhead	BATEN					
	Realisatie 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Personeel en organisatie	407.156	233.741	74.160	74.160	74.160	74.160
Financiën	1.897	5.000	76.555	76.555	76.555	76.555
Juridische zaken	3.348	0	0	0	0	0
Informatievoorziening en automatisering	596.997	612.684	45.006	45.006	45.006	45.006
Facilitaire zaken en huisvesting	649.242	375.009	375.033	375.033	375.033	375.033
Communicatie	150	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
Tractie	13.669	0	0	0	0	0
Totaal	1.672.460	1.227.934	572.254	572.254	572.254	572.254

Overhead	LASTEN					
	Realisatie 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Personeel en organisatie	8.896.322	7.854.264	6.250.430	6.249.863	6.298.215	6.414.104
Financiën	1.071.873	1.366.697	1.382.806	1.413.529	1.445.043	1.476.132
Juridische zaken	606.877	649.857	685.660	701.436	717.623	733.593
Informatievoorziening en automatisering	3.357.937	3.598.403	3.253.967	3.262.854	3.356.651	3.462.597
Facilitaire zaken en huisvesting	3.452.441	3.163.184	3.329.188	3.292.900	3.341.962	3.300.107
Communicatie	557.847	498.412	787.394	803.982	820.998	837.789
Tractie	706.806	692.443	794.105	822.831	837.107	893.444
Totaal	18.650.103	17.823.260	16.483.550	16.547.395	16.817.599	17.117.766

Overhead	SALDO (BATEN -/- LASTEN)					
	Realisatie 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Personeel en organisatie	-8.489.166	-7.620.523	-6.176.270	-6.175.703	-6.224.055	-6.339.944
Financiën	-1.069.976	-1.361.697	-1.306.251	-1.336.974	-1.368.488	-1.399.577
Juridische zaken	-603.529	-649.857	-685.660	-701.436	-717.623	-733.593
Informatievoorziening en automatisering	-2.760.940	-2.985.719	-3.208.961	-3.217.848	-3.311.645	-3.417.591
Facilitaire zaken en huisvesting	-2.803.199	-2.788.175	-2.954.155	-2.917.867	-2.966.929	-2.925.074
Communicatie	-557.697	-496.912	-785.894	-802.482	-819.498	-836.289
Tractie	-693.137	-692.443	-794.105	-822.831	-837.107	-893.444
Totaal	-16.977.644	-16.595.326	-15.911.296	-15.975.141	-16.245.345	-16.545.512

In dit overzicht Overhead zijn de lasten en baten van de overhead in de organisatie opgenomen conform de vereisten van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Volgens het BBV is overhead 'het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces'. Hiertoe behoren ook de systemen en aanverwante lasten die deze functies ondersteunen.

Overhead bestaat uit:

- Leidinggevenden van het primair proces (hiërarchisch deel)
- Managementondersteuning van het niet-primair proces
- P&O/HRM
- Financiën, toezicht en controle gericht op de eigen organisatie
- Juridische zaken
- Informatievoorziening en automatisering (ICT)
- Huisvesting en Services

- Inkoop (incl. aanbesteding en contractmanagement)
- Interne en externe communicatie m.u.v. klantcommunicatie
- Document informatievoorziening (DIV)

De bedoeling is de raad op eenvoudige wijze meer inzicht te geven in de totale kosten van de overhead voor de gehele organisatie.

De lasten in dit overzicht betreffen alle gebruikelijke lasten, zoals de salarislasten, de kapitaallasten, etc. Stortingen in en onttrekkingen aan reserves vallen echter onder het taakveld 010 en komen derhalve niet voor op dit overzicht van overhead.

In de programma's en taakvelden worden alleen de kosten opgenomen die betrekking hebben op het primaire proces.

Hiertoe behoren onder andere de uren en bijkomende personele kosten die direct toewijsbaar zijn aan producten.

Het centraal begroten van de kosten van overhead betekent dat het niet langer mogelijk is om de tarieven te bepalen vanuit de programma's en taakvelden.

In de financiële beheersverordening is daarom vastgelegd dat voor de kostentoe rekening t.b.v. de tarieven naast de directe kosten ook de kosten die niet

direct toewijsbaar zijn, maar die wel van belang zijn voor het te leveren product eveneens toegerekend mogen worden.

Het betreft daarbij o.a. de huisvestings- en automatiseringskosten, e.d.

De overhead wordt toegerekend op basis van de verhouding directe uren per product ten opzichte van het totaal aantal directe uren.

Organisatie & Personeel

Samenvatting voortschrijdend beleid Organisatie & Personeel

Personele ontwikkelingen

De arbeidsmarkt is en blijft krap de komende jaren. Daarnaast bereikt een groot aantal medewerkers de komende jaren de pensioengerechtigde leeftijd. Door digitalisering en veranderende wet- en regelgeving veranderen ook de werkzaamheden en benodigde competenties voor medewerkers en investeren we in de ontwikkeling van onze medewerkers. Om aantrekkelijk te blijven voor huidig en nieuw personeel, is het belangrijk om te blijven investeren in secundaire arbeidsvoorwaarden, vitaliteit, flexibiliteit en persoonlijke ontwikkeling. Er worden regelmatig ontwikkelgesprekken met medewerkers gevoerd om hun kennis en vaardigheden op peil te houden en we bieden diverse trainingen, workshops en opleidingen aan via de digitale opleidingsacademie. Daarmee stimuleren we medewerkers om door te groeien binnen de organisatie.

De gemeente trekt tijdig nieuw personeel aan door strategische personeelsplanning en zorgt voor een goede balans in leeftijdsopbouw. Er is in 2024 een nieuw werkgeversmerk gelanceerd voor Landgraaf en het inwerkprogramma wordt vernieuwd. Een werkgeversmerk is het imago en de reputatie van de gemeente als werkgever. Daarbij zetten we in op "Landgraaf Overstijgt Grenzen" waarmee we aangeven dat *wie in Landgraaf werkt, merkt al snel dat er hier meer aan elkaar grenst dan Nederland aan Duitsland. Vaak*

spannende contrasten. Dingen die je meestal niet samen vindt bij één werkgever. Klein en groot bijvoorbeeld. Je werkt hier namelijk in een compacte en persoonlijke organisatie, maar dan wel aan grootstedelijke uitdagingen. Autonomie grenst aan teamprestatie. En het verbeteren van de samenleving aan het verbeteren van jezelf. Wat jij zoekt, vindt elkaar in Landgraaf. Vandaag dit, morgen dat. Of zelfs tegelijkertijd. Hier doe je het allemaal. Samen met Parkstadgemeenten en Stadsregio bouwen we ook het merk "Parkstad Werkt" uit door deelname aan open dagen bij opleidingen en de organisatie van arbeidsmarktevenementen. Daarnaast blijft de gemeente potentiële medewerkers enthousiast maken door stages en traineeships.

Bevorderen vitaliteit en terugdringen ziekteverzuim

Een belangrijk thema is de vitaliteit van ons personeel en (het terugdringen van) het ziekteverzuim. Het ziekteverzuimpercentage lag de afgelopen jaren boven onze streefcijfers en het landelijk gemiddelde voor de sector overheid. Met name het langdurige ziekteverzuim vormt een groot aandeel van het totale verzuim. In 2023 bestond bijna 70% van het totale verzuim uit langdurig verzuim (6 weken tot en met 3 jaar). Dit verzuim is merendeels niet-werk gerelateerd of een combinatie van werk gerelateerde en niet-werk gerelateerde oorzaken. Leidinggevenden zetten in overleg met de bedrijfsarts en de gezondheidscoach maatregelen in. Daarnaast zetten we in op sport- en gezondheidsactiviteiten en bewustwording om aan de slag te gaan met een gezonde leefstijl om uitval te voorkomen en te beperken. Over de eerste helft van 2024 zien we een daling van het verzuim, mede door de inzet van bovenstaande interventies.

Aanbesteding personeels- en salarissysteem

In 2024 is gestart met een aanbestedingsprocedure voor een nieuw personeels- en salarissysteem. In deze aanbesteding zijn onder andere de wensen op het gebied van uitbreiding/verbetering van gebruiksmogelijkheden, digitalisering en automatisering van personele processen meegenomen. Deze aanbesteding zal in 2025 geïmplementeerd worden, hetgeen de nodige P&O-capaciteit zal vergen, maar ook de kans biedt om werkzaamheden optimaler te organiseren voor de komende jaren.

Voorkomen van formatieve onderbezetting

Vanwege het personele verloop en de huidige krappe arbeidsmarkt hebben we de te maken met een formatieve onderbezetting binnen de organisatie. Dit blijkt ook uit de benutting van de personeelsbudgetten. Door deze onderbezetting kunnen in de begroting toegezegde prestaties niet altijd worden gerealiseerd. Er wordt daarom in 2025 net als in 2024 gebruik gemaakt van de mogelijkheid om medewerkers boven formatie aan te stellen. Dit kan bijvoorbeeld door ruim voor de uitstroom van een pensioengerechtigde medewerker al te starten met de werving en indienstname. Hierdoor is er de mogelijkheid voor kennisoverdracht en bijscholing van de nieuwe medewerker. Daarnaast is dit ook een optie zijn als er twee goede kandidaten zijn die passen binnen onze organisatie terwijl er formatief op dat moment slechts één plek beschikbaar is. Op deze manier kunnen we goede kandidaten voor onze organisatie werven en de prestaties uit de begroting realiseren. Om grip te houden op dit beperkte financiële risico zijn er door het college kaders en beheersmaatregelen vastgesteld voor de organisatie, die periodiek worden gemonitord in de bedrijfsvoeringsrapportages.

Met betrekking tot personeel zijn de volgende autonome ontwikkelingen verwerkt:

- Ten behoeve van functiescheiding functie Gegevensbescherming (FG) & Privacy Officer (PO) € 10,5 duizend voor inhuur FG
- Ten behoeve van de CAO-verhoging WSW structureel € 56 duizend
- Ten behoeve van materiële verzorging van overgebrachte archieven incidenteel € 48 duizend voor inhuur
- Structurele salarislasten leerlingenvervoer voor 1,4 fte, incl. overhead ad € 134 duizend

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2020	2021	2022	2023
Gemiddelde leeftijd medewerkers	Personeelsadministratie	49,4	49,7	48,8	48,7
Verdeling over leeftijds-cohorten					
< 35 jaar		14%	12%	15%	16%
35-45 jaar	Bedrijfsvoeringsrapp.	17%	21%	18%	18%
45-55 jaar		29%	27%	29%	27%
> 55 jaar		40%	40%	37%	39%
Ziekteverzuim	Bedrijfsvoeringsrapp.	5,4%	7,9%	7,5%	8,4%

Doelen

Doelen
O&P 1. Een toekomstbestendig personeelsbestand
O&P 2. Een gezonde en vitale organisatie
O&P 3. Kwalitatieve advisering, ondersteuning en beleidvorming op gebied van P&O
O&P 4. Talentgericht sturen

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteiten in 2025
O&P 1.1 Sturen op goede mix in het personeelsbestand (competenties, leeftijd, etc.)
O&P 1.2 inzet SPP per afdeling bij formatieplanning
O&P 2.1 Inzetten op daling ziekteverzuim
O&P 2.2 Bevorderen van de vitaliteit van onze medewerkers
O&P 3.1 Advies en ondersteuning aan de gehele organisatie op vlak van P&O
O&P 3.2 Optimalisatie P&O-processen en implementatie nieuw personeels- en salarissysteem
O&P 3.3 Zorg dragen voor actueel en gedegen P&O-beleid
O&P 4.1 Door talentmanagement de persoonlijke ontwikkeling van medewerkers stimuleren.

Prestatie indicatoren

Prestatie-indicatoren voor 2025		Norm
O&P 1.1.1 Gemiddelde leeftijd		< 50 jaar
O&P 1.1.2 Evenredige leeftjidsverdeling personeel	15% jonger dan 35 en 38% ouder dan 55 jaar	
O&P 2.1.1 Ziekteverzuimpercentage		Percentage afnemend richting 5%
O&P 4.1.1 Competentiemanagement	met minimaal 1/3 van het personeel is een ontwikkelgesprek gevoerd en vastgelegd	

Wat mag het kosten?

(cijfers x € 1.000)

Omschrijving	2023	2024	2025	2026	2027	2028
A Salariale vergoeding eigen personeel	24.417	28.628	30.189	30.181	30.910	31.724
A1 Schaalsalaris huidig personeel	22.873	26.991	28.480	28.424	29.108	29.876
A2 Schaalsalaris bestuur + voormaligen	1.544	1.636	1.709	1.756	1.803	1.848
B Personeel van derden	3.120	2.070	2.082	2.106	2.140	2.174
B1 Uitzendkrachten en detacheringen	2.543	1.509	1.403	1.366	1.400	1.434
B2 WSW	577	561	679	740	740	740,142
C Studiekosten	400	392	323	323	323	323
D Overige centrale personeelsbudgetten	421	713	753	674	607	610
E Overige decentrale personeelsbudgetten	515	404	403	403	403	404
F Ontvangen vergoedingen voor personeel	-664	-234	-216	-216	-216	-216
G Uren naar projecten	-555	-450	-450	-450	-450	-450
Saldo personele lasten	27.654	31.523	33.084	33.021	33.717	34.568

Toelichting wat mag het kosten

Het schaalsalaris personeel stijgt met name door de toename van het aantal fte's met 15 ten opzichte van de primitieve begroting 2024 en de CAO-indexering.

Vanaf 2020 schrijven we weer uren naar projecten. Dat is een verplichting in het BBV. Medewerkers die aan projecten werken registreren de feitelijke bestede uren. De werkelijk geschreven uren naar projecten bedroegen in 2023 € 555 duizend. Voor 2024 en de volgende jaren ramen we jaarlijks € 450 duizend.

Communicatie

Samenvatting voortschrijdend beleid Communicatie

Voor een gemeente is het informeren van en het communiceren met onze inwoners, ondernemers en bezoekers een kerntaak. We maken daarvoor gebruik van een breed palet aan communicatiemiddelen en -kanalen. Social media worden daarin steeds belangrijker in de communicatie met de samenleving. Gemeinezake is, naast de digitale nieuwsbrief, een extra eigen communicatiekanaal dat door de samenleving wordt gewaardeerd. Daarnaast willen we steeds vaker in contact treden met onze inwoners om hen te betrekken bij onze werkzaamheden, beleid en besluiten.

In 2024 is gestart met het intensiveren van de samenwerking tussen de Regisseurs burgerparticipatie (voorheen wijkcoördinatoren) en het team communicatie. Dit continueren we in 2025 omdat het bijdraagt aan vroegtijdige en betere communicatie- en participatietrajecten met inwoners.

Als gemeente ontvangen we steeds meer persvragen van verschillende online- en offline media, die worden beantwoord. Daarnaast zetten we in op het signaleren van belangrijke trends en ontwikkelingen die worden betrokken in de communicatieopzet en uitingen. De contacten met onze inwoners en andere stakeholders zijn intensiever en vragen om snellere en kortere doorlooptijden van communicatieactiviteiten. Er wordt sneller en vaker (re)actie vanuit de gemeente verwacht. In de 2e helft van 2024 zijn we gestart met het opstellen van betrokkenheidsprofielen, waarmee we een beter inzicht hebben in de samenstelling van verschillende groepen inwoners en de wijze waarop ze geïnformeerd en betrokken willen worden bij het gemeentelijk beleid. Hier gaan we mee door in 2025. We blijven ook meer experimenteren met beeld, stem, ervaring en beleving om onze boodschappen aan te laten sluiten bij de verschillende doelgroepen.

Doelen

Doelen
Comm 1. Inwoners, stakeholders en media zijn op tijd, volledig en transparant geïnformeerd
Comm 2. Landgraaf laat zich zien in de regio als gemeente waar het goed wonen, werken en recreëren is
Comm 3. Inwoners voelen zich gehoord, geïnformeerd en betrokken bij het gemeentelijk beleid

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteiten in 2025

Comm 1.1 We vertellen en laten zien waar we mee bezig zijn, presenteren successen en informeren inwoners ook als het wat langer duurt

Comm 1.2 We voeren een proactief mediabeleid, doen aan mediamonitoring en brengen actief naar buiten wat er speelt

Comm 1.3 De kennis en inzet van een breed scala aan communicatiemiddelen wordt onderhouden

Comm 2.1 Het team ondersteunt afdelingen en bestuur en is vooraan betrokken in elk relevant proces om goede adviezen te kunnen geven

Comm 2.2 De newsroom wordt intern verbeterd

Comm 3.1 Communiceren doen we in heldere taal

Comm 3.2 Er wordt gestart met het opzetten van betrokkenheidsprofielen

Comm 3.3 Er wordt meer geëxperimenteerd met beeld, stem, ervaring en beleving

Prestatie indicatoren

Prestatie-indicatoren voor 2025

	Norm
Comm 1.1.1 Aantal abonnees op de digitale nieuwsbrief	> 2.000
Comm 1.1.2 Aantal uitgebrachte edities van de Gemeindesaken	10 tot 12
Comm 2.2.1 Aantal perscontacten inclusief persbijeenkomsten	> 20
Comm 3.1.1 Heldere taal = begrijpelijke taal	0-meting
Comm 3.2.1 Medewerkers van team communicatie doen aan onderlinge kennisuitwisseling en het volgen van trends.	12 keer p.j.

Wat mag het kosten?

(cijfers x € 1.000)

Omschrijving	2023	2024	2025	2026	2027	2028
A Saldo communicatie (A1-A2)	-117	-119	-119	-119	-119	-119
A1 Baten communicatie	0	0	0	0	0	0
A2 Lasten communicatie	117	119	119	119	119	119

Toelichting wat mag het kosten

Hierop worden onder andere de bijdrage aan Omroep Landgraaf en de inzet van papieren communicatiemiddelen verantwoord.

Juridische Zaken (inclusief privacy)

Samenvatting voortschrijdend beleid Juridische Zaken

Juridische zaken omvat een scala aan werkzaamheden. De belangrijkste juridische werkzaamheden betreffen interne juridische advisering op alle gemeentelijke taakgebieden inclusief privacy en de afhandeling van bezwaren, beroepen, klachten, Woo-verzoeken, ingebrekestellingen en aansprakelijkstellingen. In de gemeentelijke beleidsontwikkeling en het besluitvormingsproces zitten vele juridische componenten die we als gemeente kwalitatief goed geborgd willen hebben. Hierin wordt de organisatie ondersteund door het team Juridische Zaken. Daarnaast zorgt het team voor de tijdige

behandeling en afhandeling van bezwaren en klachten. Tevens vertegenwoordigt het team de gemeente bij rechtszaken. Zowel de interne adviezen als de afgehandelde zaken dienen de rechterlijke toets te kunnen doorstaan. We vinden het van belang te investeren in de bewustwording van een juridische toets aan de voorkant van een besluitvormingstraject om eventuele problemen in een later stadium te voorkomen. Hiertoe profileert Juridische Zaken zich proactief binnen de organisatie en wordt aandacht besteed aan ongevraagde advisering.

Privacy

Wij geven uitvoering aan onze wettelijke verplichtingen op het gebied van privacy en maken hierbij gebruik van een privacy managementsysteem. Dit stelt ons in staat een plan-do-check-act-cyclus uit te voeren om grip te houden op privacy. Dit zowel voor persoonsgegevens die onder de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en of Wet politiegegevens (Wpg) vallen. De Wpg eist dat we jaarlijks verantwoording afleggen over de verwerking van persoonsgegevens die hieronder vallen. In 2025 zal er een audit worden uitgevoerd en wordt vervolgens uitvoering gegeven aan de uitkomsten van deze audit.

In 2025 gaan we verder met het beleggen en uitvoeren van de verantwoordelijkheden voor de uitvoering van de beheersmaatregelen en ondersteunen van de afdelingen. Daarnaast zal in 2025 nader aandacht geschonken worden aan AVG trainingen/workshops specifiek op functieniveau maar ook voor nieuwe medewerkers om de bewustwording binnen de organisatie hoog te houden.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2020	2021	2022	2023
Aantal klachten	Juridisch jaarverslag	41	32	35	29
Aantal gegrond verklaarde klachten	Juridisch jaarverslag	11	10	13	11
Aantal ingediende bezwaren	Juridisch jaarverslag	87	99	71	96
Aantal afgehandelde bezwaren*	Juridisch jaarverslag	88	93	84	80
Aantal gegrond verklaarde bezwaren	Juridisch jaarverslag	11	9	9	4
Afhandeltermijn <18 weken	Juridisch jaarverslag	41%	65%	34%	50%

Doelen

Doelen
JZ 1. De gemeente neemt besluiten die waar nodig juridisch getoetst zijn
JZ 2. De juridische procedures worden binnen de wettelijke termijn afgehandeld
JZ 3. Bewustwording van juridische aspecten binnen de organisatie wordt vergroot
JZ 4. Het waarborgen van de privacy op basis van de AVG en de WPG

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteiten in 2025
JZ 1.1 Juridisch advies en ondersteuning adviezen leveren
JZ 2.1 Afhandelen van bezwaren etc. binnen de wettelijke termijn
JZ 3.1 Proactief (ongevraagde) adviezen geven
JZ 4.1 Concretiseren van de eerstelijnsverantwoordelijkheid en ondersteuning op privacy maatregelen
JZ 4.2 Organiseren van interne AVG-bewustwordingstrainingen aan bestaande en nieuwe medewerkers
JZ 4.3 Afhandelen van AVG-verzoeken binnen de wettelijke termijn
JZ 4.4 De Functionaris Gegevensbescherming geeft gevraagd en ongevraagd advies aan de organisatie en houdt toezicht op de verwerking van persoonsgegevens

Prestatie indicatoren

Prestatie-indicatoren voor 2025	Norm
JZ 2.1.1 Afhandeling bezwaren < 18 weken	> 50%
JZ 4.1.1 Afstemming met eerste lijn per afdeling	Minimaal 80%
JZ 4.1.2 Aanwijzen privacy ambassadeurs in de organisatie in samenspraak met de afdelings- en bureauhoofden	Minimaal 3
JZ 4.2.1 Organiseren van interne AVG-bewustwordingstrainingen	4
JZ 4.3.1 Afhandeling AVG-verzoeken < 8 weken	> 75%

Wat mag het kosten?

(cijfers x € 1.000)

Omschrijving	2023	2024	2025	2026	2027	2028
A Saldo juridisch (A1-A2)	-57	-79	-79	-79	-79	-79
A1 Baten juridisch	3	0	0	0	0	0
A2 Lasten juridisch	60	79	79	79	79	79

Toelichting wat mag het kosten

Dit betreft met name proces- en advocaatkosten, vergoedingen leden commissie voor de bezwaarschriften, bijdrage nationale ombudsman en de bijdrage Regionaal Informatie- en Expertise Centrum (RIEC).

Ontwikkeling in de informatievoorziening

Samenvatting voortschrijdend beleid Ontwikkeling in de informatievoorziening

Op overheden komt een continue stroom van wetswijzigingen af. Nieuwe inzichten leiden tot nieuwe wetten of aanpassingen van bestaande wetten. En dat leidt weer tot veranderingen in de verplichtingen en taken van overheden. Ook komt er vanuit Europa een behoorlijk pakket aan regels aan die met digitalisering te maken hebben. Samen zorgen ze ervoor dat de informatievoorzieningen toekomstbestendig, veilig en ethisch ingericht kunnen worden.

Wat voor impact heeft dit op de mensen, informatievoorzieningen, processen en organisatie?

De veranderende samenleving vereist een gemeentelijke organisatie die slim kan inspelen op de vragen die daarmee samenhangen. Voor wat betreft de informatievoorziening blijven we, voortbordurend op de ingeslagen weg en onder regie van het VNG-meerjarenprogramma Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU), gestructureerd toewerken naar een basis informatievoorziening met als leidend principe: collectief inspelen op nieuwe wetgeving, technologie en ontwikkelingen die alle gemeenten aangaan. De digitale transformatie die breed maatschappelijk aan de gang is geeft kansen, doch kent ook risico's en dilemma's. Het noodzaakt daarvoor een inrichting waarbij o.a. veiligheid, toegankelijkheid, duurzaamheid en transparantie kernwaarden zijn. De focus blijft ook in 2025 liggen op het doorpakken op de ingeslagen weg met de digitalisering, het gefaseerd aansluiten op nieuwe ontwikkelingen en het voldoen aan de (aanstaande) wet- en regelgeving, die veelal een meerjarig implementatietraject kennen.

Naast de voorbereiding en implementatie van wet- en regelgeving alsmede het onderzoek naar technische en innovatieve mogelijkheden, wordt conform jaarplannen uitvoering gegeven aan de doorontwikkeling van de informatiehuishouding. Dit onder meer door de implementatie van het Kwaliteitssysteem Informatiebeheer Decentrale Overheden (KIDO), het implementeren van zaakgericht werken, de digitale toegankelijkheid en de verplichte maatregelen van de baseline informatiebeveiliging overheid (BIO). Ook innovatieve ontwikkelingen worden gefaseerd opgepakt en op meerwaarde voor de bedrijfsvoering en dienstverlening onderzocht. Zo staan data gedreven werken en kunstmatige intelligentie (generatieve AI) op de agenda.

Nieuwe Archiefwet (01-01-2026)

De Archiefwet regelt hoe overheidsorganisaties hun informatie moeten bewaren en vernietigen of overdragen aan een archiefbewaarplaats. Hoewel deze informatie in principe openbaar is, kunnen er beperkingen gelden vanwege privacy of geheimhouding. De huidige Archiefwet is verouderd en minder geschikt voor digitale informatie. Daarom heeft het kabinet in november 2021 een voorstel ingediend voor een nieuwe Archiefwet, die naar verwachting op 1 januari 2026 in werking zal treden.

De Archiefwet levert de basiseisen voor een gezonde informatiehuishouding. Om te voldoen aan zowel de huidige als de nieuwe Archiefwet zijn er in 2024 al verschillende stappen ondernomen. Zo loopt een onderzoek naar deelname in de gemeenschappelijke regeling Historisch Centrum Limburg (HCL). Verder wordt gewerkt aan het krijgen van grip op de informatiehuishouding. Zo zullen meer processen zaakgericht ingericht worden. Om de voortgang te bewaken maken wij gebruik van het Kwaliteitssysteem Informatiebeheer Decentrale Overheden (KIDO). Onderstaand wordt nog ingegaan op diverse aspecten van de informatiehuishouding.

Kwaliteitssysteem Informatiebeheer Decentrale Overheden (KIDO)

Het doel van het kwaliteitssysteem is het structureel te verbeteren van het informatiebeheer, en wel zodanig dat het informatiebeheer (op termijn) voldoet aan de gestelde kwaliteitseisen. Informatiebeheer is de inrichting en uitvoering van het opslaan, het bewaren en beheren, het ontsluiten of (actief) leveren, en waar nodig, het overdragen, verplaatsen, verwijderen of vernietigen van informatie. Op basis van het kwaliteitssysteem wordt ook verantwoording afgelegd aan de toezichthouder, in deze de provincie. Eind

mei 2024 is het horizontale toezicht op onze informatie- en archiefbeheer afgerond door de archiefinspectie. Het verslag gaan wij vertalen naar het normenkader in KIDO en die resulteert in een nieuwe 0-meting. Deze meting gaan wij gebruiken om een jaarplan op te stellen met daarin concrete stappen om de informatiehuishouding verder te verbeteren.

Zaakgericht werken

De Archiefwet verplicht de gemeente om de onder haar berustende archiefbescheiden in goede, geordende en toegankelijke staat te brengen en te bewaren, alsmede zorg te dragen voor de vernietiging of bewaring van de daarvoor in aanmerking komende archiefbescheiden.

Ook schrijft de Wet Open overheid voor dat overheidsorganisaties hun informatiehuishouding moeten verbeteren en dat binnen een periode van 8 jaar. Ook gemeente Landgraaf neemt hier stappen in, door:

- Meerdere processen digitaal- en zaakgericht in te richten in ons centrale Document Management Systeem en in back-officeapplicatie(s) met een koppeling naar onze recordmanagementapplicatie;
- Grip te krijgen op onze informatie bij uitbesteding van taken door duidelijke afspraken te maken met de uitbestede partij;
- Middelen te vragen voor de uitrol van processen met zaakgericht werken in ons Zaaksysteem vanaf 2025.

Informatieveiligheid

100% informatieveiligheid bestaat niet, doch met het implementeren van de verplichte BIO-maatregelen (Baseline Informatiebeveiliging Overheid) wordt, op basis van risicoafweging, de digitale weerbaarheid gefaseerd verhoogd en geborgd. De BIO omvat naast technische maatregelen en procedures ook maatregelen om de bewustwording structureel op peil te houden. De BIO wordt beïnvloed door de uitwerking en vertaling van de EU Netwerk- en Informatiebeveiligingsrichtlijn (NIB2/NIS2) in nationale wetgeving. Er is nog een aantal zaken niet helder. De belangrijkste vragen houden verband met de toepasselijkheid van de richtlijn op Nederlandse gemeenten en hoe dit zich verhoudt tot bestaande structuren als de BIO, de verantwoording over informatieveiligheid via de ENSIA en rol van de Informatiebeveiligingsdienst (IBD) voor gemeenten. De NIS2 wordt momenteel naar Nederlandse wetgeving vertaald. Als gevolg van de evaluatie van de BIO en de komst van de NIB2/NIS2 wordt in 2024 een nieuwe versie van de BIO verwacht. Gezien het feit dat gemeenten nu al een zorgplicht (BIO), een meldplicht (Informatiebeveiligingsdienst, IBD) en toezicht (Eenduidige Normatiek Single Information Audit, ENSIA) hebben zal de impact van NIB2/NIS2 afhankelijk zijn van de mate waarin nu al gedocumenteerd voldaan wordt aan de BIO. Daarom is het cruciaal dat we door blijven gaan met de cyclus van plannen, uitvoeren, controleren en bijstellen rondom de complete BIO. Hiervoor wordt jaarlijks het informatiebeveiligingsplan opgesteld waarvan de voortgang wordt gemonitord via onze generieke GRC-methodiek (bedrijfsvoeringsrapportage).

Innovatie – Artificial Intelligence

Artificial Intelligence (kunstmatige intelligentie) is een vorm van technologie die zich richt op het reproduceren van menselijk gedrag. AI heeft als doel om complexe taken te automatiseren of te vergemakkelijken door gebruik te maken van algoritmen en geavanceerde technologieën. AI-systemen kunnen gebruikt worden om patronen in gegevens te herkennen, voorspellingen te doen en taken te automatiseren. Bedrijven en organisaties overwegen steeds vaker om AI in te zetten om hun processen te

verbeteren, efficiëntie te verhogen en nieuwe mogelijkheden te ontdekken. Binnen onze organisatie is Generatieve AI interessant om nader te onderzoeken. Generatieve AI is een onderdeel van kunstmatige intelligentie die zich richt op het automatisch produceren (of genereren) van nieuwe inhoud. Omdat de kennis van AI nog (verder) ontwikkeld moet worden binnen de organisatie beginnen we met een AI-Pilot.

Wat is een AI-pilot?

Een AI-pilot is een kleinschalig experiment waarbij je AI-technologieën test in een beperkte context. Het doel is om de impact van AI te begrijpen en te ervaren voordat je grootschalige implementaties overweegt. Tijdens een pilot kun je verschillende AI-modellen, algoritmen en toepassingen uitproberen om te zien hoe ze presteren in jouw specifieke situatie.

Waarom een AI-pilot?

- **Leren en Evalueren:** Een pilot stelt je in staat om te leren hoe AI werkt, welke uitdagingen je kunt tegenkomen en hoe je deze kunt overwinnen. Je kunt de resultaten evalueren en beslissen of verdere investering in AI zinvol is.
- **Risicobeheersing:** Door klein te beginnen, minimaliseer je de risico's. Je kunt de impact van eventuele fouten beperken en geleidelijk aanpassingen doen.
- **Draagvlak creëren:** Een succesvolle pilot kan draagvlak creëren binnen de organisatie. Het laat zien dat AI-waarde toevoegt en motiveert medewerkers om mee te doen aan de AI-reis.

Een AI-pilot is een waardevolle eerste stap om de kracht van AI te ervaren en te begrijpen. Het helpt je om gefundeerde beslissingen te nemen en je organisatie klaar te stomen voor een AI-gedreven toekomst. Gemeente Landgraaf zal deelnemen aan een of meerdere AI-pilots om hier meer ervaring in op te doen, duidelijk beeld te krijgen van de mogelijk risico's en het creëren van draagvlak binnen de organisatie.

Datagestuurd werken

Het coalitieakkoord geeft aan dat er een datavisie voor de gemeente moet worden opgesteld. (bron: coalitieconvenant 2022 gemeente Landgraaf)

Wanneer we spreken over een datavisie heeft dat twee uitwerkingsrichtingen:

1. Hoe kunnen we (de uitvoering van) het beleid met data effectiever en efficiënter ondersteunen? Dit wordt uitgewerkt in de datavisie Datagedreven werken.
2. Hoe zorgen we in de bedrijfsvoering voor voldoende kwaliteit, betrouwbaarheid, beveiliging en beschikbaarheid van de data?

Beide uitwerkingsrichtingen zijn van groot belang voor de gemeente. Beide dienen in de datavisie naar voren te komen, maar gezien de verschillende perspectieven worden zij afzonderlijk behandeld. Daarbij is er uiteraard aandacht voor de gebieden en aspecten waar de uitwerkingsrichtingen elkaar raken. Onze gemeente heeft een groot takenpakket. Aan de ene kant zijn er de meer beheersmatige activiteiten als het op peil houden en uitbreiden van onze voorzieningen en de zorgplicht voor (kwetsbare) burgers. Aan de andere kant heeft de gemeente te maken met belangrijke ontwikkelopgaven in verband met belangrijke stedelijke opgaven en de transformatie naar een duurzame gemeente. Deze opgaven vallen samen met de ambitie om de omslag te maken van een krimpende bevolking naar groei.

Om al deze activiteiten binnen de bestaande financiële en personele mogelijkheden te kunnen realiseren en te continueren kan het slim(mer) gebruik maken van de aanwezige data, zowel intern als extern, een belangrijke bijdrage leveren. Door meer gebruik te maken van data kan efficiënter worden omgegaan met de beschikbare personele capaciteit en financiële middelen.

De laatste jaren zien we ook technologische veranderingen met grote impact elkaar steeds sneller opvolgen. Denk aan sociale media of robotisering.

Wij zien dat digitalisering een steeds grotere rol in een ieders leven speelt waardoor er meer data verzameld en gebruikt wordt. Ook de gemeente is een informatie verwerkende organisatie. Mede door de verdergaande digitalisering van processen is er steeds meer data binnen de organisatie beschikbaar.

Datagedreven sturing gaat om de effectiviteit in de opgave en kwaliteit van beleid. Het gaat om intelligentie; doen we de juiste dingen en doen we die goed?

Met datagedreven werken transformeren we ons werk. Het betekent een ontwikkeling naar meer data gestuurd werken, kortere beleidscycli met een nadruk op innovatieve werkwijzen en meer samenwerken en kennisdelen binnen en buiten de organisatie. Daarbij rekening houdend met eisen op het gebied van privacy en ethisch handelen.

M.b.t. informatievoorziening is de volgende autonome ontwikkeling verwerkt:

– t.b.v. de VerSaasing 2025 structureel € 40 duizend

Doelen

Doelen
Om een betrouwbare, transparante en dienstbare gemeente te zijn is het van belang dat:
IV 1. De kwaliteit en duurzaamheid van de informatie gegarandeerd wordt (nieuwe Archiefwet)
IV 2. De informatiebeveiliging op orde is (ENSIA en BIO)

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteiten in 2025
IV 1.1 Aansluiten op e-depot -> wij kunnen niet eerder dan 2027 starten met de e-depot
IV 1.2 Aanwijzen en inregelen rol archivaris -> die wordt pas begin 2026 door verschuiving van de inwerkingtredingdatum van de Archiefwet
IV 1.3 Inregelen consequenties verkorting overbrengingstermijn van 20 naar 10 jaar (activiteiten over periode van 3 jaar)
IV 1.4 Uitvoeren jaarplan KIDO
IV 3.1 Uitvoeren van AI-pilot(s)
IV 4.1 Opstellen startnotitie data en data/informatie gestuurd werken
IV 4.2 Nulmeting, inventarisatie wensen en behoeften, informatie verzamelen en experts raadplegen
IV 4.3 2 pilots uitvoeren
IV 5.1 Projectplan verbetering informatiehuishouding als onderdeel van het project Woo (afhankelijk welk deel Woo opgenomen wordt)
IV 5.2 Er wordt uitvoering gegeven aan het projectplan Woo en de benodigde processen worden stapsgewijs ingericht

(afhankelijk welk deel Woo opgenomen wordt)

Prestatie indicatoren

Prestatie-indicatoren voor 2025		Norm
IV 1.1.1 Aangesloten op e-depot (afhankelijk van deelname GR HCL)		2027/2028
IV 1.3.1 Uitgevoerd archiefbeheer n.a.v. verkorte overbrengingstermijn		Eind 2027/begin 2028 gereed
IV 1.4.1 Uitgevoerd jaarplan KIDO		Eind 2025 gereed
IV 2.1.1 Uitgevoerd jaarplan informatiebeveiliging 2025		Eind 2025 gereed
IV 4.3 2 pilots afgerond en resultaten verwerkt in datavisie		Eind 2025 gereed

Wat mag het kosten?

(cijfers x € 1.000)

Omschrijving	2023	2024	2025	2026	2027	2028
A Saldo Inf Voorz (A1-A2)	-2.468	-2.693	-3.002	-2.972	-3.045	-3.124
A1 Baten Informatievoorziening	597	613	45	45	45	45
A2 Lasten Informatievoorziening	3.065	3.305	3.047	3.017	3.090	3.169

Toelichting wat mag het kosten

De daling van de lasten en baten hebben voornamelijk betrekking op de transitie van Parkstad-IT (PIT) van een verbonden partij op basis van een centrumgemeente (Heerlen) naar een zelfstandige gemeenschappelijke regeling (GR). Tot die tijd verliep de IT-ondersteuning voor ISD BOL door PIT via Landgraaf. Met ingang van de nieuwe GR is ISD BOL rechtstreeks klant bij PIT waardoor dit deel van de bijdrage aan PIT voor Landgraaf vervalt, evenals de doorbelasting hiervoor vanuit Landgraaf aan ISD BOL. Doordat bij de transitie naar de GR extra lasten voor Landgraaf zijn opgekomen, dalen per saldo de totale lasten in bovenstaande tabel minder dan de wegvallende bijdrage (baten) van ISD BOL.

In bovengenoemde bedragen zijn naast de bijdrage aan PIT ook de overige ICT-kosten verantwoord, alsmede die voor informatiebeveiliging en informatiebeheer & kwaliteitszorg.

Wet Open Overheid (WOO)

De roep om transparantie en openbaarheid van bestuur is de afgelopen jaren sterker geworden. Om hier uitvoering aan te geven is het belangrijk dat overheidsinformatie zich in goede, geordende en toegankelijke staat bevindt. Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden. Deze wet vervangt de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). Het doel van de Woo is om transparantie en openbaarheid te bevorderen. In deze paragraaf doen wij verslag van onze beleidsvoornemens. Daarbij richten we ons op de drie pijlers van de Woo:

- Actieve openbaarmaking
- Passieve openbaarmaking
- Verbetering van de informatiehuishouding

De kern van de wet is dat overheidsorganisaties verplicht zijn om diverse categorieën documenten actief

openbaar te maken. Daarnaast kan iedereen altijd vragen om bepaalde informatie (op verzoek) openbaar te maken. Alleen in uitzonderingsgevallen gaat een bijzonder belang vóór openbaarmaking. Ook wordt elk overheidslichaam verplicht om zijn opslag, beheer en verstrekking van gegevens – de zogenaamde informatiehuishouding – in een versneld tempo te verbeteren. Een goed werkende informatiehuishouding is namelijk essentieel voor een transparante overheid conform de Woo. Een open overheid stopt niet bij wet- en regelgeving, maar is in sterke mate afhankelijk van de uitvoering van de wet- en regelgeving. Een goede implementatie en uitvoering van de Woo is daarom essentieel. De implementatie is ook van belang voor de uitvoering van de Omgevingswet en het voldoen aan de AVG.

De implementatie van de Woo vindt stapsgewijs plaats. De Woo noemt 15 categorieën die wij actief openbaar moeten maken. Het overgangsrecht regelt dat de start van deze actieve openbaarmaking wordt geregeld in een Algemene Maatregel van Bestuur. De verwachting is dat daarin wordt opgenomen dat de actieve openbaarmaking gefaseerd moet plaatsvinden. Het college heeft in 2024 een implementatieplan vastgesteld, waarin is opgenomen hoe we de komende jaren stapsgewijs de Woo in onze organisatie implementeren en daarmee gaan voldoen aan het actief openbaar maken van informatie. In 2025 zal er ook duidelijk worden wat de implicaties in organisatorische en financiële zin op de lange termijn zijn voor de uitvoering van de Woo. Hiervoor zijn we ook afhankelijk van de kaders van de Rijksoverheid die nog nader geconcretiseerd moeten worden door het Rijk. Overigens maken wij diverse zaken al actief openbaar. Denk aan de raadstukken, vastgestelde verordeningen, beleidsregels, organisatiegegevens en dergelijke.

Voor het behandelen van Woo-verzoeken mogen we geen leges heffen, omdat het algemene belang van openbaarheid niet te zien is als individuele dienstverlening. We zien wel een toename van het aantal Woo verzoeken en de ambtelijke capaciteit die ermee gemoeid is om aan deze verzoeken gehoor te geven. We blijven daarom de kostenontwikkeling van de implementatie van de Woo monitoren. Vooral nog vangen we dit op binnen de beschikbaar gestelde middelen van de Rijksoverheid.

Doelen

Doelen
Woo 1. De kwaliteit en transparant toegankelijkheid van de informatievoorziening is gegarandeerd (Woo)

Wat gaan wij ervoor doen?

Activiteiten in 2025
Woo 1.1 Gefaseerde actieve openbaarmaking conform besluit Rijksoverheid
Woo 2.1 Inwoners worden geïnformeerd en betrokken bij de Woo
Woo 3.1 Aanpassing interne processen, zodat deze aan de Woo voldoen
Woo 4.1 Verdere implementatie anonimiseringssoftware

Prestatie indicatoren

Prestatie-indicatoren voor 2025	Norm
Woo 1.2.1 Gefaseerde actieve openbaarmaking conform besluit rijksoverheid	Eind 2025 gereed
Woo 2.1.1 Inwoners worden geïnformeerd en betrokken bij de Woo	Eind 2025 gereed
Woo 4.1.1 Anonimiseringssoftware organisatie breed toegepast	Eind 2025 gereed

Planning & Control

Samenvatting voortschrijdend beleid Planning & Control

Vanwege het relatief groot aantal personeelwisselingen in de afdeling gaan we 2025 vooral gebruiken voor het consolideren van de P&C cyclus en het zo snel als mogelijk op vlieghoogte brengen van de vele nieuwe medewerkers.

Hoofdthema voor 2025 zal zijn de implementatie van een nieuw personeels- en salarissysteem. Die implementatie raakt de gehele afdeling.

De actualisering van de financiële beheersverordening zal mogelijk niet plaatsvinden in 2024 maar pas begin 2025 omdat de bijstelling met de auditcommissie najaar 2024 wordt besproken.

Of het nodig zal zijn om in 2025 een ombuigingsexercitie op te tuigen ter realisatie van een sluitende begroting 2026 in verband met de zware financiële tijden is op dit moment nog niet met zekerheid te zeggen.

Doelen

Doelen
P&C 1. Een structureel en reëel meerjarig evenwicht en een beheerste realisatie van de begroting
P&C 2. Een weerstandsvermogen dat over de gehele periode 2025–2028 groot genoeg is om de risico's af te kunnen dekken
P&C 3. Een getrouwe financiële rechtmatigheidsverklaring 2024
P&C 4. Een volledig operationeel Governance Risk en Compliance systeem (GRC) dat de basis vormt voor een brede in control verklaring over 2025 in 2026
P&C 5. Een financiële meerjarenbegroting waarbij de ramingen mede zijn opgesteld aan de hand van de module contractcontrol FMS
P&C 6. Een actueel financieel kader

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteiten in 2025

P&C 1.1 Opstellen van de diverse planning en control producten
P&C 1.2 Reguliere advisering en ondersteuning op financieel gebied
P&C 2. Actualiseren nota weerstandsvermogen en risicomanagement
P&C 3. Opstellen van de financiële rechtmatigheidsverklaring van het college
P&C 4. Borgen werking Governance Risk en Compliance systeem K2C
P&C 5. Borgen procesgang administreren begrotingsramingen in de module Contract Control FMS
P&C 6. Actualiseren financiële beheersverordening
P&C 7. Uitvoeren doelmatigheidsonderzoeken 213A conform Onderzoeksplan
P&C 8. Zorgdragen voor training en kennisborging budgethouders in diverse vormen
P&C 9. Uitvoeren reguliere werkzaamheden i.h.k.v. salarisadministratie en de financiële administratie
P&C 10. Uitvoeren reguliere verbijzonderde interne controlewerkzaamheden

Prestatie indicatoren

Prestatie-indicatoren voor 2025	Norm
P&C 1.1 Tijdige aanlevering JR2024 aan Provincie	15 juli 2025
P&C 1.2 Tijdige aanlevering Begroting 2026 aan provincie	15 nov 2025
P&C 3 Financiële beheersverordening	1 juli 2025

Wat mag het kosten?

(cijfers x € 1.000)

Omschrijving	2023	2024	2025	2026	2027	2028
A Saldo Planning en Control	-93	-86	-86	-86	-86	-86
A1 Baten PenC	25	31	31	31	31	31
A2 Lasten PenC	118	117	117	117	117	117

Toelichting wat mag het kosten

De baten hebben betrekking op de financieel administratieve werkzaamheden en de PSA-werkzaamheden die voor ISD BOL en Het Gegevenshuis worden uitgevoerd. De lasten hebben betrekking op het geldmiddelenbeheer en de salarisadministratie.

Huisvesting & Services

Het ambtelijk apparaat van de gemeente Landgraaf is gehuisvest op de volgende 3 locaties:

- Sweelinckplein 1
- Voltastraat 22
- Marconistraat 13

Daarnaast beheert het Facilitair Bedrijf het pand aan Emile Erensplein 55, wat wordt verhuurd aan een externe partij.

Voor deze locaties, inclusief de deelnemers van het Burgerhoes, wordt gezorgd voor een adequate reguliere interne dienstverlening. Hierbij moet onder andere gedacht worden aan een interne facilitaire helpdesk, reprografie, catering, conciërge- en bodediensten.

Samenvatting voortschrijdend beleid Huisvesting & Services

Een efficiënte, effectieve en veilige werkomgeving voor alle medewerkers, met meer aandacht voor vitaliteit.

De veiligheid van de werkomgeving wordt gewaarborgd door de uitvoering van een MOP (meerjaren onderhoudsplan) en MIP (meerjaren investeringsplan). In 2024 heeft er ook een reguliere RI&E plaatsgevonden.

Door het hybride werken is de bezetting in de ambtelijke gebouwen afgenomen. Tegelijkertijd ontstaan er (mede hierdoor) andere behoeften. Er heeft een onderzoek plaatsgevonden om de huisvesting efficiënter in te zetten. Er is vooral behoefte aan concentratieplekken en innovatieve overlegruimten en ontmoetingsplekken.

Het verbeteren van de werkplekken blijft in 2025 een continu proces. Door de werkplekken te voorzien van modern meubilair wordt bewegen en het aannemen van een goede houding gestimuleerd.

Eind 2025 voldoen alle werkplekken aan hybride werken en zijn de concentratieplekken en innovatieve overlegruimten en ontmoetingsplekken gerealiseerd. Deze mutaties vinden plaats binnen de bestaande ruimte en de bestaande budgetten.

In juni 2019 is een start gemaakt met een energiescan. Sinds medio 2020 is het portaal in gebruik. Hierin wordt het energieverbruik gemonitord van alle aansluitingen bij Facilitair bedrijf in beheer zijnde gebouwen. Aan de hand van deze resultaten kan op onverwachte energieverbruiken worden geanticipeerd. In 2025 wordt de nadruk op het monitoren gelegd, om ervoor te zorgen dat het energieverbruik duurzaam en optimaal is en blijft.

Na een inventarisatie worden vanaf 2024 jaarlijks alle airconditioningssystemen vervangen, tot dat alle installaties weer up-to-date zijn.

Doelen

Doelen
H&S 1. Duurzame huisvesting
H&S 2. Blijven voldoen aan Arbowetgeving inzake werkplekken

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteiten in 2025
Uitvoeren van het geactualiseerde MOP en MIP. Zie onderstaande acties voor de planning van 2025:
H&S 1.1.a uitvoeren MOP/MIP Burgerhoes volgens planning
H&S 1.1.b uitvoeren MOP/MIP E. Erenspllein 55 volgens planning
H&S 1.1.c uitvoeren MOP/MIP Marconistraat 13 volgens planning
H&S 1.1.d Airco's vervangen Burgerhoes
H&S 1.1.e Klein jaarlijks onderhoud volgens planning
H&S 1.2 Reguliere advisering en ondersteuning op gebied van huisvesting
H&S 1.3 Inzichtelijk maken effecten Hybride werken op de huisvesting
H&S 2.1 Meer gebruik maken van innovatieve werkplekken waaronder zit/sta-bureaus
H&S 2.2 Activiteiten RI&E uitvoeren

Prestatie indicatoren

Prestatie-indicatoren voor 2025	Norm
H&S 1.1.1 Acties MOP/MIP uitgevoerd	100%
H&S 2.1 Uniforme en actuele werkplekken, om goed hybride te kunnen werken	100%
H&S 2.2 Wet- en regelgeving vanuit de RI&E uitgevoerd en alle knelpunten met risicoklasse 'hoog'	100%

Wat mag het kosten?

(cijfers x € 1.000)

Omschrijving	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo Huisvesting & Services (A+B)	-1528	-1208	-1298	-1268	-1275	-1191
A Saldo Huisvesting (A1-A2)	-685	-577	-593	-560	-565	-481
A1 Baten Huisvesting	502	248	248	248	248	248
A2 Lasten Huisvesting	1187	825	842	809	813	729
B Saldo Services (B1-B2)	-843	-631	-705	-708	-710	-710
B1 Baten Services	55	51	51	51	51	51
B2 Lasten Services	898	682	756	759	761	761

Toelichting wat mag het kosten

De hogere huisvestingslasten in 2023 hebben betrekking op de hogere energielasten voor de ambtelijke gebouwen. Voor het jaar 2024 worden de te verwachten hogere energielasten in het laatste kwartaal van 2024 bepaald en bijgeraamd en daarmee waren deze ten tijde van het opstellen van de begroting 2025 nog niet bekend. Wel is in de begroting 2024 voor de totale gemeentelijke energielasten (alle panden in eigendom, straatverlichting e.d.) een risico van € 375 duizend opgenomen. In de begroting 2025 is voor

alle energielasten een autonome ontwikkeling opgenomen van € 365 duizend (zie programma 0) en daarnaast een restrisico van € 270 duizend. Het bedrag voor deze autonome ontwikkeling is als structurele stelpost in de begroting 2025 verwerkt, waardoor het deel hiervan voor de ambtelijke gebouwen niet in bovenstaande tabel is verwerkt.

In bovenstaande tabel worden onder B de volgende posten verantwoord: kantoorverbruiksartikelen, telecommunicatie, inrichting, schoonmaak, catering, repro, archief, postverzorging en BHV.

2.2.3 Financiering

Algemeen

De uitgangspunten voor het financiële beleid, waaronder de financiering, zijn vastgelegd in de “Financiële Beheersverordening 2023” die de gemeenteraad heeft vastgesteld op 2 februari 2023. Het college van burgemeester en wethouders heeft nadere uitvoeringsregels vastgesteld in de vorm van een “besluit beleidsregels publieke taak 2006”. Daarnaast heeft de gemeenteraad op 10 december 2020 de nota Financieringsbeleid 2021 vastgesteld. In deze nota zijn de beleidsmatige uitgangspunten, doeleinden, organisatorische en financiële kaders, de informatievoorziening en de administratieve organisatie op het gebied van de financiering vastgelegd. Landgraaf hanteert als algemeen uitgangspunt een risicomijdend financieringsbeleid dat volledig binnen de kaders van de Wet fido (financiering decentrale overheden) past.

In deze paragraaf worden de plannen voor de treasury- of financieringsfunctie aangegeven.

Voornaamste uitgangspunt is het beheersen van risico's. Hiervoor worden in de Wet fido twee kwalitatieve randvoorwaarden genoemd voor het financieringsbeleid:

- het aangaan en verstrekken van geldleningen en ook het verlenen van garanties is slechts toegestaan voor de uitoefening van de publieke taak;
- tijdelijke uitzettingen en derivaten moeten een prudent karakter hebben en niet gericht zijn op het genereren van inkomsten door het lopen van overmatige risico's. Dit betekent onder meer ook dat bankieren niet is toegestaan.

Risicobeheer

Met risico's worden bedoeld renterisico's, krediet- en garantierisico's, liquiditeitsrisico's, koersrisico's en debiteurenrisico's. Om het risico in algemene zin in te perken dient de uitvoering van de financieringsfunctie alleen de publieke taak. Op 12 september 2006 is daarom een “besluit beleidsregels publieke taak 2006” vastgesteld. Het beheersen van risico's komt tot uitdrukking via het gebruik van de instrumenten kasgeldlimiet en renterisiconorm. Beide instrumenten hebben tot doel het renterisico te begrenzen dat verbonden is aan de financiering door middel van korte en lange schuld.

Renterisico op negatieve banksaldi

Om het renterisico op negatieve banksaldi te beheersen mogen gemeenten voor hun financieringsbehoefte niet onbeperkt kort geld aantrekken. Het aantrekken van kort geld is normaliter goedkoper dan lang geld, maar is ook sterker aan fluctuaties onderhevig.

De maximaal toegestane roodstand van banksaldi wordt bepaald door de zogenaamde kasgeldlimiet.

Voor 2025 bedraagt de kasgeldlimiet voor Landgraaf:

(a) Omvang van de programmabegroting per 1-1-2025:	€ 157.672.047
(b) Bij ministeriële regeling vastgesteld percentage:	8,5 %
Toegestane kasgeldlimiet voor 2025 (a) x (b):	€ 13.402.124

De kasgeldlimiet wordt bij het goedkeuren van de begroting 2025 vastgesteld en geldt voor het gehele jaar.

(cijfers x € 1.000)

Periode	Gemiddeld banksaldo (A)	Kasgeldlimiet (toegestane rood-stand) (B)	Ruimte binnen de kasgeldlimiet (A-B)
1e kwartaal 2023	1.024	-11.763	12.787
2e kwartaal 2023	15.223	-11.763	26.986
3e kwartaal 2023	30.182	-11.763	41.945
4e kwartaal 2023	24.875	-11.763	36.638
1e kwartaal 2024	17.733	-13.334	31.067
2e kwartaal 2024	14.174	-13.334	27.508

Gedurende het eerste kwartaal van 2023 is in de liquiditeitsbehoefte voorzien met behulp van kort geld. In het tweede kwartaal is een geldlening van € 30 miljoen aangetrokken voor de nieuwbouw van het Eijkhagencollege. De (positieve) banksaldi zijn in de tweede helft van 2023 toegenomen als gevolg van ontvangen specifieke uitkeringen, onder andere voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen. Omdat de banksaldi in 2024 nog steeds positief zijn verwachten we voorlopig geen kort- en langlopende leningen hoeven aan te trekken.

Renterisico op vaste schuld

De renterisiconorm is bedoeld om het renterisico op de vaste schuld inzichtelijk te maken. We streven naar een zodanige opbouw van de leningenportefeuille dat we het renterisico op de vaste schuld als gevolg van renteaanpassingen en herfinanciering van leningen voldoende beperken door een zo groot mogelijke spreiding van het renterisico op de vaste schuld over de jaren. Daardoor werkt een wijziging in de rentestand vertragend door op de rentelasten en rentebaten in enig jaar.

Voor het bepalen van het renterisico zijn twee variabelen van belang, namelijk de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen. De renterisiconorm houdt in dat de jaarlijks verplichte aflossingen en renteherzieningen van vaste schuld samen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal.

(cijfers x € 1.000)

Renterisico op de vaste schuld		2025	2026	2027	2028
<i>Berekening renterisico op de vaste schuld</i>					
1	Renteherziening op de huidige vaste schuld	0	0	0	0
2	Aflossingen op de huidige vaste schuld	3.063	3.087	3.112	3.138
3	Renterisico op de vaste schuld (1+2)	3.063	3.087	3.112	3.138
<i>Berekening van de renterisiconorm</i>					
4a	Begrotingstotaal per 1 januari	157.672	150.458	151.194	153.241
4b	Maximaal toegestane omvang renterisico	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%
4	Renterisiconorm (4a x 4b)	31.534	30.092	30.239	30.648
<i>Toets renterisico:</i>					
3	Renterisico op de vaste schuld	3.063	3.087	3.112	3.138
4	Renterisiconorm	31.534	30.092	30.239	30.648
	Ruimte onder de renterisiconorm (4-3)	28.471	27.005	27.127	27.510

Uit de berekeningen blijkt dat Landgraaf ten aanzien van het renterisico – ook in meerjarenperspectief – ruimschoots binnen de wettelijk vastgestelde norm blijft.

Kredietrisico's – en garantierisico's

Dit betreft de risico's op een waardedaling van verstrekte kredieten ten gevolge van het niet (tijdig) na kunnen komen van de verplichtingen door de tegenpartij. Om deze risico's te beperken worden leningen en garanties alleen verstrekt aan organisaties die voldoen aan de "uitvoeringsregels publieke taak ten behoeve van het verstrekken van leningen en garanties door de gemeente Landgraaf".

We onderscheiden drie soorten leningen en garantstellingen:

1. Geldleningen die de gemeente zelf verstrekt aan derde partijen;
2. Secundaire borgstellingen;
3. Tertiaire borgstellingen.

Ad.1 Geldleningen die de gemeente zelf verstrekt aan derde partijen

Voor de leningen die de gemeente zelf heeft verstrekt aan derde partijen loopt de gemeente het volledige risico wanneer de geldnemer niet kan voldoen aan zijn verplichtingen.

Het risico dat deze leningen niet worden terugbetaald is volgens onze huidige inschatting klein.

In het navolgende overzicht zijn geldleningen opgenomen die de gemeente zelf heeft verstrekt.

(Bedragen in €)

Omschrijving verstrekte geldlening	Rente %	Boekwaarde 01-01-2025	Nieuw verstrekt	Aflossing 2025	Boekwaarde 31-12-2025	Jaar laatste aflossing
Geldlening FC Landgraaf	1,00%	6.562	0	938	5.625	2031
Geldlening tennisvereniging UoW	1,00%	21.088	0	2.295	18.793	2033
Geldlening Sportbedrijf Landgraaf BV	1,00%	61.600	0	8.800	52.800	2031
Sociale Krediet- en Schuldhulpverlening	-	59.999	0	0	59.999	aflossingsvrij
Geldleningen Zonnepanelen Landgraaf	2,12%	1.430.260	0	224.748	1.205.511	2031
Geldleningen Zonnepanelen Parkstad	1,50%	3.384.142	0	433.172	2.950.970	2038
Geldleningen Energie Spaargarantie	1,00%	22.051	0	2.375	19.676	2032
Geldleningen Duurzaam Klimaat Fonds	Div.	4.780.644	1.000.000	298.383	5.482.261	2039
Geldlening WoonWijzerWinkel Zuid Limburg	4,00%	179.172	0	17.917	161.255	2035
Aandeelhouderslening Enexis Holding NV	2,15%	2.038.319	0	0	2.038.319	2080
Totaal		11.983.837	1.000.000	988.629	11.995.208	

- In 2015 heeft de fanfare Eendracht een geldlening verstrekt aan voetbalvereniging SVN. In het kader van het accommodatieplan Landgraaf is deze lening in 2016 aan de gemeente gecedeerd. Het raadsbesluit accommodatieplan is door de gemeenteraad vastgesteld op 4 november 2015. SVN is in 2020 gefuseerd met RKS SV Sylvia tot voetbalvereniging FC Landgraaf.
- De geldlening aan de tennisvereniging Ubach over Worms is in 2018 verstrekt voor de aanschaf van energiebesparende LED-verlichting. De lening wordt in 15 jaar afgelost.
- Op 28 januari 2021 heeft de gemeenteraad ingestemd met het verstrekken van een geldlening aan het Sportbedrijf Landgraaf BV. De geldlening heeft een looptijd van 10 jaar, de aflossing is lineair en bedraagt € 8.800 per jaar startend op 28 januari 2022.
- De sociale krediet- en schuldhulpverlening betreft een in 2005 verstrekte achtergestelde lening aan de Kredietbank Limburg in verband met deelname aan de Gemeenschappelijke Regeling Sociale Kredietverlening en een aanvullende lening hiervoor in 2010. In 2011, 2012, 2014 en 2015 is op deze lening afgelost.
- In 2015 heeft de gemeente Landgraaf een project "zonnepanelen" gestart. Doel is om alle burgers de gelegenheid te bieden om zonnepanelen aan te schaffen. Voor de financiering verstrekt de gemeente leningen aan de burgers met een looptijd van 15 jaar.
- In 2017 is het zonnepanelenproject Parkstad gestart. In navolging van het Landgraafse project worden leningen aan burgers verstrekt voor de aanschaf van een zonnepaneleninstallatie. De looptijd van de

lening bedraagt 15 jaar.

- In 2017 is ook het energie spaargarantieproject opgestart. Burgers kunnen een lening aantrekken van 15 jaar. Doel van het project is om woonhuizen energiezuiniger te maken.
- In 2019 is de eerste tranche van het "Duurzaam Klimaatfonds" opgestart. Burgers kunnen zelf energiebesparende maatregelen, inclusief zonnepanelen, laten uitvoeren en hiervoor een lening aanvragen. Wegens grote publieke belangstelling heeft de gemeenteraad in 2023 besloten tot de inmiddels vijfde tranche. Deelnemers lossen de verkregen geldleningen in 15 jaar af.
- Op 19 februari 2020 heeft de raad ingestemd met deelname in de Woonwijzerwinkel BV en het verstrekken van marktconforme leningen gedurende de eerste vijf jaren voor in totaal € 179.172. De geldlening heeft een looptijd van 10 jaar, de aflossing is lineair beginnende op 31 december 2025 en de rente bedraagt 4% per jaar.
- Op 25 juni 2020 heeft de gemeenteraad ingestemd met het verstrekken van een hybride converteerbare aandeelhouderslening aan Enexis Holding NV voor het versterken van het eigen vermogen van Enexis ten behoeve van investeringen voor de uitvoering van het Klimaatakkoord. De looptijd is 60 jaar tegen een rentepercentage van 2,15 %, met een rentevaste periode van 10 jaar.

Ad. 2 Secundaire borgstellingen en Ad. 3 Tertiaire borgstellingen

Naast de geldleningen die de gemeente zelf verstrekt, staat ze ook borg voor een aantal leningen die door andere geldschieters, meestal banken, zijn verstrekt.

Daarbij is sprake van een zogenaamde secundaire borgstelling indien de gemeente volledig verantwoordelijk is voor het voldoen van de restschuld indien de geldnemer niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. We spreken over een tertiaire borgstelling indien de gemeente een achtervangpositie inneemt en pas risico loopt wanneer zowel de geldnemer als de eerst aan te spreken borg, meestal een waarborgfonds, niet kunnen voldoen aan hun verplichtingen.

(Bedragen in €)

Gewaarborgde geldleningen		Boekwaarde 01-01-2025	Boekwaarde 31-12-2025
Secundaire borgstellingen:	Geldleningen instellingen	281.598	266.223
	Geldleningen voor het verkrijgen en verbeteren van een eigen woning	50.000	0
Tertiaire borgstellingen:	Geldleningen woningstichtingen t.b.v. sociale woningbouw	92.228.685	92.228.685
Totaal		92.560.283	92.494.908

De secundaire borgstellingen omvatten geldleningen verstrekt aan instellingen en geldleningen voor particulier woningbezit. De geldleningen verstrekt aan instellingen hebben betrekking op

sportverenigingen. De gewaarborgde geldleningen voor het verkrijgen en/of het verbeteren van een eigen woning hebben betrekking op hypotheekleningen die tot en met 1995 zijn verstrekt met gemeentegarantie. Uitgaande van een maximale looptijd van 30 jaar zal deze borgstelling uiterlijk in 2025 vervallen. We schatten het risico dat deze leningen niet worden terugbetaald in op klein.

Voor wat betreft de tertiaire borgstelling rekenen we op een zeer kleine kans dat woningstichtingen de aan hun verstrekte geldleningen niet aflossen en dat ook het Waarborgfonds Sociale Woningbouw eventuele restschulden niet overneemt.

Omdat een gedeelte van de verstrekte duurzaamheidsleningen wordt afgedekt middels daarvoor gevormde reserves en omdat het overgrote deel van de gewaarborgde geldleningen tertiair van aard is, schatten we de totale omvang van de krediet- en garantierisico's in als zeer beperkt. We gaan ervan uit dat het totale risico voor wat betreft de noodzakelijke weerstandsbehoefte deel uit maakt van de 20% opslag die we standaard toerekenen aan de som van de netto weerstandsbehoefte.

Liquiditeitsrisico's en financieringsbehoefte

De liquiditeitsrisico's houden verband met mogelijke wijzigingen in de meerjaren-liquiditeitsplanning waardoor renteresultaten kunnen afwijken van de verwachtingen. De verwachte financieringsbehoefte voor 2025 tot en met 2028 baseren we op de meerjaren-liquiditeitsplanning. Deze liquiditeitsplanning wordt periodiek geactualiseerd zodat tijdig op de te verwachten financieringsbehoefte kan worden geanticipeerd. In de meerjarenbegroting wordt voor zover nodig rekening gehouden met het aantrekken van nieuwe vaste financieringsmiddelen en de rentelasten van deze financieringsmiddelen.

We verwachten dat in 2025 géén nieuwe langlopende geldlening aangetrokken hoeft te worden.

In de financieringsbehoefte wordt zoveel mogelijk voorzien door het aantrekken van kort geld tot maximaal de kasgeldlimiet. Uitgangspunt is dat wij gemiddeld 80% van de kasgeldlimiet ook daadwerkelijk benutten en dus hiervoor rentelasten verschuldigd zijn.

Overeenkomstig artikel 13 van het besluit Begroting en verantwoording (BBV) geeft het volgende schema de gecalculerde en toegerekende rentelasten en het renteresultaat in 2025-2028 weer:

bedragen in €

Omschrijving	2025	2026	2027	2028
A. Externe rentelasten				
1. Korte termijn financiering	200.000	200.000	200.000	200.000
2. Lange termijn financiering	1.581.009	1.528.030	1.472.099	1.422.568
Totaal externe rentelasten	1.781.009	1.728.030	1.672.099	1.622.568
B. Externe rentebaten	-262.897	-280.665	-258.570	-235.969
Totaal door te rekenen externe rente	1.518.112	1.447.365	1.413.529	1.386.599
C. 1. Rente die doorberekend moet worden aan de grondexploitatie	0	0	0	0
2. Rente projectfinanciering die aan taakvelden wordt toegerekend	1.105.292	1.080.612	1.053.255	1.031.476
Saldo door te rekenen externe rente	1.105.292	1.080.612	1.053.255	1.031.476
D. 1. Rente over eigen vermogen	0	0	0	0
2. Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	0	0	0	0
De aan taakvelden toe te rekenen rente	412.821	366.753	360.274	355.123
E. De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	0	0	0	0
F. Renteresultaat op het taakveld treasury	412.821	366.753	360.274	355.123
Berekend renteomslag percentage	0,329%	0,302%	0,310%	0,319%
Toegepast renteomslag percentage	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%

Koersrisico's

Dit betreft het risico dat de financiële activa van de gemeente in waarde verminderen door negatieve koersontwikkelingen. De financiële vlottende activa van de gemeente omvatten rekening-courant gelden en eventueel daggelden en deposito's. De vaste financiële activa bestaan enerzijds uit aandelenbezit en deelnames in gemeenschappelijke regelingen en anderzijds uit aan derden verstrekte leningen.

Onderstaand overzicht bevat de boekwaarden per 01-01-2025 van het aandelenkapitaal van de gemeente.

De aandelen zijn opgenomen tegen verkrijgingsprijs. Omdat er geen sprake is van op de beurs verhandelbare aandelen is het koersrisico beperkt tot een eventuele noodzakelijke afwaardering van de boekwaarde. De kans dat de volledige boekwaarde moet worden afgewaardeerd als gevolg van faillissementen van de bovenstaande organisaties is nagenoeg nihil. Reden waarom we een eventueel financiële restimpact laten vallen onder de 20% niet separaat benoemde risico's.

Bij de verkoop van het aandelenbezit Essent NV in 2009 is Landgraaf, samen met de overige aandeelhouders, aandeelhouder geworden van een reeks van nieuwe (tijdelijke) rechtspersonen. Momenteel zijn dit nog de CSV Amsterdam B.V. en Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. Deze tijdelijke BV's (de zogenaamde Special Purpose Vehicles) kunnen worden geliquideerd zodra ze hun doelstellingen hebben gerealiseerd. Uiteindelijk zal vanuit de verkoop Essent alleen nog Enexis Holding NV resteren.

(Bedragen in €)

Omschrijving	Aantal aandelen	Boekwaarde 01-01-2025
NV Bank Nederlandse Gemeenten	41.301	103.253
Bodemzorg Limburg BV	1.000	454
Enexis Holding NV	610.198	610.198
NV Reinigingdienst RD4	3.766	17.089
CSV Amsterdam BV (voorheen Claim Staat Vennootschap BV)	82	82
Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV	1	1
NV Waterleidingbedrijf Limburg	13	58.991
WoonWijzerWinkel Zuid Limburg BV	2.828	2.828
Sportbedrijf Landgraaf BV	100	10.000
Totaal		802.895

Debiteurenrisico's

Dit betreft het risico dat we vorderingen op debiteuren niet kunnen innen en dus moeten afboeken. De gemeente kent duidelijk vastgelegde en vastgestelde invorderingsmaatregelen. Voor vorderingen die we, ook na aanmaning en ingebrekestelling, niet via het minnelijke traject kunnen innen, starten we een dwanginvorderingstraject. Publiekrechtelijke vorderingen (leges, marktgelden en lijkbezorgingsrechten) stellen wij in handen van de belastingdeurwaarder van BsGW. Civielrechtelijke vorderingen stellen wij in handen van een gerechtsdeurwaarder. Ter afdekking van mogelijke oninbare vorderingen hebben we een voorziening gecreëerd. Jaarlijks beoordelen we de debiteuren opnieuw en passen we de voorziening indien nodig aan. In de (meerjaren) begroting hebben we een structurele storting in de voorziening dubieuze debiteuren opgenomen.

Met betrekking tot de debiteuren Sociale Zaken vinden er bestandanalyses per debiteurengroep plaats en is een voorziening gecreëerd voor dubieuze debiteuren. Jaarlijks beoordelen we of de voorziening toereikend is om toekomstige oninbaarheid van vorderingen op te kunnen vangen.

Omdat we verplicht zijn voorzieningen te vormen ter afdekking van de debiteurenrisico's tellen deze risico's niet mee in de berekening van de weerstandsbehoefte.

Leningenportefeuille

Jaarlijks lichten we het gehele leningenbestand door op mogelijkheden tot vervroegde aflossing of herfinanciering tegen lagere rente. Afhankelijk van de aflossingsmogelijkheden van een lening, de rente van de bestaande lening, de boete bij vervroegde aflossing, de verwachte rente van een nieuwe lening bij herfinanciering en de ingeschatte financieringsbehoefte besluiten we een lening al dan niet vervroegd af te lossen of te herfinancieren. Het verwachte verloop van het leningenbestand is als volgt:

bedragen in €

	Boekwaarde 01-01-2025	Opname in 2025	Reguliere in 2025	Vervroegde aflossing in 2025	Boekwaarde 31-12-2025
Leningen o/g gemeente	70.659.292	0	3.062.912	0	67.596.381
Totaal gemeentelijke financiering	70.659.292	0	3.062.912	0	67.596.381

In 2025 zijn er voor het huidige leningenbestand géén extra aflossingsmogelijkheden terwijl er ook géén renteherzieningen plaatsvinden.

Kasbeheer

Dit betreft het beheer van saldi en liquiditeiten voor een periode korter dan één jaar. In overeenstemming met de bepalingen van de nota financieringsbeleid worden de volgende uitgangspunten en limieten gehanteerd:

- de kasgeldlimiet wordt niet overschreden;
- de toegestane korte termijnproducten zijn: rekening-courantkrediet, daggelden en kasgeldleningen;
- vastgestelde kredietlimieten op de diverse rekening-courantrekeningen;
- renteoptimalisering door compensatie bij de rekeningen bij de BNG.

Als uitgangspunt geldt verder dat het contante geldverkeer zoveel mogelijk wordt beperkt en de elektronische betaalvormen worden gestimuleerd. Voor het beheer van de financiële middelen houdt de gemeente Landgraaf een rekening-courant aan bij de N.V. Bank Nederlandse Gemeenten en de Rabobank. De N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) fungeert als huisbank. De gemeente verricht haar betalingsverkeer volledig via elektronisch bankieren bij de BNG.

Economische verwachtingen en rentevisie (1)

Na stagnatie komt de Nederlandse economie met een zachte landing op een gematigd groeipad. In 2023 groeide de Nederlandse economie met 0,2%. Voor de komende jaren wordt een groei van 0,5% in 2024 en 1,3% in 2025 en 2026 verwacht.

Het begrotingstekort van de overheid is in 2023 nog beperkt gebleven tot 0,9% van het Bruto Binnenlands Product. De verwachting is dat dit beeld de komende jaren snel verslechtert, mede omdat rente betaald moet worden over de overheidsschuld. Het begrotingstekort komt waarschijnlijk in de buurt van de EU-grens van 3%.

De inflatie is in 2023 gedaald naar 4,1%. Voor de komende jaren wordt een verdere daling verwacht naar 2,8% in 2024 en iets onder de 2% in 2026. De lagere energieprijzen en de renteverhogingen van de centrale banken zijn hier de belangrijkste oorzaken van.

Als gevolg van de dalende inflatie heeft de Europese Centrale Bank (ECB) in juni 2024 de belangrijkste rentetarieven voor het eerst in vijf jaar verlaagd met 0,25%. Verdere renteverlagingen zullen naar verwachting langzaam gaan en steeds afgestemd zijn op de inflatievooruitzichten. Het laatste wat de ECB wil is de rente verhogen als de inflatiecijfers van de volgende maand weer opflakkeren.

(1) De economische verwachtingen zijn gebaseerd op de publicatie "Voorjaarsraming 2024" van De Nederlandsche Bank.

EMU-saldo

Sinds Nederland deel uitmaakt van de Economische en Monetaire Unie (EMU) wordt voor het begrotingssaldo een definitie gebruikt die binnen de gehele EMU hetzelfde is, namelijk het EMU-saldo. Met het EMU-saldo wordt het saldo van inkomsten en uitgaven van de totale overheid bedoeld. In het verdrag van Maastricht is afgesproken dat het EMU-tekort van een land maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag zijn. Het BBP is de totale (gelds-)waarde van alle in een land geproduceerde goederen (en diensten) gedurende een bepaalde periode (meestal een jaar).

Het EMU-saldo is gebaseerd op kasbasis. Omdat de sturing op basis van het baten- en lastenstelsel geschiedt, krijgt het EMU-saldo niet altijd de aandacht in de begrotings- en verantwoordingscyclus die nodig wordt geacht. Voor gemeenten is het van belang te weten of de individuele referentiewaarden van het EMU-saldo die voor de individuele gemeenten berekend zijn, meerjarig overschreden worden. Omdat het consequenties heeft als de macronorm overschreden wordt, is het voor individuele overheden van belang om meerjarig op de individuele referentiewaarden te sturen.

Landelijk is bepaald dat het gezamenlijk aandeel van gemeenten, provincies en waterschappen in het landelijk EMU-tekort (van 3 %) maximaal 0,4 % van het BBP mag bedragen. Momenteel bekijkt de minister van Financiën of de referentiewaarde van 0,4% verder verlaagd kan worden naar 0,3%. Omdat gemeenten (nog) niet afgerekend worden bij overschrijding de referentiewaarde worden vanaf 2016 geen individuele referentiewaarden per gemeenten berekend. Wel is het mogelijk ons EMU-saldo aan de hand van de begroting te berekenen. Voorheen gebeurde dat door middel van de zogenaamde EMU-enquête. Vanaf het begrotingsjaar 2017 schrijft het nieuwe BBV voor dat de gemeente een geprognosticeerde balans moet opstellen en hieruit in vergelijking tot de beginbalans van het jaar het EMU-saldo dienen af te leiden. De

gehanteerde berekeningswijze sluit aan bij de controle zoals het CBS en het ministerie van Financiën zullen uitvoeren na aanlevering van de IV3-rapportage(s).

Uit de berekening zoals opgenomen in de hiernavolgende geprognosticeerde balans blijkt dat we voor 2025 tot en met 2028 EMU-tekorten verwachten.

(Bedragen x €)

Ontwikkeling EMU-saldo	EMU-mutatie 2025	EMU-mutatie 2026	EMU-mutatie 2027	EMU-mutatie 2028
Mutaties activa	0	0	0	0
Mutaties passiva	13.789.033	5.459.311	3.636.520	2.618.894
Ontwikkeling EMU-saldo	13.789.033	5.459.311	3.636.520	2.618.894

Geprognosticeerde balans

Geprognosticeerde balans (bedragen in €)

	01-01-2025	2025	31-12-2025	2026	31-12-2026	2027	31-12-2027	2028	31-12-2028	2025	2026	2027	2028
1. VASTE ACTIVA													
Kosten sluiten geldleningen / disagio	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Kosten onderzoek en ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Bijdragen aan activa van derden	24.927	-6.232	18.695	-6.232	12.463	-6.232	6.232	-6.232	0				
Immateriële vaste activa	24.927	-6.232	18.695	-6.232	12.463	-6.232	6.232	-6.232	0				
Gronden en terreinen	5.463.851	0	5.463.851	0	5.463.851	0	5.463.851	0	5.463.851				
Woonruimten	141.907	-14.191	127.716	-14.191	113.525	-14.191	99.335	-14.191	85.144				
Bedrijfsgebouwen	61.593.187	-1.110.565	60.482.622	-2.146.326	58.336.296	-2.123.911	56.212.385	-1.724.580	54.487.805				
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	85.031.511	11.003.938	96.035.449	3.935.198	99.970.647	3.951.871	103.922.518	3.832.022	107.754.541				
Vervoermiddelen	1.094.340	-223.695	870.645	109.271	979.916	118.661	1.098.577	150.563	1.249.139				
Machines, apparaten en installaties	8.597.717	538.222	9.135.939	-644.651	8.491.288	-714.963	7.776.325	-695.389	7.080.936				
Overige materiële activa	4.680.848	-227.055	4.453.792	-400.765	4.053.027	-262.254	3.790.773	-299.125	3.491.648				
Materiële vaste activa	166.608.361	9.966.654	176.570.015	888.536	177.408.551	955.213	178.363.764	1.249.300	179.613.064				
Kapitaalverstrekkingen aan:													
a. Deelnemingen	623.109	0	623.109	0	623.109	0	623.109	0	623.109				
b. Gemeenschappelijke regelingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
c. Overige verbonden partijen	179.787	0	179.787	0	179.787	0	179.787	0	179.787				
Leningen verstrekt aan:													
a. Woningbouwcorporaties	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
b. Deelnemingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
c. Overige verbonden partijen	2.038.319	0	2.038.319	0	2.038.319	0	2.038.319	0	2.038.319				
Overige verstrekte langlopende leningen:													
a. Overige langlopende leningen	9.885.519	11.371	9.896.890	-1.058.119	8.838.772	-1.079.395	7.759.377	-1.076.865	6.682.512				
b. Langlopende leningen gemeenten	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
c. Langlopende leningen GR'en	59.999	0	59.999	0	59.999	0	59.999	0	59.999				
d. Langlopende leningen overige overheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Overige langlopende uitzettingen met een looptijd van langer dan 1 jaar:													
a. Uitzettingen in 's Rijks schatkist	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
b. Uitzettingen in Nederlands schuld papier	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
c. Overige uitzettingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Financiële vaste activa	12.786.733	11.371	12.798.104	-1.058.119	11.739.985	-1.079.395	10.660.591	-1.076.865	9.583.725				
TOTAAL VASTE ACTIVA	179.415.021	9.971.798	189.386.814	-225.814	189.160.999	-130.413	189.030.587	166.203	189.196.790				

	01-01-2025	2025	31-12-2025	2026	31-12-2026	2027	31-12-2027	2028	31-12-2028	2025	2026	2027	2028
2 VLOTTENDE ACTIVA													
Grond- en hulpstoffen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Onderhanden werk	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Gereed product	6.542	0	6.542	0	6.542	0	6.542	0	6.542				
Vooruitbetalingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Voorraden	6.542	0	6.542	0	6.542	0	6.542	0	6.542				
Vlottende vorderingen op openbare lichamen													
a. Vlottende vorderingen op gemeenten	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
b. Vlottende vorderingen op GR'en	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
c. Vlottende vorderingen op overige overheid	7.365.205	0	7.365.205	0	7.365.205	0	7.365.205	0	7.365.205				
Kasgeldleningen uitgeleend geld:													
a. Overige vertrekke kasgeldleningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
b. Kasgeld lening verstrekt aan gemeenten	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
c. Kasgeld lening verstrekt aan GR'en	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
d. Kasgeld lening verstrekt aan ov. overheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Rekening courant met Rijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Rekening courant niet financiële instellingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Overige vorderingen	4.144.767	0	4.144.767	0	4.144.767	0	4.144.767	0	4.144.767				
Overige uitzettingen met een looptijd van korter dan 1 jaar:													
a. Uitzettingen in 's Rijks schatkist	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
b. Uitzetting in Nederlands schuldpaapier	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
c. Overige uitzettingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	11.509.972	0	11.509.972	0	11.509.972	0	11.509.972	0	11.509.972				
Liquide middelen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00
Liquide middelen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Overlopende activa:													
a. Nog te ontvangen bijdragen van de EU	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
b. Nog te ontvangen bijdragen van het Rijk	48.834	0	48.834	0	48.834	0	48.834	0	48.834				
c. Overige overlopende activa	2.105.637	0	2.105.637	0	2.105.637	0	2.105.637	0	2.105.637				
d. Nog te ontvangen bijdragen van provincies	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
e. Nog te ontvangen bijdragen van gemeenten	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
f. Nog te ontvangen bijdragen van overige overheid	4.315.303	0	4.315.303	0	4.315.303	0	4.315.303	0	4.315.303				
Overlopende activa	6.469.774	0	6.469.774	0	6.469.774	0	6.469.774	0	6.469.774				
TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA	17.986.287	0	17.986.287	0	17.986.287	0	17.986.287	0	17.986.287				
TOTAAL ACTIVA	197.401.308	9.971.792	207.373.101	-225.814	207.147.286	-120.412	207.016.874	166.202	207.183.077	0	0	0	0

PASSIVA	Saldo	Mutatie	Saldo	Mutatie	Saldo	Mutatie	Saldo	Mutatie	Saldo	EMU-mutatie	EMU-mutatie	EMU-mutatie	EMU-mutatie
	01-01-2025	2025	31-12-2025	2026	31-12-2026	2027	31-12-2027	2028	31-12-2028	2025	2026	2027	2028
3 WASTE PASSIVA													
Algemene reserve	14.456.200	415.256	14.871.456	-1.398.221	13.473.235	-100.000	13.373.235	-100.000	13.273.235				
Bestemmingsreserves ter egalisatie	42.577.565	-4.658.808	38.918.757	-2.163.996	36.754.762	-1.449.505	35.305.256	51.369	35.356.625				
Saldo van de rekening	0	0	0	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000	-7.500.000				
Eigen vermogen	58.033.765	-4.243.552	53.790.214	-6.062.217	47.727.997	-4.049.505	43.678.492	-2.548.631	41.129.861				
Voorzieningen	23.992.569	426.312	24.418.881	377.091	24.795.972	282.573	25.078.545	95.940	25.174.485				
Voorzieningen	23.992.569	426.312	24.418.881	377.091	24.795.972	282.573	25.078.545	95.940	25.174.485				
Obligationen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Leningen van pensioerfonden en verzekeraars	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Leningen van banken en financiële instellingen	70.659.292	-3.062.912	67.596.381	-3.087.183	64.509.197	-3.112.052	61.397.145	-3.137.535	58.259.610	-3.062.912	-3.087.183	-3.112.052	-3.137.535
Leningen van bedrijven	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Leningen van overige sectoren:													
a. Leningen van overige binnenlandse sectoren	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
b. Leningen van provincies	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
c. Leningen van gemeenten	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
d. Leningen van overige overheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Leningen van buitenlandse instellingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Door derden belegde gelden	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Waarborgsommen	22.198	0	22.198	0	22.198	0	22.198	0	22.198				
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	70.681.490	-3.062.912	67.618.579	-3.087.183	64.531.395	-3.112.052	61.419.343	-3.137.535	58.281.808				
TOTAAL WASTE PASSIVA	152.707.825	-6.880.152	145.827.674	-8.772.309	137.055.365	-6.878.985	130.176.380	-5.590.226	124.586.154				
4 VLOTTENDE PASSIVA													
Kasgeldleningen opgenomen geld:													
a. Overige kasgeldleningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
b. Kasgeldlening van gemeenten	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
c. Kasgeldlening van GR'en	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
d. Kasgeldlening van overige overheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Bank- en giroaldi	14.565.667	16.851.944	31.417.611	8.546.495	39.964.106	6.748.572	46.712.678	5.756.429	52.469.107	16.851.944	8.546.495	6.748.572	5.756.429
Overige schulden	9.337.133	0	9.337.133	0	9.337.133	0	9.337.133	0	9.337.133				
Kortlopende schulden	23.902.800	16.851.944	40.754.744	8.546.495	49.301.239	6.748.572	56.049.811	5.756.429	61.806.240				
Vooruitontvangen bijdragen van de EU	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Vooruitontvangen bijdragen van het Rijk	14.082.458	0	14.082.458	0	14.082.458	0	14.082.458	0	14.082.458				
Overige overlopende passiva	825.608	0	825.608	0	825.608	0	825.608	0	825.608				
Vooruitontvangen van provincies	1.878.644	0	1.878.644	0	1.878.644	0	1.878.644	0	1.878.644				
Vooruitontvangen van gemeenten	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Vooruitontvangen van overige overheid	4.003.973	0	4.003.973	0	4.003.973	0	4.003.973	0	4.003.973				
Overlopende passiva	20.790.683	0	20.790.683	0	20.790.683	0	20.790.683	0	20.790.683				
TOTAAL VLOTTENDE PASSIVA	44.693.483	16.851.944	61.545.427	8.546.495	70.091.922	6.748.572	76.840.492	5.756.429	82.596.922				
TOTAAL PASSIVA	197.401.308	9.971.793	207.373.101	-225.814	207.147.286	-120.413	207.016.874	166.203	207.183.077	12.789.033	5.459.311	3.636.520	2.618.894

De basis van de geprognoseerde balans is steeds de balans van de laatst vastgestelde jaarrekening, in dit geval de balans van de jaarrekening 2024. Om te komen tot de geprognoseerde balans van de jaren 2025 tot en met 2028 worden onder andere mutaties op reserves en voorzieningen en de voorgenomen investeringen verwerkt in de vier jaarschijven van de geprognoseerde balans.

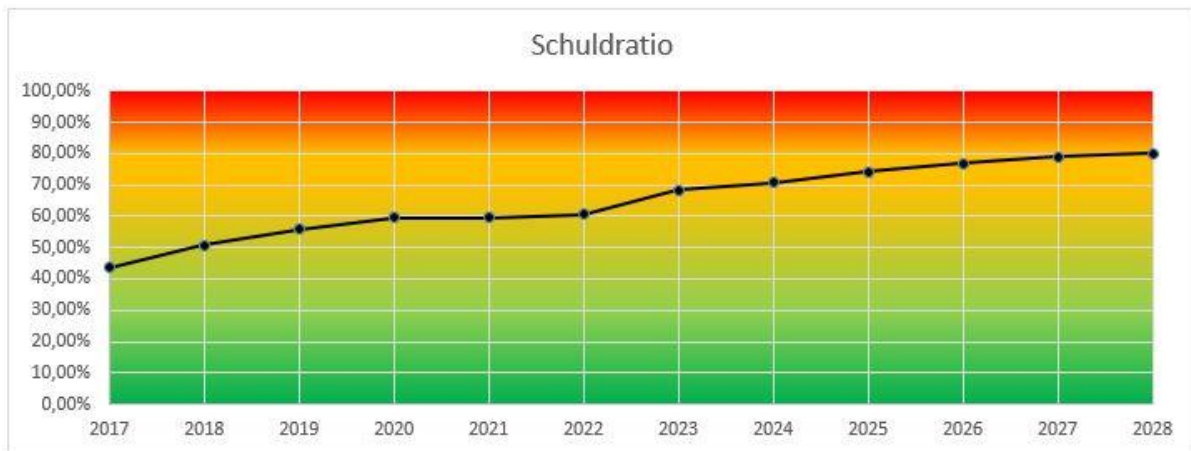
Uit de geprognoseerde balans volgt daarna een aantal indicatoren die tezamen een beter beeld geven over de verwachte financiële positie van de gemeente. We zien dat de meeste indicatoren slechter worden, met als belangrijkste oorzaak de omvang van de voorgenomen investeringen.

De praktijk leert echter dat investeringen niet altijd conform planning tot uitvoering komen. Dat kan diverse oorzaken hebben, bijvoorbeeld een krapte op de arbeidsmarkt of het tijdelijk niet beschikbaar zijn van noodzakelijke materialen. Het later dan gepland investeren betekent logischerwijs dat de behoefte aan financiële middelen voor het betalen van facturen ook pas later opkomt. We zien daardoor ieder jaar opnieuw dat de indicatoren van de jaarrekening beter zijn dan de indicatoren berekend op basis van de geprognoseerde balans. Dat doet echter niets af aan signaal dat uitgaat van de hierna genoemde indicatoren.

De schuldratio

Door de verhouding vreemd vermogen versus totaal vermogen uit te drukken in een ratio ontstaat de schuldratio. Een schuldratio ($VV/TV \cdot 100\%$) van 60% zegt dat 60% van de bezittingen op de balans zijn gefinancierd met vreemd vermogen. Het spiegelbeeld van de schuldratio is de solvabiliteitsratio ($EV/TV \cdot 100\%$).

Schuldratio		Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Vreemd vermogen	(A)	125.322.516	139.367.542	153.582.887	159.419.290	163.338.382	166.053.216
Totaal vermogen	(B)	183.353.625	197.401.308	207.373.101	207.147.286	207.016.874	207.183.077
Schuldratio	(A/B)	68,35%	70,60%	74,06%	76,96%	78,90%	80,15%

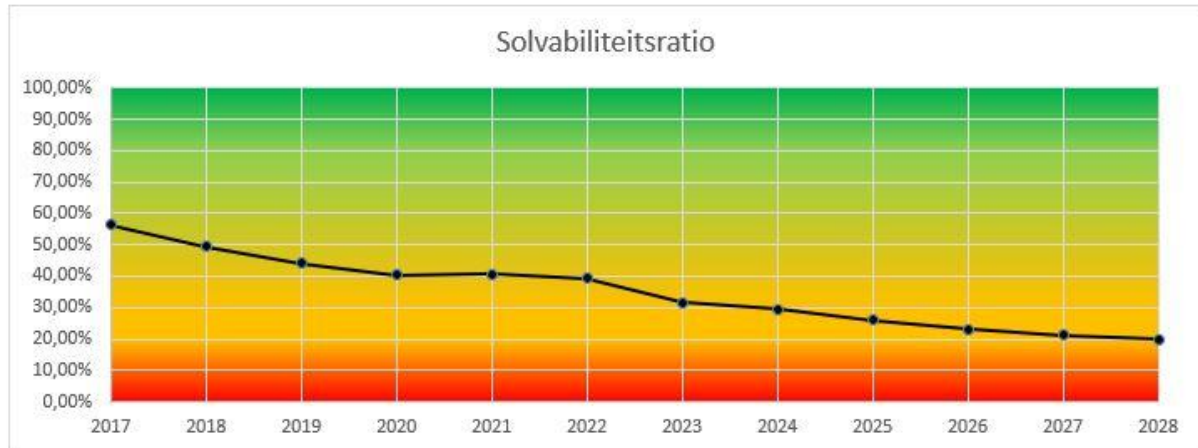
Een normale situatie is als de schuldratio zich beweegt tussen de 20% en 70%. Bij een schuldratio van 80% heeft een gemeente zijn bezit zeer zwaar belast met schuld. Het licht staat dan op rood. Bron: houdbare gemeentefinanciën VNG 2013. Bovenstaande grafiek laat zien dat de schuldratio in een paar jaar tijd fors is toegenomen. Dat is een gevolg van aangetrokken langlopende geldleningen voor onder andere duurzaamheidsprojecten en de nieuwbouw van het Eijkhagencollege. Het eindpunt van de leencapaciteit komt in zicht. De fors gestegen schuldratio stelt ons voor het vraagstuk of we de resterende leencapaciteit benutten voor zaken die we graag willen zoals bijvoorbeeld extra duurzaamheidsleningen, of zaken die we wettelijk moeten uitvoeren (bijvoorbeeld de nieuwbouw van scholen).

De solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio betreft de verhouding tussen het Eigen vermogen en het Totaal vermogen op de balans. De ratio is het spiegelbeeld van de schuldratio. $1 - \text{schuldratio} = \text{solvabiliteitsratio}$. Op basis van de solvabiliteit kan worden beoordeeld of de organisatie in staat is om op korte en lange termijn te voldoen aan haar betalingsverplichtingen. We zien daarom naar analogie van bovenstaande ratio dat ook deze ratio is verslechterd ten opzichte van de score in de voorgaande rekening.

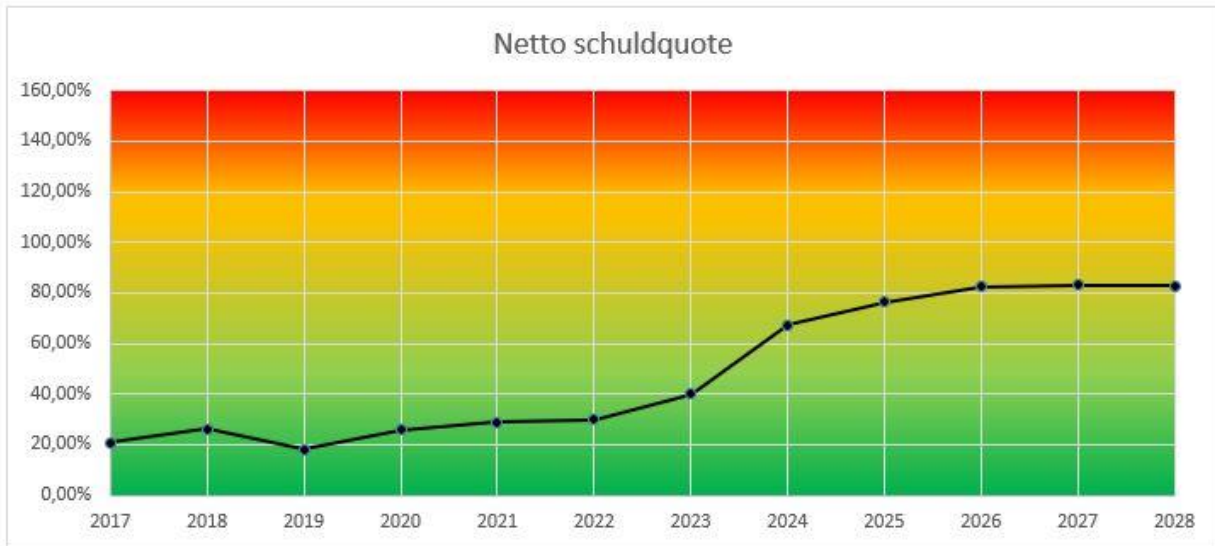
Solvabiliteitsratio		Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Eigen vermogen	(A)	58.031.109	58.033.765	53.790.214	47.727.997	43.678.492	41.129.861
Totaal vermogen	(B)	183.353.625	197.401.308	207.373.101	207.147.286	207.016.874	207.183.077
Solvabiliteitsratio	(A/B)	31,65%	29,40%	25,94%	23,04%	21,10%	19,85%

De netto schuldquote (NSQ)

Een goed aanvullende indicator om de hoogte van de schulden van een gemeente te beoordelen is de netto schuld als aandeel van de inkomsten (netto schuldquote). De netto schuld betreft de totale schuld met in mindering de omvang van de geldelijke bezittingen die niet zijn ingezet t.b.v. de publieke taak. Omdat dit per gemeente sterk kan verschillen is het raadzaam de netto schuld te gebruiken. De hoogte van de inkomsten bepaalt in belangrijke mate hoeveel schulden een gemeente kan dragen. Hoe hoger het inkomen des te meer schuld een gemeente kan aangaan. Dit kengetal uitgedrukt in procenten wordt de netto schuldquote genoemd.

NSQ		Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Langlopende schulden		71.619.137	70.681.490	67.618.579	64.531.395	61.419.343	58.281.808
Vlottende passiva		9.337.133	23.902.800	40.754.744	49.301.239	56.049.811	61.806.240
Overlopende passiva		20.790.683	20.790.683	20.790.683	20.790.683	20.790.683	20.790.683
Vorderingen		-11.509.972	-11.509.972	-11.509.972	-11.509.972	-11.509.972	-11.509.972
Liquide middelen		-21.916.844	0	0	0	0	0
Overlopende activa		-6.469.774	-6.469.774	-6.469.774	-6.469.774	-6.469.774	-6.469.774
Schulden -/- vorderingen	(A)	61.850.363	97.395.227	111.184.260	116.643.572	120.280.091	122.898.985
Inkomsten vóór bestemming reserves	(B)	153.998.409	144.459.797	145.495.627	141.649.551	144.895.871	148.198.576
NSQ	(A/B)	40,16%	67,42%	76,42%	82,35%	83,01%	82,93%

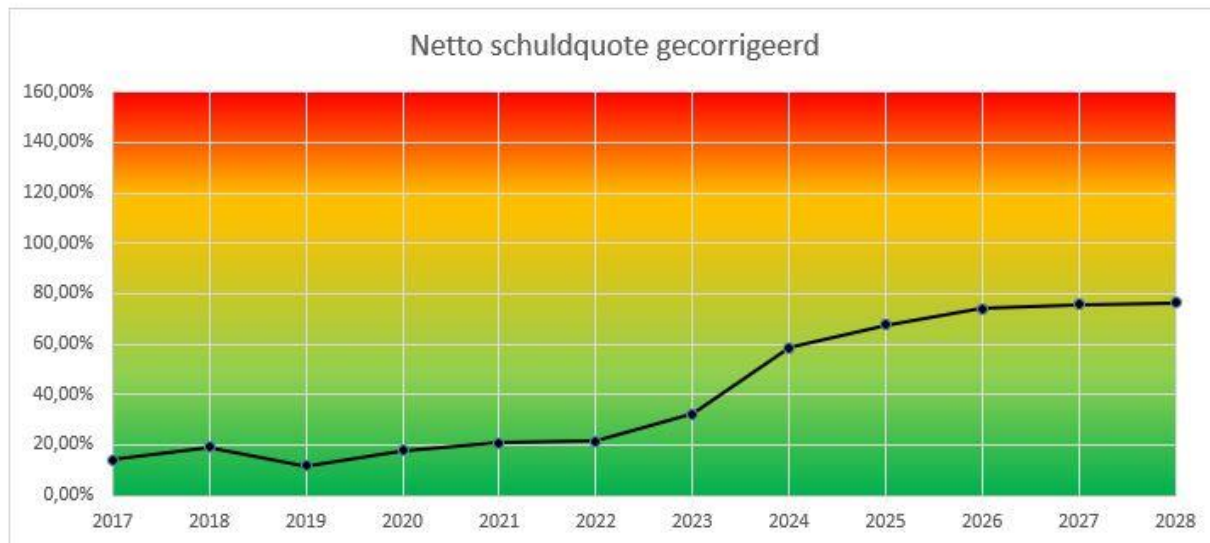
Voor een gemeente geldt dat het licht op rood springt als de netto schuldquote boven de 130% uitkomt. Er is dan sprake van een zeer hoge schuld. Al bij een netto schuldquote boven de 100% springt het licht voor een gemeente op oranje. Er blijft dan weinig leencapaciteit over om de gevolgen van financiële tegenvallers door bijvoorbeeld een economische recessie op te vangen. Normaal bevindt de netto schuldquote van een gemeente zich ergens tussen de 0% en 100%. Op grond van deze normering is een NSQ van 82,93% in 2028 dus binnen de norm.

Afhankelijk of een gemeente net grote investeringen achter de rug heeft, is de netto schuldquote hoger of lager. Ook kan het voorkomen dat een gemeente nog niet lang geleden een grote meevaller heeft gehad. Bijvoorbeeld door de verkoop van aandelen in een energiebedrijf. Het kan er toe leiden dat een gemeente een tijd lang geen netto schuld heeft. De hoogte van de schuld is een politieke keuze. De schuld mag echter niet zo hoog oplopen dat de houdbaarheid van de gemeentefinanciën in gevaar komt. De genoemde 130% norm voor de netto schuldquote is een grove indicatie voor een te hoge schuld. De norm houdt in dat een gemeente een netto schuldquote van ruim onder de 130% moet hebben om bij een grote investering of voor het opvangen van de gevolgen van een recessie niet boven dit plafond uit te stijgen. Vandaar dat het licht al boven de 100% op oranje staat. Het kengetal netto schuldquote is wel gevoelig voor schommelingen in inkomsten bijvoorbeeld door taakwijzigingen van rijkswege. Er ontstaat dan een noemer effect. Bij een grote stijging van de inkomsten door extra taken voor de gemeente kan tijdelijk een naar beneden vertekend beeld van de netto schuldquote ontstaan. Bron: Houdbare gemeentefinanciën VNG 2013.

De netto schuldquote (NSQ) gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te krijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de NSQ zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Door middel van de NSQ gecorrigeerd voor alle verstrekte geldleningen wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dat betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de NSQ gecorrigeerd voor verstrekte geldleningen wordt berekend is gelijk aan de NSQ, met het verschil dat bij de financiële activa de verstrekte leningen niet worden meegenomen.

NSQ gecorrigeerd		Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Schulden -/- vorderingen	(A)	61.850.363	97.395.227	111.184.260	116.643.572	120.280.091	122.898.985
Verstrekte leningen		-12.211.980	-12.786.733	-12.798.104	-11.739.985	-10.660.591	-9.583.725
Schulden -/- vorderingen gecorrigeerd	(A*)	49.638.383	84.608.495	98.386.156	104.903.586	109.619.501	113.315.260
Inkomsten voor bestemming reserves	(B)	153.998.409	144.459.797	145.495.627	141.649.551	144.895.871	148.198.576
NSQ gecorrigeerd	(A*/B)	32,23%	58,57%	67,62%	74,06%	75,65%	76,46%

De schuldevolutie

De schulden kunnen daardoor uit de bocht vliegen. De hamvraag bij schulden is echter niet hoe je er aan bent gekomen, maar hoe je er vanaf raakt. Nu gaat bij een gemeente dat aflossen van schulden onder normale omstandigheden ongemerkt. Wij sturen op sluitende baten en lasten op de exploitatie. Maar de lasten van onze gemeente leiden niet altijd tot echte uitgaven. De afschrijvingen zijn wel lasten in de exploitatie, maar veroorzaken geen fysieke geldstroom. De som van de afschrijvingen én het exploitatieresultaat voor bestemming van de reserves laten jaarlijks de schulden die rusten op het bestaande bezit, dalen. Bij overheden spreekt men in de regel over het primair surplus.

Met het primair surplus worden dus oude schulden die rusten op het bestaande bezit, afgelost. Door deze aflossingen wint een gemeente nieuwe leencapaciteit voor investeringen. Naast het sturen op sluitende baten en lasten hanteert een gemeente een investeringsagenda. Voor nieuwe investeringen moet, als er geen geld op de bank staat, geld worden geleend. Daarmee ontstaan weer nieuwe schulden. Als in een jaar de investeringen hoger zijn dan het primair surplus, ontstaan meer nieuwe schulden dan op oude schulden wordt afgelost. Er is in deze situatie sprake van een negatief financieringsresultaat. De schuld stijgt. Omgekeerd daalt de schuld als in een jaar de investeringen lager zijn dan het primair surplus. Er is dan sprake van een positief financieringsresultaat.

Bij te hoge schulden ontstaat door de hoge rentekosten een negatief exploitatieresultaat (voor bestemming reserves). Dit negatieve resultaat soupeert (een deel van) de inkomensruimte die ontstaat door

afschrijvingen, op. Daardoor wordt niet voldoende afgelost op de oude schulden. Alleen al de hoogst noodzakelijke vervangingsinvesteringen overtreffen het primair surplus en laten zo de schuld van een gemeente verder oplopen. De schuldevolutie belandt in een neerwaartse spiraal. De schulden kunnen daardoor uit de bocht vliegen.

Schuldevolutie		Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Afschrijvingslast	(A)	4.598.082	4.578.262	6.661.393	6.652.163	6.568.204	6.519.889
Resultaat voor bestemming*	(B)	-2.110.111	4.277.005	4.243.552	6.062.217	4.049.505	2.548.631
Primair surplus	(A-B=C)	6.708.193	301.257	2.417.841	589.946	2.518.699	3.971.258
Investeringsuitgaven	(D)	29.029.345	41.682.102	17.621.815	7.484.468	7.517.185	7.762.957
Financieringsresultaat	(C-D)	-22.321.152	-41.380.845	-15.203.974	-6.894.521	-4.998.487	-3.791.699

* Voor B geldt: - is voordeling en + is nadelig

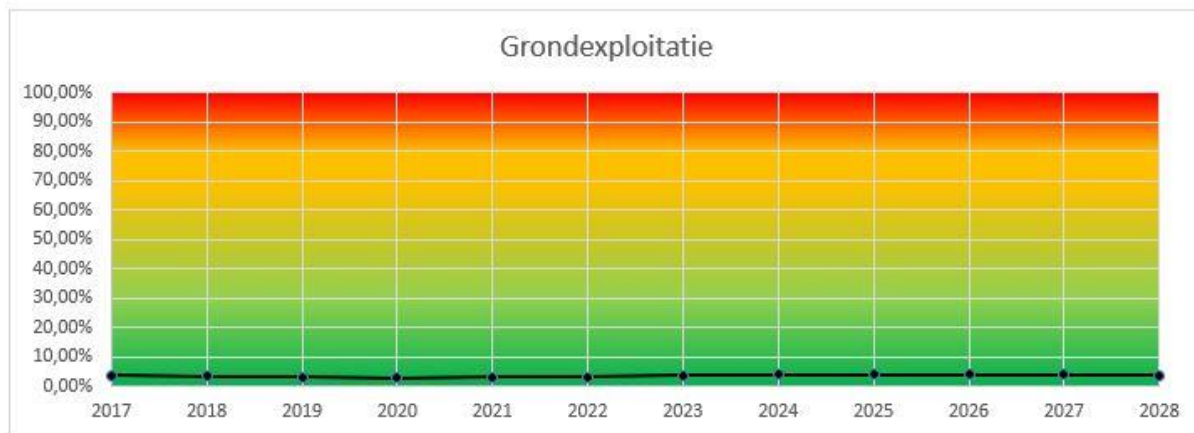

De laatste jaren hebben we steeds een negatief financieringsresultaat gehad. Het primair surplus was lager dan de som van de investeringen. In 2024 is de schuld verder opgelopen als gevolg van nieuwe geldleningen voor duurzaamheidsprojecten en de nieuwbouw van het Eijkhagencollege.

Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft inzicht in de omvang van de grondposities die de gemeente heeft in relatie tot de totale baten. Het gaat hier alleen om grondposities die het doel hebben om bebouwd en verkocht te worden.

Grondexploitatie		Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Bouwgrond niet in exploitatie	(A)	5.338.980	5.463.851	5.463.851	5.463.851	5.463.851	5.463.851
Bouwgrond in exploitatie	(B)	239.749	0	0	0	0	0
Totaal bouwgrond	(A+B=C)	5.578.730	5.463.851	5.463.851	5.463.851	5.463.851	5.463.851
Inkomsten voor bestemming reserves	(D)	153.998.409	144.459.797	145.495.627	141.649.551	144.895.871	148.198.576
Kengetal grondexploitatie	(C/D)	3,62%	3,78%	3,76%	3,86%	3,77%	3,69%

In tegenstelling tot veel andere gemeenten heeft Landgraaf nauwelijks bouwgrond in exploitatie. We verwachten de laatste kavels van grondexploitatie Fresh Valley in 2024 te verkopen. De lage scores met betrekking tot grondexploitatie betekenen dat Landgraaf op dit punt weinig risico loopt. De gronden staan op de balans tegen behoedzaam gekozen prijzen. Er zijn geen tekenen van overwaardering zodat het risico van verplichte afwaardering nagenoeg nihil is.

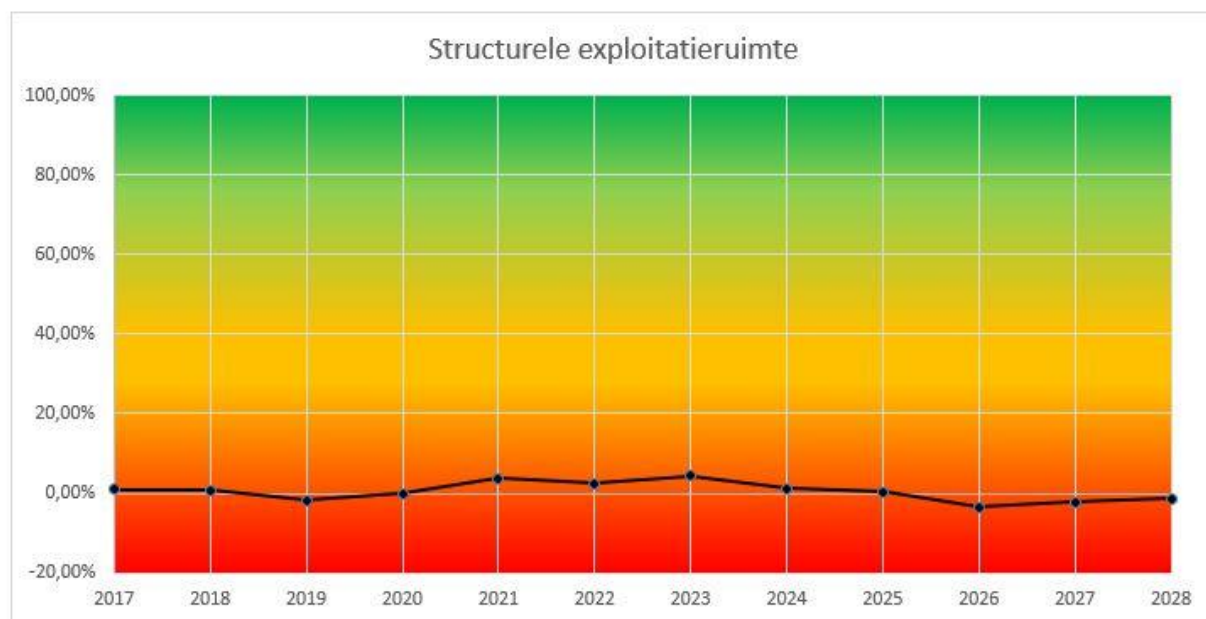
Structurele exploitatieruimte

Het kengetal structurele exploitatieruimte is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte de gemeente heeft om eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Daarnaast geeft dit kengetal ook aan of de gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen dan wel of er nog ruimte is voor nieuw beleid.

Voor de berekening van het kengetal structurele exploitatieruimte wordt het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan de reserves gedeeld door de totale baten (exclusief de mutaties reserves) en uitgedrukt in een percentage.

Structurele exploitatieruimte		Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Structurele baten + onttrekkingen aan reserves	(A)	174.560.000	141.606.000	147.894.690	142.510.169	145.741.708	148.968.518
Structurele lasten + toevoegingen aan reserves	(B)	-167.911.000	-139.909.000	-147.486.703	-147.550.703	-149.030.703	-150.876.703
Structurele exploitatieruimte	(A-B=C)	6.649.000	1.697.000	407.987	-5.040.534	-3.288.995	-1.908.185
Inkomsten voor bestemming reserves	(D)	153.998.409	144.459.797	145.495.627	141.649.551	144.895.871	148.198.576
Kengetal structurele exploitatieruimte	(C/D)	4,32%	1,17%	0,28%	-3,56%	-2,27%	-1,29%

De scores laten zien dat de structurele exploitatieruimte vanaf 2024 gestaag daalt en vanaf 2026 zelfs negatief wordt. Er is dan géén ruimte meer om extra lasten te kunnen dragen.

Algemeen beeld financiële indicatoren

De netto schuldquote (NSQ) toont als enige balans indicator een positief beeld. De scores van schuldratio (SR) en de solvabiliteitsratio (SV) zijn duidelijk minder goed dan in de voorafgaande jaren en de schuldevolutie is negatief. Dat betekent dat we onze resterende leencapaciteit zorgvuldig moeten inzetten.

Een van de twee exploitatie indicatoren lijkt een positiever beeld te schetsen. Ten aanzien van grondexploitaties lopen we vanwege de beperkte omvang van de grondvoorraden zo goed als geen risico. De derde exploitatie indicator, de structurele exploitatieruimte, daalt daarentegen van 4,32% in 2023 naar negatieve waarden vanaf 2026.

2.2.4 Verbonden Partijen

De gemeente heeft een deel van de uitvoering van het gemeentelijk beleid en taken ondergebracht bij zogenaamde verbonden partijen. Deze partijen spelen dan ook een belangrijke rol bij de realisatie van de gemeentelijke doelstellingen. De gemeente blijft daarbij wel verantwoordelijk voor de uitvoering en het realiseren van het beleid en het behalen van de gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf besteden wij aandacht aan deze verbonden partijen.

Wat zijn verbonden partijen?

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk én financieel belang heeft.

- Van een bestuurlijk belang is sprake indien de gemeente rechtstreeks invloed heeft op de besluitvorming binnen de verbonden partij, bijvoorbeeld door een zetel in het bestuur en/of door stemrecht.
- Van een financieel belang is sprake als de gemeente middelen aan de verbonden partij ter beschikking heeft gesteld, die ze kwijt is in geval van faillissement van die partij of wanneer financiële problemen bij de verbonden partij kunnen worden verhaald op de gemeente.

Wanneer aan beide voorwaarden is voldaan, is er conform de regels van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) sprake van een verbonden partij. Voorbeelden zijn BV's, NV's, corporaties, gemeenschappelijke regelingen, stichtingen en verenigingen.

Waarom samenwerkingsverbanden

De gemeente kan diverse redenen hebben om samen te werken. Zo kan een gemeente samenwerken om bijvoorbeeld schaal- en efficiencyvoordelen te bereiken, kennis te delen, complexe en specialistische taken te laten uitvoeren, risico's te spreiden of om een maatschappelijk initiatief te ondersteunen. Ook uitbreiding van het aantal taken en de complexiteit ervan zijn overwegingen om samenwerking te zoeken en verbanden aan te gaan. Op een groot aantal terreinen, zoals sociale zaken, gezondheidszorg, brandweer en veiligheid, het sociaal domein (WMO, jeugdzorg en participatie), hebben gemeenten nadrukkelijk de samenwerking gezocht. Dit is vaak in de vorm van een gemeenschappelijke regeling.

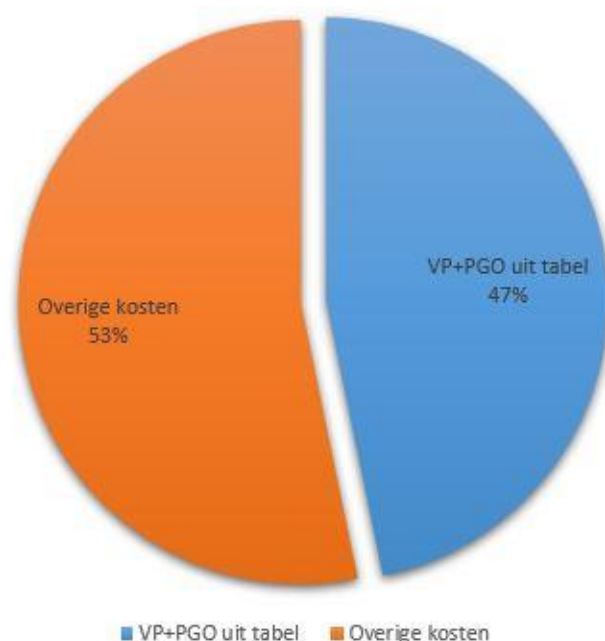
Aan de andere kant brengt samenwerken ook risico's met zich mee. Ondanks dat de gemeente een deel van de uitvoering van haar beleid bij een partner heeft ondergebracht, blijft zij wel verantwoordelijk voor het uitgevoerde beleid. Daardoor kan de gemeente aanzienlijke maatschappelijke, financiële en fiscale risico's lopen wanneer een partij in financiële problemen komt of zijn taken niet goed uitvoert.

Het is daarom van belang dat deze verbonden partijen goed functioneren en de doelstellingen binnen de gegeven financiële én beleidsinhoudelijke kaders realiseren. Vanuit gemeentelijk perspectief is de noodzaak om de verbonden partijen goed te monitoren en zo nodig bij te sturen dan ook groot. Voor de gemeenteraad is informatie over de verbonden partijen om twee redenen van belang:

- De partijen voeren taken uit die in het verlengde van de gemeentelijke doelstellingen liggen;
- Het functioneren van de partijen heeft consequenties voor de gemeentelijke begroting.

Vanuit het financiële perspectief is monitoring van en sturing op verbonden partijen van groot belang. Voor 2025 telt de begroting van de gemeente € 157,6 miljoen aan lasten. Daarvan gaat circa € 73,7 miljoen (dit is circa 47% van het totaal) naar verbonden partijen. In onderstaande grafiek is dit weergegeven.

Aantal VP in totale lasten in %

De behoefte om grip op verbonden partijen te hebben én te houden neemt toe. Dat geldt ook voor het versterken van de onderlinge samenwerking

Momenteel werken wij samen met het merendeel van de Zuid-Limburgse gemeenten op het gebied van monitoring en sturing verbonden partijen.

Speerpunten daarbij zijn:

- Het vooraf positioneren van de raad van de gemeente bij de aansturing van het beleid en de financiën van de gemeenschappelijke regelingen;
- Een goede integratie van de begroting en jaarrekening van de gemeenschappelijke regelingen in de begroting, jaarrekening en het jaarverslag van de gemeente;
- Beheersing van de toename van de kosten die voortvloeien uit de delegatie van de gemeentelijke taken aan de gemeenschappelijke regelingen;
- Beheersing van de risico's van de gemeenschappelijke regelingen en integratie van de risico's in de gemeentelijke risicoparagraaf, voor zover deze niet zelfstandig door de gemeenschappelijke regelingen worden gedragen.

Een verder te ontwikkelen instrumentarium in dit kader is het vervroegen van de aanlevering van de algemene en financiële beleidskaders (AFBK) door de verbonden partij. In deze AFBK geeft de verbonden partij haar visie op de beleidskaders die de basis vormen voor de begroting. Volgens de regelgeving dient dit document samen met de begroting aan de gemeenten te worden aangeboden. Door het aanlevermoment te vervroegen, worden gemeenten eerder in de gelegenheid gesteld hierover een mening te geven. Hier kan de verbonden partij dan mogelijk rekening mee houden bij het opstellen van de begroting.

Beleid

Het beleid ten aanzien van verbonden partijen is geborgd in de Nota Verbonden Partijen 2020. Begin 2025 zal deze nota zijn vernieuwd. Doelstelling van dit beleid is dat het bestuur van de gemeente Landgraaf grip krijgt en houdt op alle aan haar bestuurlijk en/of financieel verbonden partijen. Dat start vanaf het moment dat tot toetreding wordt besloten. Van belang is dat het vastgestelde beleid daadwerkelijk wordt toegepast. Dit vergt een meer of mindere mate van sturing. Naarmate er minder maatregelen geëffectueerd zijn, zal de sturings- en beheersingsrelatie met die verbonden partij minder stevig zijn. Ook de feitelijke taak die de verbonden partij uit voert, het maatschappelijke belang van die taak, de hoogte van de gemeentelijke financiële bijdrage en de daaraan gelieerde financiële risico's zijn van invloed op de mate waarop grip noodzakelijk is. Vanuit het verleden was het instellen van verscherpt toezicht een van de instrumenten om grip te houden. In de praktijk bleek dit niet goed te werken, immers één enkele gemeente is niet in staat om een verbonden partij te “dwingen” iets te veranderen. Dat kan veel beter in gezamenlijkheid met alle of meerdere deelnemers in die verbonden partij. Daarom spreken we niet meer van verscherpt toezicht, maar wordt de oplossing gezocht in een nauwe samenwerking met de andere deelnemers. Hierbij is met name aandacht voor het gezamenlijk vroegtijdig onderkennen van en bijsturen ten aanzien van problemen.

Overzicht verbonden partijen

Op grond van het gewijzigde BBV zijn de verbonden partijen gesplitst in:

1. Gemeenschappelijke regelingen,
2. Stichtingen/Verenigingen (in deze categorie heeft Landgraaf geen verbonden partijen waarin sprake is van zeggenschap),
3. Vennootschappen/Professioneel gesubsidieerde instellingen.

Ad 1. Overzicht deelname in Gemeenschappelijke Regelingen

(cijfers x € 1.000)

Nr.	Verbonden partij (Gemeenschappelijke Regeling)	Bijdrage exploitatie 2025	Programma
1	Anti Discriminatievoorziening – centrumgemeente Maastricht	€ 22	1
2	Bestuursovereenkomst Informele Zorg – centrumgemeente Heerlen	€ 101	6
3	BsGW (Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen)	€ 314	0
	BsGW (Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen)	€ 437	7
4	Bureau VSV (leerplicht) – centrumgemeente Heerlen	€ 283	4
5	Centrumregeling regionale samenwerking opvang en beschermd wonen		
	Wmo 2015 – centrumgemeente Heerlen	€ 0	6
6	GGD Zuid-Limburg (Veilig Thuis)	€ 475	6
	GGD Zuid-Limburg (basispakket+rijks vaccinatie programma)	€ 794	7
	GGD Zuid-Limburg (jeugdgezondheidszorg)	€ 1.369	7
	GGD Zuid-Limburg (beleidskader 2024–2028)	€ 81	7
7	Het Gegevenshuis	€ 301	0
8	Centrumgem. Maastricht–Inkoop jeugd zorg regio Zuid–Limburg	€ 7.048	6
9	ISD BOL (Intergemeenschappelijke Sociale Dienst Brunssum en Landgraaf)	€ 22.821	6
10	Kredietbank Limburg	€ 523	6
11	Omnibuzz	€ 1.468	6
12	Parkstad IT (PIT) – centrumgemeente Heerlen	€ 1.698	0
13	Omgevingsdienst Zuid-Limburg (voorheen RUD)	€ 328	7
14	Reinigingsdiensten Rd4	€ 357	2
	Reinigingsdiensten Rd4	€ 4.040	7
15	Stadsregio Parkstad Limburg	€ 706	0
	Stadsregio Parkstad Limburg (Regionale Initiatieven)	€ 188	3
16	Veiligheidsregio Zuid-Limburg	€ 2.891	1
17	Werkvoorzieningschap Oostelijk Zuid-Limburg (WOZL)	€ 9.347	6
18	Werkgevers Service Punt (WSP)	€ 824	6
19	Zorg en Veiligheids Huis Parkstad (ZVHP)	€ 227	1
	Totaal	€ 56.643	

Ad 3.1 Overzicht deelname in vennootschappen

(cijfers x € 1.000)

Nr.	Verbonden partij (vennootschap)	Bijdrage exploitatie 2025	Geraamd dividend	Programma
1	Bank Nederlandse Gemeenten NV	n.v.t.	€ 89	0
2	Bodemzorg Limburg BV	n.v.t.		7
3	Enexis Holding NV	n.v.t.	€ 148	0
4	IBA Parkstad BV	n.v.t.		8
5	Reinigingsdienst Rd4 NV	n.v.t.	€ 55	7
6	Special Purpose Vehicles, bestaande uit:			
	– CSV Amsterdam BV	n.v.t.		0
	– Publiek Belang Electriciteitsproductie BV	n.v.t.		0
7	Waterleiding Maatschappij Limburg NV	n.v.t.		0
8	Woonwijzerwinkel BV	n.v.t.		7
9	Sportbedrijf Landgraaf BV (Zwembad In de Bende)	n.v.t.		5
	Totaal	€ 0	€ 292	

Ad 3.2 Overzicht deelname in Professioneel gesubsidieerde instellingen

(cijfers x € 1.000)

Nr.	Verbonden partij (Professionele Gesubsidieerde Instelling)	Bijdrage exploitatie 2025	Programma
1	Stichting Dierenbescherming Limburg	€ 29	1
2	Stichting Slachtofferhulp Nederland, regio Zuid-Limburg	€ 15	1
3	Stichting Movare (spraakonderwijs)	€ 67	4
4	Stg Movare/Kinderdaggaleis Eigenwijs/Humankind Kinderopv./Stg Kinderopv. Parkstad (VVE)	€ 1.208	4
5	Stichting Bibliotheek Landgraaf-Onderbanken	€ 1.051	5
6	Stichting Muziekschool Kerkrade (SMK)	€ 411	5
7	Stichting Muziekschool Kerkrade (combinatiefunctionarissen)	€ 66	5
8	Stichting Park Strijthagen	€ 47	5
9	Stichting Park Ter Waerden (exploitatiebijdrage)	€ 44	5
10	Stichting Park Ter Waerden (beheersvergoeding)	€ 6	5
11	Zwembad In de Bende (exploitatiebijdrage Sportbedrijf Landgraaf)	€ 96	5
12	Stichting The Movefactory	€ 376	5
13	Stichting Vrije Academie VAZOM	€ 82	5
14	Stichting Vrije Academie VAZOM (combinatiefunctionarissen)	€ 73	5
15	Gemeente Heerlen (Regio-archeoloog)	€ 27	5
16	Gemeente Heerlen (Grenzeloos Actief)	€ 13	5
17	Stichting Bosbeheer Landgraaf	€ 60	5
18	JENS (inkoop ambulante jeugdzorg)	€ 9.634	6
19	ISDBOL – Bijdrage Chronisch Zieken en Gehandicapten	€ 77	6
20	ISDBOL – Mantelzorgcompliment	€ 128	6
21	Stichting Levantogroep – Housing en Opvang	€ 19	6
22	Stichting Levantogroep – Algemene Voorziening Slot Schaesberg	€ 91	6
23	Zorg en Veiligheidshuis Parkstad-inz. nazorg reïntegratie ex-gedetineerden	€ 13	6
24	Gemeente Sittard-Geleen-inz. Bijdrage VIA	€ 25	6
25	Stichting MEE Zuid-Limburg	€ 398	6
26	Belangenvereniging Rimborg-inz. Algemene Voorziening	€ 7	6
27	Calibris Advies (wijkleerbedrijf Landgraaf)	€ 37	6
28	Stichting The Movefactory	€ 39	6
29	Stichting Park Strijthagen	€ 36	6
30	Stg Samen Delen Regio Parkstad/Stg Voedselbank Limburg-Zuid/Jeugdfonds Sport Limburg/Jeugdfonds Cultuur Limburg/Stg Leergeld Parkstad/Stg Consuminderhuis Parkstad/Vincentiusvereniging Landgraaf	€ 319	6
31	Stichting CMWW Brunssum (belbus)	€ 40	6
32	Stichting Welsun	€ 2.263	6
33	Stichting Welsun – KOTA (Kinder Opvang Toeslagen Affaire)	€ 41	
34	Stichting An d'r Put	€ 130	6
35	Stichting GIPS spelen en leren	€ 30	6
36	Gem. Beekdaelen/Gem. Heerlen-inz. Samenwerkingsovk waterketen	€ 105	7
	Totaal	€ 17.103	

Detailinformatie per verbonden partij

Voor een actueel overzicht van het openbaar belang, de gemeentelijke visie op de verbonden partij, de actuele beleidsvoornemens omtrent de partij, de verwachte ontwikkelingen ten aanzien van het gemeentelijke belang en de financiële positie verwijzen wij naar de bijlage "Toelichting op de verbonden partijen".

2.2.5 Onderhoud Kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen die de gemeente in eigendom heeft, dienen we op een dusdanige wijze te beheren, dat deze kapitaalgoederen hun functie op korte en lange termijn kunnen vervullen. Op korte termijn dient voldoende aandacht te zijn voor aspecten als veiligheid en risicoaansprakelijkheid, terwijl op langere termijn de duurzaamheid van het integraal onderhoud ertoe moet leiden, dat er geen sprake is van kapitaalvernietiging ten gevolge van achterstallig onderhoud.

We maken binnen deze kapitaalgoederen navolgend een onderverdeling in:

- Wegen
- Groen
- Riolering en waterhuishouding
- Elementenbeheer
- Reiniging
- Gebouwen

De omvang van de kapitaalgoederen wordt door onderstaande gegeven weergegeven:

Soort kapitaalgoed	Omschrijving	Hoeveelheid
Wegen	Asfaltverhardingen in m2	990.091
	Elementenverhardingen in m2	1.136.157
Groen	Aantal bomen (straat- parkbomen)	9.753
	Openbaar groen - beplanting in m2	1.972.463
	Openbaar groen - grazige vegetatie in m2	1.491.362
	Bos en natuurterreinen in ha.	48,73
Elementenbeheer	Aantal lichtmasten	8.666
	Aantal banken en zitgelegenheden	242
Riolering	Aantal kolken	10.119
	Aantal pompen en gemalen	22
	Vrijval riool in km	217
	Persleiding in km	4,2
Reiniging	Zie de gegevens bij wegen en groen	zie wegen en groen
Gebouwen	Aantal gebouwen	
	-onderwijs	12
	-buitensport	9
	-binnensport	3
	-sociaal maatschappelijk	12

Artikel 12 van het BBV schrijft voor dat van de kapitaalgoederen moet worden aangegeven:

- Beleidskader
- De uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties
- De vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Soort kapitaalgoed	Beheerplan c.q. raads kader	Looptijd	Kwaliteits niveau	Financiële vertaling	Achterstallig onderhoud
Wegen	Beeldkwaliteitsgids BOR 2024	2034	C	N.v.t.	N.v.t.
	Integrale weginspectie 2023	2024	C	Deels	Nee
Groen	Bomennota 2014	2024	N.v.t.	Ja	Nee
	Groenstructuurplan 2017	2047	N.v.t.	Ja	Nee
	Kwaliteitsgids BOR 2023	2034	A, B en C	Ja	Nee
	Bosbeheervisie 2021	2030	Veilig en duurzaam	Deels	Nee
Riolering	Watertakenplan 2023	2028	N.v.t.	Ja	Nee
Elementen	Beleidsnota openbare verlichting 2016	2020	C	Ja	Deels
Reiniging	Kwaliteitsgids BOR 2024	2034	A,B en C	Ja	Nee
Gebouwen	DMOP's 2021	2026	Klasse 2-3 (goed tot redelijk)	Ja	Nee

Naar aanleiding van metingen van de kwaliteit van onderhoud is er in nauwe samenwerking met de raad een uitgebreid onderzoek uitgevoerd welk gerelateerd heeft in een drietal volledig uitgewerkte scenario's voor zowel groen als reiniging. In deze begroting heeft het college het scenario verwerkt waarin de onderhoudstoestand in de centra A is, in de buitengebieden C en voor het overige B. Voor de Wilhelminaberg houden we onderhoudsniveau B aan vanwege haar functie als toeristische trekpleister.

Voor het vervangen van masten zijn minimale budgetten beschikbaar welke uitsluitend toereikend zijn om de masten die gevaar op dreigen te leveren te vervangen.

De intentie is om met aanbestedingsvoordelen en slimmere combinaties van werkzaamheden (bv. combineren van werkzaamheden of wachten tot wegconstructies aan de orde zijn) deze bezuiniging te effectueren zonder dat dit leidt tot achterstallig onderhoud. De jaarlijkse monitoring van de onderhoudstoestand laat per 2023 zien dat de afname van achterstalligheid is gestopt. Omdat er veel wegen in eenzelfde tijdsperiode zijn aangelegd zijn er veel wegen die nu dezelfde slijtagepatronen laten zien. De verwachting is dat er de komende jaren een toename van achterstalligheid zal optreden.

Onderhoud wegen

Jaarlijks vindt er een externe inspectie plaats naar de staat van onderhoud van de verhardingen (wegen, trottoirs, rijwielpaden, parkeerplaatsen) waarbij de CROW-systematiek wordt gehanteerd. Het vastgestelde niveau is voor de Ruggengraat en de Centra niveau B en voor de overige wegen en fietspaden niveau C. Daarnaast vindt er een jaarlijkse knelpuntenanalyse door de eigen dienst plaats. Op basis van de inspectiegegevens en de knelpuntenanalyse bepalen we het noodzakelijke onderhoud aan de verhardingen, rekening houdend met de beschikbare budgettaire ruimte en het vastgestelde kwaliteitsniveau. Dit gebeurt in nauw overleg met de andere vakdisciplines riolen, verkeersveiligheid en dergelijke.

In het verleden gaf de provincie aan dat het onderhoud wegen op de CROW norm C moeten worden uitgevoerd. Deze CROW norm betekent dat er geen sprake van achterstallig onderhoud mag zijn en dat onvoldoende onderhoud op korte termijn moet worden weggewerkt. We blijven de onderhoudstoestand

jaarlijks monitoren. De evaluatie in 2022/2023 laat zien dat de afname van achterstalligheid tot stilstand is gekomen. De oorzaak hiervan is dat een groot deel van het wegenareaal in eenzelfde tijdsperiode is aangelegd en nu gelijktijdig in achterstalligheid komt. Er is een extra analyse van de wegininspectie uitgezet om een goede prognose te krijgen. De resultaten zijn op het moment van het schrijven van deze paragraaf nog niet bekend.

Om het wegenonderhoud structureel beheersbaar te houden zoeken wij overigens ook naar duurzame oplossingen, zoals het minder toepassen van asfalt in de woonwijken. Er wordt nu vaker gekozen om asfalt te vervangen door gebakken klinkers. Een rijbaan die bestaat uit gebakken klinkers behoeft slechts één keer in de 35 jaar te worden herstraat terwijl asfalt intensiever onderhoud nodig heeft. Naast het jaarlijks onderhoud door scheurvulling en reparatievakken zal eens in de 17,5 jaar de toplaag vervangen worden en om de 35 jaar de complete asfaltconstructie. De investering voor het toepassen van gebakken klinkers is ten opzichte van asfalt iets hoger, maar deze wordt terugverdiend door lagere onderhoudskosten en de restwaarde (opnieuw toepassen) van het bestratingsmateriaal. Nog een voordeel is dat reparatievakken vrijwel onzichtbaar hersteld kunnen worden.

Vanaf 2020 is er nog een andere wijziging in de begroting verwerkt. Het betreft de financiële verwerking van het vervangen van complete asfaltconstructies. Deze vervangingsinvesteringen zijn tot en met 2019 als onderdeel van het onderhoudsprogramma direct ten laste van de exploitatie gebracht in het kader van onderhoud. Vanaf 2020 worden deze investeringen, die in omvang circa 60% van het beschikbare totaalbudget voor onderhoud uitmaken, daadwerkelijk geïnvesteerd en afgeschreven. Er is hierdoor – zei het in afnemende mate – sprake van een ontlasting van de gemeentebegroting.

Met betrekking tot de recreatief-toeristische fietspaden in het buitengebied is vanaf de begroting 2019 een extra structureel bedrag van € 65 duizend opgenomen. De eerste resultaten hiervan zijn in de loop van 2019 zichtbaar geworden en wij zullen met deze inhaalslag verder gaan.

In de begroting is rekening gehouden met de structurele component van het nieuwe prijspeil.

Financiële consequenties en vertaling in de begroting:

(cijfers x € 1.000)

Omschrijving	2025	2026	2027	2028
Lasten wegen, trottoirs en fietspaden	2.448	2.460	2.481	2.500

Onderhoud groen

Het Groenstructuurplan geeft een lange termijnvisie (30 jaar, met actualisatie om de 10 jaar) op de gewenste ontwikkeling van het openbaar groen in de openbare ruimte binnen de bebouwde kom en het buitengebied van Landgraaf. Op basis van het Groenstructuurplan is door de raad in 2012 het integraal beheerplan openbare ruimte 2012–2017 vastgesteld. In het daaraan gekoppelde uitvoeringsplan is dit vertaald in twee beeld(kwaliteit)bestekken: wegbermen- en groenonderhoud. In 2017 is het nieuwe Groenstructuurplan vastgesteld met een looptijd tot 2025.

In de begroting van 2019 zijn de areaaluitbreidingen als gevolg van de aanleg van de Buitenring Parkstad Limburg (groencompensatie) alsmede de areaaluitbreidingen als gevolg van het WOP NL verwerkt, waarmee het budgettaire kader op orde zou moeten zijn. Er zijn twee ontwikkelingen die in samenhang met elkaar zorgen voor een verontrustend beeld over het groenonderhoud in relatie tot de budgettaire kaders, te

weten de afname van de instroom van Wsw'ers en de verboden op het gebruik van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen. Dit leek ten tijde van de begroting 2020 tot een noodzakelijke verhoging van het budget van – op termijn – € 1 miljoen te leiden. Uit deze zorg is toen een eerste bestuursopdracht gevloeid waarvan de resultaten duiden op toereikende beheersbudgetten. Toen ter tijd is een bedrag van € 78 duizend structureel toegevoegd voor het kunnen uitvoeren van noodzakelijke omvormingen en vervangingen. Dit bedrag is met ingang van de begroting 2022 dan ook in de begrotingscijfers opgenomen. Na afronding van de bestuursopdracht hebben vervolgmetingen uitgewezen dat de kwaliteit toch sneller achteruitging dan in 2020 verwacht. Tevens is het signaal dat uw raad ultimo 2022 heeft gegeven per motie dat de kwaliteit van het groenonderhoud onder de maat is, aanleiding geweest om nogmaals goed te onderzoeken welke budgetten naar de stand van 'vandaag' benodigd zijn. In de begroting van 2023 is reeds voorzien in om € 450 duizend in structurele zin bij te ramen en in 2023 aanvullend hierop een bedrag van € 500 duizend incidenteel te begroten. In de begroting vanaf 2024 hebben we de uitkomsten verwerkt van de studie die in nauwe samenwerking met de raad verricht is naar het hoe en naar het wat van onderhoud. Zo ook in de deze begroting 2025. De door de raad gewenste variant (alles onderhouden op B niveau en de centra daarbij onderhouden op A niveau) is hierbij verwerkt in de budgetten waartoe een extra structureel bedrag is toegevoegd van € 621 duizend in 2024 oplopend tot € 813 in 2027. De oplopende reeks is het gevolg van de noodzakelijke vervanging van uitstromende Wsw-geïndiceerde medewerkers door cao-medewerkers.

In de bossen heeft eind 2019 een inventarisatie plaatsgevonden. Deze inventarisatie laat zien dat we een inhaalslag moeten plegen om de bossen klimaatbestendig te maken en om aan de wettelijke verplichting te blijven voldoen (wet Natuurbescherming). Deze inhaalslag is inmiddels uitgevoerd in de winters van 2020–2021 en 2021–2022. Na uitvoering van de werkzaamheden kunnen we de bossen vanaf 2023 weer beheren door uitvoering van regulier onderhoud. Het onderhoud wordt uitgevoerd door de Stichting Bosbeheer Landgraaf met overwegend vrijwilligers.

Financiële consequenties en vertaling in de begroting:

(cijfers x € 1.000)

Omschrijving	2025	2026	2027	2028
Lasten openbaar groen en groen in het buitengebied	2.490	2.508	2.526	2.539

Riolering en waterhuishouding

Het Watertakenplan is in 2023 door uw raad vastgesteld.

Als basis voor de kostenberekening dient het aan het Watertakenplan gekoppelde Kostendekkingsplan (KDP). Uit het KDP volgt dat we de eerste jaren het tarief voor het rioolrecht niet hoeven te verhogen en ook niet hoeven aan te passen op grond van de inflatiecijfers. De omvang van de gevormde voorziening is immers meer dan robuust.

Financiële consequenties en vertaling in de begroting:

(cijfers x € 1.000)

Omschrijving	2025	2026	2027	2028
Lasten riolen en waterhuishouding	3.164	3.189	3.171	3.148

Onderhoud elementenbeheer

Onder de noemer "elementen" verstaan wij het gemeentelijke areaal aan inrichtingselementen in de openbare ruimte zoals lichtmasten, verkeersregelininstallaties (vri), verkeersborden, paaltjes, zitbanken e.d. Onderhoud voor een aantal elementen, zoals VRI's en openbare verlichting gebeurt op basis van onderhoudsprogramma's.

In januari 2016 is de beleidsnota openbare verlichting door de raad vastgesteld. Daarin zijn onder meer maatregelen en activiteiten opgenomen om noodzakelijke vervangingen van lichtmasten mogelijk te maken en versneld conventionele verlichting te vervangen door LED-verlichting. Hiervoor wordt een deel van de door de nieuwe, lagere, aanbesteding vrijgekomen middelen ingezet.

Financiële consequenties en vertaling in de begroting:

(cijfers x € 1.000)

Omschrijving	2025	2026	2027	2028
Lasten elementen (openbare verlichting, vri's en bankjes)	623	643	645	636 *

* afschrijvingen openbare verlichting in 2028 zijn begroot € 12.000 lager

Reiniging

Alhoewel reiniging geen direct onderhoud aan kapitaalgoederen betreft, is dit onderhoud noodzakelijk voor een goed gebruik van de kapitaalgoederen en ter voorkoming van overlast.

De gemeentelijke kapitaalgoederen staan immers ten dienste van de burgers en moeten door hen dan ook normaal gebruikt kunnen worden.

Financiële consequenties en vertaling in de begroting:

(cijfers x € 1.000)

Omschrijving	2025	2026	2027	2028
Lasten straatreiniging en onkruidbestrijding	562	577	593	608

Onderhoud gebouwen

In de jaren tot en met 2016 is er voor de financiering van het onderhoud van gebouwen gewerkt met onderhoudsreserves. De reden hiervoor lag in de vroegere ombuigingen op het onderhoud waardoor er niet meer conform meerjarenonderhoudsplannen (MOP's) kon worden gewerkt.

In haar brief van 24 maart 2015 inzake aandachtspunten begroting 2016 gaf de provincie met betrekking tot het kwaliteitsniveau onderhoud kapitaalgoederen aan dat er sprake van is een ondergrens voor wat betreft het vast te stellen onderhoudsniveau van kapitaalgoederen: het minimale niveau waarop nog geen kapitaalvernietiging plaatsvindt. Daarbij werd tevens aangegeven dat de lasten van groot onderhoud op twee manieren verwerkt kunnen worden in de begroting:

- de lasten worden in het jaar van uitvoering direct ten laste van de exploitatie gebracht;
- de lasten komen ten laste van een vooraf gevormde voorziening (artikel 44 lid 1c BBV) in het geval de lasten gelijkmatig verdeeld worden over verschillende begrotingsjaren.

In 2016 is de aanpassing van de systematiek uitgewerkt. Als basis voor het onderhoud zijn voor de accommodaties nieuwe MOP's opgesteld. Het kleine, jaarlijkse onderhoud uit de MOP's is opgenomen in de exploitatie en voor het groot onderhoud zijn per accommodatie voorzieningen gevormd. Het restant van de voor onderhoud beschikbare budgetten wordt jaarlijks gestort in de onderhoudsreserve om niet-voorzien, en dus niet in de MOP's opgenomen onderhoudskosten/calamiteiten, te kunnen opvangen.

In de programmabegroting 2018 is de financiële vertaling de eerste keer tot uitdrukking gekomen. In 2019 is deze lijn voortgezet we deze lijn door. Er is opnieuw tegen het licht gehouden welk deel van het onderhoud via de onderhoudsvoorziening dient te lopen en welk gedeelte van de onderhoudswerkzaamheden via de exploitatie moet worden afgewikkeld op basis van de regelgeving. De verdeling tussen het jaarlijks terugkerend onderhoud en de stortingen in de voorziening voor het onderhoud wijzigde in 2019 wezenlijk maar per saldo zijn de MOP's binnen het financieel kader vertaald. Daarbij dient aangetekend dat de geprognosticeerde stand van de voorzieningen voor de accommodaties afneemt. In 2020 heeft er een evaluatie plaatsgevonden van het accommodatiebeleid en heeft de raad de nota 'Evaluatie en vooruitblik accommodatiebeleid' vastgesteld.

In 2021 heeft uw raad ingestemd met de financiële consequenties van de DMOP's (duurzame meerjarenonderhoudsplannen) voor alle maatschappelijke accommodaties en deze zijn dan ook met ingang van de begroting 2022 vertaald. In de begroting 2025 is een stelpost opgenomen voor loon- en prijscompensatie die ter dekking kan worden aangewend.

Financiële consequenties en vertaling in de begroting:

(cijfers x € 1.000)

Omschrijving	2025	2026	2027	2028
Onderhoudslasten accommodaties (stortingen in DMOP's)	234	234	234	234

2.2.6 Grondbeleid

Beleidskader

Het gemeentelijke grondbeleid is vastgelegd in de in 2021 door de raad vastgestelde geactualiseerde Grondnota. Hierin presenteren en analyseren we de ontwikkelingen op het gebied van beleid, planontwikkeling en vermogenspositie in een samenhangend geheel. Wij focussen daarbij op de volgende ruimtelijke speerpunten:

- verbetering van de woon- en leefkwaliteit in de centra en de openbare ruimte,
- herstructurering van buurten en bedrijventerreinen, en
- (vrijtijds)economie en evenementen.

Grondbeleid is een belangrijk instrument om doelstellingen op het gebied van ruimtelijke ordening, volkshuisvesting, economie, milieu en maatschappelijke versterking te realiseren.

De demografische ontwikkelingen en de gewenste versterking van de economische structuur voor de komende 30 jaar zijn daarbij leidend om de positie van de gemeente op de lange termijn te versterken. Het woningbouwprogramma maakt onderdeel uit van de regionale woonvisie Parkstad Limburg. Tevens zijn er binnen Parkstad afspraken gemaakt over de invulling van de herstructureringsopgave.

Een belangrijk instrument voor de uitvoering van het grondbeleid is de Grondexploitatiewet (GREX). Doelstelling van deze wet is een goede regeling voor kostenverhaal, binnenplanse verevening en locatie-eisen bij particuliere grondexploitaties. Belangrijk daarbij is dat het stelsel rechtszekerheid biedt en speculanten niet meer de kans geeft het kostenverhaal te ontwijken. De laatste jaren is een tendens zichtbaar dat de ontwikkelaars de risico's niet alleen willen dragen maar de gemeenten een aandeel nemen in de risico's. In de wet blijft vrijwillige samenwerking voorop staan, in welke vorm dan ook, omdat gebleken is dat gemeenten en particuliere eigenaren daar de voorkeur aan geven. Daarnaast zijn ook de Wet voorkeursrecht gemeenten en de Onteigeningswet instrumenten die wij wanneer nodig zullen inzetten.

De gemeente zit midden in een proces van transformatie. Deze opgave vindt onder andere zijn weerslag in de door de raad vastgestelde Wijkontwikkelingsplannen, de nota's Samen Slim sleutelen aan de Stad en de versie 2.0, waarin met name aandacht is voor de wijkacupunctuur en de projecten voortkomende uit de Regiodeal. Het betreft dan met name inbreidingsplannen die sluiten met een exploitatietekort.

Op basis van de kenmerken van deze 'regiodeal-projecten' is het instrument van grondexploitatie het geëigende middel om deze projecten van de grond te krijgen. We zijn gestart met de voorbereidingen om uw raad een Grondexploitatie voor het project De Streep voor te leggen hetgeen naar verwachting nog in 2024 heeft plaatsgevonden. Het totaal van de geldstromen komt samen in een grondexploitatie waarvan het uw bevoegdheid is om die vast te stellen.

De ervaring leert dat de overheid de regierol op zich dient te nemen indien er sprake is van een verhoogd risicoprofiel. In financiële zin zijn de financiële middelen die we via het Rijk hebben ontvangen uit het Volkshuisvestingsfonds, additioneel op de middelen uit de Regiodeal van eminent belang om onze opgaven ten uitvoer te brengen. Uiteraard is gemeentelijke cofinanciering noodzakelijk en zijn de middelen die we in deze begroting voor transformatie vragen noodzakelijk om de rijksmiddelen ook daadwerkelijk te kunnen matchen met gemeentelijke cofinanciering. Hierbij speelt de eenmalige substantiële voeding van

de reserve Transformatie in 2024 een doorslaggevende rol om de projecten VHF en Regiodeal met gemeentelijke cofinanciering te matchen zodat de kans op toekenning van rijksmiddelen verstevigd wordt.

Verwerving en beheer

De gemeente voert een strategisch aankoopbeleid met betrekking tot onroerende zaken. We kopen selectief aan, gericht op de realisering van ruimtelijke plannen zoals opgenomen in de wijkontwikkelingsplannen, de nota "Samen Slim sleutelen aan de Stad 2.0", alsmede projecten voortkomende uit de Regiodeal, Kwaliteit Limburgse Centra en het Volkshuisvestingsfonds.

Onderdeel van het aankoopbeleid is ook het op peil houden van de voorraad agrarische gronden. Bij gewenste ruimtelijke ontwikkelingen zijn agrariërs vaak alleen bereid om de door de gemeente benodigde gronden te verkopen indien zij hiervoor ruilgronden terugkrijgen. Een adequate voorraad agrarische grond is ook noodzakelijk wanneer bij ruimtelijke plannen (bijvoorbeeld aanleg infrastructurele voorzieningen) een natuurcompensatieplan dient te worden opgesteld en uitgevoerd.

In 2022 besteden wij ook verder aandacht aan strategische aankopen en aan het terugdringen van het onrechtmatig grondgebruik. Bij het terugdringen van het onrechtmatig grondgebruik wordt de oude situatie hersteld of, indien de situatie dit toelaat, worden de gronden verkocht of verhuurd. Daarnaast heeft de verkoop van openbaar groen onze aandacht.

Bij de controle van de jaarrekening 2018 werden we er door de accountant op gewezen dat er beter inzicht dient te komen in de omvang van onze eigendommen en de daaraan toe te rekenen waarde. We hebben deze grondadministratie op orde gebracht en de doorgevoerde aanpassingen in de werkwijze hebben geleid tot een structurele verbetering van het inzicht in onze voorraad en de corresponderende waarde. We zien geen aanleiding om de waarde van de gronden die voor strategische doeleinden zijn aangekocht voor Parkheide Zuid alsmede gronden gelegen aan de Moltweg, Kleikoeleweg en Grensstraat aan te passen. De strategische doelen zijn nog altijd valide.

Planontwikkeling

Bij ruimtelijke plannen maken wij een onderscheid tussen herstructureringslocaties en ontwikkelingslocaties.

Doelstelling van herstructurering is het kwalitatief verbeteren van de woonomgeving, de woningvoorraad en de centrum- en welzijnsfuncties. Deze locaties worden vaak gekenmerkt door een versnippering van eigendomsposities, waardoor het voeren van een eigen grondexploitatie grote risico's met zich meebrengt. In voorkomende gevallen kiest de gemeente er zo veel mogelijk voor om met een ontwikkelende partij een exploitatieovereenkomst aan te gaan. Rendement en risico van de exploitatie dragen we zo beide over aan de exploitant waarbij de gemeente de kosten voor de te treffen voorzieningen van openbaar nut toch kan doorberekenen aan de exploitant. Om planvorming in deze tijd toch mogelijk te maken nemen we in voorkomende gevallen in herstructureringslocaties grondexploitaties ter hand.

Vanwege de krimppogave en de gemaakte afspraken binnen de regionale woonvisie Parkstad Limburg zijn er nu geen (grote) ontwikkelingslocaties. Binnen een ontwikkelingslocatie heeft de gemeente veelal al een substantiële eigendomspositie of kan zij haar positie binnen deze locatie versterken door gronden aan te kopen. Het voeren van een grondexploitatie brengt dan minder risico's met zich mee. In die gevallen kan de gemeente de grondexploitatie zelf ter hand nemen. Het ontwikkelrisico (afzet van de bouwrijp gemaakte kavels) blijft dan bij de gemeente evenals het becijferde rendement op de ontwikkeling. De

financiële vertaling van het risico (afzet en/of vertraging) wordt bij het opkomen ervan aan de Raad voorgelegd middels een bijgestelde exploitatieopzet.

Financieel kader

Met betrekking tot de prijsvorming bij aan- en verkopen gaan we uit van een marktconforme benadering, met dien verstande dat de aankopen plaatsvinden binnen de vigerende wettelijke kaders. Daarbij maken wij uiteraard gebruik van de geboden (wettelijke) instrumenten.

Bij de waardering van het gemeentelijke grondbezit maken wij onderscheid tussen grondexploitaties en de zogenaamde 'ijzeren voorraad' gronden.

- De grondexploitaties waarderen we volgens de historische verkrijgingsprijs waarop de bewerkingskosten en de opbrengst verkopen worden gesaldeerd. Voor toekomstige grondexploitaties is de verwachting dat deze verliesgevend zullen zijn gelet op de eerder geschetste opgave. Per project zullen we bezien of de middelen die beschikbaar zijn in het kader van de transformatie-opgave ingezet (kunnen) worden.
- De overige gronden, vnl. agrarische percelen (de 'ijzeren voorraad') worden eveneens gewaardeerd op de historische verkrijgingsprijs. Herwaardering is conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) niet toegestaan. De boekwaarde van de grond op de balans loopt in gevallen niet in de pas loopt met de economische waarde. Het verschil komt pas tot uiting bij verkoop waarbij de saldi worden verrekend met de Algemene Reserve.

In 2024 hebben we de lopende grondexploitatie Fresh Valley, fase 1 verder afgewikkeld. We verwachten de laatste kavels van grondexploitatie Fresh Valley in 2024 definitief te verkopen. Deze grondexploitatie is gezamenlijk met LHB (Limburgse Herstructureringsmaatschappij voor Bedrijventerreinen)* gevoerd. De feitelijke werkzaamheden (sanering, sloop, infrastructuur) met betrekking tot de grondexploitatie zijn dan afgerond en de laatste twee kavels zijn dan in 2024 verkocht.

We verwachtten initieel dat de grondexploitatie een tekort zou opleveren van € 100 duizend. Hiervoor is in 2016 een voorziening gevormd ten laste van de reserve gerealiseerde winsten grondexploitaties. Op basis van de geactualiseerde prognoses ten aanzien van nog te besteden en nog te ontvangen bedragen is bij de jaarrekening 2017 de voorziening in zijn geheel vrij gevallen. Het mogelijke verlies op deze grondexploitatie is gecompenseerd door een bijdrage van € 100 duizend van Parkstad Limburg voor het verlengen van de Vogelzankweg, onderdeel van de exploitatie. Dit bedrag is gestort in de reserve gerealiseerde winsten grondexploitaties, een reserve welke inmiddels is opgeheven en waarvan het saldo van ruim 3 miljoen euro ten tijde van deze opheffing is gestort in de algemene reserve. Daarmee is de grondexploitatie feitelijk kostendekkend.

* Van oorsprong was LHB een onderdeel van LIOF/Provincie, maar is inmiddels opgegaan in de provincie.

2.2.7 Weerstandvermogen en Risicobeheersing

In deze paragraaf beoordelen wij of de benodigde weerstandscapaciteit groot genoeg is om de mogelijke financiële gevolgen van de mogelijk op te komen risico's af te dekken. De wijze van berekenen en de onderliggende definities zijn vastgelegd in de Nota weerstandvermogen en risicomanagement 2021 die door de raad eind 2020 is vastgesteld.

Als eerste presenteren we de weerstandsbehoefte. Dit betreft de totaalsom van de restimpact van alle geïnventariseerde majeure financiële (ramings)risico's. Vervolgens presenteren we de weerstandscapaciteit. Die is gebaseerd op de geraamde meerjarige stand van de reserves en voorzieningen (zie bijlage 4) waarbij we wel uitgaan van de stand van 31 december van enig jaar. In de weerstandsratio vergelijken we de capaciteit (Teller) met de behoefte (Noemer) en zetten dit af tegen de door de raad vastgestelde normering.

Weerstandbehoefte

De weerstandsbehoefte is per programma geïnventariseerd en in de 4eW van ieder programma toegelicht. De basis voor de risico-inventarisatie is gelegd in de kadernota. De financiële restimpact per risico stellen we vast door de maximale financiële impact van een risico te vermenigvuldigen met een kanspercentage (%). Dat is de kans dat het risico op komt en de kans dat het risico, als het op komt, ook maximaal op komt. We hanteren hierbij de volgende vaste normering:

<i>Kans-inschatting</i>	<i>Percentage</i>
Zeer hoog	100%
Hoog	75%
Gemiddeld	50%
Laag	25%
Zeer laag	10%

Max impact * Kans% = Financieel rest-impact

Het inschatten van de maximale impact & kans per risico is geen exacte wetenschap. Daarom geven we in de toelichting van de 4eW per programma een onderbouwing over de inschatting en aannames die zijn gedaan om te komen tot de bepaling van de maximale financiële impact en de kans-inschatting (zeer) hoog, midden of (zeer) laag. Door periodiek telkens op dezelfde systematische wijze de risico's en de restimpact te inventariseren trachten we de inventarisatie van de weerstandsbehoefte zoveel als mogelijk te objectiveren.

We passen de 80/20 regel toe bij het inventariseren van de ramingsrisico's. Dat betekent dat we ervan uit gaan dat de door ons geïnventariseerde risico's slechts 20% van het totaal vormen maar wel zorgen voor 80% van de financiële rest-impact. Dat betekent tevens dat de niet in de 4eW benoemde ramingsrisico's – in omvang 80% van de risico's – slechts 20% financiële restimpact hebben. Door te focussen op de 20% majeure ramings-­risico's leggen we de aandacht neer waar die moet liggen.

We houden er dus rekening mee dat we in het kader van de berekening van de weerstandsbehoefte 20% van de restimpact niet hebben vastgesteld en tellen die 20% dus op bij de geïnventariseerde financiële restimpact. Samen vormt dit het zogeheten totaal van de benodigde weerstandsbehoefte.

(cijfers x € 1000)

Risico	Progr.	Majeure risico omschrijving	Weerstandsbehoefte			
			2025	2026	2027	2028
R01	6	Meerjarige exploitatie en onderhoud Maatschappelijke Basisvoorziening Brandpoort	205	210	214	219
R02	5	Verhoging exploitatiebijdrage Zwembad In de Bende	110	115	120	125
R03	6	Financiële impact prognose ontwikkeling clientenaantallen PW bij ISD BOL op de nullijn i.p.v. jaarlijks -2%	356	594	832	1.056
R04	0	Onzekere energieprijzen	270	270	270	270
R05	0	Potentieel extra personele kosten door paspoortpiek in de jaren 2024-2028	68	70	71	72
R06	6	Ontwikkelingen GR Kredietbank Limburg	263	263	263	263
R07	7	Vervallen	-	-	-	-
R08	3	Onderhoud Rijksmonument Kasteel Schaesberg	50	50	35	35
R09	1	Restrisico toezicht en handhaving	0	0	0	0
R10	5	Groei van invasieve exoten	25	25	25	25
R11	7	Niet continue spuk's cdoke	0	50	50	50
R12	5	Niet behalen van vastgestelde beeldkwaliteit door extreme weersomstandigheden	75	75	75	75
R13	5	Ophoging exploitatiebijdrage Sportbedrijf Landgraaf BV i.v.m. gebruiksbeheer Brandpoort	19	23	26	30
R14	6	Financiële kwetsbaarheid zorgaanbieders	pm	pm	pm	pm
R15	6	Hervormingsagenda Jeugd	656	1.096	1.147	1.147
R16	6	JENS onderzoek meerkosten	1.932	2.136	2.679	2.679
R17	6	Maatwerk i.r.t. segment Wonen inkoop Zuid Limburg	200	0	0	0
R18	6	Toenemende kosten gebruik jeugdzorg	300	300	300	300
R19	6	Veranderingen in de jeugdbeschermingsketen	pm	pm	pm	pm
R20	7	Risico GGD en JGZ (GGDZL)	158	158	158	158
R21	6	Risico Veilig Thuis (GGDZL)	71	71	71	71
R22	5	Beheer, onderhoud en facilitering Slot Schaesberg	0	0	63	63
R23	6	Omnibuzz	39	39	39	39
R24	6	Verhoging exploitatiebijdrage aan Park Strijthagen en wijkcentrum An de Koel	0	0	154	158
R25	6	Toename schuldhulpverlening via Kredietbank Limburg	105	105	105	105
RI	0	Herverdeling gemeentefonds	0	564	959	959
RII	0	Indexering salarislasten	0	470	994	1.431
RIII	0	Werving boven de formatie	1.000	750	500	250
RIV	6	Onvoldoende omvang egalisatieerve BUIG	250	250	250	250
Σ Totaal restimpact risico's			6.152	7.684	9.400	9.830
20% niet geïdentificeerde risico's			1.230	1.537	1.880	1.966
Σ Totaal weerstandsbehoefte			7.382	9.221	11.280	11.796

Tabel Risico's

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit, ook wel genoemd het weerstandsvermogen indien dit zich beperkt tot vermogenscomponenten, betreft de omvang van de financieel beschikbare middelen zoals geraamd op op 31 dec van het betreffende jaar die we in kunnen zetten om de financiële gevolgen van de daadwerkelijk opkomende risico's in enig jaar op te kunnen vangen zonder dat dit per direct gevolgen heeft op het vastgestelde beleid. De vermogenscomponenten die we meenemen in de berekening van de weerstandscapaciteit beperken we tot:

- De algemene reserve
- De bestemmingsreserves
- De egalisereserves
- Onderhoudsreserves¹⁹

Stille reserves en afschrijvingsreserves nemen we dus niet mee omdat die of niet altijd op korte termijn effectief vrij te maken zijn (stille reserves) of beklemd zijn ter dekking van de afschrijvingslasten van een investering (afschrijvingsreserves).

Wij nemen alleen de vermogenscomponenten op in de berekening van onze weerstandscapaciteit. Daarmee is onze weerstandscapaciteit hetzelfde als ons weerstandsvermogen. We nemen de exploitatie stelpost loon- en prijscompensatie, alhoewel die als eerste in aanmerking komt voor dekking van een opkomend risico gerelateerd aan loon- en prijsstijgingen, dus niet op in onze weerstandscapaciteit.

Uit bovenstaande tabel is te concluderen dat onze weerstandscapaciteit op basis van de nu voorliggende ramingen van de reservepositie zich lijkt te stabiliseren rond de 30 miljoen met een kleine dip in 2024. De algemene reserve lijkt zich te stabiliseren naar €13 miljoen.

(cijfers x € 1000)

Stand reserves per 31 dec	2024	2025	2026	2027	2028
Algemene reserve	14.456	14.871	13.473	13.373	13.273
Egalisereserve	5.720	5.458	3.704	2.528	2.738
Bestemmingsreserves	11.641	12.109	12.276	12.564	12.892
Onderhoudsreserves	805	949	1.092	1.236	1.379
Totaal	32.623	33.388	30.545	29.701	30.282

Tabel reserves

Uit bovenstaande tabel is te concluderen dat onze weerstandscapaciteit op basis van de nu voorliggende ramingen van de reservepositie zich lijkt te stabiliseren rond de 30 miljoen met een kleine dip in 2024. De algemene reserve lijkt zich te stabiliseren naar €13 miljoen.

¹⁹ We nemen deze voortaan mee.

Weerstandratio

De indicator aan de hand waarvan we kunnen beoordelen of we in staat zijn risico's financieel op te vangen betreft de weerstandratio. Die ratio is de verhouding tussen de weerstandscapaciteit (teller) en de weerstandsbehoefte (noemer).

$$\text{RATIO} = \frac{\text{weerstandscapaciteit}}{\text{weerstandsbehoefte}}$$

Als weerstandratio's hanteren we een kleine (r) en een grote ratio (R) waarbij in de kleine ratio alleen de algemene reserve (teller) wordt afgezet tegen de weerstandsbehoefte (noemer). In de grote ratio nemen we ook de bestemmingsreserves, onderhoudsreserves en de egaliseringsreserves mee in de vaststelling van de omvang van de weerstandscapaciteit. In de praktijk van de toepassing sturen we vooral op de kleine ratio waarbij we de weerstandsbehoefte afzetten tegen alleen de algemene reserve. Dat is tenslotte de enige reserve zonder bestemming anders dan afdekking van risico's.

(cijfers x € 1000)

Weerstandratio	2025	2026	2027	2028
Weerstandbehoefte	7.382	9.221	11.280	11.796
Weerstandvermogen klein (per 31/12)	14.871	13.473	13.373	13.273
Weerstandvermogen groot (per 31/12)	33.388	30.545	29.701	30.282
Kleine weerstandratio (r)	2,0	1,5	1,2	1,1
Grote weerstandratio (R)	4,5	3,3	2,6	2,6

Tabel weerstandratio

In bovenstaande berekening van de ratio is géén rekening gehouden met incidentele voor of nadelen die nu nog niet bekend zijn maar die ieder jaar opnieuw opkomen. Nog niet verwerkte voordelen betreft bijvoorbeeld de resultaten uit de komende jaarrekeningen die zo blijkt uit ervaring vaker positief dan negatief zijn. Nadelig voor de ontwikkeling van de ratio betreft natuurlijk die risico's die in enig jaar daadwerkelijk deels of volledig opkomen. Die zullen de prognose van het weerstandvermogen negatief beïnvloeden.

Een andere niet verplicht op te nemen indicator die inzicht geeft over de voldoende omvang van de algemene reserve is de omvang van de algemene reserve t.o.v. de totale omzet aan baten en lasten inbegrepen inzet reserves. De algemene reserve stabiliseert zich rond de €13 miljoen. Dat is ruim €3 miljoen lager dan in de begroting 2024. Zetten we de verwachte omvang van de algemene reserve per 31 december in enig jaar af tegen verwachte "omzet" in dat jaar dan zien we dat het percentage afnemend is en duidelijk lager is dan in de begroting 2024.

(x € 1000)

Omvang algemene reserve als % omzet	2025	2026	2027	2028
Ontwikkeling algemene reserve per 31/12	14.871	13.473	13.373	13.273
Som van de lasten na inzet reserves	157.672	150.458	151.194	153.241
Percentage (%)	9,4%	9,0%	8,8%	8,7%

Tabel reserves als % van de omzet

Alhoewel er nog geen norm hiervoor door de raad is vastgelegd willen we in nog te actualiseren nota weerstandsvermogen en risicomanagement deze ratio met een norm toevoegen. Dit omdat er in de berekening van de weerstandsbehoefte veel inschattingen zitten op het onderdeel weerstandsbehoefte. We zijn van mening dat een harde cijfermatige toetsingsratio naast een ratio die v.w.b. weerstandsbehoefte sterk gebaseerd is op risicoperceptie iets toevoegt aan het financieel beheer en de beoordeling van de reservepositie in het bijzonder.

Verplichte BBV Kengetallen

De set van verplichte financiële kengetallen is vastgelegd in een ministeriële regeling. Deze kengetallen behoren formeel te worden opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Wij hebben deze informatie echter opgenomen in de paragraaf financiering. De samenvattende tabel met de analyse is opgenomen in hoofdstuk 1 van deze begroting.

2.2.8 Omgevingswet

Omgevingswet

De Omgevingswet wordt gezien als de grootste wetgevingsoperatie sinds de invoering van de Grondwet in 1848. Na vele jaren van uitstel is de Omgevingswet uiteindelijk op 1 januari 2024 in werking getreden. De implementatie van de Omgevingswet is een langjarige operatie die enerzijds bestaat uit organisatorische aspecten en anderzijds uit (juridisch) inhoudelijke aspecten. De Omgevingswet is een wet waarvan de implementatie niet in één keer klaar is.

Tot aan de invoering van de Omgevingswet lag de focus van het implementatietraject in hoofdzaak op werkzaamheden die verband houden met het Vergunningen- en het Toezicht- en Handhavingproces (VTH-proces). De komende jaren zal de focus liggen op onder andere:

- het verder werken aan en het opstellen van een gemeentelijke Toekomstvisie (inclusief het bijbehorende communicatie- en participatietraject). De wettelijk verplichte gemeentelijke omgevingsvisie (rechtsopvolger van o.a. de structuurvisie) is een onderdeel van de Toekomstvisie Landgraaf;
- het opstellen van een nieuw juridisch en ICT-technisch raamwerk (digitaal handboek) van het omgevingsplan (opvolger van o.a. bestemmingsplannen) en TAM IMRO-plannen;
- het opstellen van en leren werken met vragenbomen voor activiteiten (planologisch en vergunningtechnisch) en de vragenbomen (digitaal) toegankelijk maken voor de burger/ondernemer in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO), zodat het gemeentelijk dienstverleningsniveau op peil blijft;
- voorbereidingen treffen voor het opstellen van omgevingsprogramma's zoals bedoeld in de Omgevingswet;
- het in de praktijk leren werken met het nieuwe wettelijke stelsel en het Omgevingswet-gedachtegoed;
- het doorontwikkelen van de Omgevingswet-applicaties en DSO.

Het bovenstaande wordt hieronder toegelicht:

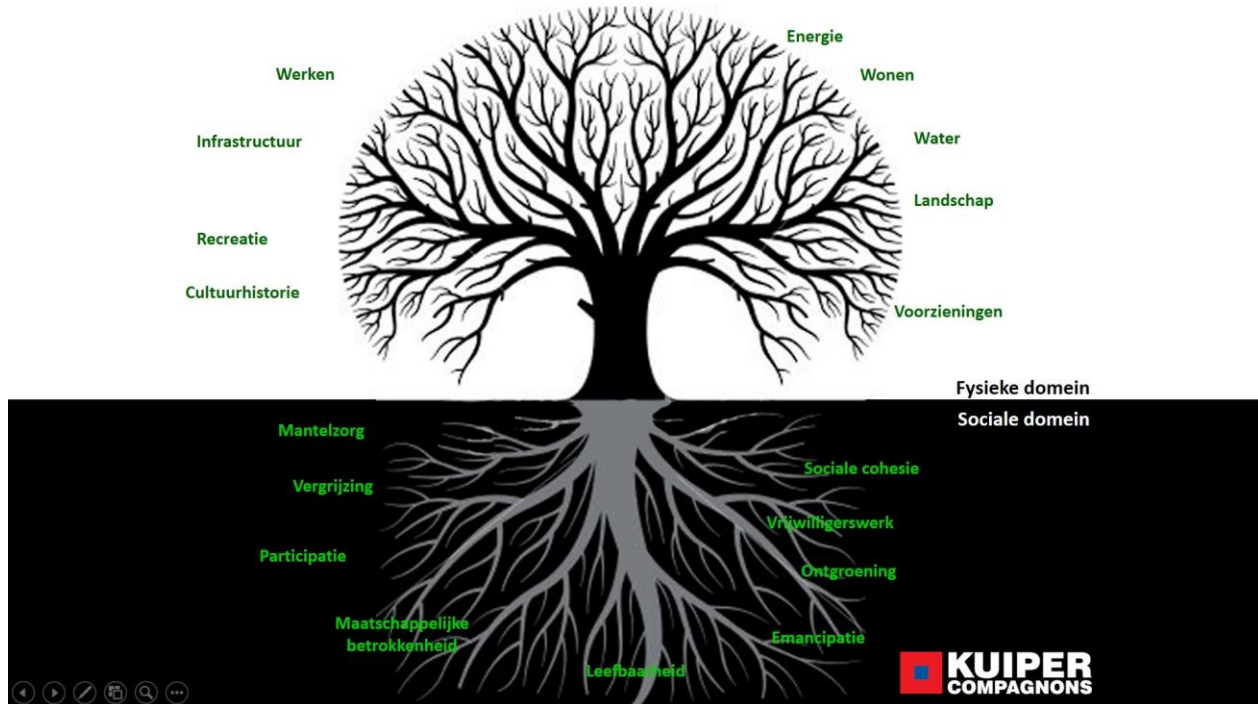
Toekomstvisie versus Structuurvisie

De Toekomstvisie (waarvan de omgevingsvisie onderdeel is) wordt het belangrijkste middel van de gemeente om keuzes voor de fysieke leefomgeving vast te leggen. Deze visie gaat verder dan een structuurvisie (zoals bedoeld in de oude Wet ruimtelijke ordening) en omvat niet alleen ruimtelijke ordening, maar ook thema's als bouwwerken, infrastructuur, water, lucht, natuur, cultuur, erfgoed, en sociaal-maatschappelijke onderwerpen zoals duurzaamheid, gezondheid en veiligheid. Een belangrijk verschil is de integrale benadering, waarbij fysieke en sociaal-maatschappelijke vraagstukken worden gecombineerd en belangen worden afgewogen.

De Toekomstvisie schetst geen eindbeeld, maar richt zich op de ontwikkeling en verbetering van de leefomgeving op de lange termijn. De Toekomstvisie behoort tot de belangrijkste strategische documenten van de gemeente.

Ook het proces van totstandkoming verandert: participatie speelt een grotere rol. Inwoners, bedrijven en organisaties worden vanaf het begin betrokken. Er wordt een intensief participatietraject gevolgd waarbij

zowel intern (ambtelijk en bestuurlijk) als extern (inwoners, ondernemers, stakeholders) betrokken worden. Sinds 2023 wordt er gewerkt aan de gemeentelijke Toekomstvisie, die naar verwachting medio 2025 wordt vastgesteld.

Figuur: de Boom van de leefomgeving

De traditionele ruimtelijke thema's - of die van de fysieke leefomgeving (fysieke domein) - worden gevoed door onderliggende sociaal-maatschappelijke thema's (sociale domein).

Vervlechting Omgevingsvisie en Strategische visie Landgraaf: Toekomstvisie Landgraaf

In 2025 loopt de strategische visie 'Landgraaf 2025 boeiend en bloeiend' af. We zijn aan de slag met het opstellen van een nieuwe Toekomstvisie, waarin de onderwerpen uit de strategische visie worden vervlochten met de gemeentelijke Omgevingsvisie. Met deze visie leggen we onze kernwaarden en identiteit opnieuw vast en zetten we een stip op de horizon waar we als Landgraaf naartoe willen. We hebben daarbij nadrukkelijk aandacht voor de verbinding met onze inwoners, ondernemers, met het maatschappelijk middenveld, de (Eu)regio en bezoekers, het continueren van de tevredenheid over onze dienstverlening en het behouden en vergroten van het vertrouwen van inwoners in het lokale bestuur. Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat een omgevingsvisie een wettelijk verplicht kerninstrument is.

Omgevingsplan versus bestemmingsplan

De Toekomstvisie biedt het beleidskader voor het omgevingsplan, dat de gemeentelijke regels vastlegt. Hoe gedetailleerd de Toekomstvisie is, bepaalt de mate waarin de visie het omgevingsplan stuurt. Het omgevingsplan, samen met waterschaps- en provinciale verordeningen, vormt de decentrale regelgeving. De Omgevingswet vereenvoudigt dit door één gebiedsdekkend omgevingsplan per gemeente te verplichten, wat zorgt voor meer samenhang en duidelijkheid.

Het omgevingsplan bevat niet alleen regels voor bestemmingen (functies op locatie), maar ook algemene regels zoals de bomenverordening en APV. Zaken als geluid, geur en milieubelasting worden nu ook via dit plan geregeld. Het omgevingsplan moet voldoen aan nationale en provinciale regels en nieuwe digitale standaarden. Gemeenten hebben tot 2032 de tijd om het omgevingsplan volledig in te voeren. Voorbereidingen starten in 2025, een complex en langdurig proces. Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat het omgevingsplan de rechtsopvolger is van onder andere het bestemmingsplan (zoals bedoeld in de oude Wet ruimtelijke ordening). Het omgevingsplan is een wettelijk verplicht kerninstrument.

Omgevingsvergunning 'nieuwe stijl' (Ow) versus Omgevingsvergunning 'oude stijl'

Met de komst van de Omgevingswet wordt de hoofdregel dat vergunningaanvragen moeten worden afgehandeld binnen de reguliere procedure. De termijn hiervoor is 8 weken (met een verlengingsmogelijkheid). Een kortere doorlooptijd vereist dat er voldoende ambtelijke capaciteit beschikbaar is om aanvragen tijdig te kunnen beoordelen. Kunnen we dat niet, dan missen we een grondslag om procedurele termijnen op te schorten, met alle negatieve gevolgen van dien zoals: de mogelijkheid op beroep op de Wet dwangsom 'niet tijdig beslissen', een beroep op de rechterlijke macht omtrent 'niet tijdig beslissen door een bestuursorgaan', een beroep op (vertragings)schade of imagoschade. Misschien nog wel belangrijker is dat we onze burgers niet kunnen bieden waar ze recht op hebben: een zorgvuldige en tijdige dienstverlening.

Tot slot worden de eerste jaren na invoering van grootschalige wetgeving in het algemeen gekenmerkt door onduidelijkheid en vragen van de burger en ondernemer over de nieuwe wetgeving. Maar ook voor de betrokken ambtenaren zal er meer tijd nodig zijn om te leren werken met de nieuwe spelregels en met de nieuwe digitale systemen. Relevante vragen die we bijvoorbeeld meer kunnen verwachten van burgers/ondernemers in de eerste jaren na de invoering van de Ow zijn onder meer: Wat is vergunningsvrij? Wat is vergunning plichtig? Hoe om te gaan met overgangsrechtelijke vraagstukken? Waar vind ik wat in het Digitaal Stelsel Omgevingswet en hoe moet ik dit interpreteren? Hoe moet de nieuwe wetgeving en nieuwe rechtspraak geïnterpreteerd worden? Etc.

Vragenbomen

Onder de Omgevingswet zijn vragenbomen een hulpmiddel om vergunningaanvragen en meldingen te vereenvoudigen. Ze helpen burgers, bedrijven en overheden bij het bepalen of een vergunning nodig is of welke regels van toepassing zijn voor een bepaalde activiteit. Vragenbomen zijn belangrijk voor de dienstverlening onder de Omgevingswet omdat ze de toegankelijkheid en efficiëntie voor burgers en bedrijven vergroten. Door een reeks vragen te beantwoorden, leidt de vragenboom gebruikers stap voor stap naar het juiste resultaat. Dit zorgt voor meer duidelijkheid en toegankelijkheid. Vragenbomen maken deel uit van het digitale stelsel van de Omgevingswet, dat informatie overzichtelijker maakt.

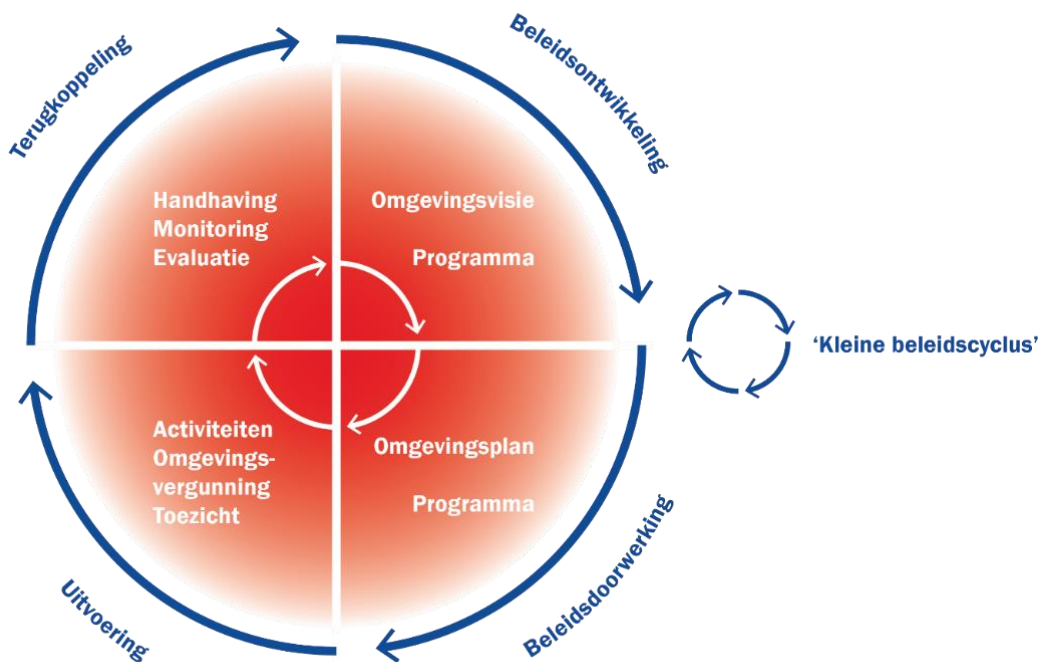
We zijn begonnen met de voorbereidingen voor het opstellen van vragenbomen in het kader van de Omgevingswet. Dit is een complexe taak, aangezien de materie nieuw is en nauw luistert naar de interpretatie van wet- en regelgeving. Het opstellen van vragenbomen vereist grondige samenwerking tussen juridische experts en regelanalisten om ervoor te zorgen dat de regels op de juiste manier worden vertaald naar een begrijpelijke en toegankelijke structuur. Dit proces zal gefaseerd verlopen vanwege de omvang en complexiteit van de materie.

Houding en gedrag (nieuwe gedachtegoed Omgevingswet)

De omgevingswet is geen simpele wetsverandering (transponeringstabel), maar een complexe veranderopgave voor de (gemeentelijke) organisatie en de burger. Het is een veranderingsopgave met uiteenlopende componenten waaronder de cultuurverandering in de hele keten, een digitale systeemverandering en de verandering van wet- en regelgeving. De Omgevingswet vraagt om een gedragsverandering die past bij het gedachtegoed van de Omgevingswet zoals werken vanuit het 'ja-mits principe' in plaats van het 'nee-tenzij principe', 'integraal denken' in plaats van 'sectoraal denken', van 'toetsen van activiteiten' naar 'partner in het proces', van 'weinig lokale afwegingsruimte' naar 'meer lokale afwegingsruimte (lokaal maatwerk)'. De Omgevingswet vraagt om meer vanuit het perspectief van de ondernemer of burger te denken, waarbij het van belang is om niet voor elkaar te denken, maar meer de weg te bewandelen om het samen te doen en samen op te trekken. Het leren werken met en het toepassen van het nieuwe gedachtegoed van de Omgevingswet is een intensief en een langjarig proces dat een grotere tijdsinvestering van vooral medewerkers vereist.

De beleidscyclus

Het is cruciaal om de omgevingsvisie (Toekomstvisie) te plaatsen in het grotere geheel van de beleidscyclus. Dit betekent dat de omgevingsvisie de beleidsmatige basis moet bieden voor het omgevingsplan en de eventuele programma's en dat het een raamwerk biedt waarmee met behulp van een gedegen monitoringsopzet de visie 'actueel' gehouden kan worden. Een gedegen omgevingsvisie is nodig om goed regels te kunnen stellen in het omgevingsplan. De wisselwerking tussen omgevingsvisie en omgevingsplan noemen wij 'de kleine beleidscyclus'. Deze kleine beleidscyclus leidt vaak tot waardevolle aanscherpingen van beide producten.

2.2.9 Duurzaamheid

Samen voor een Duurzaam Landgraaf

In 2016 ondertekende de EU, inclusief Nederland, het Klimaatakkoord van Parijs om de opwarming van de aarde te beperken tot ruim onder 2 graden Celsius, met een streven naar 1,5 graden. De EU-lidstaten hebben afgesproken om in 2030 minimaal 55% minder broeikasgassen uit te stoten en in 2050 klimaatneutraal te zijn. In Nederland zijn hiervoor maatregelen vastgelegd in het nationale Klimaatakkoord. Deze maatregelen worden stap voor stap ingevoerd om ze haalbaar en betaalbaar te houden. Het kabinet zal mensen de komende jaren ondersteunen en stimuleren om op een geschikt moment te investeren in duurzame maatregelen.

Energietransitie

PALET (Parkstad Limburg Energietransitie)

In 2013 namen de gemeenten in Parkstad Limburg het initiatief om de energietransitie te versnellen. Het doel is om in 2040 energieneutraal te zijn, wat betekent dat alle benodigde energie lokaal wordt opgewekt. Dit beleid werd in 2015 unaniem vastgesteld door de destijds acht gemeenteraden.

Regionale Energie Strategie (RES)

Nederland werkt aan een energietransitie en heeft hiervoor de Regionale Energie Strategie (RES) ontwikkeld. Elke regio beschrijft hierin haar energiedoelstellingen, termijnen en strategieën. Nederland is opgedeeld in 30 energieregio's, waaronder Zuid-Limburg. Zuid-Limburg werkt in drie deelregio's, waaronder de Stadsregio Parkstad.

De RES 1.0 Zuid-Limburg werd in juni 2021 door de gemeenteraad vastgesteld. Dit vormt de basis voor concrete maatregelen om de energietransitie in Landgraaf en de regio te realiseren. De 16 gemeenten, de Provincie en het Waterschap hebben afgesproken om in 2030 1,33 TWh hernieuwbare energie op te wekken, waarvan 0,504 TWh uit de Parkstad-gemeenten. Hierbij zijn afspraken gemaakt over ruimtegebruik, participatie en lokaal eigenaarschap.

Onderstaand het bod van Landgraaf tot 2030.

Grootschalig zon op dak	0,018 Twh
Grootschalig zon op land	0,058 Twh
Wind op land*	<u>0,020 Twh</u>
Totaal (Twh)	0,096 Twh

*Het bod met betrekking tot windenergie is na behandeling in de raad opgenomen in het bod van grootschalig zon op land. De raad heeft destijds besloten om niet in te zetten op wind op land maar op grootschalig zon op land. De 0,020 Twh is toegevoegd aan de 0,058 Twh grootschalig zon op land. Totaal grootschalige opwek door middel van zon op land is 0,078 Twh.

Uitvoeringskracht Duurzaamheid Landgraaf en Parkstad

De uitvoering van het klimaatakkoord brengt nieuwe taken en kosten met zich mee. Een onafhankelijk onderzoek in opdracht van de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) concludeerde dat gemeenten zoals Landgraaf circa 18 extra FTE nodig hebben en aanzienlijke materiële kosten zullen maken, vooral voor technisch onderzoek.

Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat heeft uitvoeringsmiddelen gereserveerd voor 2023, 2024 en 2025, uitgekeerd als brede doeluitering. Deze middelen zijn bedoeld voor het versterken van de ambtelijke capaciteit en materiële kosten.

Landgraaf kan op basis hiervan ten minste rekenen op de volgende bedragen:

2023 € 698.926

2024 € 705.266

2025 € 711.606

De strategische agenda Parkstad Limburg 2021 heeft geleid tot een plan van aanpak 'Uitvoeringscapaciteit PALET & RES ZL'. De zeven gemeenten in Parkstad werken samen om de uitvoeringskracht te versterken, met een bijdrage van 40% van de ontvangen CDOKE-gelden (SPUK-middelen) voor regionale duurzaamheid en 60% voor gemeentelijke inzet.

De nieuwe medewerkers worden uit CDOKE-gelden (SPUK-middelen) bekostigd. Naar schatting zal de gezamenlijke bijdrage vanuit de Parkstad gemeentes jaarlijks om en nabij € 2,75 miljoen bedragen.

	Ontvangen CDOKE	40%
Landgraaf 2023	€ 698.926	X
Landgraaf 2024	€ 705.266	€ 282.106
Landgraaf 2025	€ 711.606	€ 284.642

Budget Duurzaamheidsbeleid gemeente Landgraaf

Jaarlijks maken we een werkbudget vrij uit de Reserve Klimaatbeleid. Deze financiële middelen zijn nodig om duurzaamheidsinitiatieven te laten onderzoeken en voor te bereiden. Deze initiatieven kunnen voortvloeien uit de samenwerking met Parkstad Limburg, maar kunnen ook ontstaan door een gemeentelijk initiatief of een initiatief van buitenaf. De begroting voorziet niet in de dekking van deze initiatieven, terwijl deze wel passen binnen het bestedingsdoel van de reserve. Investeringsbudgetten om grote duurzaamheidsprojecten te kunnen uitvoeren, zullen aan de gemeenteraad ter besluitvorming worden voorgelegd. Met dit werkbudget kan er snel geanticipeerd worden op de laatste ontwikkelingen met betrekking tot de energietransitie waarin we ons bevinden. Deze middelen worden voornamelijk ingezet voor onderzoeken. Aan het begin van jaar is niet altijd duidelijk welke onderzoeken op ons pad komen. De onderzoeken kunnen onder anderen betrekking hebben op nieuwe wetgeving en technieken.

Stand van zaken budget Reserve Klimaatbeleid:

01-01-2024 € 136.966

Het financieel effect is bij onttrekking uit de Reserve Klimaatbeleid exploitatie onafhankelijk. Als het budget niet volledig wordt uitgegeven, blijft het overschot in de reserve.

Duurzaam Energie- en Klimaatfonds Landgraaf

Sinds 2019 ondersteunt de gemeente Landgraaf zijn burgers, verenigingen en ondernemers bij de verduurzaming van hun woningen en gebouwen door het verstrekken van een lening voor duurzaamheidsmaatregelen. Hierdoor wordt het voor de burgers, verenigingen en ondernemers mogelijk het energielabel van hun pand te verbeteren en kan er gewerkt worden aan klimaatadaptatie. Inmiddels is de raad in oktober 2023 akkoord gegaan met een 5e tranche. Besloten is om € 2 miljoen in te zetten voor leningen voor duurzaamheidsprojecten.

Actuele onderwerpen m.b.t. de Energietransitie in 2025

Transportschaarste op het elektrische net

In Noord-Brabant en Limburg is er structurele congestie in het hoogspanningsnetwerk, wat leidt tot opstoppingen voor zowel gebruikers als producenten van elektriciteit. Dit geldt voor nieuwe of uitgebreide aansluitingen groter dan 3 x 80 Ampère. Het elektriciteitsnet zit vol op piekmomenten door de snelle groei van zonninstallaties op daken van woning en en kleine bedrijven, waardoor bedrijven langer moeten wachten. Enexis werkt aan een snellere uitbreiding van het elektriciteitsnet, maar dit zal jaren duren.

Kansrijke gebieden voor grootschalig zon op land (Nieuw Beleid)

Landgraaf werkt aan grootschalige duurzame energieopwekking. In de RES Zuid-Limburg is vastgesteld hoeveel elektriciteit moet worden opgewekt voor 2030 en welke gebieden kansrijk zijn. In 2022 zijn samen met inwoners en stakeholders geschikte locaties voor zonneparken verkend. Het nieuwe kader voor grootschalige zonne-energie wordt opgenomen in de Toekomstvisie van Landgraaf en in 2025 ter behandeling aan de raad aangeboden.

Zonnecarportproject Park Strijthagen

Landgraaf wil inzetten op grootschalige energieopwekking via zon op locaties voor dubbelgebruik. Het plan was om Park Strijthagen te voorzien van zonnestroomsystemen op carports om de RES-doelstellingen te halen. Park Strijthagen kan een duurzame laad hub voor elektrische voertuigen worden, wat zowel de energieopwekking als de netcongestieproblematiek aanpakt.

Windenergie

6 juli 2023 heeft de gemeenteraad van Landgraaf een motie aangenomen waarin verzocht werd om: Hernieuwd onderzoek te laten verrichten naar windenergie.

Geconcludeerd kon worden:

- Voor een evenwichtig aanbod van hernieuwbare energie in Landgraaf is het nodig om zowel zon als wind als bron te gebruiken.
- Lokale opwek zorgt ervoor dat de afhankelijkheid van geopolitieke ontwikkelingen kleiner wordt en investeringen en opbrengsten lokaal kunnen blijven.
- Uit een uitgebreide studie is te concluderen dat twee locaties in de gemeente Landgraaf potentieel geschikt zijn voor de plaatsing van windturbines. Een locatie bevindt zich in de omgeving van het huidige zonnepark van Abdissenbosch en een locatie bevindt zich in het noordelijk deel van het plateau in Waubach.

Beide locaties hebben aandachtspunten die in de projectontwikkeling nader onderzocht moeten worden om daadwerkelijk te kunnen concluderen of de plaatsing van windturbines haalbaar en uitvoerbaar is. Zo'n onderzoek heeft onder meer betrekking op nadere studies inzake milieu, natuur, veiligheid en gezondheid.

Publiek-Coöperatief Energiebedrijf

De zeven Parkstadgemeenten en vijf energiecoöperaties willen een Publiek-Coöperatief Energiebedrijf oprichten om lokale duurzame energieopwekking te bevorderen en inwoners te laten profiteren.

Een Publiek-Coöperatief Energiebedrijf zorgt voor:

- Lokale energieopwekking en levering
- Stabieler energieprijzen
- Duurzame energievoorziening
- Samenwerking tussen overheden, inwoners en bedrijven

Het bedrijf moet de opwekking van duurzame energie versnellen en invloed uitoefenen op de betaalbaarheid en beschikbaarheid van energie, wat ook sociale doelen dient.

Energiecoöperatie Duurzame Landgraafse Energie in oprichting

In 2023 en 2024 heeft de gemeente Landgraaf gewerkt aan de oprichting van een lokale energiecoöperatie, genaamd Duurzame Landgraafse Energie. Deze coöperatie bestaat uit burgers die samenwerken aan duurzame energieoplossingen zoals windmolens, zonnepanelen, warmtenetten, lokale energieopslag en energiebesparing.

Met ondersteuning van REScoop Limburg heeft de groep belangrijke mijlpalen bereikt, waaronder het formuleren van een missie en visie en het stellen van doelen voor de eerste 3-5 jaar. De komende tijd richt de groep zich op het opstellen van statuten en het vormen van een bestuur, zodat de coöperatie officieel kan worden opgericht.

WoonWijzerWinkel Limburg (WWWL)

De WWWL, geopend in 2020 in Kerkrade, is het energieloket voor de zeven Parkstad-gemeenten. Het helpt particuliere woningeigenaren en sinds 2023 ook MKB-bedrijven met verduurzaming.

De WWWL richt zich op:

- Isolatie van woningen
- Bestrijding van energiearmoede
- Verduurzaming van maatschappelijk vastgoed
- Ondersteuning van bedrijven bij verduurzaming
- Intensivering van communicatie naar burgers

De WWWL dient jaarlijks een plan in met concrete maatregelen per gemeente. Dit jaarlijkse plan wordt in de bestuurscommissie duurzaamheid voorgelegd en goedgekeurd, alvorens de concrete plannen worden uitgevoerd.

Warmtetransitie

Het nationale klimaatakkoord stelt dat alle woningen en gebouwen in Nederland uiterlijk in 2050 aardgasvrij moeten zijn en overgeschakeld naar duurzame verwarming. Dit is een grote verandering, aangezien aardgas jarenlang werd gebruikt voor verwarming, douchen en koken. De omschakeling naar duurzame verwarming is een langdurig proces, waarbij we continu leren en nieuwe kennis toepassen. Gemeenten werken samen met deskundigen, energiebedrijven, woningcorporaties en inwoners om de

beste aanpak te vinden.

De Transitievisie warmte 2.0 (TVW 2.0): 'Energiezuinig wonen en leven in Landgraaf'.

De TVW 2.0, vastgesteld in december 2023, bouwt voort op de TVW 1.0 en richt zich op de periode tot 2030. Het doel is om de gebouwde omgeving te verduurzamen met een ambitie van 20% aardgasreductie in 2030 ten opzichte van 2019.

Belangrijke punten van de TVW 2.0:

- Gemeentebrede en buurtgerichte aanpak om de ambitie te realiseren.
- Planning van buurten voor de periode 2024–2030, geprioriteerd op basis van energielabels, energiearmoede en partnerschappen.
- Kansrijke alternatieve warmtevoorzieningen en bijbehorende infrastructuur.
- Vooruitblik naar 2050 met handelingsperspectieven voor inwoners en pandeigenaren.
- Samenwerking met woning- en pandeigenaren, woningcorporaties, huurders en de netwerkbeheerder voor de uitvoering.

Actuele onderwerpen m.b.t. de Warmtetransitie in 2025

Isolatie- en Verduurzamingsprogramma (IVP)

De zeven Parkstad-gemeenten hebben een regionaal IVP opgesteld, vastgesteld in december 2023. Het doel is om woningen te isoleren en te verduurzamen, in lijn met het Nationaal Isolatieprogramma (NIP).

Doelen en Aanpak:

- Verbeteren van isolatieniveau en verduurzamen van woningen.
- Aanbieden van regelingen en activiteiten voor verschillende doelgroepen.
- Groeimodel dat kan worden aangepast om meer doelgroepen te ondersteunen.
- Focus op isolatie, energiebesparing en circulariteit.

Concrete Doelen:

- Tegen 2030 moeten 115.000 woningen in Parkstad geïsoleerd zijn volgens de landelijke Isolatiestandaard.
- Gemeenten helpen particuliere woningeigenaren, vooral de 17.400 woningen die extra ondersteuning nodig hebben.
- Gebruik van NIP-gelden om deze doelen te bereiken.

Gemeente brede aanpak

De gemeentebrede aanpak wordt ingevuld via regelingen vanuit het IVP, met focus op koopwoningen en energiearmoede. Hiervoor is de 'Lokale Aanpak Isolatie (LAI)' ontwikkeld samen met de andere Parkstadgemeenten.

De LAI wordt gefinancierd door het Nationaal Isolatie Programma (NIP) via de Specifieke Uitkering Lokale Aanpak Isolatie (SPUK LAI). Landgraaf moet hiermee koopwoningen met slechte energie labels (D, E, F, G) en een WOZ-waarde onder €247.000 verduurzamen.

- **Eerste tranche:** middelen aangevraagd in 2023, te besteden voor eind 2026, 831 koopwoningen verduurzamen.
- **Tweede tranche:** aanvraag in 2024, te besteden voor eind 2027; 1116 woningen te verduurzamen.
- **Derde tranche:** aanvraag in 2025, te besteden voor eind 2028.

De gemeente heeft ook SPUK-middelen ontvangen om energiearmoede te bestrijden. Beide budgetten worden gebundeld in de LAI, waardoor hogere subsidies mogelijk zijn voor de doelgroep energiearmoede. Deze middelen moeten voor eind 2025 besteed zijn ;het ministerie van BZK wordt verzocht om termijnverlening. .

Meer dan 87% van het budget komt ten goede aan particuliere woningeigenaren. Het budget voor de aanpak van energiearmoede is volledig gereserveerd voor de doelgroep en de bijbehorende diensten en subsidies.

Isolatieproject Parkstad

De Lokale Aanpak Isolatie (LAI) richt zich op het verduurzamen van ongeveer 17.400 koopwoningen in Parkstad Limburg tussen 2024 en 2028. Het doel is om deze woningen te laten voldoen aan de landelijke isolatiestandaard. De gemeente biedt particuliere woningeigenaren een ontzorgingstraject aan, inclusief subsidie. De aanpak is uitgewerkt in het Isolatieproject Parkstad.

De WoonWijzerWinkel Limburg (WWWL) voert het Isolatieproject Parkstad uit. Na aanmelding ontvangt de eigenaar-bewoner een gratis Energie Bespaar Plan met energieadvies op maat. Hierin staan mogelijke duurzaamheidsmaatregelen, verwachte energiebesparing, kosten en subsidiemogelijkheden. De eigenaar-bewoner kan gratis ondersteuning krijgen bij het aanvragen van de landelijke ISDE-subsidie en leningen, zoals bij het Warmtefonds.

Het Energie Bespaar Plan, de ISDE-ontzorging en de mogelijkheid tot financiële ontzorging vertegenwoordigen een waarde van €500. Daarnaast wordt 70% van de kosten voor isolatiemaatregelen (eventueel met ventilatie) gesubsidieerd, met een maximum van €1.300. Het totaalpakket heeft dus een waarde van €1.800.

Voor eigenaar-bewoners met energiearmoede bedraagt de maximale subsidie €4.300 in plaats van €1.300.

De uitrol van het Isolatieproject Parkstad is in juli 2024 gestart met 50 eigenaar-bewoners per Parkstadgemeente, te beginnen in Nieuwenhagerheide en Waubach. Op basis van deze ervaringen wordt het Isolatieproject Parkstad verfijnd en na ongeveer 6 maanden gefaseerd uitgerold over de hele gemeente. De voortgang wordt gemonitord en bijgestuurd indien nodig.

In 2025 wordt het Isolatieproject Parkstad aangevuld met een aanpak voor twee doelgroepen: Verenigingen van Eigenaren en 'Doe-Het-Zelf-ers'.

Financiële toegekende middelen vanuit het rijk voor de Lokale Aanpak Isolatie

SPUK LAI 1e tranche	€ 1.993.149
SPUK LAI 2e tranche (mits toegekend in nov/dec 2024)	€ 2.725.134
SPUK Aanpak Energiearmoede	€ 739.812
Totaalbudget LAI	€ 5.458.095

Buurtgerichte aanpak

In de buurtgerichte aanpak wordt samen met inwoners, pandeigenaren en andere betrokken partijen een uitvoeringsplan opgesteld en uitgevoerd, gericht op het isoleren van panden. Dit proces wordt van 2024 tot 2030 elk jaar in twee nieuwe buurten opgestart.

De verwachting is dat deze aanpak de verduurzaming van de gebouwde omgeving aanjaagt. De belangrijkste criteria voor de buurtvolgorde tot 2030 zijn:

In 2024 starten de buurten Nieuwenhagerheide en Waubach, gevolgd door Eikske en Schaesberg Centrum in 2025. Het opstellen van een uitvoeringsplan duurt naar verwachting 1 à 2 jaar, waarna de uitvoering volgt. De looptijd wordt samen met alle betrokken partijen bepaald.

De gemeenteraad heeft een jaarlijks werkbudget van €100.000 toegekend voor de uitvoering van de Transitievisie warmte.

Warmtenetten

Regionaal warmtenetwerk

Gemeenten hebben de regierol om de gebouwde omgeving aardgasvrij te maken. In Zuid-Limburg kan de restwarmte van bedrijven op het Chemelotcomplex 70.000 tot 130.000 woningen verwarmen. Gemeenten en andere publieke partijen onderzoeken de haalbaarheid van een regionaal duurzaam warmtenet, genaamd Warmtenet Zuid-Limburg (WZL), dat gebruik maakt van onbenutte fossiele restwarmte van Chemelot. Later kunnen ook andere duurzame bronnen worden gekoppeld. WZL kan bijdragen aan klimaatdoelstellingen en betaalbaarheid van warmtevoorziening door vermindering van aardgasverbruik en CO₂-uitstoot.

Fase 1 WZL: Gestart in januari 2023, gericht op het vormen van een partnerschap voor een regionaal warmtenet.

Fase 2 WZL: Gestart in oktober 2023, gericht op het sluiten van een ontwikkelovereenkomst.

Fase 3 WZL: Gericht op het uitwerken van een 'Proof of Concept' in Zuid Geleen en het ontwikkelen van een business case. De ontwikkelovereenkomst loopt tot de besluitvorming over de realisatie (Fase 4), verwacht eind 2025/begin 2026.

Doelen van Fase 3:

- Onderbouwing van een duurzaam warmtenet middels een 'Proof of Concept' in Zuid Geleen.
- Uitgewerkt plan voor realisatie van netwerk en bronnen, inclusief contracten en financiering.
- Oprichting van een warmtebedrijf voor mogelijke realisatie in Fase 4.

GROS (Grensoverschrijdend) project 'Energiepark Herzogenrath'

Met het GROS-project 'Energiepark Herzogenrath' werken gemeenten Kerkrade, Landgraaf en Herzogenrath samen met Stadsregio Parkstad Limburg aan:

1. Regionale invulling van de nationale doelstelling om in 2050 klimaatneutraal te zijn.
2. Gemeentelijk beleid om in 2040 energieneutraal te zijn.
3. Grensoverschrijdende energietransitie volgens de Regio Deal.

Het doel is een duurzaam warmtenet op de grens van Nederland en Duitsland, bij Herzogenrath, voor circa 7.000 woningequivalenten in Kerkrade en Landgraaf. Er wordt ook gekeken naar andere warmtebronnen om de leveringszekerheid te vergroten.

Het project sluit aan bij de Transitievisie Warmte en wijkuitvoeringsplannen (WUP) van Landgraaf en Kerkrade. In oktober 2023 is de haalbaarheidsstudie voor een warmtenet op basis van restwarmte van glasfabriek Saint-Gobain opgeleverd. De studie analyseert scenario's voor warmtelevering, businesscase, risico's en participatietrajecten.

De resultaten geven aanleiding om de volgende stappen te zetten in de mogelijke ontwikkeling van een grensoverschrijdend warmtenet. Afhankelijk van de opslagscenario's kunnen 5.000 tot 17.000 woningen van warmte worden voorzien, waarvan 2.500 tot 8.500 in Nederland. In het najaar van 2024, begin 2025 start een verdiepend haalbaarheidsonderzoek.

4. Circulaire Economie en Grondstoffenbeleid

Circulaire economie

Nederland heeft zichzelf in 2016 in een Rijksbreed programma als doel gesteld om in 2050 volledig circulair te zijn en al in 2030 de helft minder primaire grondstoffen te gebruiken. Als gevolg heeft de Rijksoverheid vijf transitieagenda's voor prioritaire ketens en sectoren opgesteld, namelijk: biomassa en voedsel, kunststoffen, maakindustrie, bouw en consumptiegoederen. Ook de Provincie Limburg heeft grote ambities om de transitie naar een circulaire economie te versnellen. Parkstad kan hierin niet achterblijven en wil graag vanuit de regio een bijdrage aan deze ambities leveren.

Parkstad Circulair

De circulaire transitie heeft een groot effect op de gebouwde omgeving in Parkstad, met wijken en kernen die steeds meer volgens circulaire principes worden ingericht. Dit omvat circulaire bouw, toekomstgerichte mobiliteit, en kortere voedselketens. Het doel is om in 2050 volledig circulair te zijn, wat goed is voor de economie, natuur en leefbaarheid.

In 2023 hebben alle Bestuurscommissies van de Stadsregio Parkstad de 'Position Paper Parkstad Circulair' vastgesteld. Deze paper schetst de weg voor de circulaire transitie in de regio. De focus ligt op circulaire bouw en circulair landelijk gebied, aansluitend bij landelijke agenda's voor bouw, biomassa en voedsel. Dit past bij het DNA van de regio.

De transitie naar een circulaire economie biedt economische, sociale en ecologische kansen, maar is complex. Strategische keuzes zijn nodig om middelen en capaciteit effectief in te zetten. Daarom is gekozen voor de thema's 'Circulaire Bouw' en 'Circulair Landelijk Gebied', en wordt actief gezocht naar 'Circulaire Koppelkansen' binnen bestaande beleidsprogramma's.

Thema's:

- Circulaire Bouw: Woningbouw, Omgevingswet, bedrijventerreinen, Urban Mine Parkstad.
- Circulair Landelijk Gebied: Voedselsystemen, landbouw, biobased materialen.
- Circulaire Koppelkansen: Aansluiting bij bestaande programma's, integratie in Omgevingsvisie, MVOI, communicatie.

Het regionaal opgestelde uitvoeringsprogramma, 'Circulair Parkstad' richt zich op het versnellen van de circulaire transitie door kennisontwikkeling en ketensamenwerking te faciliteren. Gemeenten spelen een faciliterende en stimulerende rol, afhankelijk van de betrokkenheid van marktpartijen.

Grondstoffenplan 2022–2026

De gemeente zet zich de komende jaren in om, vanuit de circulaire economie gedachte, het beheer van grondstoffen en afval te verbeteren. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met alle Rd4-gemeenten en Rd4.

Doelstellingen:

- Toename gescheiden inzameling: Blijvend sturen op een verdere toename van de gescheiden inzameling van grondstoffen.
- Kwaliteit van grondstoffen: Verbeteren van de kwaliteit van de ingezamelde grondstoffen en het voorkomen van afval.
- Duurzaamheid: Werken richting een duurzame en zoveel mogelijk afvalvrije gemeente in 2050.

5. Duurzaam inkopen, Duurzaam Energie- en Klimaatfonds Landgraaf, Duurzame mobiliteit, Evenementen, Verduurzamen gemeentelijk vastgoed en Participatie

Duurzaam inkopen

De gemeente Landgraaf heeft een voorbeeldfunctie in maatschappelijk verantwoord opdrachtgeven en inkopen. Door het ondertekenen van het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) in 2024, benadrukt de gemeente het belang van duurzame inkooppraktijken die bijdragen aan milieu, sociale aspecten en duurzaamheid.

Actieplan MVOI 2024–2027

Het actieplan MVOI beschrijft hoe de gemeente jaarlijks haar ambitieniveau bepaalt voor vijf maatschappelijke doelen: Social Return, Klimaat, Milieu, Circulariteit en Diversiteit & Inclusie. Jaarlijkse monitoring en rapportage helpen de impact van inkopen te vergroten en de gekozen doelen te realiseren.

Duurzame mobiliteit

De Bestuurscommissie Mobiliteit heeft in 2020 zowel de Visie op Mobiliteit Parkstad (oftewel het regionale Sustainable Urban Mobility Plan, SUMP) als de Mobiliteitsvisie Zuid-Limburg vastgesteld. De Visie op Mobiliteit van Parkstad is een doorvertaling van de Mobiliteitsvisie Zuid-Limburg en vormt de schakel met de lokale verkeersvisies. In de Mobiliteitsvisie Zuid-Limburg is vastgesteld dat de gezamenlijke ambitie van gemeenten en provincie is om in samenhang te werken aan het verbeteren van de economische agglomeratiekracht van Zuid-Limburg, een inclusieve en gezonde samenleving en het stimuleren van slimme, veilige en schone mobiliteit.

In de Visie op Mobiliteit Parkstad hebben we ervoor gekozen om ons te concentreren op een vijftal focuspunten die op korte termijn de meeste impact hebben:

1. Zet in op fietsen
2. Verruim het aanbod van vervoersmiddelen –zeker als alternatief voor het OV
3. Zet in op elektrisch vervoer
4. Verbeter de leefbaarheid en creëer omgevingen die lopen en fietsen stimuleren
5. Bereikbaarheid en Verkeersveiligheid

Laadpalen

Na het succesvol afronden van de bestaande concessie is in 2024 gestart met de nieuwe laadpalen concessie. In de periode van 2025–2028 wordt het aantal laadpunten in de gemeente Landgraaf verder uitgebreid.

Verduurzamen van dienstreizen

In september 2021 ondertekende B&W een Akte van Ambitie om voor eind 2024 70% van de woon-werkritten met de fiets of OV te doen en 90% van de dienstreizen duurzaam te laten plaatsvinden. Deze ambitie is nog niet gerealiseerd, maar blijft een aandachtspunt.

Een mobiliteitsscan toonde aan dat 52% van de medewerkers minder dan 7,5 km van het werk woont en 20% tussen 7,5 en 15 km. Momenteel reist 73% met de auto, 7% met de scooter/motor, 19% met de fiets en 1% met het OV.

Evenementen

Sinds 2021 is duurzaamheid opgenomen in het 'Evenementenuitvoeringsbeleid' van de gemeente Landgraaf.

Organisatoren moeten in hun aanvraag een duurzaamheidsparagraaf opnemen. Deze paragraaf is een vereiste voor de aanvraag/melding. Bij onvoldoende aandacht voor duurzaamheid zal de gemeente proberen de organisator te stimuleren ambitieuzer te zijn, maar een vergunning of melding wordt niet geweigerd.

Verduurzamen gemeentelijk vastgoed

Tegen de achtergrond van het Klimaatakkoord en de daaraan ten grondslag liggende doelstellingen voor het verminderen van de CO₂-uitstoot zijn zogeheten Duurzaam Meerjaren Onderhoudsplannen (DMJOP'S) opgesteld voor ons gemeentelijk vastgoed. Het verduurzamen van ons gemeentelijk vastgoed zorgt voor energiebesparing en CO₂-reductie.

In 2024 is geconcludeerd dat het op dit moment ontbreekt aan een duidelijke routekaart (strategisch vastgoedplan) wat aansluit bij de duurzaamheidsdoelstellingen van de gemeente Landgraaf. Inmiddels is er een start gemaakt om te komen tot een routekaart. Door het opstellen van een routekaart wordt duidelijk in welke mate investeringen bijdragen aan de klimaatdoelen en de toekomstwaarde van onze gebouwen. Ook maakt het duidelijk wat een kosteneffectieve strategie is en wat natuurlijke investeringsmomenten zijn? Verder kan de routekaart leiden tot het aanpassen van onze DMJOP'S.

Participatie; samen met onze inwoners aan de slag

Burgerparticipatie is een belangrijk middel voor de gemeente om inwoners te betrekken bij plannen en projecten. Afgelopen jaren hebben tal van inwoners al meegedacht, en denken nog steeds mee, over het verduurzamen van Landgraaf.

Denk aan de Adviesraad Duurzaam Landgraaf, waarvan de leden het college en de gemeenteraad gevraagd en ongevraagd adviseren. Maar ook aan de meedenkgroepen van inwoners die bij de plannen en uitvoering van afzonderlijke projecten betrokken worden.

Voor het plan 'Energiezuinig wonen en leven in Landgraaf', de warmtetransitie, die de komende jaren wordt uitgerold in de gemeente is participatie essentieel om een gedragsverandering in te zetten bij onze inwoners om te komen tot een verduurzaming van de woning- en bouwvoorraad van Landgraaf. Vanaf 2024 zullen inwoners dan ook nauw betrokken worden.

2.2.10 Rechtmatigheid

Inleiding

De invoering van de (verplichte) rechtmatigheidsverantwoording door het college vindt zijn oorsprong in het wetsvoorstel 'versterking decentrale rekenkamers'. Met deze rechtmatigheidsverantwoording doet het college met ingang van jaarrekening 2023 verslag c.q. geeft een oordeel over de rechtmatigheid, iets dat eerst altijd binnen de accountantscontrole was opgenomen (samen met een oordeel over de getrouwheid). De accountantscontrole is inbegrepen de rechtmatigheidsverklaring van het College.

Beleid

Met de nota Rechtmatigheid heeft de raad de belangrijkste regels vastgelegd die ze als verplicht kader oplegt aan het college van B&W voor het te voeren beleid rondom rechtmatigheid vanaf 2023 en verder. Specifiek gaat het daarbij om het vastleggen van de zogenaamde **verantwoordingsgrens** en **rapportagegrens** waarmee het college bij de oplevering van de jaarlijkse rechtmatigheidsverantwoording rekening dient te houden.

Vastgelegde verantwoordings- en rapportagegrens

De raad heeft in deze nota de volgende grenzen vastgesteld voor wat betreft de rechtmatigheidsverantwoording van het college:

- te hanteren verantwoordingsgrens (bandbreedte 0-3%): 3%
- te hanteren rapportagegrens (individuele fout/onzekerheid): € 50 duizend

De **verantwoordingsgrens** is bij de start van de verplichte rechtmatigheidsverantwoording op 3% gezet om deze in een latere fase, na enkele jaren uitvoeringservaring met de (financiële) rechtmatigheidsverantwoording inbegrepen evaluatie, te verlagen ('scherper aan de wind zeilen'). De eigen interne organisatie dient immers ervaring op te doen bij het zelfstandig efficiënt en effectief uitvoeren van het beoordelen van de rechtmatigheid. Werkzaamheden die in de bestaande methodiek volledig in handen lagen van de accountant.

De vastgestelde **rapportagegrens** wordt ook al toegepast bij de analyse/rapportage van budgetafwijkingen (= budgetcriterium) in de jaarrekening en is binnen de organisatie de meest gebruikte norm in de beheersing van processen. Het is daarom zinvol één en hetzelfde grensbedrag aan te houden voor alle 3 de rechtmatigheidscriteria (begroting, voorwaarden en M&O). Op termijn kan misschien overwogen worden om een nadere differentiatie aan te brengen binnen deze 3 rechtmatigheidscriteria.

Wat willen we bereiken

We willen uiteindelijk toe naar een integrale in control verklaring die verder gaat dan alleen de financiële rechtmatigheid. We zijn hierbij voor wat betreft haalbaarheid deels wel ook afhankelijk van de doorontwikkeling van het Management Control Systeem dat ons hierin ondersteunt. Wij gebruiken het systeem Key2control (K2C) als Management Control Systeem.

Wat gaan we doen in 2025?

In 2025 gaan we opnieuw een rechtmatigheidsverantwoording opstellen c.q. laten afgeven door het college over het jaar 2024. Zoals reeds in de vorige paragraaf beschreven doen we dit door een systeemgerichte aanpak en een gegevensgerichte aanpak.

1e lijn

De systeemgerichte aanpak vindt zijn basis in de periodieke, door de 1e lijn (hierbij ondersteund door de 2e lijn), verrichte metingen binnen de diverse (vooral financieel rechtmatige) normenkaders waarbij de focus ligt op de opzet en het bestaan van beheersingsmaatregelen (aantoonbaar). Dit leidt vervolgens via de PDCA-cyclus er toe dat eventuele ontbrekende beheersingsmaatregelen alsnog door de 1e lijn geïmplementeerd kunnen worden (ACT maatregelen/taken). Tevens wordt via deze cyclus geborgd dat de wel reeds aanwezige beheersingsmaatregelen periodiek gecheckt worden op hun werking (CHECK maatregelen/taken). De geïmplementeerde MCS Normenkaders die gebruikt worden door de 1e lijn betreft:

1. Informatiebeveiliging (BIO)
2. Informatiebeheer (KIDO, archief)
3. Privacy (AVG)
4. Wet politiegegevens Integriteit (nieuw)
5. Integriteit
6. WMO
7. Jeugd
8. Inkoop & Aanbestedingen
9. Personeel & Salarissen
10. Subsidiebeheer
11. Financieel beheer
12. Crediteurenbeheer
13. Debiteurenbeheer
14. Verbonden partijen
15. Tax Control Btw (rechtmatigheid deels)
16. Tax Control Vpb (rechtmatigheid deels)
17. Tax Control loonheffing (rechtmatigheid deels)

2e lijn

De 2e lijn dient jaarlijks een oordeel te vormen van de kwaliteit van de (werking) interne beheersing van bovenstaand proces (de systeemgerichte aanpak).

We zullen voor deze 2e-lijns controle in 2025 dan ook wederom in de praktijk gaan werken met het hiervoor ontwikkelde meetinstrument.

3e lijn

Op basis van de kwaliteitsbeoordeling van de 2e lijn zal de 3e lijn (de VIC functie) de omvang van de gegevensgerichte detailcontroles op transactie/postniveau (de gegevensgerichte aanpak) bepalen en uitvoeren. Tevens zal de 3e lijn in afstemming met de accountant de rechtmatigheidsverantwoording opstellen als onderdeel van de jaarstukken.

Overig

Duidelijke afspraken zijn gemaakt met de fiscus omtrent de inzet van Key2Control in het kader van horizontaal toezicht. We gaan hiervoor de 3 fiscale normenkaders als basis gebruiken.

Daarnaast is er ook al aandacht gegeven aan het aanvullen van de 2e-lijnscontrole met ook juridische control. Dit geldt specifiek voor de normenkaders Privacy, Wet politiegegevens, Integriteit (nieuw) en Inkoop & Aanbestedingen. Tenslotte is de leverancier Key2Control ook volop bezig met het ontwikkelen van normenkaders 'aan de opbrengstenkant'. Een deel hiervan zullen wij te zijner tijd ook gaan afnemen en inzetten.

2.2.11 Vluchtelingen (Oekraïne), statushouders en asielzoekers

Oekraïense vluchtelingen

Daar waar in het begin van de oorlog in Oekraïne gedacht werd dat de vluchtelingen maar voor drie maanden een opvangplek in Nederland nodig zouden hebben om daarna weer naar Oekraïne terug te keren, kunnen we inmiddels wel stellen dat dit anders heeft uitgepakt. De oorlog duurt immers nog steeds voort. Er worden landelijk nog steeds zo'n 300 nieuwe vluchtelingen per week geregistreerd. Het aantal vluchtelingen uit Oekraïne dat we in onze gemeente opvangen, wisselt van tijd tot tijd. Momenteel vangen we in Landgraaf in totaal 213 vluchtelingen op. Daarbij gaat het om zowel particuliere opvang als gemeentelijke opvang. De RTB (Richtlijn Tijdelijke beschermingsmaatregel opvang ontheemden Oekraïne) loopt op 4 maart 2026 af. Tot die tijd hebben vluchtelingen uit Oekraïne, als ze in het bezit zijn van een groene sticker, recht op opvang en de daarbij behorende voorzieningen. Wel wordt er een eigen bijdrage ingehouden bij vluchtelingen die een inkomen hebben en aan bepaalde voorwaarden voldoen. Deze eigen bijdrage gaat retour richting het Rijk en dient als tegemoetkoming in de kosten voor de opvang.

Statushouders

Naast het opvangen van vluchtelingen uit Oekraïne, hebben we als gemeente ook de opdracht om te voldoen aan de taakstelling statushouders. Statushouders zijn vluchtelingen met een vergunning/verblijfsstatus om in Nederland te blijven. Deze statushouders worden willekeurig gekoppeld aan een gemeente om daar een woonruimte te krijgen. Deze woonruimte is doorgaans een passende sociale huurwoning. Door factoren zoals de vastzittende huurwoningmarkt, het ontbreken van gegevens bij koppelingen en de hoeveelheid grote gezinnen die aan onze gemeente gekoppeld worden (mede door een hoog aantal nareizigers), hebben ervoor gezorgd dat we het jaar 2023 hebben afgesloten met een achterstand van 53 nog te plaatsen statushouders. Omdat de huurwoningmarkt nog steeds op slot zit, zullen we deze achterstand niet in een enkel kalenderjaar weg kunnen werken. De verwachting is dan ook dat we ook in 2025 hiervan nog statushouders moeten plaatsen, bovenop onze reguliere taakstelling statushouders. Wat het exact aantal te plaatsen statushouders gaat zijn, is op dit moment nog niet bekend.

Asielzoekers/ Spreidingswet

Asielzoekers zijn vluchtelingen die nog geen vergunning of verblijfsstatus hebben om in Nederland te mogen verblijven. Zij melden zich aan bij het aanmeldcentrum in Ter Apel en worden van daaruit geplaatst in de diverse asielzoekerscentra in ons land. Al tijden zit de opvang in het aanmeldcentrum Ter Apel overvol en is de instroom van nieuwe asielzoekers hoog. Om dit wat evenrediger over het land te kunnen verdelen, is de Spreidingswet in het leven geroepen, die ten tijde van het schrijven van deze paragraaf nog steeds actueel is. Op dit moment is nog niet in te schatten of de Spreidingswet op termijn wordt aangepast of afgeschaft.

Vanuit de provincie Limburg is er aan iedere gemeente een zogenaamde taakstelling Spreidingswet opgelegd. Deze houdt rekening met bijvoorbeeld het aantal inwoners en de sociaal economische factoren binnen een gemeente. De taakstelling voor de gemeente Landgraaf op dit vlak is dat we voor 1 juli 2025 172 asielzoekers moeten huisvesten, waarvan 15 alleenstaande minderjarige vluchtelingen. Hoe dit er in de praktijk uit zal gaan zien, is op dit moment nog niet bekend.

HOOFDSTUK 3: FINANCIEEL

3.1 Overzicht van baten en lasten

Met het vaststellen van de begroting autoriseert de raad het college van burgemeester en wethouders per programma tot de bedragen van het onderstaande overzicht voor het begrotingsjaar 2025. Voor de vergelijkbaarheid zijn de reële cijfers 2023 en de bijgestelde ramingen 2024 toegevoegd.

(cijfers x € 1.000)

Programma	2023			2024			2025		
	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
0. Bestuur en ondersteuning	119.228	32.050	87.178	110.739	26.279	84.460	113.671	25.874	87.797
1. Veiligheid	-304	4.542	-4.846	514	5.170	-4.656	394	5.640	-5.246
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	1.558	5.668	-4.110	633	5.168	-4.535	634	5.777	-5.143
3. Economie	181	718	-537	798	1.560	-762	180	776	-596
4. Onderwijs	2.502	5.354	-2.852	656	5.849	-5.193	680	5.538	-4.858
5. Sport, cultuur en recreatie	703	8.177	-7.474	492	7.793	-7.301	418	7.958	-7.540
6. Sociaal domein	18.584	80.367	-61.783	16.727	79.030	-62.303	17.035	81.414	-64.379
7. Volksgezondheid en milieu	11.703	11.493	210	12.192	13.120	-928	11.787	13.080	-1.293
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	1.227	4.903	-3.676	1.779	5.055	-3.276	697	3.682	-2.985
Resultaat vóór bestemming	155.382	153.272	2.110	144.530	149.024	-4.494	145.496	149.739	-4.243
Toevoegingen / onttrekkingen aan reserves :	2023			2024			2025		
	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
0. Bestuur en ondersteuning	24.826	22.457	2.369	20.823	16.329	4.494	12.176	7.933	4.243
1. Veiligheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3. Economie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4. Onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5. Sport, cultuur en recreatie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6. Sociaal domein	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7. Volksgezondheid en milieu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal mutaties reserves	24.826	22.457	2.369	20.823	16.329	4.494	12.176	7.933	4.243
Resultaat na bestemming	180.208	175.729	4.479	165.353	165.353	0	157.672	157.672	0

Tabel: Meerjarige ramingen van de baten en lasten 2023 t/m 2025 per programma

De meerjarige ramingen van de baten en lasten voor 2026 tot en met 2028 zijn als volgt:

(cijfers x € 1.000)

Programma	2026			2027			2028		
	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
0. Bestuur en ondersteuning	109.278	26.045	83.233	112.331	26.524	85.807	115.393	27.078	88.315
1. Veiligheid	394	5.787	-5.393	394	5.948	-5.554	394	6.112	-5.718
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	634	5.848	-5.214	634	5.921	-5.287	634	5.980	-5.346
3. Economie	190	725	-535	190	710	-520	202	720	-518
4. Onderwijs	744	5.666	-4.922	767	5.647	-4.880	767	5.624	-4.857
5. Sport, cultuur en recreatie	418	8.069	-7.651	419	7.976	-7.557	420	8.066	-7.646
6. Sociaal domein	17.577	79.327	-61.750	17.564	79.747	-62.183	17.610	80.480	-62.870
7. Volksgezondheid en milieu	11.748	12.676	-928	11.930	12.903	-973	12.111	13.133	-1.022
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	667	3.569	-2.902	667	3.569	-2.902	667	3.553	-2.886
Resultaat vóór bestemming	141.650	147.712	-6.062	144.896	148.945	-4.049	148.198	150.746	-2.548
Toevoegingen / onttrekkingen aan reserves	2026			2027			2028		
	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
0. Bestuur en ondersteuning	6.308	2.746	3.562	3.798	2.249	1.549	2.543	2.495	48
1. Veiligheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3. Economie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4. Onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5. Sport, cultuur en recreatie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6. Sociaal domein	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7. Volksgezondheid en milieu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal mutaties reserves	6.308	2.746	3.562	3.798	2.249	1.549	2.543	2.495	48
Resultaat na bestemming	147.958	150.458	-2.500	148.694	151.194	-2.500	150.741	153.241	-2.500

Tabel: Meerjarige ramingen van de baten en lasten 2026 t/m 2028 per programma

3.2 Uitgangspunten van de ramingen

Bij het samenstellen van de begroting 2025 en de meerjarenraming 2026–2028 zijn de navolgende uitgangspunten gehanteerd.

Indexering lasten

In de ramingen geldt voor het overgrote deel van de budgetten dat we die geïndexeerd hebben. De provincie geeft zoals te doen gebruikelijk in de begrotingsbrief een duidelijke aanwijzing voor het reëel ramen van de lasten en de te hanteren loon- en prijscompensatie in de begroting 2025 en de meerjarenraming 2026–2028. We houden rekening met de budgettaire effecten van de loonstijgingen, zoals opgenomen in de meicirculaire, en de overige lasten dienen ten minste geïndexeerd te zijn overeenkomstig de prijs Bruto Binnenlands Product (BBP) zoals gehanteerd in de toe te passen meicirculaire 2024.

Jaar	2024	2025	2026	2027	2028
CEP februari 2024 prijs BBP	4,00%	2,30%	2,60%	2,60%	2,50%

Tabel: index CEP en meicirculaire 2024

Indexering verbonden partijen

Bij de verbonden partijen volgen we de vastgestelde meerjarige begrotingen met de daarin opgenomen indexering.

Indexering salarislasten ambtelijke organisatie

Voor de raming van de salarislasten voor 2025 hanteren wij de index loonvoet sector overheid, zoals opgenomen in de meicirculaire 2024. De meerjarige begrote salarislasten zijn geïndexeerd overeenkomstig de prijs BBP.

Jaar	2025	2026	2027	2028
Indexering salarislasten in begroting 2025	4,40%	2,60%	2,60%	2,50%

Tabel: Toegepaste indexering salarislasten

Omdat in het nieuwe laatste ramingsjaar de index nog niet is verwerkt heeft iedere nieuwe meerjarenraming altijd een opvallende stijging tot gevolg in het laatste nieuwe ramingsjaar. In de bijgestelde raming zijn verder een aantal kleinere mutaties doorgevoerd die hoofdzakelijk de doorwerking van het onderhoud functiebeschrijvingen in HR21 betreffen.

Indexering professionele welzijnsinstellingen

In 2025 zijn de geraamde bijdragen in de vorm van subsidies aan de professionele welzijnsinstellingen meerjarig geïndexeerd, gebaseerd op de index prijs BBP, zoals opgenomen in de meicirculaire 2024.

Rente

Aan zowel de al gevoteerde investeringen alsmede de nog te voteren investeringen wordt geen rente toegerekend. Bij de raming van de te betalen rentelasten van langlopende geldleningen is uitgegaan van géén aan te trekken langlopende geldlening in de jaren 2025 tot en met 2028.

Onvoorzien

Met het doel om in de begroting 2025 dekking te reserveren voor onvoorziene incidentele uitgaven is de stelpost 'onvoorzien' opgenomen. Vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording is het verplicht een post 'onvoorzien' op te nemen, maar de omvang van die post is vrij. Voor 2025 is een bedrag van € 117.134 geraamd. Ten opzichte van 2024 is dit onveranderd gebleven.

Voor onvoorziene structurele uitgaven is in de begroting 2025 eveneens een stelpost structurele ruimte B opgenomen. Voor 2025 is deze € 58.033 groot. Meerjarig wordt jaarlijks circa € 30 duizend bijgeraamd. Deze stelpost structurele ruimte B kunnen we inzetten voor onvoorziene structurele uitgaven, uitgezonderd kapitaallasten.

Kostendekkendheid afvalstoffen en rioolheffing

Voor zowel de afvalstoffenheffing als de rioolheffing gaan we uit van 100% kostendekking.

3.3 Financiële positie

3.3.1 Financiële gevolgen bestaand beleid

In onderstaande tabellen worden de mutaties aangegeven in de lasten, baten en saldo van baten en lasten per programma tussen de meerjarenschijf 2025 zoals opgenomen in de begroting 2024 inbegrepen de doorwerking van besluitvorming in het 1e halfjaar van 2024 en de nieuwe in deze begroting te presenteren begroting 2025.

(cijfers x € 1.000)

Omschrijving	2025 oud	Mutaties	BATEN begroting		2025 nieuw
			Bestaand beleid	Nieuw beleid	
0. Bestuur en ondersteuning	117.995		7.852	0	125.847
1. Veiligheid	394		0	0	394
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	634		0	0	634
3. Economie	167		13	0	180
4. Onderwijs	680		0	0	680
5. Sport, cultuur en recreatie	352		66	0	418
6. Sociaal domein	19.390		-2.355	0	17.035
7. Volksgezondheid en milieu	11.621		166	0	11.787
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	632		65	0	697
TOTAAL	151.865		5.807	0	157.672

Tabel: Baten begroting 2025 versus meerjarenschijf 2025 van de begroting 2024

(cijfers x € 1.000)

Omschrijving	2025 oud	Mutaties	LASTEN begroting		2025 nieuw
			Bestaand beleid	Nieuw beleid	
0. Bestuur en ondersteuning	35.579		-1.772	0	33.807
1. Veiligheid	5.219		421	0	5.640
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	5.273		504	0	5.777
3. Economie	849		-73	0	776
4. Onderwijs	5.294		244	0	5.538
5. Sport, cultuur en recreatie	7.769		189	0	7.958
6. Sociaal domein	76.296		5.118	0	81.414
7. Volksgezondheid en milieu	11.857		1.223	0	13.080
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	3.729		-47	0	3.682
TOTAAL	151.865		5.807	0	157.672

Tabel: Lasten begroting 2025 versus meerjarenschijf 2025 van de begroting 2024

(cijfers x € 1.000)

Saldi van baten minus lasten	2025	2026	2027	2028
0. Bestuur en ondersteuning	9.624	2.362	2.811	3.818
1. Veiligheid	-421	-425	-443	-607
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	-504	-549	-570	-629
3. Economie	86	93	95	97
4. Onderwijs	-244	-243	-175	-152
5. Sport, cultuur en recreatie	-123	-95	75	-14
6. Sociaal domein	-7.473	-2.875	-3.510	-4.197
7. Volksgezondheid en milieu	-1.057	-618	-623	-672
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	112	-150	-160	-144
TOTAAL baten minus lasten	0	-2.500	-2.500	-2.500

Tabel: Mutaties in saldi van baten minus lasten per programma 2025 tot en met 2028 in vergelijking tot de meerjarenschijven behorende bij de programmabegroting 2024

+ = saldo gunstiger / - = saldo nadeliger

3.3.2 Overzicht geraamde incidentele baten en lasten

3.3.2 Overzicht geraamde incidentele lasten en baten

Voor het beoordelen van de financiële positie is het inzicht in de incidentele baten en lasten relevant.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties en de provincies hebben in het gemeenschappelijke financieel toezichtkader 2020 de begrippen “incidentele baten en lasten” nader aangegeven. In het Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader 2020 geven de provinciale toezichthouders een uitleg van deze begrippen. De aard van de begrotingspost is in eerste instantie bepalend of een post als structureel of incidenteel aangemerkt wordt. Incidentele baten en lasten betreffen die posten die het begrotingssaldo incidenteel beïnvloeden. Deze posten zijn tijdelijk c.q. hebben een eindig doel. Met andere woorden, er is een einddatum bekend. Drie of vier jaar opnemen van een raming is daarbij geen harde scheidslijn meer bij het bepalen of een begrotingspost structureel of incidenteel is. Wanneer de einddatum vier of vijf jaar ligt na het voor het eerst opnemen van een post, kan deze post nog steeds aangemerkt worden als incidenteel. Hoe verder de einddatum ligt na (het hulpmiddel van) drie jaar, hoe minder aannemelijk gemaakt kan worden dat er sprake is van een reële einddatum. Van een begrotingspost waarvan de einddatum over tien jaar ligt kan moeilijk aannemelijk gemaakt worden, dat deze post het begrotingssaldo incidenteel beïnvloedt. Waar de grens precies ligt is moeilijk aan te geven, aangezien het BBV geen scherpe definitie geeft wat structureel of incidenteel is. Het BBV laat ruimte aan de decentrale overheden omdat dit past bij de eigen beoordeling van de lokale omstandigheden.

Medio 2021 hebben de toezichthouders van de twaalf provincies de handreiking verduidelijking structurele en incidentele baten en lasten gepubliceerd. Deze handreiking is bedoeld als een meer praktisch instrument om te bepalen hoe de baten en lasten moeten worden opgenomen in de begroting.

Met de navolgende tabellen bieden wij deze voorgeschreven inzichten.

(cijfers x € 1.000)

Omschrijving	Lasten 2025		Baten 2025		Lasten 2026		Baten 2026	
	i	s	i	s	i	S	i	s
0. Bestuur en ondersteuning	7.952	25.855	9.028	116.819	2.661	26.130	5.448	110.138
1. Veiligheid	0	5.640	0	394	0	5.787	0	394
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	50	5.727	0	634	0	5.848	0	634
3. Economie	60	716	0	180	0	725	0	190
4. Onderwijs	959	4.579	0	680	68	5.598	0	744
5. Sport, cultuur en recreatie	155	7.803	0	418	125	7.944	0	418
6. Sociaal domein	265	81.149	0	17.035	0	79.327	0	17.577
7. Volksgezondheid en milieu	346	12.734	0	11.787	53	12.623	0	11.748
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	398	3.284	0	697	0	3.569	0	667
TOTAAL	10.185	147.487	9.028	148.644	2.907	147.551	5.448	142.510

Tabel: Overzicht incidentele en structurele lasten en baten per programma voor 2025 en 2026

(cijfers x € 1.000)

Omschrijving	Lasten 2027		Baten 2027		Lasten 2028		Baten 2028	
	i	s	i	s	i	s	i	s
0. Bestuur en ondersteuning	2.110	26.663	2.953	113.177	2.354	27.219	1.772	116.164
1. Veiligheid	0	5.948	0	394	0	6.112	0	394
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	0	5.921	0	634	0	5.980	0	634
3. Economie	0	710	0	190	0	720	0	202
4. Onderwijs	0	5.647	0	767	0	5.624	0	767
5. Sport, cultuur en recreatie	0	7.976	0	419	0	8.066	0	420
6. Sociaal domein	0	79.748	0	17.564	0	80.480	0	17.610
7. Volksgezondheid en milieu	54	12.849	0	11.930	10	13.123	0	12.111
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	0	3.569	0	667	0	3.553	0	667
TOTAAL	2.164	149.031	2.953	145.742	2.364	150.877	1.772	148.969

Tabel: Overzicht incidentele en structurele lasten en baten per programma voor 2027 en 2028

(cijfers x € 1.000)

Omschrijving	2025	2026	2027	2028
Resultaat begrotingsjaar	0	-2.500	-2.500	-2.500
Correctie eenmalige baten (-)	-9.028	-5.448	-2.953	-1.772
Correctie eenmalige lasten (+)	10.185	2.907	2.164	2.364
Gecorrigeerd saldo (structurele	1.157	-5.041	-3.289	-1.908

Tabel: Overzicht structurele meerjarensaldi

Specificatie incidentele lasten en baten per programma 2025-2028

In navolgende tabel worden meerjarig de incidentele *baten* per programma gespecificeerd:

Programma	Omschrijving incidentele baten	2025	2026	2027	2028	Toelichting
0	Korting van € 675 mln. in 2025 op het gemeentefonds – nadeel van de nieuwe financieringsystematiek wordt in 2025 maar voor de helft gecompenseerd	-1.450				De nieuwe financieringsystematiek voor gemeenten en provincies (op basis van Bruto Binnenlands Product) is al per 1-1-2024 ingegaan in plaats van per 1-1-2027. Het nadeel van het naar voren halen van de ingangsdatum compenseert het Rijk voor 2024 volledig, maar voor 2025 slechts voor de helft. Gemeenten ontvangen daarom in 2025 eenmalig € 675 miljoen minder algemene uitkering. Deze daling van het gemeentefonds mag conform aanvullende begrotingscirculaire 2025 van de provincie Limburg als incidenteel worden beschouwd. In het overzicht van incidentele baten en lasten kan dit als een negatieve incidentele baat worden opgenomen. Voor Landgraaf bedraagt de hoogte van deze eenmalige daling van de algemene uitkering afgerond € 1,45 miljoen.
0	Aanwending reserve ICT plan	44				Betreft de dekking van de ICT implementatiekosten 2025 welke niet meer geactiveerd mogen worden als gevolg van de gewijzigde wet- en regelgeving. Dit betreft het in de exploitatie moeten verantwoorden van ICT kosten voor software in de vorm van SaaS (Software as a Service)-oplossingen. In de Kadernota 2024 is deze autonome ontwikkeling onder nr. 07 opgenomen. Dekking van de incidentele lasten van afgerond € 44 duizend geschiedt via een aanwending van de reserve ICT plan.
0	Aanwending egaliseringsreserve compensatie wegvallend dividend Essent	133	133	123		Teneinde het budgettaire nadeel van het wegvallende Essent dividend te kunnen opvangen is hiervoor een egaliseringsreserve in het leven geroepen en gevoed. In 2027 wordt deze voor de laatste keer aangewend.
0	Aanwending egaliseringsreserve algemene uitkering	118	967	715		In het kader van het egaliseren van het budgettaire effect van de meircirculaire 2024 van de algemene uitkering worden in jaren 2025 tot en met 2027 bedragen aan de egaliseringsreserve algemene uitkering onttrokken. In 2024 en 2028 worden in dit kader bedragen in de egaliseringsreserve gestort. Per saldo blijft de reserve hierdoor nagenoeg gelijk.
0	Aanwending algemene reserve	1.072				Het formele begrotingssaldo 2025 van afgerond – € 8 mln. is sluitend gemaakt door de in de meerjarenschijf 2025 behorende bij de begroting 2024 reeds geraamde stortingen in de algemene reserve van afgerond € 6,2 mln. terug te draaien. Het restant van afgerond € 1,8 mln. wordt onttrokken aan de algemene reserve. Het is conform de in het Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen van 21 november 2023 vastgelegde afspraken mogelijk om het surplus van de algemene reserve (niet benodigd deel ter afdekking van de risico's) voor maximaal 10 % per jaar in te zetten voor het dekken van structurele lasten. Voor 2025 kan derhalve een bedrag van 10 % x (€ 14,871 mln. minus € 7,382 mln.), zijnde € 749 duizend, als structureel worden beschouwd. Een bedrag van € 1.821 minus € 749 = € 1.072 is de incidentele aanwending van de algemene reserve.
0	Aanwending algemene reserve		1.771			In de begroting 2024 zijn, teneinde een structurele ruimte voor nieuw beleid van € 750 duizend vrij te maken, de saldi 2024-2026 geëgaliseerd door de in de 'oude' meerjarenschijven 2024 en 2025 gestorte bedragen in de algemene reserve te verlagen. In de meerjarenschijf 2026 is de algemene reserve hiervoor aangewend voor een bedrag van ruim € 1,7 mln.
0	Kleine incidentele aanwending reserve betrekking hebbend op programma 0	4				Betreft de aanwending van de algemene reserve van € 4 duizend (na correctie) ter gedeeltelijke dekking van de ruimtevraag versterken van het vrijwilligersbeleid vanuit de participatiewet (RVC exp 02 begroting 2024, meerjarenschijf 2025).

Programma	Omschrijving incidentele baten	2025	2026	2027	2028 Toelichting
1	Kleine incidentele aanwending reserve betrekking hebbend op programma 1	24	24	24	24 Betreft de jaarlijks begrote aanwending van de reserve evenementen. Eenzelfde bedrag wordt jaarlijks in deze reserve onttrokken (zie incidentele lasten). Dit heeft daarom geen invloed op het structurele evenwicht.
2	Aanwending algemene reserve	50			De algemene reserve wordt in 2025 aangewend voor een bedrag van € 50 duizend ter dekking van de incidentele ruimtevraag 'vervanging elementverharding' (RVC exp 18 van de bij de begroting 2024 behorende meerjarenschijf 2025).
3	Aanwending algemene reserve	60			De algemene reserve wordt in 2025 aangewend voor een bedrag van € 60 duizend ter dekking van de incidentele ruimtevraag 'Regionale Economische Samenwerking' (RVC exp 13 van de bij de begroting 2024 behorende meerjarenschijf 2025).
4	Aanwending bestemmingsreserve uitbreiding basisschool de Schatgraver	4.200			De bestemmingsreserve uitbreiding basisschool de Schatgraver is gecreëerd ten laste van de algemene reserve. In de begroting 2024 is een stelpost ter dekking van de kapitaallasten voortvloeiende uit investeringen in de onderwijshuisvesting opgenomen. Deze stelpost is toereikend om ook de kapitaallasten van de uitbreiding van de basisschool de Schatgraver te dekken. Daarom kan de onderhavige bestemmingsreserve vrijvallen ten gunste van de algemene reserve.
4	Aanwending algemene reserve	892			De algemene reserve wordt in 2025 aangewend ter dekking van de lasten van de extra afschrijving van de boekwaarden van de 'oude' school Eijkhagencollege.
6	Aanwending reserve POK middelen	201	146		Ter dekking van de voor 2025 en 2026 incidenteel geraamde lasten inzake de versterking van de gemeentelijke dienstverlening wordt de reserve POK middelen aangewend.
6	Aanwending egalisereserve BUIG	1.821	1.504	1.187	888 Teneinde de BUIG tekorten (uitkeringslasten minus te ontvangen rijksvergoeding) jaarlijks te kunnen dekken, wordt de daarvoor ingestelde egalisereserve BUIG aangewend.
6	Aanwending algemene reserve	850	850	850	850 Voor de periode 2025 tot en met 2028 wordt jaarlijks ten laste van de algemene reserve de egalisereserve BUIG gevoed met € 850 duizend. Dit teneinde een toereikende egalisereserve te hebben die de jaarlijkse afnemende BUIG tekorten kan opvangen.
6	Aanwending algemene reserve	265			Ter dekking van de navolgende incidentele ruimtevragen wordt de algemene reserve in 2025 voor in totaal € 265 duizend ingezet: versterken vrijwilligersbeleid vanuit de participatiewet (gedeeltelijk RVC exp 02 begroting 2024, meerjarenschijf 2025) en het project Participatie@work (RVC exp 07 begroting 2024, meerjarenschijf 2025).
7	Aanwending algemene reserve	295			Betreft de aanwending van de algemene reserve ter gedeeltelijke dekking van de lasten in het kader van de transitievisie Warmte 2.0
7	Kleine incidentele aanwending reserve betrekking hebbend op programma 7	51	53	54	10 Betreft de aanwending van de reserve Gezond in de Stad ter dekking van lasten die in dat kader zijn begroot.

(cijfers x € 1.000)

Programma	Omschrijving incidentele baten	2025	2026	2027	2028	Toelichting
8	Aanwending algemene res	298				Ter dekking van de incidentele ruimtevraag 'capaciteit Omgevingswet' (RVC exp 14 van de bij de begroting 2024 behorende meerjarenschijf 2025), wordt de algemene reserve aangewend.
8	Aanwending reserve Transformatie	100				Ter dekking van de incidentele ruimtevraag 'werkbudget Ruimtelijke Ordening' (RVC exp 16 van de bij de begroting 2024 behorende meerjarenschijf 2025), wordt de reserve Transformatie aangewend.
	Totaal incidentele baten	9.028	5.448	2.953	1.772	

Tabel: Overzicht incidentele baten

Op grond van de BBV-voorschriften vinden de ramingen en boekingen van mutaties in reserves allemaal plaats via taakveld 010 en dus binnen programma 0 Bestuur en ondersteuning. In bovenstaande tabel hebben wij voor de betreffende mutaties aangegeven in relatie tot welke lasten in welk programma deze onttrekkingen staan.

In navolgende tabel worden meerjarig de incidentele *lasten* per programma gespecificeerd:

(cijfers x € 1.000)

Programma	Omschrijving incidentele lasten	2025	2026	2027	2028	Toelichting
0	Lasten versterken vrijwilligersbeleid	12				Betreft de incidentele last in het kader van de ruimtevraag versterken vrijwilligersbeleid vanuit de Participatiewet (RVC exp 02 begroting 2024, meerjareenschijf 2025).
0	Lasten ICT – Software as a Service (SaaS) oplossing	44				ICT (implementatie)kosten voor software mogen niet meer geactiveerd mogen worden als gevolg van de gewijzigde wet- en regelgeving. De kosten in de vorm van SaaS (Software as a Service)-oplossingen moeten in de exploitatie worden verantwoord. In de Kadernota 2024 is deze autonome ontwikkeling onder nr. 07 opgenomen. De implementatiekosten voor 2025 bedragen afgerond € 44 duizend.
0	Lasten in het kader van de Wet Open Overheid	53	53			Tegenover de via een decentralisatie-uitkering gedurende de jaren 2022–2026 te ontvangen incidentele middelen voor de Wet Open Overheid ramen wij de in dat kader te maken incidentele lasten (einddatum 2026) van € 53 duizend per jaar.
0	Incidentele stortingen in egaliseringsreserve algemene uitkering	962				247 In het kader van het egaliseren van het budgettaire effect van de algemene uitkering (mei-circulaire 2024 en doorwerking meicirculaire 2023) worden in jaren 2025 en 2028 bedragen in de egaliseringsreserve algemene uitkering gestort. Daarnaast worden in dit kader bedragen aan de reserve onttrokken. Eind 2028 heeft de reserve een begroot saldo van ruim € 1,1 mln.
0	Storting in algemene reserve		473			Het budgettaire effect van de mei-circulaire 2023 is in de meerjareenschijf 2026 behorende bij de begroting 2024 voor een bedrag van afgerond € 473 duizend in de algemene reserve gestort.
0	Storting in bestemmingsreserve Omgevingswet	20	20			Tegenover de via een decentralisatie-uitkering gedurende de jaren 2022–2026 te ontvangen incidentele middelen voor de Wet Kwaliteitsborging Bouw (WKB) ramen wij de in dat kader te maken incidentele lasten (einddatum 2026) van afgerond € 20 duizend per jaar.
0	Storting in de algemene reserve	750	750	750		750 Jaarlijks wordt ten laste van de exploitatie € 750 duizend gestort in de algemene reserve. Dit teneinde bij te dragen aan het op peil houden van de algemene reserve.
0	Lasten archief	48				In de Kadernota 2025 is de autonome ontwikkeling (AO exp 08) opgenomen inzake de archiefwet – materiële verzorging van overgebrachte archieven. Teneinde aan de eisen van de Archiefwet te voldoen moeten de overgebrachte archieven opnieuw bekeken worden. Voor de extra werkzaamheden moet capaciteit worden ingehuurd.
1	Kleine incidentele storting betrekking hebbend op programma 1	24	24	24		24 Betreft de jaarlijks begrote storting in de reserve evenementen. Eenzelfde bedrag wordt jaarlijks aan deze reserve onttrokken (zie incidentele baten). Dit heeft daarom geen invloed op het structurele evenwicht.
2	Storting in onderhoudsreserve binnenring – onderdeel zwart	53	53	53		53 De storting in de onderhoudsreserve Binnenring is tot en met 2028 geraamd. Indien de storting ook na 2028 dient te worden gecontinueerd, dan zal dit via een nieuw raadsbesluit vorm gegeven worden.

Programma	Omschrijving incidentele lasten	2025	2026	2027	2028	Toelichting
2	Lasten verkeersbeleid	50				Betreft de lasten van de incidentele ruimtevraag 'vervangings elementverharding' (RVC exp 18 van de meerjarenschijf 2025 behorende bij de begroting 2024). Wij hebben voor 2024 en 2025 middelen geraamd om de gevaarlijke situaties die slechte trottoirs met zich meebrengen alsmede het groeien van meer onkruid tussen losliggende tegels aan te pakken. Voor eind 2025 zal dit beleid geëvalueerd worden. Op basis van de uitkomst van die evaluatie zullen wij beoordelen of hernieuwde financiering voor de jaren na 2025 wenselijk is. De raad zal vervolgens op basis van een integrale afweging van de dan voorliggende beleidsalternatieven en de beschikbare financiële ruimte een nieuw besluit nemen omtrent het wel of niet continueren van dit beleid. Gelet op de onvoorwaardelijke einddatum zijn deze lasten als incidenteel te typeren.
3	Lasten Regionale Economische Samenwerking	60				Betreft de lasten van de incidentele ruimtevraag 'Regionale Economische Samenwerking' (RVC exp 17). We werken op Zuid-Limburgse schaal samen om (economische) vraagstukken/uitdagingen aan te pakken die de gemeentegrenzen overstijgen. Dit gebeurt in een samenwerkingsvorm waarbij iedere gemeente zelfstandig kan besluiten bij te dragen aan regionale acties en/of projecten, met als gevolg dat er diverse 'coalitions of the willing' ontstaan. Afhankelijk van de ambities van de gemeente en/of de (sub)regio zullen we aansluiten bij initiatieven. Voor eind 2025 zal dit beleid geëvalueerd worden en zal de raad een nieuw besluit nemen over eventuele voortzetting van dit beleid. Gelet op de onvoorwaardelijke einddatum zijn deze lasten als incidenteel te typeren.
4	Storting in de algemene reserve	4.200				Aangezien de bestemmingsreserve uitbreiding basisschool de Schatgraver kan vervallen, worden de vrijvallende middelen van € 4,2 miljoen gestort in de algemene reserve.
4	Lasten Eijkhagencollege	892				In verband met de nieuwbouw van het Eijkhagencollege worden in 2025 de restant boekwaarden van de oude school extra afgeschreven. Deze eenmalige lasten worden gedekt via aanwending van de algemene reserve.
4	Lasten Voortijdig Schoolverlaten	67	68			Betreft de incidentele verhoging van de bijdrage aan de GR Voortijdig Schoolverlaten als gevolg van de tijdelijke uitbreiding van de formatie. In het eerste kwartaal van 2026 vindt een evaluatie plaats van deze uitbreiding.
5	Storting in onderhoudsreserve binnenring - onderdeel groen	54	54	54	54	De storting in de onderhoudsreserve Binnenring is tot en met 2028 geraamd. Indien de storting ook na 2028 dient te worden gecontinueerd, dan zal dit via een nieuw raadsbesluit vorm gegeven worden.
5	Storting in reserve Monumenten	5	5	5	5	De storting in de reserve Monumenten is tot en met 2028 geraamd. Indien de storting ook na 2028 dient te worden gecontinueerd, dan zal dit via een nieuw raadsbesluit vorm gegeven worden.

Programma	Omschrijving incidentele lasten	2025	2026	2027	2028	Toelichting
5	Lasten kasteel Schaesberg	155	125			In de Kadernota 2025 is de autonome ontwikkeling (AO exp 10) opgenomen inzake het beheer, onderhoud en facilitering van Kasteel Schaesberg. Op basis van het door de raad vastgestelde besluit worden de lasten incidenteel voor 2025 en 2026 geraamd.
6	Storting in egaliseriereserve BUIG	850	850	850	850	Voor de periode 2025 tot en met 2028 wordt ten laste van de algemene reserve de egaliseriereserve BUIG jaarlijks gevoed met € 850 duizend. Dit teneinde een toereikende egaliseriereserve te hebben die de jaarlijkse afnemende BUIG tekorten kan opvangen. Indien na 2028 nog sprake is van BUIG tekorten en de egaliseriereserve niet toereikend is, dan zal een nieuw raadsbesluit moeten worden genomen om de egalisatie reserve bij te storten ten laste van de algemene reserve.
6	Storting in reserve POK middelen	161	161	161	161	Naar aanleiding van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK) verstrekt het Rijk aan gemeenten aanvullende middelen (€ 161 duizend per jaar) ter versterking van de gemeentelijke dienstverlening. Voor de jaren 2025-2028 worden deze middelen in de reserve POK middelen gestort.
6	Lasten exploitatie MOB	265				Betreft de lasten van de incidentele ruimtevragen 'versterken vrijwilligersbeleid vanuit de participatiewet' (RVC exp 02 gedeeltelijk) en 'continuering project Vebevo participatie@ work' (RVC exp 07) van de meerjarenschijf 2025 behorende bij de begroting 2024. Voor eind 2025 zal het beleid van zowel RVC exp 02 als 07 geëvalueerd worden. Op basis van de uitkomst van die evaluatie zullen wij beoordelen of hernieuwde financiering voor de jaren na 2025 wenselijk is. De raad zal vervolgens op basis van een integrale afweging van de dan voorliggende beleidsopties en de beschikbare financiële ruimte een nieuw besluit nemen omtrent het wel of niet continueren van dit beleid. Gelet op de onvoorwaardelijke einddatum zijn deze lasten als incidenteel te typeren.
7	Storting in reserve Klimaatbeleid	497				Tegenover de voor de uitvoering van het Klimaatakkoord ontvangen middelen van het rijk, staan hogere salarislasten als gevolg van de uitbreiding van de ambtelijke capaciteit. Een gedeelte van de ontvangen middelen is voor de jaren 2023 tot en met 2025 in de reserve Klimaatbeleid gestort.
7	Lasten in het kader van Gezond in de Stad	51	53	54	10	Via de algemene uitkering zijn gedurende een aantal jaren incidentele middelen ontvangen in het kader van Gezond in de Stad (GIDS) en vervolgens gestort in de bestemmingsreserve (GidS). Het restant saldo van deze reserve wordt in de jaren 2025-2028 ingezet ter dekking van de geraamde incidentele lasten.
7	Lasten in het kader van de transitievisie Warmte 2.0	295				Conform het door de gemeenteraad op 14 december 2023 vastgestelde besluit inzake de Transitievisie Warmte 2.0 (energiewoning wonen en leven in Landgraaf), zijn voor de jaren 2024 en 2025 bedragen beschikbaar gesteld voor de uitvoering van de visie.
7	Kleine incidentele storting betrekking hebbend op programma 7	59	58	53	50	Betreft de storting in de reserves geldlening zonnepanelenproject 1 en geldlening duurzaam Klimaatfonds. Deze reservemutaties worden als incidenteel getypeert, aangezien het geen afschrijvingsreserve betreft.

(cijfers x € 1.000)

Programma	Omschrijving incidentele lasten	2025	2026	2027	2028	Toelichting
8	Lasten Omgevingswet	298				Betreft de lasten van de incidentele ruimtevraag 'capaciteit omgevingswet' (RVC exp 14 van de meerjarenschijf 2025 behorende bij de begroting 2024).
8	Lasten werkbudget Ruimtelijke Ordening	100				Betreft de lasten van de incidentele ruimtevraag 'werkbudget Ruimtelijke Ordening' (RVC exp 16 van de meerjarenschijf 2025 behorende bij de begroting 2024.). Wij hebben voor 2024 en 2025 hiervoor middelen geraamd. Voor eind 2025 zal dit beleid geëvalueerd worden. Op basis van de uitkomst van die evaluatie zullen wij beoordelen of hernieuwde financiering voor de jaren na 2025 wenselijk is. De raad zal vervolgens op basis van een integrale afweging van de dan voorliggende beleidsalternatieven en de beschikbare financiële ruimte een nieuw besluit nemen omtrent het wel of niet continueren van dit beleid. Gelet op de onvoorwaardelijke einddatum zijn deze lasten als incidenteel te typeren.
8	Storting in reserve Transformatie	80	80	80	80	De storting in de reserve Transformatie is tot en met 2028 geraamd. Deze storting is verlengd van 2027 naar 2028. In het vaststellingsbesluit is dit opgenomen.
8	Storting in reserve af te stoten panden	43	43	43	43	De storting in de reserve af te stoten panden is tot en met 2028 geraamd. Deze storting is verlengd van 2027 naar 2028. In het vaststellingsbesluit is dit opgenomen.
8	Kleine incidentele last programma 8	37	37	37	37	Betreft de storting in de reserve onderhoud woonwagencentra. Deze storting is tot en met 2028 geraamd. 2027 naar 2028. In het vaststellingsbesluit is dit opgenomen.
Totaal incidentele lasten		10.185	2.907	2.164	2.364	

Tabel: Overzicht incidentele lasten

Specificatie structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves 2025–2028

In navolgende tabel worden meerjarig per programma de structurele toevoegingen (stortingen) aan reserves aangegeven.

(cijfers x € 1.000)

Programma	Structurele toevoeging aan reserve	2025	2026	2027	2028
0	Afschrijvingsreserve Burgerhoes	122.205	122.205	122.205	122.205
0	Afschrijvingsreserve Emile Erensplijn 55	17.459	17.459	17.459	17.459
0	Afschrijvingsreserve Marconistraat 13	39	39	39	39
Totaal		139.703	139.703	139.703	139.703

Tabel: Structurele toevoegingen aan reserves

In navolgende tabel worden meerjarig per programma de structurele onttrekkingen aan reserves aangegeven.

(cijfers x € 1.000)

Programma	Structurele onttrekking aan reserve	2025	2026	2027	2028
0	Algemene reserve – surplus	749	0	0	0
2	Afschrijvingsreserve knopen lopen	5	5	5	5
2	Afschrijvingsreserve pollar Bachlaan	5	5	5	5
2	Afschrijvingsreserve verkeersmaatregelen BS Op gen Hei	9	9	9	9
8	Afschrijvingsreserve Hoogstraat 28-32	3	3	3	3
8	Afschrijvingsreserve Hoogstraat 157	4	4	4	4
8	Afschrijvingsreserve panden Hoogstraat	4	4	4	4
8	Afschrijvingsreserve Hoogstraat 163 A+B	5	5	5	5
8	Afschrijvingsreserve Hoogstraat 161	5	5	5	5
8	Afschrijvingsreserve Hoogstraat 165-167	6	6	6	6
8	Afschrijvingsreserve Hoogstraat 159	5	5	5	5
8	Afschrijvingsreserve vastgoed Europaweg Noord	21	21	21	21
8	Afschrijvingsreserve Kloosterstraat 1/1A	3	3	3	3
8	Afschrijvingsreserve Kloosterstraat 3	6	6	6	6
8	Afschrijvingsreserve Streeperstraat 42-46	3	3	3	3
8	Afschrijvingsreserve Kerkplein 28-30	9	9	9	9
8	Afschrijvingsreserve Ruitersstraat 5	4	4	4	4
8	Afschrijvingsreserve Streeperstraat 32	4	4	4	4
4	Afschrijvingsreserve nieuwbouw Eijkhagencollege	0	2	2	2
5	Afschrijvingsreserve kunstgras Strijthagen	27	11	0	0
5	Afschrijvingsreserve renovatie kantine Heigank	23	23	23	23
5	Afschrijvingsreserve kunstgras Heigank	31	31	31	31
5	Afschrijvingsreserve natuurgras Ter Waerden	27	27	27	27
5	Afschrijvingsreserve accommodatie Sport & Leisure	15	15	15	15
5	Afschrijvingsreserve accommodatie nieuw zwembad	180	180	180	180
5	Afschrijvingsreserve vervanging hekwerk Strijthagen	2	2	2	2
5	Afschrijvingsreserve schuifwand An de Koel	3	3	3	3
5	Afschrijvingsreserve drainage sportcomplex Strijthagen	2	2	2	2
5	Afschrijvingsreserve waterleidingen sportcomplex Strijthagen	1	1	1	1
5	Afschrijvingsreserve veldverlichting sportcentrum Strijthagen	1	1	1	1
5	Afschrijvingsreserve drainage veld 4 Strijthagen	3	3	3	3
5	Afschrijvingsreserve veldverlichting Heigank	5	5	5	5
5	Afschrijvingsreserve hekwerken hoofdveld Heigank	1	1	1	1
5	Afschrijvingsreserve gymzaal Leenhof	5	5	5	5
5	Afschrijvingsreserve kennis, informatie en adviesplein	161	161	161	161
5	Afschrijvingsreserve buurtontmoetingsplaats Ter Waerden	4	0	0	0
6	Afschrijvingsreserve accommodatie voor de 21e eeuw	38	38	38	8
6	Afschrijvingsreserve toekomstbestendige accommodaties	10	10	10	10
6	Afschrijvingsreserve accommodatie wijkcentrum Eikske	115	115	115	115
8	Afschrijvingsreserve buitengebied wijkcentrum An de Koel	7	7	7	7
8	Afschrijvingsreserve voetbalcomplex VV Schaesberg	71	0	0	0
2	Afschrijvingsreserve LED-informatiewagens	3	3	3	0
2	Afschrijvingsreserve sfeerverlichting 3 centra	10	10	10	10
2	Afschrijvingsreserve vervanging wegen 2023	26	26	26	26
0	Afschrijvingsreserve politievleugel	73	73	69	0
0	Afschrijvingsreserve Burgerhoes	4	4	4	4
0	Afschrijvingsreserve Emile Erenspan 55	0	0	0	0
0	Afschrijvingsreserve Marconistraat 13	0	0	0	0
0	Afschrijvingsreserve screens Burgerhoes	0	0	0	0
0	Afschrijvingsreserve koudeopwekking Burgerhoes	0	0	0	0
0	Afschrijvingsreserve Buitenkozijnen Emile Erenspan	0	0	0	0
0	Afschrijvingsreserve warmwaterketel Emile Erenspan	0	0	0	0
0	Afschrijvingsreserve sanitair/kleedruimte Emile Erenspan	0	0	0	0
0	Afschrijvingsreserve Verwarmingsinstallatie Emile Erenspan	0	0	0	0
0	Afschrijvingsreserve vloerafw.tapijt Marconistraat	0	0	0	0
0	Afschrijvingsreserve vloerafw.tegels Marconistraat	0	0	0	0
0	Afschrijvingsreserve communicatieinstallatie Marconistraat	0	0	0	0
	Totaal	1.698	860	845	743

Tabel: Structurele onttrekkingen aan reserves

Recapitulatie begrotingsevenwicht 2025

Onderstaand treft u de verplicht voorgeschreven recapitulatiestaat begrotingsevenwicht voor de begroting 2025 en de bijbehorende meerjarenschijven 2026 tot en met 2028 aan.

(cijfers x € 1.000)

Omschrijving	Begroting 2025			Begroting 2026		
	Totaal	waarvan: incidenteel	waarvan: structureel	Totaal	waarvan: incidenteel	waarvan: structureel
Baten programma 0	113.671	-1.450	115.121	109.278	0	109.278
Baten programma 1	394	0	394	394	0	394
Baten programma 2	634	0	634	634	0	634
Baten programma 3	180	0	180	190	0	190
Baten programma 4	680	0	680	744	0	744
Baten programma 5	418	0	418	418	0	418
Baten programma 6	17.035	0	17.035	17.577	0	17.577
Baten programma 7	11.787	0	11.787	11.748	0	11.748
Baten programma 8	697	0	697	667	0	667
Totaal baten programma's	145.496	-1.450	146.946	141.650	0	141.650
Lasten programma 0	25.874	157	25.717	26.045	53	25.992
Lasten programma 1	5.640	0	5.640	5.787	0	5.787
Lasten programma 2	5.777	50	5.727	5.848	0	5.848
Lasten programma 3	776	60	716	725	0	725
Lasten programma 4	5.538	959	4.579	5.666	68	5.598
Lasten programma 5	7.958	155	7.803	8.069	125	7.944
Lasten programma 6	81.414	265	81.149	79.327	0	79.327
Lasten programma 7	13.080	346	12.734	12.676	53	12.623
Lasten programma 8	3.682	398	3.284	3.569	0	3.569
Totaal lasten programma's	149.739	2.390	147.349	147.712	299	147.413
Saldo programma's vóór bestemming	-4.243	-3.840	-403	-6.062	-299	-5.763
Onttrekkingen aan reserves	12.176	10.479	1.698	6.308	5.448	860
Stortingen in reserves	7.933	7.795	138	2.746	2.608	138
Geraamd resultaat	0	-1.157	1.157	-2.500	2.541	-5.041
Totaal structurele baten	157.672	9.028	148.644	147.958	5.448	142.510
Totaal structurele lasten	157.672	10.185	147.487	150.458	2.907	147.551
Saldo structurele baten - lasten	0	-1.157	1.157	-2.500	2.541	-5.041

Tabel: Recapitulatiestaat structurele en reële baten en lasten 2025 en 2026

(cijfers x € 1.000)

Omschrijving	Begroting 2027			Begroting 2028		
	Totaal	waarvan: incidenteel	waarvan: structureel	Totaal	waarvan: incidenteel	waarvan: structureel
Baten programma 0	112.331	0	112.331	115.393	0	115.393
Baten programma 1	394	0	394	394	0	394
Baten programma 2	634	0	634	634	0	634
Baten programma 3	190	0	190	202	0	202
Baten programma 4	767	0	767	767	0	767
Baten programma 5	419	0	419	420	0	420
Baten programma 6	17.564	0	17.564	17.610	0	17.610
Baten programma 7	11.930	0	11.930	12.111	0	12.111
Baten programma 8	667	0	667	667	0	667
Totaal baten programma's	144.896	0	144.896	148.198	0	148.198
Lasten programma 0	26.524	0	26.524	27.078	0	27.078
Lasten programma 1	5.948	0	5.948	6.112	0	6.112
Lasten programma 2	5.921	0	5.921	5.980	0	5.980
Lasten programma 3	710	0	710	720	0	720
Lasten programma 4	5.647	0	5.647	5.624	0	5.624
Lasten programma 5	7.976	0	7.976	8.066	0	8.066
Lasten programma 6	79.748	0	79.748	80.480	0	80.480
Lasten programma 7	12.903	54	12.849	13.133	10	13.123
Lasten programma 8	3.569	0	3.569	3.553	0	3.553
Totaal lasten programma's	148.946	54	148.892	150.746	10	150.736
Saldo programma's vóór bestemming	-4.050	-54	-3.996	-2.548	-10	-2.538
Onttrekkingen aan reserves	3.798	2.953	846	2.543	1.772	771
Stortingen in reserves	2.249	2.110	139	2.495	2.354	141
Geraamd resultaat	-2.500	789	-3.289	-2.500	-592	-1.908
Totaal structurele baten	148.694	2.953	145.742	150.741	1.772	148.969
Totaal structurele lasten	151.195	2.164	149.031	153.241	2.364	150.877
Saldo structurele baten – lasten	-2.500	789	-3.289	-2.500	-592	-1.908

Tabel: Recapitulatiestaat structurele en reële baten en lasten 2027 en 2028

Financieel toezicht

Elk jaar besluiten Gedeputeerde Staten van Limburg voor aanvang van het begrotingsjaar of repressief of preventief toezicht voor onze gemeente van toepassing is. Dit is gebaseerd op artikel 2013 van de Gemeentewet. Repressief toezicht is regel en houdt in dat we de begroting en de begrotingswijzigingen direct kunnen uitvoeren (zonder voorafgaande goedkeuring).

Evenwicht in de begroting

Vanwege het belang van de horizontale verantwoording en het verticale toezicht is de Gemeentewet in 2015 gewijzigd en wordt het begrip 'evenwicht' nader gepreciseerd in die zin dat het een 'structureel en reëel evenwicht' is. Indien de begroting 2025 niet structureel en reëel in evenwicht is, geldt als basisregel dat uiterlijk dit evenwicht in 2028 tot stand zal worden gebracht.

Structureel begrotingsevenwicht

Met het begrip "structureel" evenwicht wordt bedoeld dat in de begroting:

- de structurele baten tenminste alle structurele lasten dekken,
- de incidentele baten alleen incidentele lasten dekken.

De structurele baten zijn voor het begrotingsjaar 2025 dan de structurele lasten, er is dus sprake van structureel begrotingsevenwicht. Voor de meerjarenschijven 2026 tot en met 2028 zijn de structurele baten lager dan de structurele lasten, waardoor voor die jaren geen sprake is van structureel begrotingsevenwicht.

De primitieve begroting 2025 en de daarbij behorende meerjarenschijven zijn gebaseerd op de financiële effecten van de meicirculaire 2024.

Reel begrotingsevenwicht

Het reëel begrotingsevenwicht houdt in dat de provincie onderzoek doet naar de realiteit van de ramingen in de begroting. Daarbij dienen de begroting en de meerjarenramingen alle ramingen volledig te bevatten. De beoordelingsaspecten van de provincie richten zich meer specifiek op de raming van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds, de loon- en prijscompensatie voor 2025 en volgende jaren, de hardheid en haalbaarheid van opgenomen taakstellingen/bezuinigingsmaatregelen, verliesgevende grondexploitaties, de algemene reserve en de post onvoorziene uitgaven.

3.3.3 Investerings

De voorgenomen investeringen voor het jaar 2025 bedragen in totaal bijna € 15 miljoen en zijn als volgt over de programma's verdeeld:

(cijfers x € 1.000)

Programma	2025
0. Bestuur en ondersteuning	539
1. Veiligheid	0
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	2.555
3. Economie	0
4. Onderwijs	0
5. Sport, cultuur en recreatie	727
6. Sociaal domein	355
7. Volksgezondheid en milieu	6.503
8. Volkshuisvesting, RO en stedelijke vernieuwing	4.273
Totaal investeringen programma's	14.951

Tabel: Investeringskrediet per programma

Voor een gedetailleerd overzicht van de vervangings- en uitbreidingsinvesteringen 2025 verwijzen wij naar [bijlage 3](#). De investeringen kunnen in de volgende clusters worden verdeeld:

Rioolinvesteringen

De investeringen m.b.t. riolen zijn gebaseerd op het in juli 2023 vastgestelde Watertakenplan. De investeringen voor riolen voor 2025 bedragen afgerond € 6,7 miljoen. De structurele lasten voortvloeiende uit de rioolinvesteringen worden gedekt via de tarieven voor de rioolheffing.

Uitbreidings- en vervangingsinvesteringen (exclusief rioolinvesteringen)

Voor 2024 bedraagt de omvang van de noodzakelijke uitbreidings- en geplande vervangingsinvestering (niet zijnde rioolinvesteringen) afgerond € 7,25 miljoen. Hierin is afgerond € 0,33 miljoen opgenomen voor investeringen in de bedrijfsvoering. Op grond van de BBV-voorschriften valt bedrijfsvoering onder programma 0 (bestuur en ondersteuning)

Gedekte investeringen – duurzame meerjaren onderhoudsprogramma's (MOP's) en meerjaren investeringsprogramma's (MIP's)

Dit betreft investeringen waarbij de uit de investeringen voortvloeiende begrote kapitaallasten volledig zijn gecompenseerd door verlaging van geraamde lasten. Deze kapitaallasten veroorzaken daarom geen nadelig budgettair effect en drukken niet op de jaarlijks beschikbare vaste ruimte voor kapitaallasten. Dit in tegenstelling tot het hierboven beschreven cluster van de uitbreidings- en vervangingsinvesteringen.

Dekking kapitaallastruimte

Jaarlijks wordt een vaste ruimte in de begroting "geormerkt" ter dekking van de kapitaallasten die voortvloeien uit de uitbreidings- en vervangingsinvesteringen. Voor de periode 2025–2028 is, evenals voorgaande jaren ruimte in de meerjarenbegroting vrijgemaakt voor de structurele (kapitaal)lasten (de afschrijving) voortvloeiende uit de uitbreidings- en vervangingsinvesteringen. Deze ruimte is opgebouwd uit afgerond gemiddeld € 170 duizend per jaar voor lasten voortvloeiende uit de noodzakelijke vervangings- en geplande uitbreidingsinvesteringen in de programma's en afgerond gemiddeld € 65 duizend per jaar ten behoeve van investeringen in de bedrijfsvoering.

3.3.4 Reserves en voorzieningen

Navolgende tabel biedt inzicht in het verloop van de reserves en voorzieningen van de balans. Gestart wordt met het jaar 2024, waarin tevens rekening is gehouden met het resultaat van de jaarrekening 2023. Vervolgens wordt het begrote verloop per 1 januari tot en met het jaar 2029 weergegeven.

(cijfers x € 1.000)

Omschrijving	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Algemene reserve	14.331	14.456	14.871	13.473	13.373	13.273
Egalisatiereserves	2.287	5.720	5.458	3.704	2.528	2.738
Afschrijvingsreserves	22.020	21.211	20.402	19.683	18.978	18.348
Onderhoudsreserves	662	805	949	1.092	1.236	1.379
Overige bestemmingsreserves	14.253	15.841	12.109	12.276	12.564	12.892
Totaal reserves	53.553	58.033	53.789	50.228	48.679	48.630
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	6.616	6.497	6.387	6.314	6.259	6.174
Onderhoudsvoorzieningen	3.085	2.914	2.807	2.738	2.713	2.687
Voorzieningen met relatie heffingen	13.875	14.582	15.225	15.744	16.106	16.314
Totaal voorzieningen	23.576	23.993	24.419	24.796	25.078	25.175
Totaal reserves en voorzieningen	77.129	82.026	78.208	75.024	73.757	73.805
Totaal begrote lasten	165.353	157.672	150.458	151.194	153.241	

Tabel: Meerjarige ontwikkeling reserves en voorzieningen

De totale omvang van alle reserves daalt in de meerjarenbegroting 2025–2028 met afgerond € 9,4 mln. Met uitzondering van het cluster onderhoudsreserves dalen alle clusters van reserves. De omvang van de algemene reserve blijft redelijk stabiel op een peil van (€ 13–14 mln.). De algemene reserve wordt tot en met 2028 jaarlijks gevoed door een vaste storting ten laste van de exploitatie van € 0,75 mln. De totale omvang van alle voorzieningen stijgt in de meerjarenbegroting 2025–2028 met circa € 1,2 mln.

3.3.5 Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

De gemeente heeft als werkgever naast verplichtingen voor het huidige personeel ook verplichtingen ten aanzien van het voormalige personeel.

Het betreft uitkeringen in relatie tot:

- Verlofrechten;
- Wachtgeldverplichtingen voormalige wethouders;
- Pensioenverplichtingen wethouders;
- WW-verplichtingen;
- WAO/WIA/WGA-verplichtingen.

De financiële gevolgen van bovenstaande rechten en verplichtingen zijn, indien van toepassing, verwerkt in de exploitatie. Voor de pensioenverplichtingen van wethouders, wachtgeldverplichtingen voormalige wethouders en de verlofrechten zijn separate voorzieningen in gebruik die jaarlijks op basis van de actuariële berekeningen wordt bijgesteld. Ook de WIA- en oude WAO-verplichtingen worden jaarlijks bijgesteld. In het kader van de WIA is de gemeente eigen risicodragers.

3.3.6 Algemene baten en lasten

In deze paragraaf worden de baten en lasten van de navolgende taakvelden die onderdeel uitmaken van programma 0 nader uitgesplitst.

- Overhead (040)
- Treasury (050)
- OZB-woningen (061)
- OZB niet-woningen (062)
- Belastingen overig (064)
- Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds (070)
- Overige baten en lasten (080)
- Vennootschapsbelasting (090)

Deze baten en lasten omvatten financieel gerelateerde zaken en hebben een algemeen karakter.

(cijfers x € 1.000)

I. Baten	2025	2026	2027	2028
<u>A. Taakveld Overhead (040)</u>				
- Personeel	74	74	74	74
- Huisvesting personeel	248	248	248	248
- Facilitaire middelen	172	172	172	172
- Overig	78	78	78	78
<u>B. Taakveld Treasury (050)</u>				
- Dividend	292	292	292	292
- Ontvangen rente	263	281	259	236
- Toegerekende rente	1.105	1.081	1.053	1.031
<u>C. Taakveld OZB woningen (061)</u>				
- OZB eigenaar	6.475	6.681	6.931	7.157
<u>D. Taakveld OZB niet woningen (062)</u>				
- OZB eigenaars	1.374	1.418	1.471	1.519
- OZB gebruikers	938	967	1.004	1.036
<u>E. Taakveld Belastingen overig (064)</u>				
- Hondenbelasting	411	424	440	454
- Precariobelasting	19	20	20	21
<u>F. Taakveld Algemene uitkering en ov. Uitk. Gemeentefonds (070)</u>				
- Algemene uitkering gemeentefonds	101.855	97.176	99.923	102.709
Totaal algemene baten	113.304	108.912	111.965	115.028

Tabel Algemene baten 2025-2028

(cijfers x € 1.000)

II. Lasten	2025	2026	2027	2028
<u>A. Taakveld Overhead (040)</u>				
- Personeel	4.449	4.514	4.615	4.714
- Huisvesting personeel	1.108	1.081	1.092	1.014
- Facilitaire middelen	5.323	5.318	5.446	5.584
- Bedrijfsvoering	4.677	4.678	4.693	4.777
- Tractie	794	823	837	893
- Overig	133	134	134	135
<u>B. Taakveld Treasury (050)</u>				
- Korte-termijn financiering	200	200	200	200
- Lange-termijn financiering	1.581	1.528	1.472	1.423
<u>C. Taakveld OZB woningen (061)</u>				
- Bijdrage aan BSGW	159	161	166	166
- Bijdrage aan Waarderingskamer	8	8	8	8
<u>D. Taakveld OZB niet woningen (062)</u>				
- Bijdrage aan BSGW	119	121	125	125
<u>E. Taakveld Belastingen overig (064)</u>				
- Bijdrage aan BSGW	13	14	15	15
<u>F. Taakveld Algemene uitkering(070)</u>				
	8	8	8	8
<u>G. Taakveld Overige baten en lasten (080)</u>				
- Stelpost onvoorziene uitgaven (incidentele lasten)	117	117	117	117
- Stelpost ruimte B (onvoorziene structurele lasten)	58	102	130	160
- Structurele ruimte A (stelpost kapitaallasten investeringsplannen)	0	0	181	362
- Stelpost personele kosten (promotiebeleid en knelpunten)	297	305	313	320
- Jaarlijkse structurele taakstelling op formatie	-259	-361	-467	-579
- Taakstelling urenrekening aan projecten	-250	-250	-250	-250
- Stelpost prijsstijging gas en electra	396	396	396	396
- Stelpost toename afschrijvingen door activeren uren naar projecten	7	14	21	29
- Voormalige wethouders	33	36	37	37
- Lasten algemene uitkering	575	595	568	598
<u>G. Taakveld Vennootschapsbelasting (090)</u>				
- Vennootschapsbelasting	10	10	10	10
Totaal algemene lasten	19.556	19.552	19.867	20.263

Tabel Algemene lasten 2025-2028

3.3.7 EMU-saldo

Met het oog op een betere raming en beheersing van het EMU-saldo wordt in het BBV een geprognosticeerde balans voorgeschreven en het meerjarig opnemen van het EMU-saldo in een begrotingsparagraaf. Met het opnemen van een geprognosticeerde balans krijgt de raad meer inzicht in de ontwikkeling van onder meer investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen, en in de financieringsbehoefte.

Omdat gemeenten (nog) niet afgerekend worden bij overschrijding van de referentiewaarde worden vanaf 2016 geen individuele referentiewaarden voor het EMU-tekort per gemeente berekend. Wel is het mogelijk ons EMU-saldo aan de hand van de begroting te berekenen. Voorheen gebeurde dat door middel van de zogenaamde EMU-enquête. Vanaf het begrotingsjaar 2017 schrijft het nieuwe BBV voor dat de gemeente een geprognosticeerde balans moet opstellen en hieruit het EMU-saldo moeten afleiden.

In de paragraaf Financiering (hoofdstuk 2, paragraaf 2.2.3) treft u een overzicht aan van de geprognosticeerde balans en een berekening van het EMU-saldo aan. Uit de berekening zoals opgenomen in de paragraaf financiering – geprognosticeerde balans blijkt dat we voor de jaren 2025–2028 EMU-tekorten verwachten.

VASTSTELLINGSBESLUIT BEGROTING 2025 – 2028

Vaststellingsbesluit

De raad van de gemeente landgraaf;

Besluit:

1. De programmabegroting 2025 met bijlagen en de meerjarenschijven 2026–2028 vast te stellen;
2. De navolgende investeringskredieten (incl. B.T.W.) vast te stellen:

A. Uitbreidingsinvesteringen 2025

1.	Reconstructieprojecten GVVP-ruggengraat	€ 847.000
2.	Verkeersveiligheidsprojecten	€ 242.000
3.	Electrische fietsen t.b.v. dienstreizen	€ 31.460
4.	Transformatie investeringsbudget	€ 4.235.000

B. Vervangingsinvesteringen 2025

1.	Digitaal werken en licenties	€ 45.530
2.	Datacommunicatie	€ 22.259
3.	Werkplekken	€ 45.530
4.	Airco's	€ 25.295
5.	2 Grasmaaiers	€ 127.484
6.	Elektrische onkruidbestrijder	€ 27.318
7.	OV-armaturen	€ 278.300
8.	OV-lichtmasten	€ 295.240
9.	Vervangingsinvestering wegen	€ 892.187
10.	Hekwerken Park Strijthagen	€ 96.800
11.	Vastgoedinformatiesystemen	€ 37.500

C. Investeringsriolen 2025

1.	Riolen (afschrijving 15 jaar)	€ 105.700
2.	Riolen (afschrijving 35 jaar)	€ 750.000
3.	Riolen (afschrijving 70 jaar)	€ 5.616.100

D. Gedekte investeringen 2025 (Duurzame Meerjaren Onderhouds Programma's en Meerjaren Investerings Programma's)

1.	Sporthal Baneberg: spoelsysteem legionellabeheer	€ 47.292
2.	Sportzaal Hoefveld :overige gevels	€ 28.080
3.	Sportzaal Hoefveld : buitengevel afwerking	€ 38.511
4.	Sportzaal Hoefveld :spoelsysteem legionellabeheer	€ 19.101
5.	Sporthal Ter Waerden : luchtbehandelingskanalen	€ 19.256
6.	Acc. Sport & Leisure: afzuigventilatoren	€ 19.256
7.	Acc. Complex Strijthagen :toiletten en kleedruimten	€ 394.414
8.	Acc. Complex Strijthagen :spoelsysteem legionellabeheer	€ 63.864
9.	Acc. Dorpscentrum: vervangen verlichting in LED	€ 80.032
10.	Acc. Dorpscentrum: PV panelen plaatsen	€ 42.870
11.	Acc. An d'r Put : airco's	€ 56.384
12.	Acc. An d'r Voegelsjtang : dakafwerking extra isolatie	€ 176.077
13.	Burgerhoes: voegwerk	€ 20.236
14.	Burgerhoes: regelinstallaties	€ 27.318
15.	Marconistraat : buitenwerk staal schilderen	€ 82.966
16.	Marconistraat :buitenkozijnen	€ 15.683
17.	Emile Erensplein: buitenwerk	€ 75.884
18.	Emile Erensplein: voegwerk	€ 23.271

3. De incidentele en structurele lasten en baten per programma vast te stellen als volgt:

(cijfers x € 1.000)

Omschrijving	Lasten 2025		Baten 2025		Lasten 2026		Baten 2026	
	i	s	i	s	i	S	i	s
0. Bestuur en ondersteuning	7.952	25.855	9.028	116.070	2.661	26.130	5.448	110.138
1. Veiligheid	0	5.640	0	394	0	5.787	0	394
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	50	5.727	0	634	0	5.848	0	634
3. Economie	60	716	0	180	0	725	0	190
4. Onderwijs	959	4.579	0	680	68	5.598	0	744
5. Sport, cultuur en recreatie	155	7.803	0	418	125	7.944	0	418
6. Sociaal domein	265	81.149	0	17.035	0	79.327	0	17.577
7. Volksgezondheid en milieu	346	12.734	0	11.787	53	12.623	0	11.748
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	398	3.284	0	697	0	3.569	0	667
TOTAAL	10.185	147.487	9.028	147.895	2.907	147.551	5.448	142.510

(cijfers x € 1.000)

Omschrijving	Lasten 2027		Baten 2027		Lasten 2028		Baten 2028	
	i	s	i	s	i	s	i	s
0. Bestuur en ondersteuning	2.110	26.663	2.953	113.177	2.354	27.219	1.772	116.164
1. Veiligheid	0	5.948	0	394	0	6.112	0	394
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	0	5.921	0	634	0	5.980	0	634
3. Economie	0	710	0	190	0	720	0	202
4. Onderwijs	0	5.647	0	767	0	5.624	0	767
5. Sport, cultuur en recreatie	0	7.976	0	419	0	8.066	0	420
6. Sociaal domein	0	79.748	0	17.564	0	80.480	0	17.610
7. Volksgezondheid en milieu	54	12.849	0	11.930	10	13.123	0	12.111
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	0	3.569	0	667	0	3.553	0	667
TOTAAL	2.164	149.031	2.953	145.742	2.364	150.877	1.772	148.969

4. Structurele lasten voor een bedrag van € 749 duizend te dekken door het inzetten van het surplus van de algemene reserve (in de paragrafen 1.2.2 en 3.2.2 beschreven).

5. De einddatum van de jaarlijkse storting in de navolgende reserves te verlengen van 2027 naar 2028.

- Transformatie	€ 80.000
- Af te stoten panden	€ 43.000
- Onderhoud woonwagenstandplaatsen	€ 37.000

BIJLAGEN

0. Leeswijzer

Leeswijzer bij de begroting

De onderstaande tekst in de leeswijzer is slechts bedoeld voor de lezer die niet bekend is met de Landgraafse opbouw van de begroting. De inhoudelijke eisen waaraan de begroting dient te voldoen zijn vastgelegd in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Artikel 7 van het BBV schrijft voor dat de begroting ten minste bestaat uit de beleidsbegroting en de financiële begroting. De beleidsbegroting die bestaat uit het programmaplan en de paragrafen hebben we ondergebracht in hoofdstuk 2. Hoofdstuk 1 en hoofdstuk 3 vormen, aangevuld met enkele bijlagen, de zogenaamde financiële begroting.

Hoofdstuk 1 geeft de lezer inzicht in de financiële exploitatie 2025 inbegrepen de meerjarenraming 2026–2028. De cijfers worden daarbij opgebouwd vanaf de voorgaande primitieve begroting 2024, de kadernota 2025 en de meest recente ontwikkelingen. Hoofdstuk 1 geeft de raad direct inzicht in het beleid, dat is geborgd in deze begroting resulterend in het formele en structurele meerjarige evenwicht van baten en lasten. Alleen indien sprake is van een structureel en reëel evenwicht van baten en lasten in 2025, 2026, 2027 of uiterlijk 2028 behoudt de gemeente de status van repressief toezicht vanuit de provincie. Er mag geen sprake zijn van een opschuivend meerjarenperspectief.

Hoofdstuk 2

Structuurgegevens

Bij de structuurgegevens ziet u in één oogopslag welke portefeuillehouders betrokken zijn bij het programma en welke afdelingen hierbij ondersteunen.

Taakvelden

Bij het overzicht de taakvelden worden de onderliggende taakvelden weergegeven die binnen het programma vallen conform de indeling van het BBV. Middels deze indeling wordt beoogd om de gemeenten onderling beter met elkaar te kunnen vergelijken.

Samenvatting voortschrijdend beleid

In deze samenvatting start ieder programma met een korte toelichting over het beleid dat jaarlijks terugkeert in de begroting. Waar gaat het programma over? En volgt een korte beschrijvende toelichting op de beleidsmatige accenten die in het komende begrotingsjaar per taakveld worden gelegd.

Omgevingsanalyse

De omgevingsanalyse geeft zoals de naam al zegt een analyse van de omgeving aan de hand van (historische) kengetallen. De meeste kengetallen zijn of effecten die we niet of nauwelijks zelf kunnen beïnvloeden of het betreft slechts data die zonder analyse op zich geen tot weinig directe informatiewaarde hebben. Wat al deze gegevens samen wel doen is een beeld schetsen over de historische ontwikkelingen in die omgeving. Het is vooral van belang dat die data worden geanalyseerd. Waarom is de trend zo? Wat mogen we hieruit wel of juist niet afleiden? Zijn onze doelen reëel? Doen we de juiste dingen? Moeten we meer doen of juist minder? Lang niet alle beschikbare kengetallen en indicatoren zijn opgenomen in de begroting. Veel kengetallen kunt u ook zelf terugvinden op websites bijvoorbeeld: <https://parkstad.incijfers.nl>, www.waarstaatjegemeente.nl, www.cbs.nl, www.LISA.nl en www.opengem.nl

zijn veel gegevens te halen die inzicht kunnen geven in de omgeving. We constateren wel een steeds grotere wildgroei van al die databanken waarbij dezelfde gegevens in de ene databank soms afwijken van de gegevens in een andere databank.

Beleidsindicatoren nieuwe BBV per programma

Met de wijziging van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) van 5 maart 2016 zijn we gehouden om in de programma's in de begroting (artikel 8, tweede lid, van het BBV), en in de programmaverantwoording (artikel 25, tweede lid, van het BBV) in het jaarverslag, de maatschappelijke effecten die met de verschillende programma's worden beoogd of zijn gerealiseerd, toe te lichten aan de hand van beleidsindicatoren. Deze indicatoren dragen bij om de begroting en jaarverslagen beleidsmatiger en vergelijkbaarder te maken, zodat u als raadslid op de belangrijke momenten in een beleidscyclus zich een beeld kunnen vormen over behaalde beleidsresultaten en te behalen beleidsresultaten. Enkele van die opgedragen beleidsindicatoren zijn inmiddels weer vervallen. Wij blijven daarnaast ook gebruik maken van onze eigen indicatoren.

Beleidskader

Het beleidskader is een vast onderdeel van de beleidsteksten. We beperken het kader tot het Landgraafse beleidskader of het beleidskader van de Stadsregio Parkstad. Landelijke wet- of regelgeving nemen we dus in principe niet op. Door de actualiteit aan te geven per kader geven wij u direct een indicatie over de actualiteit van het vastgestelde beleidskader. De beleidsinhoudelijke doelen, beoogde maatschappelijke effecten en concreet te ontplooiën acties en prestaties in de beleidsnota's vormen idealiter het fundament voor de 4xW teksten in de begroting.

Wat willen we bereiken (1e W)

De doelen en effect-indicatoren zoals geformuleerd in deze begroting kunnen afwijkend zijn van de voorgaande vier begrotingen omdat dit de eerste begroting is van het nieuwe college. De reikwijdte van de doelen in jaren kan variëren. De doelstellingen zoals die besloten liggen in vastgestelde en vigerende beleidsnota's moeten minimaal passen binnen de doelen van het programma waar de betreffende beleidsnota onder valt of vormen een zelfstandig doel van het programma.

Wat gaan we daarvoor doen (2e W)

De activiteiten die we gaan doen vormen de prestaties die wij, het college, u toezeggen te gaan realiseren in het komende begrotingsjaar. Over de voortgang van deze activiteiten leggen we tussentijds in de bestuursrapportages en het jaarverslag verantwoording af. Bij de formulering van de activiteiten is het telkens de balans zoeken tussen hoofdlijn versus detailniveau. In een aantal gevallen nemen we de concreet te realiseren output op in de prestatie-indicatoren. Daar vindt u in dat geval de concreetheid terug die u als raad zoekt. In andere gevallen verbijzonderen we de activiteit door de belangrijkste "mijlpalen" binnen de uit te voeren activiteit op te nemen in de omschrijving van de activiteit zelf. De concreetheid waarmee dit lukt varieert per activiteit en per programma. Dit is vanwege de diversiteit aan producten en diensten onvermijdelijk. Een programma maatschappelijke voorzieningen is nu eenmaal minder eenvoudig te concretiseren dan een programma ruimtelijke structuur. Ook de hoofdlijnen van de activiteiten en/of prestaties van de verbonden partijen nemen we op omdat € 73,7 miljoen van het budget door die partijen wordt uitgegeven. Het opnemen van die acties zorgt ervoor dat de raad het college aanspreekt op die prestaties en wij als college maar ook als individueel DB lid van een gemeenschappelijke regeling in veel gevallen ons nog meer bewust zijn van die twee petten die we als portefeuillehouder op

hebben. We nemen in onze activiteiten ook de "politiek" minder aandacht vragende werkzaamheden op. Die werkzaamheden zijn niet minder belangrijk. Het grootste deel van de organisatie is immers dagelijks aan de slag met die dienstverlenende activiteiten aan de burgers. U kunt hierbij denken aan het verlenen van vergunningen, verstrekken van persoonsdocumenten, onderhoud aan wegen en groen etc. In de bestuurlijke tussenrapportages en het jaarverslag zullen we aan de hand van de stoplichtmethodiek inzicht bieden in de voortgang van de activiteit. Staat een stoplicht in de bestuurs- rapportage op groen dan verwachten we dat de activiteit en bijbehorende prestaties aan het einde van het jaar geleverd zal zijn.

Prestatie-indicatoren

De prestatie-indicatoren vormen samen met de activiteiten de meetbare prestaties die het college gaat leveren. De prestatie is gekoppeld aan de activiteit. Soms heeft de indicator slechts het karakter van een output-indicator. Niet iedere prestatie-indicator is dus een zogeheten KPI. Het meer of minder realiseren van de norm is niet goed of fout. Wel geeft het meten van die indicator inzicht in de kwantitatieve omvang van de 'workload' van die activiteit. Omdat we de begrotingsactiviteiten ook gebruiken voor het ramen van de uren in de afdelingswerkplannen is het meten van die output van belang. Prestaties uitgedrukt in tijdseenheden worden gerapporteerd m.b.v. percentages. De voortgang van die prestatie wordt dus zowel in norm als in realisatie uitgedrukt in een percentage. Dit is een gevolg van het systeem Pepperflow dat we sinds 2021 gebruiken. Daar waar wij in de begroting het benoemen van een concrete prestatie-indicator per activiteit achterwege laten is dat bewust gedaan. Omdat de stoplichtrapportage is gekoppeld aan de activiteit en niet aan de indicator zoals voorheen kunnen we u snel zonder aanvullende indicator de voortgang rapporteren. De inhoudelijke toelichting vindt u dan uiteraard in de voortgangstekst. We verwachten daarmee dat we minder maar wel de betere prestatie-indicatoren zullen overhouden. De vorm en kleur van de icoontjes zijn helaas niet in het systeem te wijzigen.

Wat mag het kosten (3e W) en toelichting verbonden partijen.

In de 3e W geven wij de raad inzicht in de baten en lasten per programma. Baten en Lasten worden zonder teken weergegeven. Saldi met een + teken indien de baten hoger zijn dan de lasten en een - teken indien de lasten hoger zijn dan de baten. Vanwege BBV technische regels staat het overgrote deel van de baat in de vorm van o.a. de algemene uitkering en de algemene belasting op programma 0. Dat maakt de informatiewaarde van de 3eW per programma naar onze mening gering.

We geven bij de 3e W van de programma's m.u.v. programma 0 geen inzicht in de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves per programma. Ook dat zijn BBV-regels. In programma 0 geven we het totaal van stortingen en onttrekkingen weer. Daarnaast geven we in het taakveld 010 in de bijlage 2 een gedetailleerd overzicht van alle mutaties in de reserves. Een taakveld dat onderdeel is van het programma bestuur en ondersteuning vandaar dat het totaal van stortingen en onttrekkingen in dit programma wel zichtbaar is. De indirecte lasten per programma zijn toegerekend aan het taakveld 040 overhead dat onderdeel uit maakt van het programma 0 Bestuur en ondersteuning. Ook dit is een direct gevolg van de vernieuwing van het BBV zoals dat in 2017 is doorgevoerd. In de bijlage 2 van de begroting treft u de verdeling van de baten en lasten per taakveld waaronder het taakveld 010 Mutaties reserves en het taakveld 040 Overhead.

De kolom van het jaar 2023 betreft de resultaten van de rekening 2023. De kolom van het jaar 2024 betreft de actuele lopende begroting 2024 tot en met de 2e financiële bijstellingsrapportage die de raad juli 2024 heeft vastgesteld. De baten en lasten per taakveld zijn terug te vinden in de bijlage 2. Een

gedetailleerde analyse van de ontwikkeling van de baten en lasten per taakveld hebben we niet meer opgenomen in de begroting. Mocht de raad toch behoefte hebben tot een toelichting op de verschillen tussen bepaalde jaren in een bepaald taakveld dan verzoeken wij u die behoefte aan de hand van de in te dienen technische vragen kenbaar te maken.

Verbonden partijen en (professionele) gesubsidieerde organisaties

We geven per programma inzicht in de financiële bijdrage aan onze verbonden partijen inbegrepen de (professionele) welzijnsinstellingen. Die bijdrage maakt deel uit van de directe lasten zoals opgenomen in de tabel met de 3eW. De raad krijgt daarmee een goed beeld welk deel van het budget we feitelijk overdragen aan deze partners. We hebben de bijdrage opgenomen zoals wij die nu feitelijk in onze meerjarenbegroting hebben geraamd. Die raming sluit aan op de meest recente vastgestelde begroting van de verbonden partij. Waar mogelijk geven we ook aan wat de bijdrage is van de verbonden partij aan de doelen, activiteiten en prestaties van het programma. Ook dit is een eis van het BBV. Als de verbonden partij transparant in haar begroting aangeeft wat ze wil bereiken, wat ze gaat doen en wat dat kost dan is het leggen van die relatie eenvoudig. In de praktijk is dat nog niet altijd het geval. Voor privaatrechtelijke partijen gelden nog steeds de verslaggevingsvoorschriften volgens het Burgerlijk Wetboek (BW2 Titel 9 voor vennootschappen).

Wat zijn de risico's (4e W)

De in het programmaplan opgenomen risico's in de 4eW betreft de financiële (ramings)risico's. We sluiten niet uit dat realisatie van de activiteiten in het programma uiteindelijk per saldo meer zullen kosten dan nu geraamd. We gebruiken de 4eW ramingsrisico's dus ook om niet onnodig veel financiële middelen in de begroting te ramen. De zogenaamde lucht. Dat ontkracht immers het budgetrecht van de raad. Jaarlijks meten we in het jaarverslag in welke mate de financiële risico's daadwerkelijk zijn opgekomen. De basis van de 4e W is de risico-inventarisatie van de Kadernota. Die inventarisatie wordt geactualiseerd aan de hand van de tussentijdse ontwikkelingen opgenomen in de begroting.

Paragrafen

In 2.2 treft u de voorgeschreven paragrafen aan. In de paragrafen nemen we de informatie op die niet past binnen het programmaplan omdat de activiteiten binnen deze paragraaf dwars door de programma's heen lopen, ondersteunend zijn aan de programma-activiteiten dan wel betrekking hebben op een specifiek onderwerp waarover we de raad separaat moeten of willen informeren. Het betreft de verplichte paragrafen lokale heffingen, bedrijfsvoering, financiering, verbonden partijen, het onderhoud op de kapitaalgoederen, grondbeleid en weerstandvermogen en enkele niet verplichte paragrafen zoals de dit jaar opgenomen paragrafen omgevingswet, duurzaamheid, rechtmatigheid en vluchtelingen.

In **Hoofdstuk 3** Financieel nemen we vooral al de verplicht gestelde informatie op die de toezichthouder nodig heeft om onze begroting te kunnen toetsen op o.a. realiteit en structureel evenwicht. Dit is dus een financieel technisch hoofdstuk wat in zijn algemeenheid voor de raad als input voor haar kaderstellende rol minder relevant is. Daartoe worden allereerst in paragraaf 3.1 Overzicht baten en lasten de historische, actuele en geplande baten en lasten per programma gepresenteerd. Vervolgens worden in paragraaf 3.2 uitgangspunten van de ramingen de uitgangspunten gepresenteerd die zijn gehanteerd bij de samenstelling van de begroting. In de paragraaf 3.3 financiële positie wordt o.a. inzicht gegeven in de effecten van de gemaakte keuzes en verwachte ontwikkelingen op de baten en/of lasten van de programma's, het evenwicht in de begroting, de investeringen op hoofdlijn en de ontwikkeling van de

reserves en voorzieningen. We sluiten dit hoofdstuk af met een beoordeling van de financiële robuustheid van de begroting waarbij de door het BBV verplicht op te nemen financiële indicatoren in samenhang worden beoordeeld. Omdat we de kengetallen en weerstandsratio toelichten in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheer en de ontwikkeling van de exploitatie in hoofdstuk 1, nemen we de integrale beoordeling van de financiële positie van onze begroting ook op in hoofdstuk 1.

1. Conversietabel programma's / Taakvelden / Producten

Taak veld nr.	Omschrijving Programma / taakveld	Product nummer	Omschrijving product
001	Bestuur	600001001	001 Raad en raadscommissies
		600001002	001 Griffie
		600001003	001 Verantwoording t.b.v. Raad
		600001004	001 Rekenkamer(functie) alg.
		625001001	001 B&W (orgaan)
		625001002	001 Bestuurl.samenw.verbanden
		626001001	001 ICT gemeenteraad
		627010001	010 Mut.res.excl.sd TV001
010	Mutaties reserves	627010020	010 Mut.res.excl.sd TV020
		627010040	010 Mut.res.excl.sd TV040
		627010050	010 Mut.res.excl.sd TV050
		627010070	010 Mut.res.excl.sd TV070
		627010080	010 Mut.res.excl.sd TV080
		627010120	010 Mut.res.excl.sd TV120
		627010210	010 Mut.res.excl.sd TV210
		627010340	010 Mut.res.excl.sd TV340
		627010420	010 Mut.res.excl.sd TV420
		627010430	010 Mut.res.excl.sd TV430
		627010520	010 Mut.res.excl.sd TV520
		627010550	010 Mut.res.excl.sd TV550
		627010560	010 Mut.res.excl.sd TV560
		627010570	010 Mut.res.excl.sd TV570
		627010610	010 Mut.res.excl.sd TV610
		627010623	010 Mut.res.excl.sd TV623
		627010630	010 Mut.res.excl.sd TV630
		627010640	010 Mut.res.excl.sd TV640
		627010650	010 Mut.res.excl.sd TV650
		627010660	010 Mut.res.excl.sd TV660
627010710	010 Mut.res.excl.sd TV710		
627010730	010 Mut.res.excl.sd TV730		
627010740	010 Mut.res.excl.sd TV740		
627010810	010 Mut.res.excl.sd TV810		
627010830	010 Mut.res.excl.sd TV830		
020	Burgerzaken	620020010	020 Lst.verbetering dienstverl
		620020001	020 Verkiezingen en referenda
		620020002	020 Lasten Burgerzaken
		620020003	020 Lasten huwelijken
		620020004	020 Lasten naturalisatie

040 Overhead

620020005	020 Lasten GBA
620020006	020 Lasten reisdocumenten
620020007	020 Lasten rijbewijzen
620020102	020 Baten burgerzaken
620020103	020 Baten huwelijken
620020104	020 Baten naturalisatie
620020105	020 Baten GBA
620020106	020 Baten reisdocumenten
620020107	020 Baten rijbewijzen
621020001	020 GEO-informatie
621020002	020 Basisreg.Grootsch.Topogr.
624020001	020 Huisnr + straatnaamborden
626020001	020 ICT burgerzaken
627020001	020 Dienstverlening Geg.Huis
610040102	040 DIR: pers. (incl.derden)
620040102	040 KCC: pers. (incl.derden)
621040102	040 ROG: pers. (incl.derden)
622040102	040 MO: pers. (incl.derden)
622040112	040 MO-MOB: pers(incl.derden)
623040102	040 T&H: pers. (incl.derden)
624040102	040 BOR: pers. (incl.derden)
624040103	040 BOR-SW: pers.(incl.derden)
624040201	040 Pick-ups en vrachtauto's
624040202	040 Overig materiaal
624040203	040 Personenauto's
624040204	040 Scooters
625040005	040 Representatie college
625040012	040 AVG / Privacy
625040102	040 BCZ: pers. (incl.derden)
625040203	040 Centraal opleidingsbudget
625040215	040 Organisatieontwikkeling
625040326	040 Inkoop
625040010	040 Bezwaar, beroep , klachten
625040003	040 Public-gem.gids+communicat
625040011	040 Verzekering WA
625040002	040 Personeelswerving+selectie
625040204	040 Functiewaarderingen
625040205	040 Intern mobiliteitsburo
625040206	040 Arbodienst/-voorzieningen
625040207	040 Werkgeversbijdr.vakbond
625040216	040 Vitaliteit
625040201	040 Ondernemingsraad

626040102	040 FB: pers. (incl.derden)
626040202	040 Beheer Burgerhoes
626040203	040 Beheer E.Erensplein 55
626040204	040 Beheer Voltastr.22+22B
626040209	040 Beheer Marconistr.13 MOB
626040302	040 Kantoorverbruiksartikelen
626040303	040 Inrichting
626040304	040 Telecommunicatie
626040305	040 ICT Facilitaire dienst
626040322	040 Schoonmaak
626040324	040 Catering
626040325	040 Reprografie
626040327	040 Archief
626040328	040 Postverzorging+docu.bewerk
626040331	040 Bedrijfs hulpvlening
626040401	040 GH:Facil.middelen alg.
626040402	040 GH:kantoorverbruiksart.
626040403	040 GH:Inrichting
626040406	040 GH:ICT fac. dienst
626040422	040 GH:Schoonmaak
626040424	040 GH:Catering
626040425	040 GH:Reprografie
626040427	040 GH:Archief
626040505	040 BOL:ICT Facilitair bedrijf
626040306	040 ICT Fin.+personeelsadm.
626040308	040 Informatiebeveiliging
626040309	040 Infoman-beheer-kwal.zorg
627040102	040 P&C: pers. (incl.derden)
627040217	040 Financieel+fiscaal advies
627040223	040 Adm.org.+interne controle
627040206	040 Secundaire arbeidsvoorw.
627040208	040 Werkkostenregeling
627040210	040 Reg. Vervroegde Uittreding
627040211	040 Arbeidsongeschiktheidsverz
627040222	040 Pers.+salarisadministr.
627040220	040 Geldmid.beh+fin.adm.
627040010	040 Invorderingen algemeen
627040225	040 Statistiek+Parkst.monitor
627050001	050 Korte termijn financiering
627050002	050 Leningen gemeente o/g
627050012	050 Geldleningen+uittett.>=1jr
627050022	050 Renteverg.Zonnepan.proj.1

050 Treasury

		627050023	050 Renteverg.ZP-Parkstad
		627050024	050 Renteverg.energ.spaargar.
		627050025	050 Renteverg.Duurz.Klimaatf.
		627050031	050 BNG
		627050999	050 Doorberekening rente
		627050033	050 Nutsbedrijven
		627050034	050 Reinigingsdienst
061	OZB woningen	627061001	061 Lasten OZB won.eig.
		627061101	061 Baten OZB won.eig.
062	OZB niet-woningen	627062001	062 Lasten OZB niet-won.eig
		627062101	062 Baten OZB niet-won.eig
		627062102	062 Baten OZB niet-won.gebr.
064	Belastingen overig	627064000	064 Lasten heffing belast.alg.
		627064001	064 Lasten hondenbelasting
		627064101	064 Baten hondenbelasting
		627064102	064 Baten precariobelasting
070	Alg.uitk.+ov.uitk.gem.fonds	627070001	070 Algemene Uitkering
080	Overige baten en lasten	627080005	080 Stelpost reserv. pers.kst
		627080020	080 Voormalige wethouders
		627080009	080 Verrekening BTW-Comp.fonds
		627080001	080 Onvoorziene uitgaven
		627080002	080 Structurele ruimte A
		627080003	080 Structurele ruimte B
		627080006	080 Stelpost ov. baten+ lasten
		627080010	080 Lasten algemene uitkering
090	Vennootschapsbelasting (VpB)	627090001	090 Vennootschapsbelasting
110	Crisisbeheersing en brandweer	620110001	110 Gebruiksvergunningen
		624110001	110 Brandkranen
		625110001	110 Veiligh.regio-oranje kolom
		625110002	110 Veiligh.regio-GHOR
		625110004	110 Veiligh.regio-MCC
120	Openbare orde en veiligheid	620120002	120 APV/bijzondere wetten
		620120001	120 Doodschouw
		621120008	120 Pinkpop
		621120010	120 Reclamevoering
		622120004	120 A en B evenementen
		622120008	120 Dierenopvang
		623120001	120 Beleid handhaving
		624120001	120 Leges herstraatwerkzaamh.
		625120003	120 OOV - organisatie
		625120009	120 Netwerkbudget Pinkpop
		625120007	120 OOV - overige maatregelen

		625120001	120 Veiligheidshuis
		625120006	120 Anti discriminatievoorzien
		626120001	120 ICT openb.orde en veiligh.
210	Verkeer en vervoer	621210001	210 Verkeersbeleid
		621210002	210 Verkeersveiligheidsproj.
		624210007	210 Gladheidsbestrijding
		624210000	210 Beleid wegenbeheer
		624210001	210 Wegen en trottoirs
		624210002	210 Fietspaden
		624210004	210 Inritten
		624210005	210 Openbare verlichting
		624210008	210 Verkeersregelininstallaties
		624210010	210 Herstratingswerkzaamheden
		624210009	210 Straatmeubilair
		624210003	210 Wegbermen
		624210011	210 Straatreiniging IMAG
		624210012	210 Straatreiniging Niet-IMAG
		625210002	210 Wijkparticipatie
		626210001	210 ICT verkeer en vervoer
220	Parkeren	620220001	220 Gehandicaptentparkeerkrtn
		621220001	220 Exploitatie parkeergarages
		624220001	220 Parkeerplaatsen
320	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	621320010	320 Subs.RES winkelconcentrat.
		621320107	320 Fresh 1: Nutsvoorz.
		621320108	320 Fresh 1: Openb.verl.
330	Bedrijvenloket+bedrijfsregel.	620330001	330 Baten marktgeden
		621330001	330 Voeren bedrijfsloket
340	Economische promotie	621340002	340 Promotie+acquisitie EZB
		621340004	340 Markten en standplaatsen
		621340003	340 Stadspromotie
		621340010	340 Regiobr.+beleid toerisme
		627340001	340 Baten toeristenbelasting
410	Openbaar basisonderwijs	622410002	410 OBO – bewegingsonderwijs
420	Onderwijshuisvesting	622420000	420 Vervanging onderwijsacc.
		622420002	420 Acc. Harlekijn huisv.
		622420003	420 Acc. Speurneus huisv.
		622420004	420 Acc. Wereldwijs huisv.
		622420006	420 Acc.BO Op gen Hei huisv.
		622420007	420 Acc.BO 't Valder huisv.
		622420009	420 Acc.BO An d'r Put huisv.
		622420010	420 Acc.BO Wegwijzer huisv.
		622420011	420 Acc.BO Dep.Schatgr.GJF.str

		622420012	420 Acc.BO Gravenrode huisv.
		622420014	420 Acc.BO Schatgraver huisv.
		622420051	420 Acc.SO De Wissel huisv.
		622420061	420 Acc.VO Eijkhagencoll.huisv
		622420062	420 Acc.VO Brandenburg huisv.
430	Onderwijsbeleid+leerlingzaken	620430001	430 Leerlingenvervoer
		622430016	430 Taalonderwijs
		622430002	430 SO – bewegingsonderwijs
		622430050	430 Beh. PSZ Schatgraver
		622430051	430 Acc. KDV Eigenw.Strijthw.4
		622430053	430 Acc. Past. Scheepersstr. 9
		622430054	430 Acc. Voegelsjtang 12
		622430010	430 OAB Beleid algemeen
		622430011	430 Gezonde basissch.toekomst
		622430018	430 Rijke schooldag
		622430015	430 VVE (voor+vroegsch.educ.)
		622430083	430 Peuteropv.+peuterwerk<>acc
		622430013	430 Leerplicht (VSV)
		622430014	430 Spraakonderwijs
		622430017	430 Nat. Programma Onderwijs
510	Sportbeleid en activering	622510003	510 GALA BRC muziekschool
		622510004	510 GALA BRC Vazom
		622510002	510 GALA BRC sport
		622510051	510 Sportbeleid algemeen
		622510008	510 Zwem- en duiksport
		622510056	510 Gym- en turnsport
		622510059	510 Budo- en krachtsport
		622510060	510 Veldvoetbal
		622510062	510 Dans- en wandelsport
		622510063	510 Wielersport
		622510064	510 Denk- & behendigheidssport
		622510065	510 Dierensporten
		622510098	510 Overige binnensport
		622510099	510 Overige buitensport
520	Sportaccommodaties	622520001	520 Acc.Sporthal Baneberg
		622520003	520 Acc.sportzaal Hoefveld
		622520005	520 Acc.sporthal Ter Waerden
		622520013	520 Acc. Park Strijthagen
		622520014	520 Acc.Ter Waerden atletiekb.
		622520015	520 Acc.nieuw zwembad
		622520016	520 Gymzaal Leenhof
		622520051	520 Acc.groene sportveld alg.

		622520052	520 Acc.complex Strijthagen
		622520053	520 Acc.complex Nieuwenhagen
		622520055	520 Acc.complex Ter Waerden
		622520056	520 Acc.complex De Voort
		622520057	520 Acc.complex Rimburg
		622520058	520 Acc.complex Abdissenbosch
		622520059	520 Acc.complex De Kakert
		622520060	520 Acc.fusiecomplex Schaesb.
		622520061	520 BMX-baan Strijthagen ca
		622520062	520 Skatepark Landgraaf
530	Cult.presentatie, prod, partic	622530021	530 Muzikale vorming
		622530022	530 Creatieve vorming Vazom
		622530032	530 Kunstzinnige activiteiten
		622530033	530 Instrumentale muziek
		622530035	530 Vocale muziek+podiumkunst
		622530036	530 Beeldende kunst
		622530037	530 Cultuurstimulering
		622530038	530 Cultuur
		622530051	530 Theater
		622530052	530 Toneel
		622530053	530 Volksfeesten
		622530002	530 Acc.oefenbunker
		622530031	530 Acc. Theater Kerkberg 4
		624530001	530 Volksfeesten
540	Musea	622540053	540 Heemkunde
		622540001	540 Acc. cultuur+oudheidkunde
550	Cultureel erfgoed	621550012	550 Expl. kasteel Schaesberg
		621550011	550 Monumenten
		622550001	550 Carnaval
		622550002	550 Schutterijen
		622550003	550 Kerkgenootschappen
560	Media	622560051	560 Bibliotheek
		622560001	560 Acc.Bibliotheek
		622560002	560 Acc. KIA
570	Openb.groen+openlucht recreat.	622570002	570 IVN De Bosrand
		622570003	570 HSV Strijthagen
		622570011	570 Gebouwen speeltuinen
		622570001	570 Natuur+milieu educatie
		622570004	570 Volkstuinen
		624570012	570 Kermissen
		624570000	570 Beleid groenbeheer
		624570004	570 Groen IMAG

610 Samenkracht+burgerparticipatie

624570005	570 Groen Niet-IMAG
624570031	570 Speeltuinen
624570032	570 Speelvelden en JOP's
622610024	610 Vrijwilligerswerk
622610035	610 Flankerend ouderenbeleid
622610124	610 Wijkbelbus
622610000	610 Toekomstbest.acomm.beleid
622610001	610 Accommodatiebeleid
622610004	610 Acc.Dorpscentrum
622610005	610 Acc.An d'r Put
622610006	610 Acc.Ad Koel Strijth.w.2
622610007	610 Acc.ov.gemeenschapshuizen
622610008	610 Acc.An de Voegelsjtang
622610011	610 Acc.Lindestraat 10
622610012	610 Multif.zaal park Heigank
622610014	610 Jeugdhome basement A'bosch
622610015	610 De Brandpoort
622610032	610 Prof. maatschappelijk werk
622610033	610 Prof. ouderenwerk
622610060	610 Prof.soc.cultureel werk
622610122	610 Wijkpunt Harmoniezaal
622610021	610 Wmo vern+innov+slim arag.
622610025	610 WijkLeerBedrijf Landgraaf
622610036	610 Informele zorg
622610037	610 Vrijwillige mantelzorg
622610082	610 Kinderopvang SMI (ISDBOL)
622610051	610 Integraal jeugdbeleid
622610054	610 Preventie jeugdhulp
622610101	610 Doorstroomloc.Gravenrode
622610103	610 Begeleiding vergunninghoud
622610106	610 UKR huisvesting
622610039	610 Vrouwenbelangenvereniging
622610052	610 Meth.jeugd+jongerenwerk
622610115	610 GALA Terugdr.Gez.achterst.
622610127	610 GALA Een tegen Eenzaamheid
622610022	610 Burgerinitiatieven
622610023	610 Landgraaf Verbindt
622610030	610 Gehandicaptenbeleid
622610110	610 AV consultatieteam alg.vrz
622610111	610 AV Dorpsinlooppunt Rimborg
622610113	610 AV Slot Schaesberg
623610001	610 Keuring kinderopvangloc.

621	Toegang+1e lijnsvrz.Wmo	626610001	610 ICT Sociaal Domein
		620621001	621 Wmo–algemeen
		622621005	621 Ov.clientondersteuning
		622621026	621 Koploper clientondersteun.
		622621031	621 KOTA toeslagaffaire Wmo
		622621021	621 V–huis–VIA nazorg ex gedet
622	Toegang+1e lijnsvrz.Jeugd	620622001	622 Uitvoering jeugdzorg
		622622007	622 Zorginnovatie jeugd
		622622031	622 KOTA toeslagaffaire jeugd
		622622004	622 Veilig thuis
623	Toegang+1e lijnsvrz.Integraal	622623032	623 POK–middelen
		622623031	623 KOTA toeslagaffaire integr
630	Inkomensregelingen	622630006	630 Schuldhulpverlening
		622630001	630 Uitvoeringskst WWB ISDBOL
		622630002	630 WWB–I Inkomensvoorziening
		622630003	630 BBZ
		622630011	630 Bijzondere bijstand
		622630012	630 Armoedebeleid
		622630013	630 Kwijtschelding gem.belast.
		626630001	630 ICT inkomensregeling BUIG
		627630001	630 Dienstverlening aan ISDBOL
640	WSW en beschut werk	622640001	640 Sociale werkvoorziening
		622640002	640 Arbeidsmarkt+project
		622640003	640 Project Wij(k)
650	Arbeidsparticipatie	622650003	650 Werkgevers Service Punt
		622650002	650 Part.budget reïntegratie
		622650011	650 Expl.MOB intake+plaatsing
		622650012	650 Expl.MOB begeleiding
660	Hulpmiddelen en diensten (Wmo)	620660004	660 Roerende voorzieningen
		620660005	660 Rolstoelen
		620660006	660 Woonvoorzieningen
		620660010	660 Vervoersvoorzieningen
		620660016	660 CVV (met beschikking)
		622660001	660 Chron.zieken+gehandicapten
6711	Huishoudelijke hulp (Wmo)	620671101	6711 Huishoudelijke hulp (Wmo)
		620671102	6711 Eigen bijdrage Wmo
6712	Begeleiding (Wmo)	620671205	6712 Begeleiding (Wmo) lumpsum
6714	Ov.maatwerkarrangementen (Wmo)	622671400	6714 Beschermd wonen Wmo
6751	Jeugdhulp ambulant lokaal	620675100	6751 Jeugdhulp basis lokaal
6752	Jeugdhulp ambulant regionaal	620675201	6752 J–begeleiding regionaal
		620675202	6752 J–behandeling regionaal
6762	Jeugdhulp met verblijf region.	620676201	6762 J–pleegzorg regionaal

		620676202	6762 J-gezinsgericht regionaal
		620676203	6762 J-verblijf regionaal
		620676205	6762 Wonen regionaal
		620676206	6762 J-verblijf GIK-J region.
		620.676.207	6762 Crisis/LTA/GGZ-verbl.reg
6791	PGB Wmo	620679100	6791 PGB materieel
		620679101	6791 PGB immaterieel
		620679102	6791 PGB HH (SVB)
		620679103	6791 PGB BG (SVB)
6792	PGB Jeugd	620679200	6792 PGB jeugd (SVB)
6812	Maatsch.en vrouwenopvang (WMO)	622681210	6812 Opvang+housing Wmo
		622681220	6812 Wet verplichte GGZ-Wvggz
6821	Jeugdbescherming	620682101	6821 Jeugdbescherming
6822	Jeugdreclassering	620682201	6822 Jeugdreclassering
691	Coördinatie en beleid Wmo	620691001	691 Coördinatie + beleid Wmo
692	Coördinatie en beleid Jeugd	620692001	692 Coördinatie + beleid jeugd
710	Volksgezondheid	622710001	710 Gezondheidszorg algemeen
		622710002	710 GGD basispakket
		622710004	710 Gezond in de stad
		622710005	710 Jeugdgezondheidszorg
		622710007	710 GGD beleidskader 2024-2028
		622710104	710 GALA Kansrijke Start
		626710001	710 ICT verwijzindex Jeugd-VIR
720	Riolering	621720001	720 Beleid waterhuishouding
		624720002	720 Lasten riolering
		624720003	720 Wateroverlast
		626720001	720 ICT riolering
		627720001	720 Baten rioolheffing
730	Afval	621730001	730 Lst.afvalstoffeninzameling
		624730001	730 Afvalbakken
		624730002	730 Hondenpoep
		627730001	730 Baten afvalstoffenheffing
740	Milieubeheer	620740001	740 Vergunningverl. milieu
		621740010	740 Handhaven milieu ROG (MO1)
		621740002	740 Duurzaamheidsbeleid
		621740004	740 PV-project 1
		621740005	740 ZP-project Parkstad 1
		621740006	740 Energie spaargarantieproj
		621740007	740 Duurzaam Klimaat Fonds
		621740009	740 Adv.raad duurzaam L'grf RB
		621740011	740 Nat. Isolatieprogr. PM
		623740001	740 Handhaven milieu TenH

		624.740.001	740 Ongedierte en kadavers
750	Begraafplaatsen en crematoria	620750001	750 Uitvaart van gemeentewege
		620750002	750 Baten begraafplaatsen
		624750001	750 Lasten begraafplaatsen
810	Ruimte en leefomgeving	621810001	810 Ruimtelijk beleid
		621810005	810 IBA
		621810002	810 Bestemmingsplannen
		621810007	810 Implementatie omgevingswet
		621810106	810 Regiodeal Lauradorp
		621810004	810 Versterken centra
		621810030	810 WOP UoW-algemeen
		621810103	810 IkGroenHet
		621810006	810 Gebiedsontw. Abdissenbosch
		621810107	810 Regiodeal Hoogstraat
		626810001	810 ICT vastgoedadministraties
		626810002	810 ICT omgevingsvergunningen
820	Grondexpl. <> bedrijventerr.	621820001	820 Verwerving+beheer gronden
		621820956	820 Opb.groen: Groenvoorz.
		621820972	820 Opb.groen: Verk.niet won.b
830	Wonen en bouwen	620830001	830 Uitvoeringsbeleid vergunn.
		620830002	830 Vergunningverl. bouwen
		620830003	830 Beleid+regelgeving bouwen
		620830004	830 Leges welstand
		620830005	830 Leges omgevingsvergunning
		620830006	830 Leges vrijstellingsproced.
		621830005	830 Volkshuisvestingsbeleid
		621830030	830 Welstand
		621830001	830 Verwerving+beheer panden
		621830002	830 Uitv. volkshuisv. fonds
		621830003	830 A.t.st.panden soc.maatsch.
		621830004	830 A.t.st.panden ruimt.beleid
		622830001	830 Beh.woonwagens+standplaats
		622830010	830 WWC Vogelzankweg
		622830011	830 WWC Europaweg Noord
		622830012	830 WWC Kleikoelebergweg
		622830013	830 WWC Melchersstraat
		622830014	830 WWC Hoofdstraat
		622830015	830 WW Vogelzankweg
		622830016	830 WW Europaweg Noord
		622830017	830 WW Melchersstraat
		623830001	830 Handhaven bouwen

2. Lasten en baten per taakveld

Programma 0 – Bestuur en Ondersteuning omvat de volgende taakvelden:

- 0.01 Bestuur
- 0.10 Mutaties reserves
- 0.20 Burgerzaken
- 0.40 Overhead
- 0.50 Treasury
- 0.61 OZB-woningen
- 0.62 OZB niet-woningen
- 0.64 Belastingen overig
- 0.70 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds
- 0.80 Overige baten en lasten
- 0.90 Vennootschapsbelasting (Vpb)

Programma 0 – Bestuur en Ondersteuning

Financiën totale programma

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid:	119.229	110.739	113.672	109.277	112.330	115.394
– Directe salarislasten	12.196	12.087	12.378	12.518	12.670	12.882
– Overige directe lasten	17.987	11.851	11.027	11.094	11.294	11.529
– Kapitaallasten	1.866	2.340	2.469	2.384	2.263	2.114
Totaal lasten bestaand beleid:	32.049	26.278	25.874	25.996	26.227	26.525
Saldo bestaand beleid	87.181	84.461	87.798	83.282	86.103	88.869
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid:	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	48	297	553
Totaal lasten nieuw beleid:	0	0	0	48	297	553
Saldo nieuw beleid	0	0	0	-48	-297	-553
Saldo vóór bestemming	87.181	84.461	87.798	83.234	85.806	88.315
<i>Mutaties reserves bestaand beleid</i>						
– Onttrekkingen aan reserves	24.826	20.823	12.176	6.308	3.798	2.543
– Stortingen in reserves	22.457	16.329	7.933	2.746	2.249	2.494
Totaal mutaties reserves bestaand beleid	2.369	4.494	4.244	3.562	1.550	49
<i>Mutaties reserves nieuw beleid</i>						
– Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
– Stortingen in reserves	0	0	0	0	0	0
Totaal mutaties reserves nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO mutaties reserves	2.369	4.494	4.244	3.562	1.550	49
SALDO na bestemming	89.550	88.955	92.041	86.796	87.356	88.364
<i>Investeringsuitgaven</i>			539			

De volgende investeringen maken deel uit van dit programma (tussen haakjes de bedragen inclusief btw):

De investeringsuitgaven in 2025 van € 445.268 (€ 538.774) in totaal betreft de volgende categorieën:

Vervangingsinvesteringen € 242.493 (€ 293.416)

Taakveld 040: Digitaal werken en licenties € 37.628 (€ 45.530)

Taakveld 040: Datacommunicatie € 18.396 (€ 22.259)

Taakveld 040: Werkplekken € 37.628 (€ 45.530)

Taakveld 040: Airco's € 20.905 (€ 25.295)

Taakveld 040: 2 grasmaaiers € 105.359 (€ 127.484)

Taakveld 040: Elektrische onkruidbestrijder € 22.577 (€ 27.318)

Gedekte investeringen duurzame MOP's en MIPS's € 202.775 (€ 245.358)

Taakveld 040: Burgerhoes: voegwerk € 16.724 (€ 20.239)

Taakveld 040: Burgerhoes: regelinstallaties € 22.577 (€ 27.318)

Taakveld 040: Marconistraat: buitenwerk staal schilderen € 68.567 (€ 82.966)

Taakveld 040: Marconistraat: buitenkozijnen € 12.961 (€ 15.663)

Taakveld 040: Emile Erensplein: buitenwerk € 62.714 (€ 75.884)

Taakveld 040: Emile Erensplein: voegwerk € 19.232 (€ 23.271)

Taakveld 0.01 – Bestuur

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	1.537	1.608	2.755	2.827	2.901	2.974
– Overige directe lasten	1.160	1.109	1.174	1.256	1.291	1.322
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	2.697	2.717	3.929	4.083	4.192	4.296
Saldo bestaand beleid	-2.697	-2.717	-3.929	-4.083	-4.192	-4.296
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-2.697	-2.717	-3.929	-4.083	-4.192	-4.296
<i>Investeringen</i>			0			

Taakveld 0.10 – Mutaties reserves

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo bestaand beleid	0	0	0	0	0	0
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo vóór bestemming	0	0	0	0	0	0
<i>Mutaties reserves Bestaand beleid</i>						
– Onttrekkingen	24.826	20.823	12.176	6.308	3.798	2.543
– Toevoegingen	22.457	16.329	7.933	2.746	2.249	2.494
<i>Totaal mutaties reserves bestaand beleid</i>	2.369	4.494	4.244	3.562	1.550	49
<i>Mutaties reserves Nieuw beleid</i>						
– Toevoegingen	0	0	0	0	0	0
– Onttrekkingen	0	0	0	0	0	0
<i>Totaal mutaties reserves nieuw beleid</i>	0	0	0	0	0	0
SALDO na bestemming	2.369	4.494	4.244	3.562	1.550	49
<i>Investeringen</i>			0			

Taakveld 0.20 – Burgerzaken

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	406	360	366	366	366	366
– Directe salarislasten	1.193	1.186	1.574	1.615	1.657	1.699
– Overige directe lasten	876	717	806	787	801	814
– Kapitaallasten	5	5	7	7	7	7
Totaal lasten bestaand beleid	2.074	1.908	2.388	2.409	2.465	2.520
Saldo bestaand beleid	-1.668	-1.548	-2.022	-2.043	-2.099	-2.154
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-1.668	-1.548	-2.022	-2.043	-2.099	-2.154
<i>Investerings</i>						

Taakveld 0.40 – Overhead

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	1.672	1.228	572	572	572	572
– Directe salarislasten	9.442	9.660	8.517	8.642	8.784	8.993
– Overige directe lasten	8.744	7.613	7.286	7.208	7.334	7.449
– Kapitaallasten	464	550	681	649	584	484
Totaal lasten bestaand beleid	18.650	17.823	16.484	16.499	16.702	16.927
Saldo bestaand beleid	-16.978	-16.595	-15.911	-15.927	-16.129	-16.354
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	48	116	191
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	48	116	191
Saldo nieuw beleid	0	0	0	-48	-116	-191
SALDO taakveld	-16.978	-16.595	-15.911	-15.975	-16.245	-16.546
<i>Investeringsuitgaven</i>			539			

De investeringsuitgaven in 2025 van € 445.268 (€ 538.774) in totaal betreft de volgende categorieën:

Vervangingsinvesteringen € 242.493 (€ 293.416)

Taakveld 040: Digitaal werken en licenties € 37.628 (€ 45.530)

Taakveld 040: Datacommunicatie € 18.396 (€ 22.259)

Taakveld 040: Werkplekken € 37.628 (€ 45.530)

Taakveld 040: Airco's € 20.905 (€ 25.295)

Taakveld 040: 2 grasmaaiers € 105.359 (€ 127.484)

Taakveld 040: Elektrische onkruidbestrijder € 22.577 (€ 27.318)

Gedekte investeringen duurzame MOP's en MIPS's € 202.775 (€ 245.358)

Taakveld 040: Burgerhoes: voegwerk € 16.724 (€ 20.239)

Taakveld 040: Burgerhoes: regelinstallaties € 22.577 (€ 27.318)

Taakveld 040: Marconistraat: buitenwerk staal schilderen € 68.567 (€ 82.966)

Taakveld 040: Marconistraat: buitenkozijnen € 12.961 (€ 15.663)

Taakveld 040: Emile Erensplein: buitenwerk € 62.714 (€ 75.884)

Taakveld 040: Emile Erensplein: voegwerk € 19.232 (€ 23.271)

Taakveld 0.50 – Treasury

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	2.778	1.639	1.660	1.653	1.604	1.559
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	1	0	0	0	0
– Kapitaallasten	1.396	1.768	1.781	1.728	1.672	1.623
Totaal lasten bestaand beleid	1.397	1.769	1.781	1.728	1.672	1.623
Saldo bestaand beleid	1.381	-129	-121	-75	-69	-63
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	1.381	-129	-121	-75	-69	-63
<i>Investeringen</i>			0			

Taakveld 0.61 – OZB-woningen

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	5.923	6.259	6.475	6.681	6.931	7.157
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	281	153	166	168	174	174
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	281	153	166	168	174	174
Saldo bestaand beleid	5.642	6.106	6.309	6.513	6.757	6.983
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	5.642	6.106	6.309	6.513	6.757	6.983
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 0.62 – OZB niet-woningen

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	2.076	2.235	2.312	2.385	2.474	2.555
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	115	109	119	121	125	125
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	115	109	119	121	125	125
Saldo bestaand beleid	1.962	2.126	2.192	2.265	2.350	2.430
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	1.962	2.126	2.192	2.265	2.350	2.430
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 0.64 – Belastingen overig

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	401	459	430	444	460	476
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	27	11	13	14	15	15
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	27	11	13	14	15	15
Saldo bestaand beleid	373	448	417	430	446	461
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	373	448	417	430	446	461
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 0.70 – Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	96.468	97.381	101.855	97.176	99.923	102.709
– Directe salarislasten	0	0	8	8	8	8
– Overige directe lasten	15	24	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	15	24	8	8	8	8
Saldo bestaand beleid	96.453	97.357	101.847	97.168	99.915	102.701
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	96.453	97.357	101.847	97.168	99.915	102.701
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 0.80 – Overige baten en lasten

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	9.505	1.178	2	0	0	0
– Directe salarislasten	25	-367	-476	-574	-680	-791
– Overige directe lasten	6.719	2.105	1.452	1.530	1.545	1.620
– Kapitaallasten	0	16	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	6.743	1.754	976	956	865	829
Saldo bestaand beleid	2.762	-576	-975	-956	-865	-829
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	181	362
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	181	362
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	-181	-362
SALDO taakveld	2.762	-576	-975	-956	-1.046	-1.191
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 0.90 – Vennootschapsbelasting (VpB)

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	50	10	10	10	10	10
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	50	10	10	10	10	10
Saldo bestaand beleid	-50	-10	-10	-10	-10	-10
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-50	-10	-10	-10	-10	-10
<i>Investerings</i>			0			

Programma 1 – Veiligheid omvat de volgende taakvelden:

1.10 Crisisbeheersing en brandweer

1.20 Openbare orde en veiligheid

Programma 1 – Veiligheid

Financiën totale programma

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	-304	514	394	394	394	394
- Directe salarislasten	1.178	1.684	1.885	1.934	1.984	2.034
- Overige directe lasten	3.358	3.480	3.749	3.847	3.957	4.072
- Kapitaallasten	6	6	6	6	6	6
Totaal lasten bestaand beleid	4.542	5.170	5.640	5.787	5.948	6.112
Saldo bestaand beleid	-4.847	-4.657	-5.246	-5.393	-5.554	-5.718
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
- Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
- Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
- Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-4.847	-4.657	-5.246	-5.393	-5.554	-5.718
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 1.10 – Crisisbeheersing en brandweer

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	1	1	1	1	1	1
– Directe salarislasten	32	68	94	97	99	101
– Overige directe lasten	2.655	2.658	2.997	3.073	3.163	3.256
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	2.687	2.726	3.091	3.169	3.262	3.357
Saldo bestaand beleid	-2.686	-2.725	-3.090	-3.168	-3.261	-3.356
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-2.686	-2.725	-3.090	-3.168	-3.261	-3.356
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 1.20 – Openbare orde en veiligheid

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	-305	512	393	393	393	393
- Directe salarislasten	1.146	1.616	1.791	1.838	1.885	1.933
- Overige directe lasten	704	822	752	774	795	816
- Kapitaallasten	6	6	6	6	6	6
Totaal lasten bestaand beleid	1.856	2.444	2.549	2.618	2.686	2.755
Saldo bestaand beleid	-2.161	-1.932	-2.156	-2.225	-2.294	-2.362
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
- Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
- Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
- Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-2.161	-1.932	-2.156	-2.225	-2.294	-2.362
<i>Investerings</i>			0			

Programma 2 – Verkeer, Vervoer en Waterstaat omvat de volgende taakvelden:

2.10 Verkeer en vervoer

2.20 Parkeren

Programma 2 – Verkeer en Vervoer

Financiën totale programma

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bestaand beleid						
Totaal baten bestaand beleid	1.558	633	634	634	634	634
– Directe salarislasten	1.393	2.001	2.296	2.339	2.399	2.459
– Overige directe lasten	3.517	2.124	2.235	2.196	2.209	2.222
– Kapitaallasten	759	1.037	1.246	1.246	1.246	1.232
Totaal lasten bestaand beleid	5.668	5.162	5.777	5.781	5.855	5.913
Saldo bestaand beleid	-4.110	-4.529	-5.143	-5.148	-5.221	-5.279
Nieuw beleid						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	6	0	67	67	67
Totaal lasten nieuw beleid	0	6	0	67	67	67
Saldo nieuw beleid	0	-6	0	-67	-67	-67
SALDO taakveld	-4.110	-4.535	-5.143	-5.215	-5.288	-5.346
Investeringen			2.555			

De volgende investeringen maken deel uit van dit programma (tussen haakjes de bedragen inclusief btw):

De investeringsuitgaven in 2025 van € 2.111.345 (€ 2.554.727) in totaal betreft de volgende categorieën:

Uitbreidingsinvesteringen € 900.000 (€ 1.089.000)

Taakveld 210: Reconstructieprojecten GVVP-ruggengraat € 700.000 (€ 847.000)

Taakveld 210: Verkeersveiligheidsprojecten € 200.000 (€ 242.000)

Vervangingsinvesteringen € 1.211.345 (€ 1.465.727)

Taakveld 210: OV-armaturen € 230.000 (€ 278.3000)

Taakveld 210: OV-lichtmasten € 244.000 (€ 295.240)

Taakveld 210: Vervangingsinvestering wegen € 737.345 (€ 892.187)

Taakveld 2.10 – Verkeer en vervoer

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	1.517	594	594	594	594	594
– Directe salarislasten	1.344	1.947	2.160	2.200	2.257	2.313
– Overige directe lasten	3.263	1.935	2.045	2.007	2.020	2.032
– Kapitaallasten	722	997	1.194	1.194	1.194	1.180
Totaal lasten bestaand beleid	5.329	4.879	5.400	5.401	5.471	5.526
Saldo bestaand beleid	-3.812	-4.285	-4.806	-4.808	-4.877	-4.932
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	6	0	67	67	67
Totaal lasten nieuw beleid	0	6	0	67	67	67
Saldo nieuw beleid	0	-6	0	-67	-67	-67
SALDO taakveld	-3.812	-4.291	-4.806	-4.874	-4.944	-4.999
<i>Investeringsuitgaven</i>			2.555			

De investeringsuitgaven in 2025 van € 2.111.345 (€ 2.554.727) in totaal betreft de volgende categorieën:

Uitbreidingsinvesteringen € 900.000 (€ 1.089.000)

Taakveld 210: Reconstructieprojecten GVVP-ruggengraat € 700.000 (€ 847.000)

Taakveld 210: Verkeersveiligheidsprojecten € 200.000 (€ 242.000)

Vervangingsinvesteringen € 1.211.345 (€ 1.465.727)

Taakveld 210: OV-armaturen € 230.000 (€ 278.3000)

Taakveld 2.20 – Parkeren

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	42	40	40	40	40	40
– Directe salarislasten	49	54	135	139	142	146
– Overige directe lasten	254	189	189	189	189	189
– Kapitaallasten	37	40	52	52	52	52
Totaal lasten bestaand beleid	340	283	377	380	384	387
Saldo bestaand beleid	-298	-244	-337	-340	-344	-348
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-298	-244	-337	-340	-344	-348
<i>Investerings</i>			0			

Programma 3 – Economie omvat de volgende taakvelden:

3.20 Fysieke bedrijfsinfrastructuur

3.30 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingenanalyse

3.40 Economische promotie

Programma 3 – Economie

Financiën totale programma

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	181	798	180	190	190	202
– Directe salarislasten	328	422	361	370	380	389
– Overige directe lasten	363	1.103	375	315	315	315
– Kapitaallasten	28	35	40	40	15	15
Totaal lasten bestaand beleid	718	1.560	776	725	710	720
Saldo bestaand beleid	-538	-762	-596	-535	-520	-518
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-538	-762	-596	-535	-520	-518
<i>Investeringen</i>			0			

Taakveld 3.20 – Fysieke bedrijfsinfrastructuur

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	13	638	0	0	0	0
– Directe salarislasten	8	14	15	15	16	16
– Overige directe lasten	42	718	80	80	80	80
– Kapitaallasten	18	15	15	15	15	15
Totaal lasten bestaand beleid	68	747	110	110	110	111
Saldo bestaand beleid	-54	-109	-110	-110	-110	-111
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-54	-109	-110	-110	-110	-111
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 3.30 – Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	23	22	22	22	22	22
– Directe salarislasten	24	25	26	27	28	28
– Overige directe lasten	40	42	42	42	42	42
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	65	66	68	68	69	70
Saldo bestaand beleid	-41	-44	-46	-46	-47	-48
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-41	-44	-46	-46	-47	-48
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 3.40 – Economische promotie

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	144	139	158	168	168	180
– Directe salarislasten	296	384	320	328	337	345
– Overige directe lasten	280	344	254	194	194	194
– Kapitaallasten	10	20	25	25	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	586	747	599	547	531	539
Saldo bestaand beleid	-442	-609	-441	-379	-363	-359
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-442	-609	-441	-379	-363	-359
<i>Investerings</i>			0			

Programma 4 – Onderwijs omvat de volgende taakvelden:

4.10 Openbaar basisonderwijs

4.20 Onderwijshuisvesting

4.30 Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Programma 4 – Onderwijs

Financiën totale programma

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	2.502	656	680	744	767	767
– Directe salarislasten	241	313	399	407	414	421
– Overige directe lasten	3.536	3.912	2.791	3.240	3.225	3.243
– Kapitaallasten	1.577	1.624	2.348	2.019	2.009	1.960
Totaal lasten bestaand beleid	5.354	5.849	5.538	5.666	5.647	5.624
Saldo bestaand beleid	-2.853	-5.193	-4.858	-4.922	-4.880	-4.856
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-2.853	-5.193	-4.858	-4.922	-4.880	-4.856
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 4.10 – Openbaar basisonderwijs

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	3	6	7	7	7	7
– Overige directe lasten	133	143	149	151	152	154
– Kapitaallasten	2	2	2	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	138	152	157	157	159	161
Saldo bestaand beleid	-138	-152	-157	-157	-159	-161
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-138	-152	-157	-157	-159	-161
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 4.20 – Onderwijshuisvesting

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	1.021	43	43	83	83	83
– Directe salarislasten	12	12	13	14	14	14
– Overige directe lasten	459	1.354	397	796	801	803
– Kapitaallasten	1.570	1.617	2.341	2.014	2.004	1.955
Totaal lasten bestaand beleid	2.041	2.984	2.751	2.824	2.818	2.771
Saldo bestaand beleid	-1.020	-2.941	-2.708	-2.741	-2.736	-2.689
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-1.020	-2.941	-2.708	-2.741	-2.736	-2.689
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 4.30 – Onderwijsbeleid en leerlingzaken

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	1.480	613	637	662	685	685
– Directe salarislasten	227	295	380	386	393	400
– Overige directe lasten	2.943	2.414	2.245	2.294	2.272	2.286
– Kapitaallasten	5	5	5	5	5	5
Totaal lasten bestaand beleid	3.175	2.713	2.630	2.685	2.670	2.692
Saldo bestaand beleid	-1.695	-2.101	-1.993	-2.024	-1.985	-2.007
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-1.695	-2.101	-1.993	-2.024	-1.985	-2.007
<i>Investeringen</i>			0			

Programma 5 – Sport, Cultuur en Recreatie omvat de volgende taakvelden:

5.10 Sportbeleid en activering

5.20 Sportaccommodaties

5.30 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

5.40 Musea

5.50 Cultureel erfgoed

5.60 Media

5.70 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Programma 5 – Sport, Cultuur en Recreatie

Financiën totale programma

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	703	492	418	418	419	420
– Directe salarislasten	562	820	991	1.076	1.160	1.245
– Overige directe lasten	6.660	5.882	5.795	5.853	5.757	5.765
– Kapitaallasten	955	1.070	1.172	1.139	1.056	1.054
Totaal lasten bestaand beleid	8.177	7.773	7.958	8.067	7.974	8.064
Saldo bestaand beleid	-7.474	-7.281	-7.540	-7.649	-7.554	-7.644
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	20	0	2	2	2
Totaal lasten nieuw beleid	0	20	0	2	2	2
Saldo nieuw beleid	0	-20	0	-2	-2	-2
SALDO taakveld	-7.474	-7.301	-7.540	-7.651	-7.556	-7.646
<i>Investeringsuitgaven</i>			727			

De volgende investeringen maken deel uit van dit programma (tussen haakjes de bedragen inclusief btw):

De investeringsuitgaven in 2025 van € 551.466 (€ 667.274) in totaal betreft de volgende categorieën:

Vervangingsinvesteringen € 30.992 (€ 37.500)

Taakveld 520: Hekwerken Park Strijthagen € 80.000 (€ 96.800)

Gedekte investeringen duurzame MOP's en MIPS's € 520.474 (€ 629.774)

Taakveld 520: Sporthal Baneberg: spoelsysteem legionellabeheer € 39.084 (€ 47.292)

Taakveld 520: Sportzaal Hoefveld: overige gevels € 23.2207 (€ 28.080)

Taakveld 520: Sportzaal Hoefveld: buitengevel afwerking € 31.827 (€ 38.511)

Taakveld 520: Sportzaal Hoefveld: spoelsysteem legionellabeheer € 15.786 (€ 19.101)

Taakveld 520: Sporthal Ter Waerden: LBK € 15.914 (€ 19.256)

Taakveld 520: Acc. Sport & Leisure: afzuigventilatoren € 15.914 (€ 19.256)

Taakveld 520: Acc. Complex Strijthagen: toiletten en kleedruimten € 325.962 (€ 394.414)

Taakveld 520: Acc. Complex Strijthagen: spoelsysteem legionellabeheer € 52.780 (€63.864)

Taakveld 5.10 – Sportbeleid en activering

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	375	50	50	50	50	50
– Directe salarislasten	24	48	49	50	52	53
– Overige directe lasten	727	501	524	549	575	589
– Kapitaallasten	0	8	38	84	115	115
Totaal lasten bestaand beleid	751	557	611	684	741	757
Saldo bestaand beleid	-377	-507	-561	-634	-691	-707
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-377	-507	-561	-634	-691	-707
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 5.20 – Sportaccommodaties

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	256	280	284	284	285	286
– Directe salarislasten	37	33	45	46	47	49
– Overige directe lasten	944	934	917	925	933	940
– Kapitaallasten	695	749	802	726	614	614
Totaal lasten bestaand beleid	1.675	1.716	1.764	1.697	1.595	1.603
Saldo bestaand beleid	-1.419	-1.436	-1.480	-1.413	-1.310	-1.317
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	20	0	2	2	2
Totaal lasten nieuw beleid	0	20	0	2	2	2
Saldo nieuw beleid	0	-20	0	-2	-2	-2
SALDO taakveld	-1.419	-1.456	-1.480	-1.415	-1.312	-1.319
<i>Investeringsuitgaven</i>			727			

De investeringsuitgaven in 2025 van € 551.466 (€ 667.274) in totaal betreft de volgende categorieën:

Vervangingsinvesteringen € 30.992 (€ 37.500)

Taakveld 520: Hekwerken Park Strijthagen € 80.000 (€ 96.800)

Gedekte investeringen duurzame MOP's en MIPS's € 520.474 (€ 629.774)

Taakveld 520: Sporthal Baneberg: spoelsysteem legionellabeheer € 39.084 (€ 47.292)

Taakveld 520: Sportzaal Hoefveld: overige gevels € 23.2207 (€ 28.080)

Taakveld 520: Sportzaal Hoefveld: buitengevel afwerking € 31.827 (€ 38.511)

Taakveld 520: Sportzaal Hoefveld: spoelsysteem legionellabeheer € 15.786 (€ 19.101)

Taakveld 520: Sporthal Ter Waerden: LBK € 15.914 (€ 19.256)

Taakveld 520: Acc. Sport & Leisure: afzuigventilatoren € 15.914 (€ 19.256)

Taakveld 520: Acc. Complex Strijthagen: toiletten en kleedruimten € 325.962 (€ 394.414)

Taakveld 520: Acc. Complex Strijthagen: spoelsysteem legionellabeheer € 52.780 (€63.864)

Taakveld 5.30 – Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	5	10	10	10	10	10
– Directe salarislasten	46	43	63	64	66	68
– Overige directe lasten	738	885	921	943	966	984
– Kapitaallasten	30	54	52	54	54	54
Totaal lasten bestaand beleid	813	982	1.036	1.061	1.086	1.106
Saldo bestaand beleid	-808	-972	-1.026	-1.051	-1.076	-1.096
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-808	-972	-1.026	-1.051	-1.076	-1.096
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 5.40 – Musea

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	1	1	1	1	1	1
– Overige directe lasten	17	18	18	19	19	19
– Kapitaallasten	6	6	6	6	6	6
Totaal lasten bestaand beleid	24	25	25	26	26	27
Saldo bestaand beleid	-24	-25	-25	-26	-26	-27
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-24	-25	-25	-26	-26	-27
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 5.50 – Cultureel erfgoed

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	8	23	23	23	23	23
– Directe salarislasten	65	67	71	73	75	77
– Overige directe lasten	1.256	82	238	209	85	86
– Kapitaallasten	2	17	56	56	56	56
Totaal lasten bestaand beleid	1.323	166	365	338	216	219
Saldo bestaand beleid	-1.315	-143	-342	-315	-193	-196
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-1.315	-143	-342	-315	-193	-196
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 5.60 – Media

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	38	115	38	38	38	38
– Directe salarislasten	2	2	2	2	2	2
– Overige directe lasten	968	1.108	1.051	1.077	1.104	1.131
– Kapitaallasten	176	176	176	176	176	176
Totaal lasten bestaand beleid	1.146	1.285	1.228	1.254	1.282	1.308
Saldo bestaand beleid	-1.108	-1.170	-1.190	-1.217	-1.244	-1.271
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-1.108	-1.170	-1.190	-1.217	-1.244	-1.271
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 5.70 – Openbaar groen en (openlucht) recreatie

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	21	13	13	13	13	13
– Directe salarislasten	387	625	761	839	917	996
– Overige directe lasten	2.011	2.355	2.126	2.131	2.075	2.015
– Kapitaallasten	46	61	42	38	36	33
Totaal lasten bestaand beleid	2.444	3.041	2.929	3.007	3.028	3.044
Saldo bestaand beleid	-2.423	-3.028	-2.915	-2.994	-3.015	-3.031
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-2.423	-3.028	-2.915	-2.994	-3.015	-3.031
<i>Investerings</i>			0			

Programma 6 – Sociaal Domein omvat de volgende taakvelden:

- 6.10 Samenkracht en burgerparticipatie
- 6.21 Toegang en 1e lijnsvoorziening Wmo
- 6.22 Toegang en 1e lijnsvoorziening Jeugd
- 6.23 Toegang en 1e lijnsvoorziening Integraal
- 6.30 Inkomensregelingen
- 6.40 WSW en beschut werk (tot 2023 was de benaming Begeleide participatie)
- 6.50 Arbeidsparticipatie
- 6.60 Hulpmiddelen en diensten Wmo (tot 2024 was de benaming Maatwerkvoorzieningen Wmo)
- 6.711 Huishoudelijke hulp (Wmo)
- 6.712 Begeleiding (Wmo)
- 6.714 Overige maatwerkarrangementen (Wmo)
- 6.751 Jeugdhulp ambulante lokaal
- 6.752 Jeugdhulp ambulante regionaal
- 6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal
- 6.791 Persoons Gebonden Budget Wmo
- 6.792 Persoons Gebonden Budget Jeugd
- 6.812 Maatschappelijke en vrouwenopvang (Wmo)
- 6.821 Jeugdbescherming
- 6.822 Jeugdreclassering
- 6.91 Coördinatie en beleid Wmo
- 6.92 Coördinatie en beleid Jeugd

Programma 6 – Sociaal Domein

Financiën totale programma

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	18.584	16.727	17.035	17.577	17.564	17.610
– Directe salarislasten	4.961	6.555	6.812	6.704	6.780	6.949
– Overige directe lasten	75.204	72.222	74.339	72.360	72.704	73.269
– Kapitaallasten	202	253	263	263	263	263
Totaal lasten bestaand beleid	80.367	79.030	81.414	79.327	79.747	80.481
Saldo bestaand beleid	-61.783	-62.303	-64.379	-61.750	-62.183	-62.871
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-61.783	-62.303	-64.379	-61.750	-62.183	-62.871
<i>Investerings</i>			355			

De volgende investeringen maken deel uit van dit programma (tussen haakjes de bedragen inclusief btw):

De investeringsuitgaven in 2025 van € 293.688 (€ 335.363) in totaal betreft de volgende categorieën:

Gedekte investeringen duurzame MOP's en MIP's € 293.688 (€ 335.363)

Taakveld 610: Acc. Dorpscentrum (Harmoniezaal): vervangen verlichting in LED € 66.142 (€ 80.032)

Taakveld 610: Acc. Dorpscentrum (Harmoniezaal): PV panelen plaatsen € 35.430 (€ 42.870)

Taakveld 610: Acc. An d'r Put: airco's € 46.598 (€56.384)

Taakveld 610: Acc. An d'r Voegelsjtang: dakafwerking extra isolatie € 145.518 (€ 176.077)

Taakveld 6.10 – Samenkracht en burgerparticipatie

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	1.811	146	146	146	146	146
– Directe salarislasten	320	487	777	796	785	804
– Overige directe lasten	5.199	4.512	3.465	3.523	3.588	3.652
– Kapitaallasten	202	253	263	263	263	263
Totaal lasten bestaand beleid	5.721	5.252	4.505	4.582	4.635	4.719
Saldo bestaand beleid	-3.910	-5.105	-4.359	-4.436	-4.489	-4.572
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-3.910	-5.105	-4.359	-4.436	-4.489	-4.572
<i>Investeringsuitgaven</i>			355			

De investeringsuitgaven in 2025 van € 293.688 (€ 335.363) in totaal betreft de volgende categorieën:

Gedekte investeringen duurzame MOP's en MIP's € 293.688 (€ 335.363)

Taakveld 610: Acc. Dorpscentrum (Harmoniezaal): vervangen verlichting in LED € 66.142 (€ 80.032)

Taakveld 610: Acc. Dorpscentrum (Harmoniezaal): PV panelen plaatsen € 35.430 (€ 42.870)

Taakveld 610: Acc. An d'r Put: airco's € 46.598 (€56.384)

Taakveld 610: Acc. An d'r Voegelsjtang: dakafwerking extra isolatie € 145.518 (€ 176.077)

Taakveld 6.21 – Toegang en 1e lijnsvoorziening Wmo

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	2.274	2.707	2.724	2.794	2.834	2.905
– Overige directe lasten	532	505	515	526	537	548
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	2.806	3.212	3.239	3.319	3.371	3.453
Saldo bestaand beleid	-2.806	-3.212	-3.239	-3.319	-3.371	-3.453
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-2.806	-3.212	-3.239	-3.319	-3.371	-3.453
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 6.22 – Toegang en 1e lijnsvoorziening Jeugd

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	60	0	5	5	5	5
– Directe salarislasten	1.146	1.553	1.471	1.509	1.548	1.586
– Overige directe lasten	1.852	1.028	968	997	1.023	1.050
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	2.998	2.582	2.440	2.506	2.571	2.637
Saldo bestaand beleid	-2.938	-2.582	-2.435	-2.501	-2.566	-2.632
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-2.938	-2.582	-2.435	-2.501	-2.566	-2.632
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 6.23 – Toegang en 1e lijnsvoorziening Integraal

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	150	79	25	25	26
– Overige directe lasten	30	52	93	95	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	30	202	172	120	25	26
Saldo bestaand beleid	-30	-202	-172	-120	-25	-26
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-30	-202	-172	-120	-25	-26
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 6.30 – Inkomensregelingen

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	15.786	15.710	16.140	16.140	16.140	16.140
– Directe salarislasten	77	89	84	86	88	90
– Overige directe lasten	27.178	24.205	25.327	25.096	24.846	24.603
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	27.255	24.294	25.411	25.182	24.935	24.694
Saldo bestaand beleid	-11.469	-8.584	-9.271	-9.042	-8.795	-8.554
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-11.469	-8.584	-9.271	-9.042	-8.795	-8.554
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 6.40 – WSW en beschut werk

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	23	24	0	0	0	0
– Directe salarislasten	44	49	52	53	55	56
– Overige directe lasten	10.357	10.202	10.155	9.432	8.818	8.422
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	10.401	10.251	10.207	9.485	8.873	8.478
Saldo bestaand beleid	-10.379	-10.227	-10.207	-9.485	-8.873	-8.478
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-10.379	-10.227	-10.207	-9.485	-8.873	-8.478
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 6.50 – Arbeidsparticipatie

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	26	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	1.047	1.441	1.439	1.250	1.250	1.281
– Overige directe lasten	820	1.969	1.400	1.243	1.168	1.089
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	1.867	3.410	2.839	2.493	2.418	2.370
Saldo bestaand beleid	-1.841	-3.410	-2.839	-2.493	-2.418	-2.370
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-1.841	-3.410	-2.839	-2.493	-2.418	-2.370
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 6.60 – Hulpmiddelen en diensten (WMO)

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	195	163	179	190	178	223
– Directe salarislasten	6	6	45	46	48	49
– Overige directe lasten	2.853	2.730	3.062	3.135	3.192	3.295
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	2.859	2.736	3.107	3.181	3.239	3.344
Saldo bestaand beleid	-2.664	-2.573	-2.928	-2.991	-3.062	-3.120
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-2.664	-2.573	-2.928	-2.991	-3.062	-3.120
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 6.711 – Huishoudelijke hulp (Wmo)

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	414	533	414	945	945	945
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	5.887	6.693	7.595	7.899	8.373	8.875
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	5.887	6.693	7.595	7.899	8.373	8.875
Saldo bestaand beleid	-5.473	-6.161	-7.181	-6.954	-7.428	-7.930
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-5.473	-6.161	-7.181	-6.954	-7.428	-7.930
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 6.712 – Begeleiding (Wmo)

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	3.120	3.141	3.417	3.537	3.661	3.789
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	3.120	3.141	3.417	3.537	3.661	3.789
Saldo bestaand beleid	-3.120	-3.141	-3.417	-3.537	-3.661	-3.789
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-3.120	-3.141	-3.417	-3.537	-3.661	-3.789
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 6.714 – Overige maatwerkarrangementen (Wmo)

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	2	4	5	5	5	5
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	2	4	5	5	5	5
Saldo bestaand beleid	-2	-4	-5	-5	-5	-5
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-2	-4	-5	-5	-5	-5
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 6.751 – Jeugdhulp ambulans lokaal

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	18	20	21	22	22	23
– Overige directe lasten	9.922	8.818	9.634	9.938	10.197	10.452
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	9.940	8.839	9.655	9.960	10.219	10.475
Saldo bestaand beleid	-9.940	-8.839	-9.655	-9.960	-10.219	-10.475
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-9.940	-8.839	-9.655	-9.960	-10.219	-10.475
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 6.752 – Jeugdhulp ambulante regionaal

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	420	81	243	251	257	264
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	420	81	243	251	257	264
Saldo bestaand beleid	-420	-81	-243	-251	-257	-264
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-420	-81	-243	-251	-257	-264
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 6.762 – Jeugdhulp met verblijf regionaal

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	18	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	5.233	6.285	6.452	4.543	4.874	5.036
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	5.233	6.285	6.452	4.543	4.874	5.036
Saldo bestaand beleid	-5.216	-6.285	-6.452	-4.543	-4.874	-5.036
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-5.216	-6.285	-6.452	-4.543	-4.874	-5.036
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 6.791 – Persoons Gebonden Budget Wmo

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	664	815	843	946	946	946
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	664	815	843	946	946	946
Saldo bestaand beleid	-664	-815	-843	-946	-946	-946
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-664	-815	-843	-946	-946	-946
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 6.792 – Persoons Gebonden Budget Jeugd

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	252	150	150	150	150	150
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	252	150	150	150	150	150
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	252	150	150	150	150	150
Saldo bestaand beleid	0	0	0	0	0	0
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	0	0	0	0	0	0
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 6.812 – Maatschappelijke en vrouwenopvang (WMO)

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	27	48	51	53	54	55
– Overige directe lasten	61	72	73	73	74	74
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	88	121	124	126	128	130
Saldo bestaand beleid	-88	-121	-124	-126	-128	-130
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-88	-121	-124	-126	-128	-130
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 6.821 – Jeugdbescherming

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	688	824	758	783	804	824
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	688	824	758	783	804	824
Saldo bestaand beleid	-688	-824	-758	-783	-804	-824
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-688	-824	-758	-783	-804	-824
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 6.822 – Jeugdreclassering

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	133	139	128	132	135	139
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	133	139	128	132	135	139
Saldo bestaand beleid	-133	-139	-128	-132	-135	-139
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-133	-139	-128	-132	-135	-139
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 6.91 – Coördinatie en beleid Wmo

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	21	21	22	22
– Overige directe lasten	0	0	62	62	62	62
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	0	0	83	83	84	84
Saldo bestaand beleid	0	0	-83	-83	-84	-84
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	0	0	-83	-83	-84	-84
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 6.92 – Coördinatie en beleid Jeugd

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	42	43	44	45
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	0	0	42	43	44	45
Saldo bestaand beleid	0	0	-42	-43	-44	-45
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	0	0	-42	-43	-44	-45
<i>Investerings</i>			0			

Programma 7 – Volksgezondheid en Milieu omvat de volgende taakvelden:

- 7.10 Volksgezondheid
- 7.20 Riolering
- 7.30 Afval
- 7.40 Milieubeheer
- 7.50 Begraafplaatsen en crematoria

Programma 7 – Volksgezondheid en Milieu

Financiën totale programma

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	11.703	12.192	11.787	11.748	11.930	12.111
– Directe salarislasten	1.033	1.563	1.801	1.457	1.500	1.543
– Overige directe lasten	9.400	10.058	9.782	9.609	9.701	9.797
– Kapitaallasten	1.060	1.500	1.497	1.496	1.479	1.463
Totaal lasten bestaand beleid	11.493	13.120	13.080	12.562	12.681	12.802
Saldo bestaand beleid	209	-929	-1.293	-814	-750	-691
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	114	223	331
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	114	223	331
Saldo nieuw beleid	0	0	0	-114	-223	-331
SALDO taakveld	209	-929	-1.293	-928	-973	-1.023
<i>Investerings</i>			2.189			

De volgende investeringen maken deel uit van dit programma (tussen haakjes de bedragen inclusief btw):

De investeringsuitgaven in 2025 van € 5.374.595 (€ 6.503.260) in totaal betreft de volgende categorieën:

Investerings in riolen € 5.348.595 (€ 6.471.800)

Taakveld 720 Riolen € 5.348.595 (€ 6.471.800)

Uitbreidingsinvesteringen € 26.000 (€ 31.460)

Taakveld 740: Elektrische fietsen ten behoeve van dienstreizen € 26.000 (€ 31.460)

Taakveld 7.10 – Volksgezondheid

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	264	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	32	52	50	51	52	53
– Overige directe lasten	1.946	2.140	2.339	2.265	2.345	2.427
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	1.979	2.192	2.389	2.316	2.397	2.481
Saldo bestaand beleid	-1.715	-2.192	-2.389	-2.316	-2.397	-2.481
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-1.715	-2.192	-2.389	-2.316	-2.397	-2.481
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 7.20 – Riolering

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	5.193	5.405	5.102	5.102	5.102	5.102
– Directe salarislasten	495	467	595	615	636	657
– Overige directe lasten	2.210	2.100	2.039	1.898	1.758	1.616
– Kapitaallasten	914	1.347	1.293	1.308	1.308	1.308
Totaal lasten bestaand beleid	3.619	3.915	3.926	3.821	3.702	3.581
Saldo bestaand beleid	1.574	1.490	1.176	1.281	1.400	1.521
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	109	217	326
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	109	217	326
Saldo nieuw beleid	0	0	0	-109	-217	-326
SALDO taakveld	1.574	1.490	1.176	1.172	1.183	1.195
<i>Investeringen</i>			2.157			

Investeringen in riolen € 5.348.595 (€ 6.471.800)

Taakveld 720 Riolen € 5.348.595 (€ 6.471.800)

Taakveld 7.30 – Afval

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	5.065	5.547	5.703	5.874	6.056	6.237
– Directe salarislasten	102	106	34	34	35	36
– Overige directe lasten	3.804	4.202	4.472	4.613	4.764	4.913
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	3.906	4.308	4.505	4.647	4.799	4.949
Saldo bestaand beleid	1.159	1.238	1.198	1.226	1.256	1.288
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	1.159	1.238	1.198	1.226	1.256	1.288
<i>Investeringen</i>			0			

Taakveld 7.40 – Milieubeheer

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	1.153	1.216	959	749	749	749
– Directe salarislasten	383	898	1.111	744	764	783
– Overige directe lasten	1.425	1.602	920	820	821	828
– Kapitaallasten	146	152	204	188	171	155
Totaal lasten bestaand beleid	1.954	2.652	2.235	1.752	1.756	1.765
Saldo bestaand beleid	-801	-1.436	-1.276	-1.004	-1.007	-1.017
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	5	5	5
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	5	5	5
Saldo nieuw beleid	0	0	0	-5	-5	-5
SALDO taakveld	-801	-1.436	-1.276	-1.009	-1.012	-1.022
<i>Investerings</i>			31			

Uitbreidingsinvesteringen € 26.000 (€ 31.460)

Taakveld 740: Elektrische fietsen ten behoeve van dienstreizen € 26.000 (€ 31.460)

Taakveld 7.50 – Begraafplaatsen en crematoria

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	27	23	23	23	23	23
– Directe salarislasten	22	40	12	13	13	13
– Overige directe lasten	14	13	13	13	13	13
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	36	52	25	25	26	26
Saldo bestaand beleid	-8	-29	-2	-2	-2	-3
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-8	-29	-2	-2	-2	-3
<i>Investerings</i>			0			

Programma 8 – Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing omvat de volgende taakvelden:

8.10 Ruimtelijke ordening

8.20 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)

8.30 Wonen en bouwen

Zoals de naam van het programma al aangeeft voeren we in dit programma alle taken en activiteiten uit die betrekking hebben op een zorgvuldige verdeling van de ruimte over de functies wonen, werken en recreëren etc. Ons ruimtelijk beleid en onze ambities die voortvloeien uit onze wijkontwikkelingsplannen worden uiteindelijk vastgelegd in bestemmingsplannen.

Programma 8 – Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing

Financiën totale programma

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	1.227	1.779	697	667	667	667
– Directe salarislasten	2.017	2.937	2.670	2.597	2.665	2.731
– Overige directe lasten	2.521	1.455	493	344	345	345
– Kapitaallasten	365	660	520	520	452	361
Totaal lasten bestaand beleid	4.903	5.053	3.682	3.461	3.461	3.438
Saldo bestaand beleid	-3.676	-3.274	-2.986	-2.795	-2.794	-2.771
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	3	0	108	108	115
Totaal lasten nieuw beleid	0	3	0	108	108	115
Saldo nieuw beleid	0	-3	0	-108	-108	-115
SALDO taakveld	-3.676	-3.276	-2.986	-2.902	-2.902	-2.886
<i>Investerings</i>			4.273			

De volgende investeringen maken deel uit van dit programma (tussen haakjes de bedragen inclusief btw):

De investeringsuitgaven in 2025 van € 3.530.992 (€ 4.272.500) in totaal betreft de volgende categorieën:

Uitbreidingsinvesteringen € 3.500.000 (€ 4.235.000)

Taakveld 810: Transformatie investeringsbudget € 3.500.000 (€ 4.235.000)

Vervangingsinvesteringen € 30.992 (€ 37.500)

Taakveld 810: Vastgoedinformatiesystemen € 30.992 (€ 37.500)

Taakveld 8.10 – Ruimtelijke ordening

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	398	0	40	40	40	40
– Directe salarislasten	1.051	1.821	1.468	1.383	1.419	1.455
– Overige directe lasten	1.512	559	317	217	217	217
– Kapitaallasten	158	442	292	292	224	181
Totaal lasten bestaand beleid	2.721	2.821	2.077	1.892	1.860	1.853
Saldo bestaand beleid	-2.323	-2.821	-2.037	-1.852	-1.820	-1.813
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	108	108	115
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	108	108	115
Saldo nieuw beleid	0	0	0	-108	-108	-115
SALDO taakveld	-2.323	-2.821	-2.037	-1.960	-1.927	-1.928
<i>Investerings</i>			4.273			

Uitbreidingsinvesteringen € 3.500.000 (€ 4.235.000)

Taakveld 810: Transformatie investeringsbudget € 3.500.000 (€ 4.235.000)

Vervangingsinvesteringen € 30.992 (€ 37.500)

Taakveld 810: Vastgoedinformatiesystemen € 30.992 (€ 37.500)

Taakveld 8.20 – Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	197	757	145	145	145	145
– Directe salarislasten	335	353	345	354	363	372
– Overige directe lasten	336	55	44	44	44	44
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten bestaand beleid	671	408	389	398	407	416
Saldo bestaand beleid	-475	349	-244	-253	-262	-271
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-475	349	-244	-253	-262	-271
<i>Investerings</i>			0			

Taakveld 8.30 – Wonen en bouwen

(cijfers x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	633	1.022	511	481	481	481
– Directe salarislasten	631	763	856	860	882	905
– Overige directe lasten	673	841	132	83	84	84
– Kapitaallasten	207	218	228	228	228	180
Totaal lasten bestaand beleid	1.511	1.823	1.216	1.171	1.194	1.169
Saldo bestaand beleid	-878	-801	-704	-690	-712	-687
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	3	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	3	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	-3	0	0	0	0
SALDO taakveld	-878	-804	-704	-690	-712	-687
<i>Investeringen</i>			0			

3. Investeringsplannen 2025

I. UITBREIDINGSINVESTERINGEN 2025 (excl. riolen en gedekte investeringen 2025)

Rente 0,0 %

Nr. Omschrijving investering	Omschrijving programma	Taakveld nummer	Investeringsbedrag		Afschrijvings- termijn	Structurele jaarlasten incl. B.T.W.	EN/MN *
			incl. B.T.W.				
Reconstructieprojecten GVP- 1. ruggengraat	Verkeer, vervoer en waterstaat	210	847.000		35 jr.	24.200	MN
2. Verkeersveiligheidsprojecten	Verkeer, vervoer en waterstaat	210	242.000		25 jr.	9.680	MN
3. Elektrische fietsen t.b.v. dienstreizen	Volksgesondheid en milieu	740	31.460		5 jr.	6.292	MN
4. Transformatie investeringsbudget	Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	810	4.235.000		35 jr.	121.000	MN
Totaal uitbreidingsinvesteringen 2025			4.508.460			161.172	

* EN = Economisch Nut, MN = Maatschappelijk nut

II. VERVANGINGSINVESTERINGEN 2025 (excl. riolen en gedekte investeringen 2025)

Rente 0,0 %

Nr. Omschrijving investering	Omschrijving programma	Taakveld nummer	Investeringsbedrag		Afschrijvings- Structurele jaarlasten EN/MN *	
			incl. B.T.W.	termijn	incl. B.T.W.	
1. Digitaal werken en licenties	Bestuur en ondersteuning	040	45.530	5 jr.	9.106	EN
2. Datacommunicatie	Bestuur en ondersteuning	040	22.259	5 jr.	4.452	EN
3. Werkplekken	Bestuur en ondersteuning	040	45.530	15 jr.	3.035	EN
4. Airco's	Bestuur en ondersteuning	040	25.295	10 jr.	2.530	EN
5. 2 Grasmaaiers	Bestuur en ondersteuning	040	127.484	8 jr.	15.936	EN
6. Elektrische onkruidbestrijder	Bestuur en ondersteuning	040	27.318	5 jr.	5.464	EN
7. OV-armaturen	Verkeer, vervoer en waterstaat	210	278.300	20 jr.	13.915	MN
8. OV-lichtmasten	Verkeer, vervoer en waterstaat	210	295.240	40 jr.	7.381	MN
9. Vervangingsinvestering wegen	Verkeer, vervoer en waterstaat	210	892.187	35 jr.	25.491	MN
10. Hekwerken Park Strijthagen	Sport, cultuur en recreatie	520	96.800	40 jr.	2.420	MN
11. Vastgoedinformatiesystemen	Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	810	37.500	5 jr.	7.500	MN
Totaal vervangingsinvesteringen 2025			1.893.443		97.229	

* EN = Economisch Nut, MN = Maatschappelijk nut

III. INVESTERINGEN riolen 2025

Rente 0,0 %

Nr. Omschrijving investering	Omschrijving programma	Taakveld nummer	Investeringsbedrag incl. B.T.W.	Afschrijvings- termijn	Structurele jaarlasten incl. B.T.W.	EN/MN *
1. Riolen	Volksgezondheid en milieu	720	105.700	15 jr.	7.047	EN
2. Riolen	Volksgezondheid en milieu	720	750.000	35 jr.	21.429	EN
3. Riolen	Volksgezondheid en milieu	720	5.616.100	70 jr.	80.230	EN
Totaal riolen 2025			6.471.800		108.705	

* EN = Economisch Nut, MN = Maatschappelijk nut

IV. Gedekte investeringen 2025 (duurzame MOP's en MIP's)

Rente 0,0 %

Nr. Omschrijving investering	Omschrijving programma	Taakveld nummer	Investeringsbedrag incl. B.T.W.	Afschrijvings- termijn	Structurele jaarlasten incl. B.T.W.	EN/MN *
1. Sporthal Baneberg: spoelsysteem legionellabeheer	Sport, cultuur en recreatie	520	47.292	15 jr.	3.153	EN
2. Sportzaal Hoefveld: overige gevels	Sport, cultuur en recreatie	520	28.080	10 jr.	2.808	EN
3. Sportzaal Hoefveld: buitengevel afwerking	Sport, cultuur en recreatie	520	38.511	10 jr.	3.851	EN
4. Sportzaal Hoefveld: spoelsysteem legionellabeheer	Sport, cultuur en recreatie	520	19.101	10 jr.	1.910	EN
5. Sporthal Ter Waerden: luchtbehandelingskanalen	Sport, cultuur en recreatie	520	19.256	15 jr.	1.284	EN
6. Acc. Sport & Leisure: afzuigventilatoren	Sport, cultuur en recreatie	520	19.256	15 jr.	1.284	EN
7. Acc. Complex Strijthagen: toiletten en kleedruimten	Sport, cultuur en recreatie	520	394.414	20 jr.	19.721	EN
8. Acc. Complex Strijthagen: spoelsysteem legionellabeheer	Sport, cultuur en recreatie	520	63.864	15 jr.	4.258	EN
9. Acc. Dorpscentrum: vervangen verlichting in LED	Sociaal Domein	610	80.032	15 jr.	5.335	EN
10. Acc. Dorpscentrum: PV panelen plaatsen	Sociaal Domein	610	42.870	15 jr.	2.858	EN
11. Acc. An d'r Put: airco's	Sociaal Domein	610	56.384	15 jr.	3.759	EN
12. Acc. An d'r Voegelsjtang: dakafwerking extra isolatie	Sociaal Domein	610	176.077	25 jr.	7.043	EN
13. Burgerhoes: voegwerk	Bestuur en ondersteuning	040	20.236	50 jr.	405	EN
14. Burgerhoes: regelinstallaties	Bestuur en ondersteuning	040	27.318	15 jr.	1.821	EN
15. Marconistraat: buitenwerk staal schilderen	Bestuur en ondersteuning	040	82.966	30 jr.	2.766	EN
16. Marconistraat: buitenkozijnen	Bestuur en ondersteuning	040	15.683	35 jr.	448	EN
17. Emile Erensplein: buitenwerk	Bestuur en ondersteuning	040	75.884	50 jr.	1.518	EN
18. Emile Erensplein: voegwerk	Bestuur en ondersteuning	040	23.271	50 jr.	465	EN
Totaal gedekte investeringen 2025			1.230.495		64.686	

* EN = Economisch Nut, MN = Maatschappelijk nut

4. Reserves en Voorzienen 2025-2028

Bijlage 4A – Verloop reserves en voorzieningen 2025

(Alle bedragen in €)

Omschrijving	Begroot saldo per 1-1-2025	Vermeerdering in 2025	Vermindering in 2025	Saldo per 31-12- 2025	Vermeerdering tlv exploitatie in 2025 Bedrag	Programma	Vermindering tgv exploitatie in 2025 Bedrag	Programma
RESERVES								
ALGEMENE RESERVE	14.456.200	4.950.000	4.534.744	14.871.456	750.000	Bestuur en ondersteuning	1.825.043	Bestuur en ondersteuning
					4.200.000	Onderwijs	50.000	Verkeer, vervoer en waterstaat
							60.000	Economie
							891.565	Onderwijs
							1.115.320	Sociaal Domein
							295.051	Volkshuisvesting en milieu
							297.765	Volkshuisv. RO & Stedel. Vern.
EGALISATIERESERVES								
Egalisatiereserve bouwleges	626.291	0	0	626.291				
Egalisatiereserve BUIG	3.001.194	850.000	1.821.155	2.030.039	850.000	Sociaal Domein	1.821.155	Sociaal Domein
Egalisatiereserve compensatie opbrengst Essent belegging	389.644	0	133.461	256.183			133.461	Bestuur en ondersteuning
Egalisatiereserve algemene uitkering	1.702.650	961.743	118.478	2.545.915	961.743	Bestuur en ondersteuning	118.478	Bestuur en ondersteuning
Subtotaal egalisatiereserves	5.719.778	1.811.743	2.073.094	5.458.427	1.811.743		2.073.094	

AFSCHRIJVINGSRESERVES

Afschrijvingsreserve knopen lopen	35.475	0	5.293	30.182	5.293 Verkeer, vervoer en waterstaat
Afschrijvingsreserve pollar Bachlaan	26.222	0	4.593	21.629	4.593 Verkeer, vervoer en waterstaat
Afschrijvingsreserve verkeersmaatregelen BS Op gen Hei	58.153	0	8.472	49.681	8.472 Verkeer, vervoer en waterstaat
Afschrijvingsreserve Hoogstraat 28-32	161.800	0	2.900	158.900	2.900 Volkshuisv. RO & Stedel. Vern.
Afschrijvingsreserve businesscase Oud Nieuwenhagen	675.000	0	0	675.000	
Afschrijvingsreserve Hoogstraat 157	179.994	0	3.703	176.291	3.703 Volkshuisv. RO & Stedel. Vern.
Afschrijvingsreserve panden Hoogstraat	108.911	0	3.777	105.134	3.777 Volkshuisv. RO & Stedel. Vern.
Afschrijvingsreserve Hoogstraat 163 A+B	518.342	0	5.441	512.901	5.441 Volkshuisv. RO & Stedel. Vern.
Afschrijvingsreserve Hoogstraat 161	249.149	0	5.194	243.955	5.194 Volkshuisv. RO & Stedel. Vern.
Afschrijvingsreserve Hoogstraat 165-167	287.000	0	5.951	281.049	5.951 Volkshuisv. RO & Stedel. Vern.
Afschrijvingsreserve Hoogstraat 159	255.456	0	5.105	250.351	5.105 Volkshuisv. RO & Stedel. Vern.
Afschrijvingsreserve vastgoed Europaweg Noord	1.316.050	0	20.988	1.295.062	20.988 Volkshuisv. RO & Stedel. Vern.
Afschrijvingsreserve Kloosterstraat 1/1A	10.972	0	2.743	8.229	2.743 Volkshuisv. RO & Stedel. Vern.
Afschrijvingsreserve Kloosterstraat 3	24.344	0	6.086	18.258	6.086 Volkshuisv. RO & Stedel. Vern.
Afschrijvingsreserve Streeperstraat 42-46	161.199	0	3.400	157.799	3.400 Volkshuisv. RO & Stedel. Vern.
Afschrijvingsreserve Kerkplein 28-30	560.410	0	8.930	551.480	8.930 Volkshuisv. RO &

Afschrijvingsreserve Ruitersstraat 5	192.324	0	3.938	188.386	3.938	Stedel. Vern. Volkshuisv. RO & Stedel. Vern.
Afschrijvingsreserve Streeperstraat 32	200.362	0	4.069	196.293	4.069	Volkshuisv. RO & Stedel. Vern.
Afschrijvingsreserve nieuwbouw Eijkhagencollege	83.104	0	0	83.104		
Afschrijvingsreserve kunstgras Strijthagen	37.328	0	26.584	10.744	26.584	Sport, cultuur en recreatie
Afschrijvingsreserve sportkooi Brandenberg	42.957	0	0	42.957		
Afschrijvingsreserve renovatie kantine Heigank	905.000	0	23.125	881.875	23.125	Sport, cultuur en recreatie
Afschrijvingsreserve kunstgras Heigank	592.157	0	31.281	560.876	31.281	Sport, cultuur en recreatie
Afschrijvingsreserve natuurgras Ter Waerden	494.668	0	26.747	467.921	26.747	Sport, cultuur en recreatie
Afschrijvingsreserve accommodatie Sport & Leisure	159.500	0	14.500	145.000	14.500	Sport, cultuur en recreatie
Afschrijvingsreserve accommodatie nieuw zwembad	3.510.593	0	179.704	3.330.889	179.704	Sport, cultuur en recreatie
Afschrijvingsreserve vervanging hekwerk Strijthagen	21.314	0	1.478	19.836	1.478	Sport, cultuur en recreatie
Afschrijvingsreserve schuifwand An de Koel	32.256	0	2.746	29.510	2.746	Sport, cultuur en recreatie
Afschrijvingsreserve drainage sportcomplex Strijthagen	36.784	0	2.299	34.485	2.299	Sport, cultuur en recreatie
Afschrijvingsreserve waterleiding sportcomplex Strijthagen	22.536	0	1.408	21.128	1.408	Sport, cultuur en recreatie
Afschrijvingsreserve veldverlichting sportcentrum Strijthagen	54.188	0	1.111	53.077	1.111	Sport, cultuur en recreatie
Afschrijvingsreserve drainage veld 4 Strijthagen	42.379	0	2.540	39.839	2.540	Sport, cultuur en recreatie

Afschrijvingsreserve veldverlichting Heigank	81.698	0	5.035	76.663		5.035 Sport, cultuur en recreatie
Afschrijvingsreserve hekwerken hoofdveld Heigank	17.382	0	1.398	15.984		1.398 Sport, cultuur en recreatie
Afschrijvingsreserve gymzaal Leenhof	54.000	0	5.400	48.600		5.400 Sport, cultuur en recreatie
Afschrijvingsreserve kennis, informatie en adviesplein	5.040.024	0	160.875	4.879.149		160.875 Sport, cultuur en recreatie
Afschrijvingsreserve buurtontmoetingsplaats Ter Waerden	4.944	0	4.262	682		4.262 Sport, cultuur en recreatie
Afschrijvingsreserve accommodatie voor de 21e eeuw	797.311	0	38.397	758.914		38.397 Sociaal Domein
Afschrijvingsreserve toekomstbestendige accommodaties	117.750	0	9.812	107.938		9.812 Sociaal Domein
Afschrijvingsreserve accommodatie wijkcentrum Eikske	1.011.813	0	115.250	896.563		115.250 Sociaal Domein
Afschrijvingsreserve buitengebied wijkcentrum An de Koel	161.925	0	6.935	154.990		6.935 Volkshuisv. RO & Stedel. Vern.
Afschrijvingsreserve voetbalcomplex VV Schaesberg	71.081	0	71.081	0		71.081 Sport, cultuur en recreatie
Afschrijvingsreserve woonwagencentrum Vogelzankweg	29.801	0	0	29.801		
Afschrijvingsreserve LED-informatiewagens	9.003	0	3.000	6.003		3.000 Verkeer, vervoer en waterstaat
Afschrijvingsreserve sfeerverlichting 3 centra	51.600	0	9.600	42.000		9.600 Verkeer, vervoer en waterstaat
Afschrijvingsreserve vervanging wegen 2023	100.000	0	25.702	74.298		25.702 Verkeer, vervoer en waterstaat
Afschrijvingsreserve speelplek Veeweg	1.597	0	0	1.597		
Afschrijvingsreserve politievleugel	215.580	0	73.099	142.481		73.099 Bestuur en ondersteuning
Afschrijvingsreserve Burgerhoes	1.835.184	122.205	4.738	1.952.651	122.205 Bestuur en ondersteuning	4.738 Bestuur en ondersteuning

Afschrijvingsreserve Emile Erensplein 55	107.297	17.459	0	124.756	17.459 Bestuur en ondersteuning	
Afschrijvingsreserve Marconistraat 13	84.369	39	0	84.408	39 Bestuur en ondersteuning	
Afschrijvingsreserve screens Burgerhoes	36.000	0	0	36.000		
Afschrijvingsreserve koudeopwekking Burgerhoes	15.000	0	0	15.000		
Afschrijvingsreserve buitenkozijnen Emile Erensplein	194.035	0	0	194.035		
Afschrijvingsreserve warmwaterketel Emile Erensplein	21.025	0	0	21.025		
Afschrijvingsreserve sanitair/kleedruimte Emile Erensplein	18.500	0	0	18.500		
Afschrijvingsreserve verwarmingsinstallatie Emile Erensplein	22.050	0	0	22.050		
Afschrijvingsreserve vloerafw.tapijt Marconistraat	19.195	0	0	19.195		
Afschrijvingsreserve vloerafw.tegels Marconistraat	21.600	0	0	21.600		
Afschrijvingsreserve communicatieinstallatie Marconistraat	15.350	0	0	15.350		
Subtotaal afschrijvingsreserves	21.211.038,44	139.703,00	948.690,00	20.402.051	139.703	948.690
ONDERHOUDSRESERVES						
Onderhoudsreserve woonwagencentra	302.522	36.808	0	339.330	36.808 Volkshuisv. RO & Stedel. Vern.	
Onderhoudsreserve binnenring	502.919	106.554	0	609.473	53.277 Verkeer, vervoer en waterstaat 53.277 Sport, cultuur en recreatie	
Subtotaal onderhoudsreserves	805.441	143.362	0	948.803	143.362	0

OVERIGE BESTEMMINGSRESERVES

Bestemmingsreserve project verbetering dienstverlening	87.578	0	0	87.578		
Bestemmingsreserve transformatie	4.360.847	80.000	100.000	4.340.847	80.000 Volkshuisv. RO & Stedel. Vern.	100.000 Volkshuisv. RO & Stedel. Vern.
Bestemmingsreserve volkshuisvestingsfonds	1.948.140	0	0	1.948.140		
Bestemmingsreserve evenementenfonds	55.116	24.200	24.200	55.116	24.200 Veiligheid	24.200 Veiligheid
Bestemmingsreserve instandhouding religieus erfgoed	0	0	0	0		
Bestemmingsreserve monumentenbeleid	174.044	4.994	0	179.038	4.994 Sport, cultuur en recreatie	
Bestemmingsreserve klimaatbeleid	423.298	496.715	0	920.013	496.715 Volksgezondheid en milieu	
Bestemmingsreserve project 1 zonnepanelen	220.925	28.895	0	249.820	28.895 Volksgezondheid en milieu	
Bestemmingsreserve duurzaam klimaatfonds	12.281	29.868	0	42.149	29.868 Volksgezondheid en milieu	
Bestemmingsreserve leader projecten	45.555	0	0	45.555		
Bestemmingsreserve personele taakstelling bestemmingsplannen	7.856	0	0	7.856		
Bestemmingsreserve project Hoogstraat – Emmastraat	0	0	0	0		
Bestemmingsreserve regiodeal oud Nieuwenhagen	17.562	0	0	17.562		
Bestemmingsreserve af te stoten panden	380.251	42.780	0	423.031	42.780 Volkshuisv. RO & Stedel. Vern.	
Bestemmingsreserve omgevingswet	316.918	19.608	0	336.526	19.608 Bestuur en ondersteuning	
Bestemmingsreserve uitbreiding basisschool de Schatgraver	4.200.000		4.200.000	0		4.200.000 Onderwijs

Bestemmingsreserve sloop Eijkhagencollege	0	0	0	0		
Bestemmingsreserve taalonderwijs	36.263	0	0	36.263		
Bestemmingsreserve combinatiefuncties	50.311	0	0	50.311		
Bestemmingsreserve sport en bewegen	32.621	0	0	32.621		
Bestemmingsreserve stimulering verbinden en samenwerken	59.948	0	0	59.948		
Bestemmingsreserve onvoorziene kosten accommodatieplan	0	0	0	0		
Bestemmingsreserve jeugdpreventieplan	427.166	0	0	427.166		
Bestemmingsreserve POK-middelen	247.500	161.000	201.500	207.000	161.000	Sociaal Domein 201.500 Sociaal Domein
Bestemmingsreserve activiteiten Mensontwikkelbedrijf	81.763	0	0	81.763		
Bestemmingsreserve inburgering	173.121	0	0	173.121		
Bestemmingsreserve gezond in de stad	167.932	0	50.692	117.241		50.692 Volksgezondheid en milieu
Bestemmingsreserve woonwagens	117.430	0	0	117.430		
Bestemmingsreserve degeneratie wegen	1.128.885	0	0	1.128.885		
Bestemmingsreserve IZA	154.235	0	0	154.235		
Bestemmingsreserve ICT-plan	466.216	0	43.500	422.716		43.500 Bestuur en ondersteuning
Bestemmingsreserve budgetoverheveling	447.543	0	0	447.543		
Subtotaal overige bestemmingsreserves	15.841.307	888.060	4.619.892	12.109.476	888.060	4.619.892
TOTAAL RESERVES	58.033.765	7.932.868	12.176.420	53.790.214	7.932.868	12.176.420

VOORZIENINGEN**VOORZIENINGEN VOOR
VERPLICHTINGEN,
VERLIEZEN EN RISICO'S**

Voorziening oninbaar Kredietbank	11.800	0	0	11.800		
Voorziening assurantie eigen risico	33.832	18.151	18.151	33.832	18.151 Verkeer, vervoer enn waterstaat	18.151 Verkeer, vervoer enn waterstaat
Voorziening wethouders pensioenen	3.383.966	0	0	3.383.966		
Voorziening wachtgeld wethouders	1.379	0	1.379	0		1.379 Bestuur en ondersteuning
Voorziening WAO/WIA/WGA	808.771	0	108.004	700.767		108.004 Bestuur en ondersteuning
Voorziening verlofsparen	2.256.819	0		2.256.819		
Subtotaal voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	6.496.568	18.151	127.534	6.387.185	18.151	127.534

ONDERHOUDSVORZIENINGEN

Onderhoudsvoorziening verkeersregelininstallaties	11.300	0	0	11.300		
Onderhoudsvoorziening natuurbrug Heidenatuur	34.000	0	0	34.000		
Onderhoudsvoorziening Hereweg 171	59.359	14.989	18.449	55.899	14.989 Onderwijs	18.449 Onderwijs
Onderhoudsvoorziening kinderdagverblijf Eigenwijs	19.262	5.326	3.388	21.200	5.326 Onderwijs	3.388 Onderwijs
Onderhoudsvoorziening acc. sporthal Baneberg	177.875	17.885	33.098	162.662	17.885 Sport, cultuur en recreatie	33.098 Onderwijs
Onderhoudsvoorziening acc. sporthal Hoefveld	158.094	792	43.921	114.965	792 Sport, cultuur en recreatie	43.921 Onderwijs
Onderhoudsvoorziening acc. sporthal	229.717	20.995	1.777	248.935	20.995 Sport, cultuur en	1.777 Onderwijs

Ter Waerden					recreatie	
Onderhoudsvoorziening acc. complex Strijthagen	39.254	131	1.498	37.887	131 Sport, cultuur en recreatie	1.498 Onderwijs
Onderhoudsvoorziening acc. complex Nieuwenhagen	131.667	29.757	64.182	97.242	29.757 Sport, cultuur en recreatie	64.182 Onderwijs
Onderhoudsvoorziening acc. complex Ter Waerden	22.699	12.352	6.920	28.131	12.352 Sport, cultuur en recreatie	6.920 Onderwijs
Onderhoudsvoorziening acc. Ter Waerden atletiekbaan	7.020	0	4.296	2.724		4.296 Onderwijs
Onderhoudsvoorziening acc. Sport & Leisure	81.270	20.682	4.114	97.838	20.682 Sport, cultuur en recreatie	4.114 Sport, cultuur en educatie
Onderhoudsvoorziening STB ter Waerden	12.263	0	5.579	6.684		5.579 Sport, cultuur en educatie
Onderhoudsvoorziening beeldende kunst	37.049	14.724	10.430	41.343	14.724 Sport, cultuur en recreatie	10.430 Sport, cultuur en educatie
Onderhoudsvoorziening acc. theater Kerkberg 4	63.524	11.463	19.229	55.758	11.463 Sport, cultuur en recreatie	19.229 Onderwijs
Onderhoudsvoorziening acc. oefenbunker	39.277	22.124	37.309	24.092	22.124 Sport, cultuur en recreatie	37.309 Onderwijs
Onderhoudsvoorziening acc. MFC Voegelsjtang	213.273	0	8.924	204.349		8.924 Onderwijs
Onderhoudsvoorziening IVN De Bosrand	35.633	7.901	17.356	26.178	7.901 Sport, cultuur en recreatie	17.356 Sport, cultuur en educatie
Onderhoudsvoorziening HSV Strijthagen	96.299	13.479	19.747	90.031	13.479 Sport, cultuur en recreatie	19.747 Sport, cultuur en educatie
Onderhoudsvoorziening speeltuin Abdissenbosch	22.955	5.077	6.556	21.476	5.077 Sport, cultuur en recreatie	6.556 Sport, cultuur en educatie
Onderhoudsvoorziening acc. dorpscentrum	189.786	14.014	6.074	197.726	14.014 Sociaal Domein	6.074 Onderwijs
Onderhoudsvoorziening acc. An d'r Put	179.223	28.274	85.201	122.296	28.274 Sociaal Domein	85.201 Onderwijs
Onderhoudsvoorziening Jeugdhome basement Abdissenbosch	44.188	0	5.122	39.066		5.122 Onderwijs

Onderhoudsvoorziening An de Koel Strijthagerweg 2	29.160	8.998	5.215	32.943	8.998	Sociaal Domein	5.215	Sociaal Domein
Onderhoudsvoorziening verkeersregelinstallaties	45.200	11.300	0	56.500	11.300	Verkeer, vervoer en waterstaat		
Onderhoudsvoorziening Raadhuisplein 1 + 2	726.024	40.850	9.833	757.041	40.850	Bestuur en ondersteuning	9.833	Bestuur en ondersteuning
Onderhoudsvoorziening Marconistraat 13	91.853	21.995	0	113.848	21.995	Bestuur en ondersteuning	0	Bestuur en ondersteuning
Onderhoudsvoorziening Emille Erensplein 55	116.575	20.134	32.300	104.409	20.134	Bestuur en ondersteuning	32.300	Bestuur en ondersteuning
Subtotaal onderhoudsvoorzieningen	2.913.798	343.242	450.518	2.806.522	343.242		450.518	
VOORZIENINGEN MET RELATIE HEFFINGEN								
Voorziening riolen	13.807.833	572.971	0	14.380.804	572.971	Volksgezondheid en milieu		
Voorziening stimuleringsregelen afkoppelen regenwater	92.124	75.000	75.000	92.124	75.000	Volksgezondheid en milieu	75.000	Volksgezondheid en milieu
Voorziening reiniging	682.246	70.000	0	752.246	70.000	Volksgezondheid en milieu		
Subtotaal voorzieningen met relatie heffingen	14.582.203	717.971	75.000	15.225.174	717.971		75.000	
TOTAAL VOORZIENINGEN	23.992.569	1.079.364	653.052	24.418.881	1.079.364		653.052	
TOTAAL GENERAAL RESERVES EN VOORZIENINGEN	82.026.335	9.012.232	12.829.472	78.209.095	9.012.232		12.829.472	

Bijlage 4B – Verloop reserves en voorzieningen 2026–2028

(Alle bedragen in €)

Omschrijving	Begroot saldo per 1-1-2026	Vermeerdering in 2026	Vermindering in 2026	Saldo per 31-12-2026
RESERVES				
ALGEMENE RESERVE	14.871.456	1.222.676	2.620.897	13.473.235
EGALISATIERESERVES				
Egalisatiereserve bouwleges	626.291	0	0	626.291
Egalisatiereserve BUIG	2.030.039	850.000	1.504.339	1.375.700
Egalisatiereserve compensatie opbrengst Essent belegging	256.183	0	133.461	122.722
Egalisatiereserve algemene uitkering	2.545.915	0	967.035	1.578.880
Subtotaal egalisatiereserves	5.458.427	850.000	2.604.835	3.703.592
AFSCHRIJVINGSRESERVES				
Afschrijvingsreserve knopen lopen	30.182	0	5.293	24.889
Afschrijvingsreserve pollar Bachlaan	21.629	0	4.593	17.036
Afschrijvingsreserve verkeersmaatregelen BS Op gen Hei	49.681	0	8.472	41.209
Afschrijvingsreserve Hoogstraat 28-32	158.900	0	2.900	156.000
Afschrijvingsreserve businesscase Oud Nieuwenhagen	675.000	0	0	675.000
Afschrijvingsreserve Hoogstraat 157	176.291	0	3.703	172.588
Afschrijvingsreserve panden Hoogstraat	105.134	0	3.777	101.357
Afschrijvingsreserve Hoogstraat 163 A+B	512.901	0	5.441	507.460
Afschrijvingsreserve Hoogstraat 161	243.955	0	5.194	238.761
Afschrijvingsreserve Hoogstraat 165-167	281.049	0	5.951	275.098
Afschrijvingsreserve Hoogstraat 159	250.351	0	5.105	245.246
Afschrijvingsreserve vastgoed Europaweg Noord	1.295.062	0	20.988	1.274.074
Afschrijvingsreserve Kloosterstraat 1/1A	8.229	0	2.743	5.486
Afschrijvingsreserve Kloosterstraat 3	18.258	0	6.086	12.172

Afschrijvingsreserve Streeperstraat 42-46	157.799	0	3.400	154.399
Afschrijvingsreserve Kerkplein 28-30	551.480	0	8.930	542.550
Afschrijvingsreserve Ruitersstraat 5	188.386	0	3.938	184.448
Afschrijvingsreserve Streeperstraat 32	196.293	0	4.069	192.224
Afschrijvingsreserve nieuwbouw Eijkhagencollege	83.104	0	1.662	81.442
Afschrijvingsreserve kunstgras Strijthagen	10.744	0	10.744	0
Afschrijvingsreserve sportkooi Brandenburg	42.957	0	0	42.957
Afschrijvingsreserve renovatie kantine Heigank	881.875	0	23.125	858.750
Afschrijvingsreserve kunstgras Heigank	560.876	0	31.281	529.595
Afschrijvingsreserve natuurgras Ter Waerden	467.921	0	26.747	441.174
Afschrijvingsreserve accommodatie Sport & Leisure	145.000	0	14.500	130.500
Afschrijvingsreserve accommodatie nieuw zwembad	3.330.889	0	179.704	3.151.185
Afschrijvingsreserve vervanging hekwerk Strijthagen	19.836	0	1.478	18.358
Afschrijvingsreserve schuifwand An de Koel	29.510	0	2.746	26.764
Afschrijvingsreserve drainage sportcomplex Strijthagen	34.485	0	2.299	32.186

Bijlage 4B – Verloop reserves en voorzieningen 2026-2028

(Alle bedragen in €)

Omschrijving	Begroot saldo per	Vermeerdering	Vermindering	Saldo per
	1-1-2026	in 2026	in 2026	31-12-2026
Afschrijvingsreserve waterleiding sportcomplex Strijthagen	21.128	0	1.408	19.720
Afschrijvingsreserve veldverlichting sportcentrum Strijthagen	53.077	0	1.111	51.966
Afschrijvingsreserve drainage veld 4 Strijthagen	39.839	0	2.540	37.299
Afschrijvingsreserve veldverlichting Heigank	76.663	0	5.035	71.628
Afschrijvingsreserve hekwerken hoofdveld Heigank	15.984	0	1.398	14.586
Afschrijvingsreserve gymzaal Leenhof	48.600	0	5.400	43.200
Afschrijvingsreserve kennis, informatie en adviesplein	4.879.149	0	160.875	4.718.274
Afschrijvingsreserve buurtontmoetingsplaats Ter Waerden	682	0	0	682
Afschrijvingsreserve accommodatie voor de 21e eeuw	758.914	0	38.397	720.517
Afschrijvingsreserve toekomstbestendige accommodaties	107.938	0	9.812	98.126

Afschrijvingsreserve accommodatie wijkcentrum Eikske	896.563	0	115.250	781.313
Afschrijvingsreserve buitengebied wijkcentrum An de Koel	154.990	0	6.935	148.055
Afschrijvingsreserve voetbalcomplex VV Schaesberg	0	0	0	0
Afschrijvingsreserve woonwagencentrum Vogelzankweg	29.801	0	0	29.801
Afschrijvingsreserve LED-informatiewagens	6.003	0	3.000	3.003
Afschrijvingsreserve sfeerverlichting 3 centra	42.000	0	9.600	32.400
Afschrijvingsreserve vervanging wegen 2023	74.298	0	25.702	48.596
Afschrijvingsreserve speelplek Veeweg	1.597	0	0	1.597
Afschrijvingsreserve politievleugel	142.481	0	73.099	69.382
Afschrijvingsreserve Burgerhoes	1.952.651	122.205	4.738	2.070.118
Afschrijvingsreserve Emile Erensplein 55	124.756	17.459	0	142.215
Afschrijvingsreserve Marconistraat 13	84.408	39	0	84.447
Afschrijvingsreserve screens Burgerhoes	36.000	0	0	36.000
Afschrijvingsreserve koudeopwekking Burgerhoes	15.000	0	0	15.000
Afschrijvingsreserve Buitenkozijnen Emile Erensplein	194.035	0	0	194.035
Afschrijvingsreserve warmwaterketel Emile Erensplein	21.025	0	0	21.025
Afschrijvingsreserve sanitair/kleedruimte Emile Erensplein	18.500	0	0	18.500
Afschrijvingsreserve Verwarmingsinstallatie Emile Erensplein	22.050	0	0	22.050
Afschrijvingsreserve vloerafw.tapijt Marconistraat	19.195	0	0	19.195
Afschrijvingsreserve vloerafw.tegels Marconistraat	21.600	0	0	21.600
Afschrijvingsreserve communicatieinstallatie Marconistraat	15.350	0	0	15.350
Subtotaal afschrijvingsreserves	20.402.051	139.703	859.169	19.682.585
ONDERHOUDSRESERVES				
Onderhoudsreserve woonwagencentra	339.330	36.808	0	376.138
Onderhoudsreserve binnenring	609.473	106.554	0	716.027
Subtotaal onderhoudsreserves	948.803	143.362	0	1.092.165

Bijlage 4B – Verloop reserves en voorzieningen 2026–2028

(Alle bedragen in €)

Omschrijving	Begroot saldo per	Vermeerdering	Vermindering	Saldo per
	1-1-2026	in 2026	in 2026	31-12-2026
OVERIGE BESTEMMINGSRESERVES				
Bestemmingsreserve project verbetering dienstverlening	87.578	0	0	87.578
Bestemmingsreserve transformatie	4.340.847	80.000	0	4.420.847
Bestemmingsreserve volkshuisvestingsfonds	1.948.140	0	0	1.948.140
Bestemmingsreserve evenementenfonds	55.116	24.200	24.200	55.116
Bestemmingsreserve instandhouding religieus erfgoed	0	0	0	0
Bestemmingsreserve monumentenbeleid	179.038	4.994	0	184.032
Bestemmingsreserve klimaatbeleid	920.013	0	0	920.013
Bestemmingsreserve project 1 zonnepanelen	249.820	24.990	0	274.810
Bestemmingsreserve duurzaam klimaatfonds	42.149	32.578	0	74.727
Bestemmingsreserve leader projecten	45.555	0	0	45.555
Bestemmingsreserve personele taakstelling bestemmingsplannen	7.856	0	0	7.856
Bestemmingsreserve project Hoogstraat – Emmastraat	0	0	0	0
Bestemmingsreserve regiodeal oud Nieuwenhagen	17.562	0	0	17.562
Bestemmingsreserve af te stoten pand	423.031	42.780	0	465.811
Bestemmingsreserve omgevingswet	336.526	19.608	0	356.134
Bestemmingsreserve sloop Eijkhagencollege	0	0	0	0
Bestemmingsreserve taalonderwijs	36.263	0	0	36.263
Bestemmingsreserve combinatiefuncties	50.311	0	0	50.311
Bestemmingsreserve sport en bewegen	32.621	0	0	32.621
Bestemmingsreserve stimulering verbinden en samenwerken	59.948	0	0	59.948
Bestemmingsreserve onvoorziene kosten accommodatieplan	0	0	0	0
Bestemmingsreserve jeugdpreventieplan	427.166	0	0	427.166
Bestemmingsreserve POK-middelen	207.000	161.000	146.500	221.500
Bestemmingsreserve activiteiten Mensontwikkelbedrijf	81.763	0	0	81.763

Bestemmingsreserve inburgering	173.121	0	0	173.121
Bestemmingsreserve gezond in de stad	117.241	0	52.507	64.734
Bestemmingsreserve woonwagens	117.430	0	0	117.430
Bestemmingsreserve degeneratie wegen	1.128.885	0	0	1.128.885
Bestemmingsreserve IZA	154.235	0	0	154.235
Bestemmingsreserve ICT-plan	422.716	0	0	422.716
Bestemmingsreserve budgetoverheveling	447.543	0	0	447.543
Bestemmingsreserve energie armoedefonds	0	0	0	0
Subtotaal overige bestemmingsreserves	12.109.476	390.150	223.207	12.276.419
TOTAAL RESERVES	53.790.214	2.745.891	6.308.108	50.227.997

Bijlage 4B – Verloop reserves en voorzieningen 2026–2028

(Alle bedragen in €)

Omschrijving	Begroot saldo per 1–1–2026	Vermeerdering in 2026	Vermindering in 2026	Saldo per 31–12–2026
VOORZIENINGEN				
VOORZIENINGEN VOOR VERPLICHTINGEN				
VERLIEZEN EN RISICO'S				
Voorziening oninbaar Kredietbank	11.800	0	0	11.800
Voorziening assurantie eigen risico	33.832	18.151	18.151	33.832
Voorziening wethouders pensioenen	3.383.966	0	0	3.383.966
Voorziening wachtgeld wethouders	0	0	0	0
Voorziening WAO/WIA/WGA	700.767	0	73.064	627.703
Voorziening verlofsparen	2.256.819	0	0	2.256.819
Subtotaal voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	6.387.185	18.151	91.215	6.314.121

ONDERHOUDSVORZIENINGEN				
Onderhoudsvoorziening verkeersregelininstallaties	11.300	0	0	11.300
Onderhoudsvoorziening natuurbrug Heidenatuur	34.000	0	0	34.000
Onderhoudsvoorziening Hereweg 171	55.899	14.989	6.640	64.248
Onderhoudsvoorziening kinderdagverblijf Eigenwijs	21.200	5.326	20.402	6.124
Onderhoudsvoorziening acc. sporthal Baneberg	162.662	17.885	14.702	165.845
Onderhoudsvoorziening acc. sporthal Hoefveld	114.965	792	11.249	104.508
Onderhoudsvoorziening acc. sporthal Ter Waerden	248.935	20.995	20.167	249.763
Onderhoudsvoorziening acc. complex Strijthagen	37.887	131	20.528	17.490
Onderhoudsvoorziening acc. complex Nieuwenhagen	97.242	29.757	19.717	107.282
Onderhoudsvoorziening acc. complex Ter Waerden	28.131	12.352	12.982	27.501
Onderhoudsvoorziening acc. Ter Waerden atletiekbaan	2.724	0	0	2.724
Onderhoudsvoorziening acc. Sport & Leisure	97.838	20.682	60.507	58.013
Onderhoudsvoorziening STB ter Waerden	6.684	0	367	6.317
Onderhoudsvoorziening beeldende kunst	41.343	14.724	14.520	41.547
Onderhoudsvoorziening acc. theater Kerkberg 4	55.758	11.463	26.977	40.244
Onderhoudsvoorziening acc. oefenbunker	24.092	22.124	23.256	22.960
Onderhoudsvoorziening acc. MFC Voegelsjtang	204.349	0	16.317	188.032
Onderhoudsvoorziening IVN De Bosrand	26.178	7.901	1.118	32.961
Onderhoudsvoorziening HSV Strijthagen	90.031	13.479	10.350	93.160
Onderhoudsvoorziening speeltuin Abdissenbosch	21.476	5.077	353	26.200
Onderhoudsvoorziening acc. dorpscentrum	197.726	14.014	10.533	201.207
Onderhoudsvoorziening acc. An d'r Put	122.296	28.274	31.202	119.368
Onderhoudsvoorziening Jeugdhoe basement Abdissenbosch	39.066	0	3.475	35.591
Onderhoudsvoorziening An de Koel Strijthagerweg 2	32.943	8.998	28.126	13.815
Onderhoudsvoorziening verkeersregelininstallaties	56.500	11.300	0	67.800
Onderhoudsvoorziening Raadhuisplein 1 + 2	757.041	40.850	58.029	739.862
Onderhoudsvoorziening Marconistraat 13	113.848	21.995	0	135.843
Onderhoudsvoorziening Emille Erensplein 55	104.409	20.134	650	123.893
Subtotaal onderhoudsvoorzieningen	2.806.522	343.242	412.167	2.737.597

Bijlage 4B – Verloop reserves en voorzieningen 2026–2028

(Alle bedragen in €)

Omschrijving	Begroot saldo per 1-1-2026	Vermeerdering in 2026	Vermindering in 2026	Saldo per 31-12-2026
VOORZIENINGEN MET RELATIE HEFFINGEN				
Voorziening riolen	14.380.804	449.080	0	14.829.884
Voorziening stimuleringsregelen afkoppelen regenwater	92.124	75.000	75.000	92.124
Voorziening reiniging	752.246	70.000	0	822.246
Subtotaal voorzieningen met relatie heffingen	15.225.174	594.080	75.000	15.744.254
TOTAAL VOORZIENINGEN	24.418.881	955.473	578.382	24.795.972
TOTAAL GENERAAL RESERVES EN VOORZIENINGEN	78.209.095	3.701.364	6.886.490	75.023.969

Bijlage 4B – Verloop reserves en voorzieningen 2026–2028

(Alle bedragen in €)

Omschrijving	Begroot saldo per 1-1-2027	Vermeerdering in 2027	Vermindering in 2027	Saldo per 31-12-2027
RESERVES				
ALGEMENE RESERVE	13.473.235	750.000	850.000	13.373.235
EGALISATIERESERVES				
Egalisatiereserve bouwleges	626.291	0	0	626.291
Egalisatiereserve BUIG	1.375.700	850.000	1.187.524	1.038.176
Egalisatiereserve compensatie opbrengst Essent belegging	122.722	0	122.722	0
Egalisatiereserve algemene uitkering	1.578.880	0	714.873	864.007
Subtotaal egalisatiereserves	3.703.592	850.000	2.025.119	2.528.473

AFSCHRIJVINGSRESERVES

Afschrijvingsreserve knopen lopen	24.889	0	5.293	19.596
Afschrijvingsreserve pollar Bachlaan	17.036	0	4.593	12.443
Afschrijvingsreserve verkeersmaatregelen BS Op gen Hei	41.209	0	8.472	32.737
Afschrijvingsreserve Hoogstraat 28-32	156.000	0	2.900	153.100
Afschrijvingsreserve businesscase Oud Nieuwenhagen	675.000	0	0	675.000
Afschrijvingsreserve Hoogstraat 157	172.588	0	3.703	168.885
Afschrijvingsreserve panden Hoogstraat	101.357	0	3.777	97.580
Afschrijvingsreserve Hoogstraat 163 A+B	507.460	0	5.441	502.019
Afschrijvingsreserve Hoogstraat 161	238.761	0	5.194	233.567
Afschrijvingsreserve Hoogstraat 165-167	275.098	0	5.951	269.147
Afschrijvingsreserve Hoogstraat 159	245.246	0	5.105	240.141
Afschrijvingsreserve vastgoed Europaweg Noord	1.274.074	0	20.988	1.253.086
Afschrijvingsreserve Kloosterstraat 1/1A	5.486	0	2.743	2.743
Afschrijvingsreserve Kloosterstraat 3	12.172	0	6.086	6.086
Afschrijvingsreserve Streeperstraat 42-46	154.399	0	3.400	150.999
Afschrijvingsreserve Kerkplein 28-30	542.550	0	8.930	533.620
Afschrijvingsreserve Ruitersstraat 5	184.448	0	3.938	180.510
Afschrijvingsreserve Streeperstraat 32	192.224	0	4.069	188.155
Afschrijvingsreserve nieuwbouw Eijkhagencollege	81.442	0	1.662	79.780
Afschrijvingsreserve kunstgras Strijthagen	0	0	0	0
Afschrijvingsreserve sportkooi Brandenburg	42.957	0	0	42.957
Afschrijvingsreserve renovatie kantine Heigank	858.750	0	23.125	835.625
Afschrijvingsreserve kunstgras Heigank	529.595	0	31.281	498.314
Afschrijvingsreserve natuurgras Ter Waerden	441.174	0	26.747	414.427
Afschrijvingsreserve accommodatie Sport & Leisure	130.500	0	14.500	116.000

Bijlage 4B – Verloop reserves en voorzieningen 2026–2028

(Alle bedragen in €)

Omschrijving	Begroot saldo per	Vermeerdering	Vermindering	Saldo per
	1-1-2027	in 2027	in 2027	31-12-2027
Afschrijvingsreserve accommodatie nieuw zwembad	3.151.185	0	179.704	2.971.481
Afschrijvingsreserve vervanging hekwerk Strijthagen	18.358	0	1.478	16.880
Afschrijvingsreserve schuifwand An de Koel	26.764	0	2.746	24.018
Afschrijvingsreserve drainage sportcomplex Strijthagen	32.186	0	2.299	29.887
Afschrijvingsreserve waterleiding sportcomplex Strijthagen	19.720	0	1.408	18.312
Afschrijvingsreserve veldverlichting sportcentrum Strijthagen	51.966	0	1.111	50.855
Afschrijvingsreserve drainage veld 4 Strijthagen	37.299	0	2.540	34.759
Afschrijvingsreserve veldverlichting Heigank	71.628	0	5.035	66.593
Afschrijvingsreserve hekwerken hoofdveld Heigank	14.586	0	1.398	13.188
Afschrijvingsreserve gymzaal Leenhof	43.200	0	5.400	37.800
Afschrijvingsreserve kennis, informatie en adviesplein	4.718.274	0	160.875	4.557.399
Afschrijvingsreserve buurtontmoetingsplaats Ter Waerden	682	0	0	682
Afschrijvingsreserve accommodatie voor de 21e eeuw	720.517	0	38.397	682.120
Afschrijvingsreserve toekomstbestendige accommodaties	98.126	0	9.812	88.314
Afschrijvingsreserve accommodatie wijkcentrum Eikske	781.313	0	115.250	666.063
Afschrijvingsreserve buitengebied wijkcentrum An de Koel	148.055	0	6.935	141.120
Afschrijvingsreserve voetbalcomplex VV Schaesberg	0	0	0	0
Afschrijvingsreserve woonwagencentrum Vogelzankweg	29.801	0	0	29.801
Afschrijvingsreserve LED-informatiewagens	3.003	0	3.000	3
Afschrijvingsreserve sfeerverlichting 3 centra	32.400	0	9.600	22.800
Afschrijvingsreserve vervanging wegen 2023	48.596	0	25.702	22.894
Afschrijvingsreserve speelplek Veeweg	1.597	0	0	1.597
Afschrijvingsreserve politievleugel	69.382	0	69.382	0
Afschrijvingsreserve Burgerhoes	2.070.118	122.205	4.738	2.187.585
Afschrijvingsreserve Emile Erenspllein 55	142.215	17.459	0	159.674
Afschrijvingsreserve Marconistraat 13	84.447	39	0	84.486

Afschrijvingsreserve screens Burgerhoes	36.000	0	0	36.000
Afschrijvingsreserve koudeopwekking Burgerhoes	15.000	0	0	15.000
Afschrijvingsreserve Buitenkozijnen Emile Erensplein	194.035	0	0	194.035
Afschrijvingsreserve warmwaterketel Emile Erensplein	21.025	0	0	21.025
Afschrijvingsreserve sanitair/kleedruimte Emile Erensplein	18.500	0	0	18.500
Afschrijvingsreserve Verwarmingsinstallatie Emile Erensplein	22.050	0	0	22.050
Afschrijvingsreserve vloerafw.tapijt Marconistraat	19.195	0	0	19.195
Afschrijvingsreserve vloerafw.tegels Marconistraat	21.600	0	0	21.600
Afschrijvingsreserve communicatieinstallatie Marconistraat	15.350	0	0	15.350
Subtotaal afschrijvingsreserves	19.682.585	139.703	844.708	18.977.580
ONDERHOUDSRESERVES				
Onderhoudsreserve woonwagencentra	376.138	36.808	0	412.946
Onderhoudsreserve binnenring	716.027	106.554	0	822.581
Subtotaal onderhoudsreserves	1.092.165	143.362	0	1.235.527

Bijlage 4B – Verloop reserves en voorzieningen 2026–2028

(Alle bedragen in €)

Omschrijving	Begroot saldo per	Vermeerdering	Vermindering	Saldo per
	1-1-2027	in 2027	in 2027	31-12-2027
OVERIGE BESTEMMINGSRESERVES				
Bestemmingsreserve project verbetering dienstverlening	87.578	0	0	87.578
Bestemmingsreserve transformatie	4.420.847	80.000	0	4.500.847
Bestemmingsreserve volkshuisvestingsfonds	1.948.140	0	0	1.948.140
Bestemmingsreserve evenementenfonds	55.116	24.200	24.200	55.116
Bestemmingsreserve instandhouding religieus erfgoed	0	0	0	0
Bestemmingsreserve monumentenbeleid	184.032	4.994	0	189.026
Bestemmingsreserve klimaatbeleid	920.013	0	0	920.013
Bestemmingsreserve project 1 zonnepanelen	274.810	20.982	0	295.792
Bestemmingsreserve duurzaam klimaatfonds	74.727	31.698	0	106.425

Bestemmingsreserve leader projecten	45.555	0	0	45.555
Bestemmingsreserve personele taakstelling bestemmingsplannen	7.856	0	0	7.856
Bestemmingsreserve project Hoogstraat – Emmastraat	0	0	0	0
Bestemmingsreserve regiodeal oud Nieuwenhagen	17.562	0	0	17.562
Bestemmingsreserve af te stoten pand	465.811	42.780	0	508.591
Bestemmingsreserve omgevingswet	356.134	0	0	356.134
Bestemmingsreserve sloop Eijkhagencollege	0	0	0	0
Bestemmingsreserve taalonderwijs	36.263	0	0	36.263
Bestemmingsreserve combinatiefuncties	50.311	0	0	50.311
Bestemmingsreserve sport en bewegen	32.621	0	0	32.621
Bestemmingsreserve stimulering verbinden en samenwerken	59.948	0	0	59.948
Bestemmingsreserve onvoorziene kosten accommodatieplan	0	0	0	0
Bestemmingsreserve jeugdpreventieplan	427.166	0	0	427.166
Bestemmingsreserve POK-middelen	221.500	161.000	0	382.500
Bestemmingsreserve activiteiten Mensontwikkelbedrijf	81.763	0	0	81.763
Bestemmingsreserve inburgering	173.121	0	0	173.121
Bestemmingsreserve gezond in de stad	64.734	0	54.197	10.536
Bestemmingsreserve woonwagens	117.430	0	0	117.430
Bestemmingsreserve degeneratie wegen	1.128.885	0	0	1.128.885
Bestemmingsreserve IZA	154.235	0	0	154.235
Bestemmingsreserve ICT-plan	422.716	0	0	422.716
Bestemmingsreserve budgetoverheveling	447.543	0	0	447.543
Bestemmingsreserve energie armoedefonds	0	0	0	0
Subtotaal overige bestemmingsreserves	12.276.419	365.654	78.397	12.563.676
TOTAAL RESERVES	50.227.997	2.248.719	3.798.224	48.678.492

Bijlage 4B – Verloop reserves en voorzieningen 2026–2028

(Alle bedragen in €)

Omschrijving	Begroot saldo per 1-1-2027	Vermeerdering in 2027	Vermindering in 2027	Saldo per 31-12-2027
VOORZIENINGEN				
VOORZIENINGEN VOOR VERPLICHTINGEN				
VERLIEZEN EN RISICO'S				
Voorziening oninbaar Kredietbank	11.800	0	0	11.800
Voorziening assurantie eigen risico	33.832	18.151	18.151	33.832
Voorziening wethouders pensioenen	3.383.966	0	0	3.383.966
Voorziening wachtgeld wethouders	0	0	0	0
Voorziening WAO/WIA/WGA	627.703	0	55.172	572.531
Voorziening verlofsparen	2.256.819	0	0	2.256.819
Subtotaal voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	6.314.121	18.151	73.323	6.258.949
ONDERHOUDSVORZIENINGEN				
Onderhoudsvoorziening verkeersregelininstallaties	11.300	0	0	11.300
Onderhoudsvoorziening natuurbrug Heidenatuur	34.000	0	0	34.000
Onderhoudsvoorziening Hereweg 171	64.248	14.989	4.453	74.784
Onderhoudsvoorziening kinderdagverblijf Eigenwijs	6.124	5.326	4.893	6.557
Onderhoudsvoorziening acc. sporthal Baneberg	165.845	17.885	42.855	140.875
Onderhoudsvoorziening acc. sporthal Hoefveld	104.508	792	25.729	79.570
Onderhoudsvoorziening acc. sporthal Ter Waerden	249.763	20.995	34.896	235.861
Onderhoudsvoorziening acc. complex Strijthagen	17.490	131	2.022	15.599
Onderhoudsvoorziening acc. complex Nieuwenhagen	107.282	29.757	8.228	128.811
Onderhoudsvoorziening acc. complex Ter Waerden	27.501	12.352	5.827	34.026
Onderhoudsvoorziening acc. Ter Waerden atletiekbaan	2.724	0	2.723	0
Onderhoudsvoorziening acc. Sport & Leisure	58.013	20.682	3.682	75.013

Onderhoudsvoorziening STB ter Waerden	6.317	0	5.121	1.196
Onderhoudsvoorziening beeldende kunst	41.547	14.724	12.657	43.614
Onderhoudsvoorziening acc. theater Kerkberg 4	40.244	11.463	4.800	46.906
Onderhoudsvoorziening acc. oefenbunker	22.960	22.124	900	44.184
Onderhoudsvoorziening acc. MFC Voegelsjtang	188.032	0	25.916	162.116
Onderhoudsvoorziening IVN De Bosrand	32.961	7.901	61	40.802
Onderhoudsvoorziening HSV Strijthagen	93.160	13.479	10.609	96.030
Onderhoudsvoorziening speeltuin Abdissenbosch	26.200	5.077	1.119	30.158
Onderhoudsvoorziening acc. dorpscentrum	201.207	14.014	59.279	155.942
Onderhoudsvoorziening acc. An d'r Put	119.368	28.274	4.961	142.681
Onderhoudsvoorziening Jeugdhoe basement Abdissenbosch	35.591	0	1.938	33.653
Onderhoudsvoorziening An de Koel Strijthagerweg 2	13.815	8.998	6.005	16.808
Onderhoudsvoorziening verkeersregelininstallaties	67.800	11.300	0	79.100
Onderhoudsvoorziening Raadhuisplein 1 + 2	739.862	40.850	50.766	729.946
Onderhoudsvoorziening Marconistraat 13	135.843	21.995	0	157.838
Onderhoudsvoorziening Emille Erensplein 55	123.893	20.134	48.149	95.878
Subtotaal onderhoudsvoorzieningen	2.737.597	343.242	367.590	2.713.249

Bijlage 4B – Verloop reserves en voorzieningen 2026–2028

(Alle bedragen in €)

Omschrijving	Begroot saldo per 1-1-2027	Vermeerdering in 2027	Vermindering in 2027	Saldo per 31-12-2027
VOORZIENINGEN MET RELATIE HEFFINGEN				
Voorziening riolen	14.829.884	292.093	0	15.121.977
Voorziening stimuleringsregelen afkoppelen regenwater	92.124	75.000	75.000	92.124
Voorziening reiniging	822.246	70.000	0	892.246
Subtotaal voorzieningen met relatie heffingen	15.744.254	437.093	75.000	16.106.347
TOTAAL VOORZIENINGEN	24.795.972	798.486	515.913	25.078.545
TOTAAL GENERAAL RESERVES EN VOORZIENINGEN	75.023.969	3.047.205	4.314.138	73.757.037

Bijlage 4B – Verloop reserves en voorzieningen 2026–2028

(Alle bedragen in €)

Omschrijving	Begroot saldo per 1-1-2028	Vermeerdering in 2028	Vermindering in 2028	Saldo per 31-12-2028
RESERVES				
ALGEMENE RESERVE	13.373.235	750.000	850.000	13.273.235
EGALISATIERESERVES				
Egalisatiereserve bouwleges	626.291	0	0	626.291
Egalisatiereserve BUIG	1.038.176	850.000	888.309	999.867
Egalisatiereserve compensatie opbrengst Essent belegging	0	0	0	0
Egalisatiereserve algemene uitkering	864.007	247.390	0	1.111.397
Subtotaal egalisatiereserves	2.528.473	1.097.390	888.309	2.737.554
AFSCHRIJVINGSRESERVES				
Afschrijvingsreserve knopen lopen	19.596	0	5.293	14.303
Afschrijvingsreserve pollar Bachlaan	12.443	0	4.593	7.850
Afschrijvingsreserve verkeersmaatregelen BS Op gen Hei	32.737	0	8.472	24.265
Afschrijvingsreserve Hoogstraat 28-32	153.100	0	2.900	150.200
Afschrijvingsreserve businesscase Oud Nieuwenhagen	675.000	0	0	675.000
Afschrijvingsreserve Hoogstraat 157	168.885	0	3.703	165.182
Afschrijvingsreserve panden Hoogstraat	97.580	0	3.777	93.803
Afschrijvingsreserve Hoogstraat 163 A+B	502.019	0	5.441	496.578
Afschrijvingsreserve Hoogstraat 161	233.567	0	5.194	228.373
Afschrijvingsreserve Hoogstraat 165-167	269.147	0	5.951	263.196
Afschrijvingsreserve Hoogstraat 159	240.141	0	5.105	235.036
Afschrijvingsreserve vastgoed Europaweg Noord	1.253.086	0	20.988	1.232.098
Afschrijvingsreserve Kloosterstraat 1/1A	2.743	0	2.743	0
Afschrijvingsreserve Kloosterstraat 3	6.086	0	6.086	0

Afschrijvingsreserve Streeperstraat 42-46	150.999	0	3.400	147.599
Afschrijvingsreserve Kerkplein 28-30	533.620	0	8.930	524.690
Afschrijvingsreserve Ruitersstraat 5	180.510	0	3.938	176.572
Afschrijvingsreserve Streeperstraat 32	188.155	0	4.069	184.086
Afschrijvingsreserve nieuwbouw Eijkhagencollege	79.780	0	1.662	78.118
Afschrijvingsreserve kunstgras Strijthagen	0	0	0	0
Afschrijvingsreserve sportkooi Brandenburg	42.957	0	0	42.957
Afschrijvingsreserve renovatie kantine Heigank	835.625	0	23.125	812.500
Afschrijvingsreserve kunstgras Heigank	498.314	0	31.281	467.033
Afschrijvingsreserve natuurgras Ter Waerden	414.427	0	26.747	387.680
Afschrijvingsreserve accommodatie Sport & Leisure	116.000	0	14.500	101.500
Afschrijvingsreserve accommodatie nieuw zwembad	2.971.481	0	179.704	2.791.777
Afschrijvingsreserve vervanging hekwerk Strijthagen	16.880	0	1.478	15.402
Afschrijvingsreserve schuifwand An de Koel	24.018	0	2.746	21.272

Bijlage 4B – Verloop reserves en voorzieningen 2026-2028

(Alle bedragen in €)

Omschrijving	Begroot saldo per	Vermeerdering	Vermindering	Saldo per
	1-1-2028	in 2028	in 2028	31-12-2028
Afschrijvingsreserve drainage sportcomplex Strijthagen	29.887	0	2.299	27.588
Afschrijvingsreserve waterleiding sportcomplex Strijthagen	18.312	0	1.408	16.904
Afschrijvingsreserve veldverlichting sportcentrum Strijthagen	50.855	0	1.111	49.744
Afschrijvingsreserve drainage veld 4 Strijthagen	34.759	0	2.540	32.219
Afschrijvingsreserve veldverlichting Heigank	66.593	0	5.035	61.558
Afschrijvingsreserve hekwerken hoofdveld Heigank	13.188	0	1.398	11.790
Afschrijvingsreserve gymzaal Leenhof	37.800	0	5.400	32.400
Afschrijvingsreserve kennis, informatie en adviesplein	4.557.399	0	160.875	4.396.524
Afschrijvingsreserve buurtontmoetingsplaats Ter Waerden	682	0	0	682
Afschrijvingsreserve accommodatie voor de 21e eeuw	682.120	0	38.397	643.723
Afschrijvingsreserve toekomstbestendige accommodaties	88.314	0	9.812	78.502

Afschrijvingsreserve accommodatie wijkcentrum Eikske	666.063	0	115.250	550.813
Afschrijvingsreserve buitengebied wijkcentrum An de Koel	141.120	0	6.935	134.185
Afschrijvingsreserve voetbalcomplex VV Schaesberg	0	0	0	0
Afschrijvingsreserve woonwagencentrum Vogelzankweg	29.801	0	0	29.801
Afschrijvingsreserve LED-informatiewagens	3	0	0	3
Afschrijvingsreserve sfeerverlichting 3 centra	22.800	0	9.600	13.200
Afschrijvingsreserve vervanging wegen 2023	22.894	0	22.894	0
Afschrijvingsreserve speelplek Veeweg	1.597	0	0	1.597
Afschrijvingsreserve politievleugel	0	0	0	0
Afschrijvingsreserve Burgerhoes	2.187.585	122.205	4.738	2.305.052
Afschrijvingsreserve Emile Erensplein 55	159.674	39	0	159.713
Afschrijvingsreserve Marconistraat 13	84.486	17.459	0	101.945
Afschrijvingsreserve screens Burgerhoes	36.000	0	0	36.000
Afschrijvingsreserve koudeopwekking Burgerhoes	15.000	0	0	15.000
Afschrijvingsreserve Buitenkozijnen Emile Erensplein	194.035	0	0	194.035
Afschrijvingsreserve warmwaterketel Emile Erensplein	21.025	0	0	21.025
Afschrijvingsreserve sanitair/kleedruimte Emile Erensplein	18.500	0	0	18.500
Afschrijvingsreserve Verwarmingsinstallatie Emile Erensplein	22.050	0	0	22.050
Afschrijvingsreserve vloerafw.tapijt Marconistraat	19.195	0	0	19.195
Afschrijvingsreserve vloerafw.tegels Marconistraat	21.600	0	0	21.600
Afschrijvingsreserve communicatieinstallatie Marconistraat	15.350	0	0	15.350
Subtotaal afschrijvingsreserves	18.977.580	139.703	769.518	18.347.765
ONDERHOUDSRESERVES				
Onderhoudsreserve woonwagencentra	412.946	36.808	0	449.754
Onderhoudsreserve binnenring	822.581	106.554	0	929.135
Subtotaal onderhoudsreserves	1.235.527	143.362	0	1.378.889

Bijlage 4B – Verloop reserves en voorzieningen 2026–2028

(Alle bedragen in €)

Omschrijving	Begroot saldo per 1-1-2028	Vermeerdering in 2028	Vermindering in 2028	Saldo per 31-12-2028
OVERIGE BESTEMMINGSRESERVES				
Bestemmingsreserve project verbetering dienstverlening	87.578	0	0	87.578
Bestemmingsreserve transformatie	4.500.847	80.000	0	4.580.847
Bestemmingsreserve volkshuisvestingsfonds	1.948.140	0	0	1.948.140
Bestemmingsreserve evenementenfonds	55.116	24.200	24.200	55.116
Bestemmingsreserve instandhouding religieus erfgoed	0	0	0	0
Bestemmingsreserve monumentenbeleid	189.026	4.994	0	194.020
Bestemmingsreserve klimaatbeleid	920.013	0	0	920.013
Bestemmingsreserve project 1 zonnepanelen	295.792	18.909	0	314.701
Bestemmingsreserve duurzaam klimaatfonds	106.425	31.544	0	137.969
Bestemmingsreserve leader projecten	45.555	0	0	45.555
Bestemmingsreserve personele taakstelling bestemmingsplannen	7.856	0	0	7.856
Bestemmingsreserve project Hoogstraat – Emmastraat	0	0	0	0
Bestemmingsreserve regiodeal oud Nieuwenhagen	17.562	0	0	17.562
Bestemmingsreserve af te stoten pand	508.591	42.780	0	551.371
Bestemmingsreserve omgevingswet	356.134	0	0	356.134
Bestemmingsreserve sloop Eijkhagencollege	0	0	0	0
Bestemmingsreserve taalonderwijs	36.263	0	0	36.263
Bestemmingsreserve combinatiefuncties	50.311	0	0	50.311
Bestemmingsreserve sport en bewegen	32.621	0	0	32.621
Bestemmingsreserve stimulering verbinden en samenwerken	59.948	0	0	59.948
Bestemmingsreserve onvoorziene kosten accommodatieplan	0	0	0	0
Bestemmingsreserve jeugdpreventieplan	427.166	0	0	427.166
Bestemmingsreserve POK-middelen	382.500	161.000	0	543.500
Bestemmingsreserve activiteiten Mensontwikkelbedrijf	81.763	0	0	81.763
Bestemmingsreserve inburgering	173.121	0	0	173.121

Bestemmingsreserve gezond in de stad	10.536	0	10.486	50
Bestemmingsreserve woonwagens	117.430	0	0	117.430
Bestemmingsreserve degeneratie wegen	1.128.885	0	0	1.128.885
Bestemmingsreserve IZA	154.235	0	0	154.235
Bestemmingsreserve ICT-plan	422.716	0	0	422.716
Bestemmingsreserve budgetoverheveling	447.543	0	0	447.543
Bestemmingsreserve energie armoedefonds	0	0	0	0
Subtotaal overige bestemmingsreserves	12.563.676	363.427	34.686	12.892.417
TOTAAL RESERVES	48.678.492	2.493.882	2.542.513	48.629.861

Bijlage 4B – Verloop reserves en voorzieningen 2026–2028

(Alle bedragen in €)

Omschrijving	Begroot saldo per 1–1–2028	Vermeerdering in 2028	Vermindering in 2028	Saldo per 31–12–2028
VOORZIENINGEN				
VOORZIENINGEN VOOR VERPLICHTINGEN				
VERLIEZEN EN RISICO'S				
Voorziening oninbaar Kredietbank	11.800	0	0	11.800
Voorziening assurantie eigen risico	33.832	18.151	18.151	33.832
Voorziening wethouders pensioenen	3.383.966	0	0	3.383.966
Voorziening wachtgeld wethouders	0	0	0	0
Voorziening WAO/WIA/WGA	572.531	0	84.978	487.553
Voorziening verlofsparen	2.256.819	0	0	2.256.819
Subtotaal voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	6.258.949	18.151	103.129	6.173.971
ONDERHOUDSVORZIENINGEN				
Onderhoudsvoorziening verkeersregelininstallaties	11.300	0	0	11.300
Onderhoudsvoorziening natuurbrug Heidenatuur	34.000	0	0	34.000

Onderhoudsvoorziening Hereweg 171	74.784	14.989	19.043	70.730
Onderhoudsvoorziening kinderdagverblijf Eigenwijs	6.557	5.326	2.556	9.327
Onderhoudsvoorziening acc. sporthal Baneberg	140.875	17.885	19.158	139.602
Onderhoudsvoorziening acc. sporthal Hoefveld	79.570	792	11.042	69.320
Onderhoudsvoorziening acc. sporthal Ter Waerden	235.861	20.995	72.172	184.684
Onderhoudsvoorziening acc. complex Strijthagen	15.599	131	15.730	0
Onderhoudsvoorziening acc. complex Nieuwenhagen	128.811	29.757	18.247	140.321
Onderhoudsvoorziening acc. complex Ter Waerden	34.026	12.352	4.419	41.959
Onderhoudsvoorziening acc. Ter Waerden atletiekbaan	0	0	0	0
Onderhoudsvoorziening acc. Sport & Leisure	75.013	20.682	20.092	75.603
Onderhoudsvoorziening STB ter Waerden	1.196	0	1.196	0
Onderhoudsvoorziening beeldende kunst	43.614	14.724	9.523	48.815
Onderhoudsvoorziening acc. theater Kerkberg 4	46.906	11.463	690	57.679
Onderhoudsvoorziening acc. oefenbunker	44.184	22.124	19.896	46.412

Bijlage 4B – Verloop reserves en voorzieningen 2026–2028

(Alle bedragen in €)

Omschrijving	Begroot saldo per	Vermeerdering	Vermindering	Saldo per
	1–1–2028	in 2028	in 2028	31–12–2028
Onderhoudsvoorziening acc. MFC Voegelsjtang	162.116	0	31.075	131.041
Onderhoudsvoorziening IVN De Bosrand	40.802	7.901	19.829	28.874
Onderhoudsvoorziening HSV Strijthagen	96.030	13.479	1.241	108.268
Onderhoudsvoorziening speeltuin Abdissenbosch	30.158	5.077	20.793	14.442
Onderhoudsvoorziening acc. dorpscentrum	155.942	14.014	27.822	142.134
Onderhoudsvoorziening acc. An d'r Put	142.681	28.274	5.947	165.008
Onderhoudsvoorziening Jeugdhoe basement Abdissenbosch	33.653	0	4.152	29.501
Onderhoudsvoorziening An de Koel Strijthagerweg 2	16.808	8.998	3.658	22.148
Onderhoudsvoorziening verkeersregelinstallaties	79.100	11.300	0	90.400
Onderhoudsvoorziening Raadhuisplein 1 + 2	729.946	40.850	20.543	750.253
Onderhoudsvoorziening Marconistraat 13	157.838	21.995	14.778	165.055

Onderhoudsvoorziening Emille Erensplein 55	95.878	20.134	6.007	110.005
Subtotaal onderhoudsvoorzieningen	2.713.249	343.242	369.609	2.686.882
VOORZIENINGEN MET RELATIE HEFFINGEN				
Voorziening riolen	15.121.977	137.285	0	15.259.262
Voorziening stimuleringsregelen afkoppelen regenwater	92.124	75.000	75.000	92.124
Voorziening reiniging	892.246	70.000	0	962.246
Subtotaal voorzieningen met relatie heffingen	16.106.347	282.285	75.000	16.313.632
TOTAAL VOORZIENINGEN	25.078.545	643.678	547.738	25.174.485
TOTAAL GENERAAL RESERVES EN VOORZIENINGEN	73.757.037	3.137.560	3.090.251	73.804.346

Bijlage 4C – Omschrijving reserves en voorzieningen

RESERVES

ALGEMENE RESERVE

Concernbuffer voor onverwachte tegenvallers, mede gebaseerd op de kans dat geschatte risico's zich daadwerkelijk voordoen.

EGALISATIERESERVES

Egalisatiereserve bouwleges

Egaliseren van opbrengsten in de tijd en het matchen van opbrengsten en uitgaven.

Egalisatiereserve BUIG

Buffer voor tekorten op het inkomensdeel WWB als gevolg van schommelingen in het toegekend budget.

Egalisatiereserve compensatie opbrengst Essent belegging

Egalisatiebuffer met als doel de wegvallende rentebaten wegens versnelde aflossing van de beleggingen van de Essentgelden

Egalisatiereserve algemene uitkering

Egalisatiebuffer met als doel de schommelingen in de algemene uitkering op te vangen.

AFSCHRIJVINGSRESERVES

Afschrijvingsreserve knopen lopen

Dekking van de afschrijvingslasten van het wandelknooppuntensysteem.

Afschrijvingsreserve pollar Bachlaan

Dekking van de afschrijvingslasten van de pollar (verkeer beperkende maatregel) in de Bachlaan.

Afschrijvingsreserve verkeersmaatregelen BS Op gen Hei

Dekking van de afschrijvingslasten van verkeersmaatregelen in de omgeving van BS Op gen Hei.

Afschrijvingsreserve Hoogstraat 28–32

Dekking van de afschrijvingslasten voortvloeiend uit de aankoop van het pand Hoogstraat 28–32.

Afschrijvingsreserve businesscase Oud Nieuwenhagen

Deze reserve is gevormd om in aanvulling op de gelden die zijn voortgekomen uit de Regiodeal in te zetten voor transformatie van de wijk Oud Nieuwenhagen.

Afschrijvingsreserve Hoogstraat 157

Dekking van de afschrijvingslasten voortvloeiend uit de aankoop van het pand Hoogstraat 157.

Afschrijvingsreserve Hoogstraat 159

Dekking van de afschrijvingslasten voortvloeiend uit de aankoop van het pand Hoogstraat 159.

Afschrijvingsreserve panden Hoogstraat

Dekking van de afschrijvingslasten voortvloeiend uit de aankoop van panden gelegen aan de Hoogstraat.

Afschrijvingsreserve Hoogstraat 163 A+B

Dekking van de afschrijvingslasten voortvloeiend uit de aankoop van het pand Hoogstraat 163 A+B.

Afschrijvingsreserve Hoogstraat 161

Dekking van de afschrijvingslasten voortvloeiend uit de aankoop van het pand Hoogstraat 161.

Afschrijvingsreserve Hoogstraat 165–167

Dekking van de afschrijvingslasten voortvloeiend uit de aankoop van de panden Hoogstraat 165–167.

Afschrijvingsreserve vastgoed Europaweg–Noord

Dekking van de afschrijvingslasten voortvloeiend uit de aankoop van panden gelegen aan de Europaweg–Noord.

Afschrijvingsreserve Kloosterstraat 1/1A

Dekking van de herontwikkeling van de locatie Kloosterstraat 1/1A.

Afschrijvingsreserve Kloosterstraat 3

Dekking van de herontwikkeling van de locatie Kloosterstraat 3.

Afschrijvingsreserve Streeperstraat 42-46

Dekking van de herontwikkeling van de locatie Streeperstraat 42-46.

Afschrijvingsreserve Kerkplein 28-30

Dekking van de afschrijvingslasten voortvloeiend uit de aankoop van panden Kerkplein 28-30.

Afschrijvingsreserve Ruitersstraat 5

Dekking van de afschrijvingslasten voortvloeiend uit de aankoop van het pand Ruitersstraat 5.

Afschrijvingsreserve Streeperstraat 32

Dekking van de afschrijvingslasten voortvloeiend uit de aankoop van het pand Streeperstraat 32.

Afschrijvingsreserve binnenklimaat gebouwen

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit de investeringen: binnenklimaat Harlekijn, binnenklimaat Speurneus, renovatie De Wissel 2011 en luchtbehandeling zwembad.

Afschrijvingsreserve nieuwbouw Eijkhagen

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit de investering nieuwbouw Eijkhagencollege.

Afschrijvingsreserve toplaag kunstgras Strijthagen

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit de investering toplaag kunstgras Strijthagen.

Afschrijvingsreserve sportkooi Brandenburg

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit de investering sportkooi Brandenburg.

Afschrijvingsreserve renovatie kantine Heigank

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit de investering kantine Heigank.

Afschrijvingsreserve kunstgras Heigank

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit de investering kunstgras Heigank.

Afschrijvingsreserve natuurgras Ter Waerden

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit de investering natuurgras Ter Waerden.

Afschrijvingsreserve accommodatie Sport & Leisure

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit de investering accommodatie Sport & Leisure.

Afschrijvingsreserve accommodatie nieuw zwembad

Dekking van de afschrijvingslasten voortvloeiend uit de investering nieuw zwembad Landgraaf.

Afschrijvingsreserve vervanging hekwerk Strijthagen

Dekking van de afschrijvingslasten voortvloeiend uit de investering vervanging hekwerk Strijthagen.

Afschrijvingsreserve schuifwand An de Koel

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit de investering schuifwand locatie An de Koel.

Afschrijvingsreserve drainage Sportcomplex Strijthagen

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit de investering drainage Sportcomplex Strijthagen.

Afschrijvingsreserve waterleiding Sportcomplex Strijthagen

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit de investering waterleiding Sportcomplex Strijthagen.

Afschrijvingsreserve veldverlichting Sportcomplex Strijthagen

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit de investering verlichting Sportcomplex Strijthagen.

Afschrijvingsreserve drainageveld 4 Strijthagen

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit de investering drainageveld 4 Sportcomplex Strijthagen.

Afschrijvingsreserve veldverlichting Heigank

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit de investering veldverlichting Sportcomplex Heigank.

Afschrijvingsreserve hekwerken hoofdveld Heigank

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit de investering hekwerken Sportcomplex Heigank.

Afschrijvingsreserve Kennis-, Informatie- en Adviesplein

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit de investering KIA.

Afschrijvingsreserve buurtontmoetingsplek Ter Waerden

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit de investering buurtontmoetingsplek Ter Waerden.

Afschrijvingsreserve accommodaties voor de 21e eeuw

Reserve ter dekking van de afschrijvingslasten van het MFC An de Voeëgelsjtang en basisschool 't Valder.

Afschrijvingsreserve toekomstbestendige accommodaties

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit investeringen in relatie tot toekomstbestendig accommodatiebeleid.

Afschrijvingsreserve doorstroomlocatie Gravenrode

Dekking van afschrijvingslasten van de doorstroomlocatie Gravenrode.

Afschrijvingsreserve accommodatie wijkcentrum Eikske

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit de investering wijkcentrum Eikske.

Afschrijvingsreserve buitengebied wijkcentrum An de Koel

Dekking van de afschrijvingslasten voortvloeiend uit de investering herinrichting buitengebied wijkcentrum An de Koel.

Afschrijvingsreserve voetbalcomplex VV Schaesberg

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit aanpassing van complex VV Schaesberg.

Afschrijvingsreserve LED-informatiewagens

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit de investering 2 LED-informatiewagens.

Afschrijvingsreserve sfeerverlichting 3 centra

Dekking van de afschrijvingslasten van de sfeerverlichting in de drie centra.

Afschrijvingsreserve vervanging wegen 2023

Dekking van de afschrijvingslasten van de investering vervanging wegen 2023

Afschrijvingsreserve speelplek Veeweg

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit de investering speelvoorziening aan de Veeweg.

Afschrijvingsreserve politievleugel

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit de aankoop van de politievleugel.

Afschrijvingsreserve Burgerhoes

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit de verbouwing van het Burgerhoes.

Afschrijvingsreserve Emile Erenspein 55

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit de verbouwing van het pand Emile Erenspein.

Afschrijvingsreserve Marconistraat 13

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit de verbouwing van het pand Marconistraat 13

Afschrijvingsreserve screens Burgerhoes

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit het vervangen van de screens van het Burgerhoes

Afschrijvingsreserve koude-opwekking Burgerhoes

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit het vervangen van de koudeopwekking van het Burgerhoes

Afschrijvingsreserve buitenkozijnen Emile Erensplein 55

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit de vervanging van de buitenkozijnen van het pand Emile Erensplein 55

Afschrijvingsreserve warmwaterketel Emile Erensplein 55

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit het vervangen van de warmwaterketel van het pand Emile Erensplein 55

Afschrijvingsreserve sanitair/kleedruimte Emile Erensplein 55

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit het vervangen van het sanitair/kleedruimte van het pand Emile Erensplein 55

Afschrijvingsreserve verwarmingsinstallatie Emile Erensplein 55

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit het vervangen van de verwarmingsinstallatie van het pand Emile Erensplein 55

Afschrijvingsreserve vloerafw.tapijt Marconistraat 13

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit de vloerafwerking van het tapijt van het pand Marconistraat 13

Afschrijvingsreserve vloerafw.tegels Marconistraat 13

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit de vloerafwerking van de tegels van het pand Marconistraat 13

Afschrijvingsreserve communicatie-installatie Marconistraat

Dekking van afschrijvingslasten voortvloeiend uit de vervanging van de communicatie-installatie van het pand Marconistraat 13

ONDERHOUDSRESERVES

Onderhoudsreserve woonwagencentra

Dekking van het jaarlijks uit te voeren correctief onderhoud aan woonwagencentra.

Onderhoudsreserve binnenring

Financiële afdekking van de onderhoudskosten van de Euregioweg (binnenring).

OVERIGE BESTEMMINGSRESERVES

Bestemmingsreserve project verbetering dienstverlening

Als gevolg van vertraagde start project lopen kosten over de jaargrens heen, waardoor budgetoverschotten naar volgende boekjaren moeten worden overgeheveld.

Bestemmingsreserve transformatie

Reserve mede ter bekostiging van de herstructureringsopgave en de daaraan gerelateerde vraagstukken.

Bestemmingsreserve volkshuisvestingsfonds

Reserve voor de herstructurering van (een deel van) de woningvoorraad.

Bestemmingsreserve evenementenfonds

Dekking van kosten ten behoeve van subsidieaanvragen voor A- en B-evenementen.

Bestemmingsreserve instandhouding religieus erfgoed

Instandhouding van wegkruisen, kappelletjes en ander religieus erfgoed.

Bestemmingsreserve monumentenbeleid

Het nastreven van het behoud van monumenten in goede kwaliteit middels subsidiëring en informatievoorziening.

Bestemmingsreserve klimaatbeleid

Reserve ten behoeve van de uitvoering van projecten in het kader van het klimaatuitvoeringsprogramma Landgraaf.

Bestemmingsreserve project 1 zonnepanelen

Reserve ter afdekking van het debiteurenrisico voortvloeiend uit de verstrekte geldleningen in het kader van het project zonnepanelen.

Bestemmingsreserve duurzaam klimaatfonds

Reserve ter afdekking van het debiteurenrisico voortvloeiend uit de verstrekte geldleningen in het kader van het project Duurzaam Energie- en Klimaatfonds.

Bestemmingsreserve leader projecten

Reserve ter dekking van kosten voortvloeiend uit de actieve ondersteuning van plaatselijke initiatieven voor de sociale en economische ontwikkeling van het platteland, die tevens bijdragen aan de kwaliteit van het unieke landschap.

Bestemmingsreserve personele taakstelling bestemmingsplannen

Dekking van een bestaande (oude) taakstelling op de personele lasten van de afdeling ROG, jaarlijks ingevuld door het afwickelen van bestemmingsplannen in opdracht van derden.

Bestemmingsreserve project Hoogstraat – Emmastraat

Deze reserve, die is gevormd uit de reserve Transformatie, is ingesteld om de afschrijvingslasten te dekken zolang de objecten in eigendom zijn en nog niet zijn gesloopt. Zodra de sloop aan de orde is dient deze reserve om het waarschijnlijke tekort op de binnenstedelijke herstructurering op te vangen.

Bestemmingsreserve regiodeal oud Nieuwenhagen

Reserve ter dekking van de kosten van het Buurtontwikkelplan Oud-Nieuwenhagen en Winkelcentrum op de Kamp.

Bestemmingsreserve onderhoud af te stoten panden

Reserve ter dekking van de kosten van af te stoten panden.

Bestemmingsreserve omgevingswet

Reserve ter dekking van de opkomende kosten verband houdend met de implementatie van de Omgevingswet in de komende jaren.

Bestemmingsreserve uitbreiding basisschool De Schatgraver

Reserve ter dekking van de lasten voortvloeiend uit de investering sportkooi Brandenburg.

Bestemmingsreserve sloop Eijkhagencollege

Reserve ter dekking van de lasten van de extra afschrijving van de boekwaarden van het 'oude' Eijkhagencollege.

Bestemmingsreserve taalonderwijs

De reserve wordt ingezet ter bestrijding van laaggeletterdheid.

Bestemmingsreserve combinatiefuncties

Reserve ter financiering van activiteiten in het kader van de implementatie van combinatiefuncties.

Bestemmingsreserve sport en bewegen

Reserve ter dekking van kosten van activiteiten die gericht zijn op het blijvend meer aan het bewegen krijgen van (niet-actieve) inwoners en om nieuwe initiatieven op het gebied van sport en bewegen te kunnen faciliteren.

Bestemmingsreserve stimulering verbinden en samenwerken

Reserve ter dekking van innovatieve projecten op het gebied van samenwerking binnen het sociaal domein.

Bestemmingsreserve onvoorziene kosten accommodatieplan

Reserve ter dekking van onvoorziene lasten ter uitvoering van toekomstbestendig accommodatiebeleid.

Bestemmingsreserve jeugdpreventieplan

Reserve ter voorkoming van verhoogd gebruik van zwaardere vormen van jeugdhulp.

Bestemmingsreserve POK-middelen

Reserve ter bekostiging van versterkte dienstverlening aan mensen in kwetsbare posities. De middelen zijn beschikbaar gesteld naar aanleiding van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslagen (POK).

Bestemmingsreserve activiteiten Mens Ontwikkel Bedrijf (MOB)

Reserve ter dekking voor het ontwikkelen van activiteiten ter bevordering doorstroming naar de arbeidsmarkt van kandidaten van het Mens Ontwikkel Bedrijf.

Bestemmingsreserve inburgering

Reserve ter dekking van toekomstige kosten re-integratie en participatie in verband met dalende rijksbijdragen.

Bestemmingsreserve gezond in de stad

Reserve ter dekking van de financiering van de vier programmaonderdelen (JOGG, Gezond in Nieuwenhagen, Informele zorg en continueren van sport- en beweeginitiatieven in het voorliggend veld) die bijdragen aan het verminderen van gezondheidsachterstanden door een brede benadering en integrale aanpak.

Bestemmingsreserve woonwagens

Reserve gecreëerd naar aanleiding van door de gemeenteraad vastgestelde nota "woonwagenbeleid". De reserve wordt aangewend om invulling te geven aan de doelstellingen die in dit beleidskader zijn gesteld.

Bestemmingsreserve degeneratie wegen

Reserve voor het dekken van de kosten van herbestrating- en asfaltwerkzaamheden – die een jaaroverstijgend karakter hebben – als gevolg van de door de nutsbedrijven uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden en reconstructies aan de gemeentelijke ondergrondse infrastructuur. Deze werkzaamheden worden op basis van een contractuele overeenkomst vergoed door de nutsbedrijven, zgn. beheer- en degeneratieopbrengsten.

Bestemmingsreserve IZA

Reserve voor het veiligstellen van terugontvangen vermogen IZA Nederland in verband met liquidatie.

Bestemmingsreserve ICT-plan

Dekking van kosten voortvloeiend uit de uitwerking van het gemeentelijk ICT-plan.

Bestemmingsreserve budgetoverheveling

De reserve budgetoverheveling is ingesteld om budgetten van het jaar T over te brengen naar jaar T+1 indien de achterliggende doelen pas in jaar T+1 gerealiseerd kunnen worden.

VOORZIENINGEN

VOORZIENINGEN VOOR VERPLICHTINGEN, VERLIEZEN EN RISICO'S

Voorziening oninbaar Kredietbank

Dekking van de oninbaarheid van verleende kredieten.

Voorziening assurantie eigen risico

Dekking van WA-claims beneden het eigen risico die niet door de verzekeraar gedekt worden.

Voorziening wethouders pensioenen

Dekking waardeoverdrachten van pensioenen van wethouders en nabestaanden in voorkomende gevallen.

Voorziening wachtgeld wethouders

Dekking van wachtgeld t.b.v. voormalige wethouders.

Voorziening WAO/WIA/WGA

Dekking van kosten in verband met eigen risico WAO, WIA en WGA.

Voorziening verlofsparen

Dekking van verlofsaldi van personeel.

ONDERHOUDSVOORZIENINGEN

Voor diverse accommodaties en gebouwen zijn meerjarige onderhoudsplannen gemaakt.

De onderhoudskosten komen ten laste van vooraf gevormde onderhoudsvoorzieningen.

De onderhoudslasten worden hiermee gelijkmatig verdeeld over de verschillende begrotingsjaren.

VOORZIENINGEN MET RELATIE HEFFINGEN

Voorziening riolen

In 2014 gevormde voorziening ter voorkoming van te grote schommelingen in de rioolbelastingtarieven. Op basis van oude BBV-richtlijnen werd tot en met 2013 gewerkt met een egalisatiereserve riolen.

Voorziening stimuleringsregelen afkoppelen regenwater

Gedurende de looptijd van de stimuleringsregeling "afkoppelen regenwater van private verharding" de opkomende kosten hieruit te dekken.

Voorziening reiniging

In 2014 gevormde voorziening met als doel verwachte kostenstijgingen geleidelijk naar de burgers door te voeren via tarifiering. Het verschil tussen uitgaven en inkomsten wordt via deze voorziening gedekt.

5. Algemene uitkering 2025–2028

Bijlage 5 – Algemene uitkering 2025–2028

Bedragen in €

Nr.	Omschrijving	2025	2026	2027	2028
A.	UITGAVENMAATSTAVEN WAAROP UITKERINGSFACTOR VAN TOEPASSING IS (UITKERINGSBASIS)				
2	Inwoners	13.901.344	13.913.955	13.867.960	13.788.210
3 c	Eenpersoonshuishoudens	1.082.751	1.044.554	1.055.834	1.067.129
4 a	Inwoners : jongeren jonger dan 18 jaar	3.225.328	2.887.597	2.887.597	2.887.597
5 d	Inwoners 75 + met drempel	3.184.682	3.038.227	3.038.439	3.039.218
7 c	Huishoudens met laag inkomen boven drempel	16.846.016	14.605.014	14.722.540	14.821.306
7 m	Laag opleidingsniveau met drempel	1.609.851	1.479.644	1.439.848	1.397.595
8 a	Bijstandsontvangers	4.973.476	5.078.663	5.207.446	5.316.872
8 b	Loonkostensubsidie	479.543	510.365	544.813	575.495
8 f	Doelroepenregister gemeentelijke doelgroep	345.482	372.271	400.513	428.804
12 b	Personen met migratieachtergrond	814.801	835.934	856.245	872.905
14 a	Lokale centrumfunctie (max 20 km)	408.578	411.071	413.091	415.066
14 b	Regionale centrumfunctie (max 60 km)	5.584.668	5.218.046	5.243.689	5.259.646
14 c	Landelijke centrumfunctie	1.531.867	1.541.213	1.548.787	1.556.191
15 d	Leerlingen (V) SO	105.247	105.654	106.301	106.849
15 e	Leerlingen VO	595.440	598.756	601.790	604.522
15 h	Onderwijsachterstand	283.414	282.280	281.570	280.886
16	Oppervlakte land	95.901	95.901	95.901	95.901
18	Oppervlakte land * bodemfactor gemeente	63.245	63.245	63.245	63.245
19	Oppervlakte binnenwater	1.009	1.009	1.009	1.009
22	Oppervlakte bebouwing woonkernen * bodemfactor	2.267.511	2.289.701	2.311.608	2.334.879
22 a	Oppervlakte bebouwing woonkern	1.440.126	1.452.031	1.466.241	1.480.269
23	Oppervlakte bebouwing buitengebied * bodemfact.	35.366	35.512	35.687	35.840
23 a	Oppervlakte bebouwing buitengebied	95.465	95.462	95.933	96.345
24 b	Woonruimten	219.409	219.409	219.409	216.620
25 b	Woonruimten * bodemfactor woonkernen	985.296	985.296	985.296	985.296
29	Historische woningen in bewoonde oorden 1930	108.845	108.845	108.845	108.845
32 b	Omgevingsadressendichtheid (OAD)	2.431.600	2.591.845	2.610.177	2.622.347
34	Oeverlengte * bodemfactor gemeente	5.809	5.809	5.809	5.809
35 a	Oeverlengte * bodemfactor * dichtheidsfactor	37.412	37.412	37.412	37.412

36	Meerkernigheid	344.979	341.684	341.689	341.554
36 a	Kernen met 500 of meer adressen	75.167	75.167	75.167	75.167
38	Bedrijfsvestigingen	432.307	455.391	482.257	510.023
39	Vast bedrag per gemeente	980.358	980.358	980.358	971.557
	Totaal maatstaven waarop uitkeringsfactor van toepassing is - uitkeringsbasis (A)	64.592.293	61.757.321	62.132.506	62.400.409

Bedragen in €

Nr.	Omschrijving	2025	2026	2027	2028
B.	UITKERINGSFACTOR	1,457	1,459	1,504	1,548
C.	UITKERINGSBASIS * UITKERINGSFACTOR (A*B)	94.110.971	90.103.931	93.447.289	96.595.833
D.	UITGAVENMAATSTAVEN WAAROP UITKERINGS - FACTOR NIET VAN TOEPASSING IS	1.584.691	1.584.691	1.584.691	1.584.691
56 g	Suppletie uitkering nieuw verdeelstelsel 2024				
E.	INTEGRATIE- EN DECENTRAL. UITKERINGEN WAAROP UITKERINGSFACTOR NIET VAN TOEPASSING IS				
170	Decentralisatie provinciale taken vergunningverlening, toezicht en handhaving	75.396	75.396	75.396	75.396
205	Voorschoolse voorziening peuters	55.612	55.612	55.612	55.612
223	Armoedebestrijding kinderen	224.641	224.641	224.641	224.641
260	Participatie	10.096.067	9.424.214	8.854.400	8.492.215
274	Jeugdhulp kinderen in een AZC (DU)	4.793	4.793	4.793	4.793
280	Impulsgelden Weerbaar Bestuur/Veilig wonen (DU)	7.062	7.062	0	0
393	Versterking omgevingsveiligheidsdiensten	0	0	0	0
421	Extra capaciteit BOA's (DU)	35.273	35.273	35.273	35.273
428	Wet kwaliteitsborging bouw (DU)	19.623	19.475	0	0
	Totaal integratie- en decentralisatie- uitkeringen	10.518.467	9.846.466	9.250.115	8.887.930
F.	INKOMENSMAATSTAVEN				
1 a	WOZ - woningen eigenaar	-3.280.163	-3.280.163	-3.280.163	-3.280.163

l g	WOZ – niet woningen eigenaar	-829.791	-829.791	-829.791	-829.791
l h	WOZ – niet woningen gebruiker	-599.201	-599.201	-599.201	-599.201
	Totaal inkomensmaatstaven (F)	-4.709.155	-4.709.155	-4.709.155	-4.709.155
G.	Onderuitputting BCF	350.000	350.000	350.000	350.000
H.	TOTAAL ALGEMENE UITKERING (C+D+E+F+G)	101.854.974	97.175.933	99.922.940	102.709.299
	Algemene uitkering in vorige meerjarenbegroting (incl. onderuitp. BCF)	100.633.359	95.284.815	97.291.318	97.291.318
	Absolute verhoging/verlaging t.o.v. vorige meerjarenbegroting	1.221.615	1.891.118	2.631.622	5.417.981

Bedragen in €

Nr.	Omschrijving	2025	2026	2027	2028
I.	Stelposten lasten begroting 2025				
	Loon- en prijscompensatie 2024 (doorwerking)	275.000	275.000	275.000	275.000
	Loon- en prijscompensatie 2025	300.000	400.000	400.000	400.000
	Loon- en prijscompensatie 2026			100.000	100.000
	Loon- en prijscompensatie 2027				100.000
	Loon- en prijscompensatie 2028				
	Wet Open Overheid – incidenteel	53.000	53.000		
	Wet Open Overheid – structureel	97.000	112.000	112.000	112.000
	Brede impuls combinatiefuncties – taakstelling i.v.m. overheveling van alg. uitkering naar specifieke uitkering	-121.239	-121.239	-121.239	-121.239
	Wet Goed Verhuurderschap	13.819	12.567	13.341	13.341
	Wet kwaliteitsborging bouw (Wkb)	19.608	19.608	0	0
	Dienstverlening gemeenten aanpak armoede en schulden	109.000	109.000	114.000	119.000
	Bijzondere bijstand en vroegsignalering	0	0	0	0
	Werkdrukverlaging uitv. jeugdbescherming en –reclassering	84.000	82.000	85.000	87.000
	Saldo reserveringen	830.188	941.936	978.102	1.085.102
Af	Reserveringen vorige meerjarenbegroting	672.781	172.529	197.303	197.303

	Mutaties reserveringen t.o.v. meerjarenbegroting	-157.407	-769.407	-780.799	-887.799
J.	BUDGETTAIR EFFECT voor inzet egalisereserve (H+I)	1.064.208	1.121.711	1.850.823	4.530.182
K.	Inzet egalisereserve algemene uitkering				
	Storting algemeen				-247.390
	Onttrekking algemeen	118.478	967.035	714.873	
L.	BUDGETTAIR EFFECT na inzet egalisereserve (J+K)	1.182.686	2.088.746	2.565.696	4.282.792

Bedragen in €

Nr.	Omschrijving	2025	2026	2027	2028
M.	Functionele vertaling in begroting 2025-2028				
	Batenstelpost 100 % coalitieakkoord Jeugdzorg	0	-761.040	-565.420	-565.420
	Lagere lastenstelpost coalitieakkoord Jeugdzorg	0	-1.340.000	-1.369.000	-1.369.000
	Aframen opgenomen stelpost in oude MJB 2024-2027	2.278.000	1.326.000	1.356.000	1.356.000
	Aframen opgenomen stelpost in oude MJB 2024-2027	1.326.000	753.000	560.000	560.000
	Reserveren verhoging integratie-uitkering Participatie – onderdeel WSW (GR WOZL)	728.097	644.358	571.081	189.169
	Totaal functionele vertaling in begroting 2025-2028	4.332.097	622.318	552.661	170.749
N.	Resterend budgettair effect op begroting (L-M)	-3.149.411	1.466.428	2.013.035	4.112.043

Verloop egalisereserve algemene uitkering	2025	2026	2027	2028
Stand per 01-01	1.702.650	2.545.915	1.578.880	864.007
Stortingen eerdere meerjarenbegroting	961.743			
Stortingen nieuwe meerjarenbegroting 2025 - 2028				
Onttrekkingen eerdere meerjarenbegroting				247.390
Onttrekkingen nieuwe meerjarenbegroting 2025 - 2028	-118.478	-967.035	-714.873	
Begroot ultimo	2.545.915	1.578.880	864.007	1.111.397

6. Toelichting verbonden partijen (gemeenschappelijke regelingen en vennootschappen)

Onderdeel Gemeenschappelijke Regelingen

1. Anti Discriminatie Voorziening – Centrumgemeente Maastricht

Besluit tot deelneming	Collegebesluit van 3 maart 2009 (toestemming raad 9 april 2009)
Juridische rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling (2 centrumgemeenten)
Programma	1. Veiligheid
Bestuurlijk belang	Provincie breed uitvoeren wettelijke verplichting ADV
Ambtelijke contractmanagers	Beleidsinhoudelijk: Y. Ottenbros (Bestuurlijke en Concern Zaken) Y. Bruinsma (Maatschappelijke Ontwikkeling) Financieel: Afdeling Planning & Control
Toezichtsvorm	Algemeen

Openbaar belang dat wordt behartigd

Het doel van de Regeling is het aan de inwoners van de deelnemende gemeenten bieden van toegang tot een Anti Discriminatie Voorziening en het daardoor (laten) oprichten en het in stand houden van de Anti Discriminatie Voorziening Limburg (ADV-Limburg).

Actieve informatieplicht

N.v.t.

Gemeentelijke visie op de verbonden partij

De meest efficiënte gezamenlijke invulling van deze wettelijke verplichting.

Ontwikkelingen

De ADV Limburg ontwikkelt zich mede door de gezamenlijke aanpak verder tot expertisecentrum voor de gehele provincie en creëert draagvlak voor een effectieve en duurzame aanpak van discriminatie.

Beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

Geen bijzonderheden.

Financieel

De bijdrage 2025 is opgenomen in de tabel onder paragraaf 2.2.4 Verbonden Partijen.

(Financiële) Risico's

Geen bijzonderheden.

2. Bestuurs overeenkomst informele zorg – Gemeente Heerlen

Besluit tot deelneming	Bestuurs overeenkomst samenwerking informele zorg
Juridische rechtsvorm	Publiekrechtelijk Gemeenschappelijke Regeling
Programma	6. Sociaal domein
Bestuurlijk belang	Via stuurgroep WMO: Wethouder A. Schiffelers
Ambtelijke contractmanagers	Beleidsinhoudelijk: N. Erens (Maatschappelijke Ontwikkeling) Financieel: M. Theunissen (Planning & Control)
Toezichtsvorm	Algemeen

Openbaar belang dat wordt behartigd

Het gezamenlijk subsidiëren van de instellingen.

Actieve informatieplicht

N.v.t.

Gemeentelijke visie op de verbonden partij

De bestuurs overeenkomst is in 2019 aangegaan. Hiermee heeft gemeente Landgraaf de subsidiering van Cizop, Buddyzorg en Levanto vrijwilligers overgedragen aan gemeente Heerlen. Dit met als doel om te besparen op de administratieve lasten van zowel de gemeente als de instellingen. Zij hoeven nog maar op één plek hun aanvraag en verantwoording in te dienen. Daarnaast kunnen de deelnemende gemeenten, middels een periodiek overleg, eenduidiger inhoudelijk sturen op de te behalen resultaten en ontwikkelpunten, die enkele lokale verschillen daargelaten, voor alle gemeenten hetzelfde zijn.

Ontwikkelingen

In 2022 is de gemeente Kerkrade toegetreden tot de lichte GR/bestuurs overeenkomst. In overleg met CIZOP (en Meander) wordt het aanbod herijkt en worden subsidievoorwaarden bijgesteld/aangescherpt. Middels regionale voortgangoverleggen wordt de voortgang gemonitord.

Beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

Geen bijzonderheden.

Financieel

De bijdrage 2025 is opgenomen in de tabel onder paragraaf 2.2.4 Verbonden Partijen.

(Financiële) Risico's

Geen bijzonderheden.

3. BsGW (Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen) – Roermond

Besluit tot deelneming	Opgericht in 2011
Juridische rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling met openbaar lichaam
Programma	0. Bestuur en ondersteuning 7. Volksgezondheid en milieu
Bestuurlijk belang	Wethouder C. Wilbach vertegenwoordigt de gemeente Landgraaf in het Dagelijks en Algemeen Bestuur
Ambtelijke contractmanagers	Beleidsinhoudelijk: R. Huntjens (Planning en Control) Financieel: R. Huntjens (Planning en Control)
Toezichtsvorm	Algemeen

Openbaar belang dat wordt behartigd

De BsGW draagt zorg voor het heffen en innen van alle lokale belastingen en beheert de basisregistratie WOZ (administratie en waardering).

Tot het takenpakket horen:

- Advisering omtrent conceptverordening(en);
- De opbouw van benodigde basisregistraties;
- Het opleggen en innen van de aanslagen tot en met de dwanginvordering en oninbaar verklaring;
- Afhandeling van klantreacties gedurende al deze processtappen.

De BsGW doet dit tegen de laagst mogelijke kosten, uitgaande van de beste prijs/prestatie verhouding gekoppeld aan een optimaal niveau van dienstverlening.

Actieve informatieplicht

De BsGW stelt jaarlijks een begroting op waarover de gemeente haar zienswijze mag kenbaar maken. Verder worden bestuursrapportages, raadsinformatiebrieven, het jaarverslag en de jaarrekening opgesteld ter verantwoording. Daarnaast ontvangt elke gemeente per kwartaal een uitvoeringsrapportage waarbij over de te ontvangen belastingen, heffingen en gedane kwijtschelding gemeente specifiek wordt gerapporteerd.

Gemeentelijke visie op de verbonden partij

De BsGW draagt zorg voor het heffen, opleggen van de aanslagen en innen van de opbrengsten belastingen en heffingen. Van BsGW wordt verwacht dat zij dit tegen een zo laag mogelijke prijs doet in combinatie met de verwachte kwaliteit zoals deze in de dienstverleningsovereenkomst (de specifieke voorwaarden) is vastgelegd.

Ontwikkelingen

De BsGW telt inmiddels 29 deelnemende gemeenten en 1 waterschap. Slechts 2 Limburgse gemeenten nemen niet deel in de BsGW. De BsGW zal deze gemeenten niet meer actief benaderen voor deelname, maar vooral nadruk leggen op het verbeteren van de kwaliteit van dienstverlening richting de deelnemende

gemeenten en hun klanten. Andere ontwikkelingen zijn de (mogelijke) harmonisatie van uitvoering van belastingen en heffingen, het regieportaal gebruiksovervlakke (GBO) en de samenhangende objecten registratie (SOR) met als wettelijke ingangsdatum 1-1-2025. In 2023 is door het Algemeen Bestuur het besluit genomen om de dienstverlening aan te passen. Vanaf 2024 is daarom het kostenverdeelmodel geïmplementeerd, dat als basis dient voor de dienstverlening van de deelnemende gemeenten. De gemeente Landgraaf ondervindt in dit nieuwe model geen nadelen, de lasten blijven nagenoeg gelijk. De deurwaarderstaken die de gemeente bij de BsGW had ondergebracht zijn in 2024 overgeheveld naar een andere deurwaarder. Het huurcontract van de BsGW loopt in 2026 af, waarbij de BsGW in 2025 gaat kijken of zij een huisvesting kan vinden dat beter hun behoeften aansluit. Hierdoor kan wellicht ook een efficiency voordeel worden behaald.

Beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

De gemeente Landgraaf heeft de uitvoeringstaken belastingen en heffingen in zijn geheel overgedragen aan BsGW. De gemeente Landgraaf blijft verantwoordelijk voor het vaststellen van de tarieven via de verordeningen. Het beleid daartoe wordt jaarlijks vastgesteld door de raad.

Financieel

De bijdrage 2025 is opgenomen in de tabel onder paragraaf 2.2.4 Verbonden Partijen.

(Financiële) Risico's

Geen bijzonderheden.

4. Bureau VSV (leerplicht) – Centrumgemeente Heerlen

Besluit tot deelneming	Besluit bestuursovereenkomst in 2003
Juridische rechtsvorm	Publiekrechtelijk, aan het college van de gemeente Heerlen opgedragen taak.
Programma	4. Onderwijs
Bestuurlijk belang	Stuurgroep: Wethouder A. Schiffelers
Ambtelijke contractmanagers	Beleidsinhoudelijk: M. Reumkens (Maatschappelijke Ontwikkeling) Financieel: J. Alken (Planning en Control)
Toezichtsvorm	Stuurgroep VSV

Openbaar belang dat wordt behartigd

Het uitvoeren van de leerplichtwet, regionaal meld- en coördinatiepunt voortijdig schoolverlaten.

Actieve informatieplicht

De sturings- en beheersingsdocumenten die periodiek worden voorgelegd aan de gemeente zijn:

1. Begroting.
2. Kwartaalrapportages.
3. Jaarrekening en jaarverslag.

Gemeentelijke visie op de verbonden partij

Ook met de nieuwe overeenkomst, deze is ingegaan op 1 augustus 2020, heeft de gemeente Landgraaf haar taken op het gebied van het uitvoeren van de leerplichtwet, regionaal meld- en coördinatiepunt voortijdig schoolverlaten overgedragen aan het Bureau VSV. Het doel is het realiseren van een sluitende regionale aanpak ter voorkoming van voortijdig schoolverlaten en regionale samenwerking voor de uitvoering van de leerplicht wet.

Ontwikkelingen

De laatste jaren ervaart het bureau VSV een behoorlijke werkdruk als gevolg van de toename en intensiteit van kwetsbare kinderen en jongeren uit Parkstad. Dat betekent dat er steeds meer jongeren schooluitval laten zien. Met behulp van een zgn. formatietool is de disbalans tussen de werkzaamheden en het aantal medewerkers berekend. Volgens deze berekening zou er 6,35 fte toegevoegd moeten worden. Er is gekozen voor een tussenstap van twee jaar, waarbij de formatie met 3,5 fte (3 fte consultants en 0,5 fte voor ondersteuning) wordt verhoogd. In het 1e kwartaal van 2026 vindt er een evaluatie plaats. De financiële consequentie van de (tijdelijke) uitbreiding bedraagt voor Landgraaf in 2025 € 66 duizend en in 2026 € 68 duizend.

Beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

De wettelijke taken zijn gebaseerd op de Leerplicht- en RMC wet en regelgeving. Deze zijn in te delen in administratieve/registratieve taken, onderzoek naar vermoedelijk ongeoorloofd schoolverzuim en handhaving. Daarnaast heeft Bureau VSV ook niet-wettelijke taken. Deze preventieve taken hebben met name betrekking op overleg met ketenpartners en het werken volgens de afspraken in de jeugdketen (VIP, gezinsplan). Bureau VSV benadert de ouders van de vierjarigen die niet op een school staan ingeschreven.

In een enkel geval is een kind er om sociaal/medische redenen nog niet aan toe om naar het basisonderwijs te gaan. Om een goede inschatting te maken, wordt binnen Parkstad al in de voorschoolse fase gekeken of een leerling de overstap met vier jaar naar het basisonderwijs kan maken. Hierbij wordt, indien nodig, gebruik gemaakt van het knooppunt voorschoolse voorziening met primair onderwijs. In Parkstad werken we vanuit de missie: 'Vanuit een unieke bevoegdheid bewaakt bureau VSV het leerrecht en ondersteunt jeugdigen waar nodig als verbindende partner in de keten'. De jongere moet klaar zijn om een passende plek in de samenleving te krijgen'. Als het even niet lukt op school, onderzoeken we wat jongeren nodig hebben om hen weer perspectief te bieden, zodat zij een onafhankelijk bestaan kunnen leiden. Met name voor de consulenten kwetsbare jongeren zijn dit intensieve ondersteuningstrajecten.

Financieel

De bijdrage 2025 is opgenomen in de tabel onder paragraaf 2.2.4 Verbonden Partijen.

(Financiële) Risico's

Geen bijzonderheden.

5. Centrumregeling regionale samenwerking Parkstad opvang en beschermd wonen Wmo 2015

– Centrumgemeente Heerlen

Besluit tot deelneming	Besluit Raad Gemeenschappelijke Regeling
Juridische rechtsvorm	Publiekrechtelijk Gemeenschappelijke Regeling
Programma	6. Sociaal Domein
Bestuurlijk belang	Stuurgroep: Wethouder A. Schiffelers
Ambtelijke contractmanagers	Beleidsinhoudelijk: J. Starmans (Maatschappelijke Ontwikkeling) Financieel: M. Theunissen (Planning en Control)
Toezichtsvorm	Algemeen

Openbaar belang dat wordt behartigd

De centrumregeling regionale samenwerking Parkstad opvang en beschermd wonen Wmo 2020 is in het leven geroepen om de taak opvang en beschermd wonen binnen de Wmo binnen Parkstad uit te voeren. De verantwoordelijkheden voor de taak liggen bij de deelnemende gemeenten. Het Rijksbudget wordt verstrekt aan de centrumgemeente Heerlen.

Actieve informatieplicht

De sturings- en beheersingsdocumenten die periodiek worden voorgelegd aan de gemeente zijn:

1. Begroting.
2. Jaarrekening en jaarverslag.

Gemeentelijke visie op de verbonden partij

Binnen Parkstad Limburg worden taken in toenemende mate gemeenschappelijk uitgevoerd. Bij deze taak moeten de centrumgemeente en de andere Parkstadgemeenten samenwerken omdat ze samen de verantwoordelijkheid en het budget hebben. Maar ook vanuit de inhoudelijke noodzaak omdat bij opvang en beschermd wonen de individuele gemeenten een belangrijke rol spelen in het voortraject en de nazorg.

Ontwikkelingen

Onderdeel van de doorcentralisatie van beschermd wonen is dat er een einde komt aan de landelijke toegankelijkheid van beschermd wonen. Door invoering van een woonplaatsbeginsel wordt de herkomstgemeente van de cliënt verantwoordelijk voor de verstrekking van beschermd wonen. De VNG en staatssecretaris van Ooijen hebben in maart 2024 geconcludeerd dat het niet gaat lukken om de Wet woonplaatsbeginsel per 1-1-2025 te laten ingaan. De nieuwe streefdatum voor invoering is nu 1 januari 2026. Ook het objectieve verdeelmodel voor de middelen die gemeenten ontvangen voor beschermd wonen wordt nog niet ingevoerd. Dat is immers onlosmakelijk verbonden met het woonplaatsbeginsel. De centrumgemeenten blijven deze middelen in 2025 dus ontvangen op basis van het huidige historische verdeelmodel. De Parkstad-gemeenten blijven gezamenlijk inzetten op het voorkomen van dakloosheid. Daarnaast werken we aan een duurzame uitstroom uit de opvang. Begin 2024 is het onderzoek door bureau HHM naar de knelpunten in de opvang afgerond. Hieruit zijn concrete aanbevelingen gekomen waarmee wij in 2025 aan de slag gaan. Voor Landgraaf betekent dit concreet dat we samen met de gemeente Heerlen en LevantoGroep werken aan de toekomst van de crisisopvang Heugderlicht. We

continueren de spreiding door middel van een kleinschalige opvang locatie en meer opvangplekken gespreid over Parkstad.

Beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

De gemeente bewaakt via de stuurgroep Wmo Parkstad de uitvoering van de centrumregeling via de jaarlijkse rapportages en het voorbereiden van de begroting.

Financieel

De bijdrage 2025 is opgenomen in de tabel onder paragraaf 2.2.4 Verbonden Partijen.

De gemeente Heerlen ontvangt rechtstreeks van het rijk een vergoeding voor haar taken als centrumgemeente.

(Financiële) Risico's

Geen bijzonderheden.

6. GGD Zuid-Limburg – Maastricht

Besluit tot deelneming	Besluit Raad 15-12-2005 Gemeenschappelijke Regeling GGD Zuid-Limburg
Juridische rechtsvorm	Publiekrechtelijk Gemeenschappelijke Regeling
Programma	7. Volksgezondheid en milieu
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen Bestuur: wethouder A. Schiffelers Plv. Lid Algemeen Bestuur: Burgemeester R. de Boer
Ambtelijke contractmanagers	Beleidsinhoudelijk: H. ter Haar (Maatschappelijke Ontwikkeling) Financieel: M. Theunissen (Planning en Control)
Toezichtsvorm	Algemeen

Openbaar belang dat wordt behartigd

De GGD heeft een taak op het gebied van preventieve gezondheidszorg. Een aantal taken is vastgelegd in de Wet Publieke Gezondheid.

Actieve informatieplicht

De sturings- en beheersingsdocumenten die periodiek worden voorgelegd aan de gemeente zijn:

1. Begroting.
2. Jaarrekening en jaarverslag.

Gemeentelijke visie op de verbonden partij

De GGD wordt beschouwd als een instituut dat hoogwaardige kwaliteit levert en is een belangrijke partner in de realisatie van het gezondheidsbeleid. De komende jaren is het streven erop gericht om de Trendbreuk te realiseren en wordt gewerkt aan een nieuw basispakket voor de Jeugdgezondheidszorg.

Ontwikkelingen

De begroting 2025 is gebaseerd op het in 2023 vastgestelde Meerjarenperspectief 2024-2027. Begin 2025 zal het nieuwe regionale gezondheidsbeleid Zuid-Limburg gereed zijn en aan de gemeenteraden aangeboden worden ter vaststelling. Naast de wettelijke taken wordt ingezet op het realiseren van de opgaven in het kader van het Integraal Zorgakkoord (IZA), het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en Trendbreuk in 2030. De GGD blijft als adviseur betrokken bij de regionale samenwerking rondom Trendbreuk/GALA/IZA. De uitvoering van Trendbreuk is belegd bij het programmabureau Trendbreuk dat bij de GGD is ondergebracht.

Beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

De gemeente bewaakt –in samenwerking met de overige 15 gemeenten in Zuid Limburg– dat de GGD de hoogwaardige kwaliteit blijft leveren en activiteiten onderneemt die er op gericht zijn om meer inzicht in de begroting en exploitatie van de GGD ZL te verkrijgen. Voor wat betreft de ontwikkeling van de GGD, als netwerkpartner binnen het gehele sociaal domein, inclusief Trendbreuk-GALA-IZA, geldt dat de gemeente en de GGD samen zoeken naar antwoorden op de inhoudelijke ambities. Hierbij wordt gezocht naar slimme verbindingen op inhoudelijk, organisatorisch en financieel vlak. In het licht van de bovengenoemde

ontwikkelingen zal in , is in 20235 een start gemaakt met de evaluatie van de nieuwe bestuurs- en directiestructuur GGD ZL zijn beslag krijgen.

Financieel

De bijdrage 2025 is opgenomen in de tabel onder paragraaf 2.2.4 Verbonden Partijen.

(Financiële) Risico's

Geen bijzonderheden.

7. Het Gegevenshuis – Landgraaf

Besluit tot deelneming	Februari 2015, College
Juridische rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling met openbaar lichaam
Programma	0. Bestuur en Ondersteuning
Bestuurlijk belang	Het bestuur van de GR bestaat uit een Algemeen Bestuur en een Dagelijks Bestuur. In beide gevallen wordt Landgraaf vertegenwoordigd door Burgemeester R. de Boer
Ambtelijke contractmanagers	Beleidsinhoudelijk: T. Kohl (Facilitair Bedrijf) & B. Schiffers (Ruimtelijke Ordening en Grondzaken) Financieel: J. Ritzen (Planning en Control)
Toezichtsvorm	Algemeen

Openbaar belang dat wordt behartigd

“Het Gegevenshuis” heeft tot doel het ontzorgen van de deelnemers op het gebied van het opzetten en het beheren van object- en ruimteregelerelateerde (Basis-)registraties en geometrie, alsmede het daarmee samenhangende beeldmateriaal.

Actieve informatieplicht

De sturings- en beheersingsdocumenten die periodiek worden voorgelegd aan de gemeente zijn:

1. Begroting.
2. Kwartaalrapportages.
3. Jaarrekening en jaarverslag.

Gemeentelijke visie op de verbonden partij

De schaalgrootte van de gemeente Landgraaf rechtvaardigt niet altijd een solitaire manier van werken. Bovendien streeft de Rijksoverheid ook naar grotere gemeenten om zo de taken die aan gemeenten worden gedecentraliseerd beter te borgen. Het samenwerken met andere (Parkstad) gemeenten zoals in de GR Het Gegevenshuis, is een manier om hieraan tegemoet te komen.

Ontwikkelingen/Beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

Algemeen m.b.t. huidige werkzaamheden

Het coronavirus heeft ervoor gezorgd dat het thuiswerken met een andere dimensie definitief is geland in kantoororganisaties. Dat geldt voor de deelnemers en ook voor Het Gegevenshuis. Met oog voor het snijpunt van werknemers- en werkgeversbelang werd een regeling hybride werken en vergaderen ingevoerd, waarbij het uitgangspunt is dat medewerkers tenminste voor de helft van hun diensttijd ook fysiek aanwezig zijn op het kantoor in Landgraaf. Zolang het belang van Het Gegevenshuis niet in het geding is, zijn medewerkers flexibel om te komen tot een goede afstemming tussen privé en werk. Dit in samenhang met andere instrumenten draagt bij aan de vitaliteit van medewerkers en daarmee aan de duurzame inzetbaarheid. Niet onbelangrijk in de tijd van schaarste op de arbeidsmarkt die ook Het Gegevenshuis raakt. De vervulling van vacatures wordt steeds lastiger en creatieve oplossingen zijn nodig om de dienstverlening jegens de deelnemers conform dienstverleningsovereenkomst te kunnen blijven

vervullen. Bij de uitvoering van het hybride en flexibel werken en bij het boeien en binden van medewerkers is pijnlijk duidelijk geworden dat het verouderde kantoorconcept en de reeds lang afgeschreven inrichting eerder remmend dan ondersteunend werkt en totaal niet past bij de innovatieve organisatie die Het Gegevenshuis is en wil zijn.

Samenhangende objectenregistratie (SOR) en 3D

Er werden verdere verkenningen uitgevoerd met de 'leerapplicatie'. De leverancier heeft een tool ontwikkeld om op eenvoudige wijze BIM-modellen in de applicatie te verwerken. In het derde kwartaal zal besloten worden of deze tool wordt toegevoegd aan de applicatie. Met de VNG en een aantal grote gemeenten is gestart met een project om een 3D databestand zodanig in te richten dat de data steeds los van de applicatie kunnen worden ingezet. In het derde kwartaal zal hiertoe een programma van eisen worden ontwikkeld. Met de gemeente Heerlen en de smart service campus is gesproken over het opbouwen van een basis 3D die gebruikt kan worden bij vraagstukken in de diverse overheidsdomeinen. In het derde kwartaal krijgt dit een vervolg.

Onderzoek Inwinning

De definitieve rapportage is opgeleverd. Conclusie van het rapport is dat de werkzaamheden van het cluster Landmeten geleidelijk anders moeten worden ingevuld evenals de inrichting van de ICT-omgeving voor het verwerken, analyseren van 3D-datamodellen en puntenwolken. Dit vraagt ook iets van de medewerkers binnen dit cluster. Het is nu aan het MT om de strategie te bepalen en een verdere marktverkenning uit te voeren om in ieder geval aan de slag te kunnen met de adviezen die op korte termijn kunnen worden geïmplementeerd.

Circulaire bouw: ontwikkeling omgevingsgegevensmodel in 3D

Vorig jaar werd aan de samenwerking tussen Inspector, Re-use materials en Het Gegevenshuis een voucher door Parkstad Limburg verleend voor de oplevering van een omgevingsgegevensmodel voor toepassingen in de circulaire bouw. De rol van Het Gegevenshuis is hierbij vooral de aanlevering van data en het deelnemen aan de overlegstructuren. Het project verloopt moeizaam, maar in september 2023 zal toch oplevering van het model tijdens een symposium aan de orde zijn geweest.

Strategische pijler groei

Verder lopen er geen acties meer naar potentiële deelnemers. Er worden wel gesprekken gevoerd, maar daarover worden bestuurders en contractmanagers mondeling geïnformeerd. Met het product WOZ-mutatiedetectie wordt tevens invulling gegeven aan de groei van Het Gegevenshuis. Naar aanleiding van het besluit van het Algemeen Bestuur om verder koers te zetten richting het op de markt zetten van de ICT-ondersteuning, is in het tweede kwartaal samen met Parkstad-IT gezocht naar een externe partij die de ontvlechtingkosten inzichtelijk kan maken. Naar verwachting wordt in het derde kwartaal hiertoe opdracht verstrekt.

In het tweede kwartaal zijn ook de resultaten van het onderzoek naar inwinning gepresenteerd. Het onderzoek naar de toekomstige inwinning door Cadac werd in het eerste kwartaal uitgevoerd. Er is onderzoek gedaan naar de huidige organisatie en werkprocessen en een onderzoek naar marktontwikkelingen op het gebied van inwinning. Conclusie van het rapport is dat de werkzaamheden van het cluster Landmeten geleidelijk anders moeten worden ingevuld evenals de inrichting van de ICT-

omgeving voor het verwerken, analyseren van 3D-datamodellen en puntenwolken. Dit vraagt ook iets van de medewerkers binnen dit cluster. Het is nu aan het management team om de strategie te bepalen en een verdere marktverkenning uit te voeren om in ieder geval aan de slag te kunnen met de adviezen die op korte termijn kunnen worden geïmplementeerd. De procedure rondom wijziging van de GR, dat gezamenlijk met de Limburgse GR-en onder begeleiding van Boels Zanders is opgepakt, heeft verder vorm gekregen. De concept stukken zijn gereed gemaakt met input uit de diverse ambtelijke en bestuurlijke overleggen. In het derde kwartaal worden de stukken in routing gebracht ter besluitvorming.

Strategische pijler innovatie

Vanaf 2023 kan Het Gegevenshuis met een in eigen beheer ontwikkelde applicatie de deelnemers beter en vooral efficiënter ondersteunen met het databeheer van het grijs en groen. Vooral het volledig maken van bestanden en het actualiseren biedt veel meerwaarde voor de gemeentelijke beheerders, niet alleen bij de dagelijkse uitvoering van hun taken, maar ook bij aanbestedingen en meerjarenplannen. Daarnaast is gebied gebonden afstemming van plannen in de openbare ruimte beter te managen. Zoals hiervoor al aangegeven, worden er diverse onderzoeken gedaan naar het toekomstig kunnen gebruiken van 3D-data. Daarnaast vinden er ook experimenten plaats om in een virtuele digitale 3D leefomgeving simulaties en voorspellingen te doen. Hiervoor wordt de term digital twin gebezigd. Ontwikkelingen in den lande worden op de voet gevolgd en Het Gegevenshuis neemt ook deel aan landelijke werkgroepen over dit thema. Het gebruik van geodata in de diverse domeinen wordt steeds verder ontwikkeld, veelal samen met de (beleids)verantwoordelijke medewerkers van de deelnemers. Bij het sociaal domein en zeker bij milieu en klimaatvraagstukken is een toename van de vraag bij deelnemers waarneembaar. Voor grensoverschrijdende beleids- en uitvoeringstaken zijn in opdracht van Parkstad Limburg de eerste stappen richting samenwerking met de stad Aken gezet. En tenslotte zullen ook verdere stappen worden gezet richting samenhangende objectenregistratie via het regioportaal samen met BsGW en zal actief worden deelgenomen aan activiteiten en programma's van het BAM van de VNG.

Financieel

De bijdrage 2025 is opgenomen in de tabel onder paragraaf 2.2.4 Verbonden Partijen.

(Financiële) Risico's

Geen bijzonderheden.

8. Inkoop jeugdzorg regio Zuid-Limburg – Centrumgemeente Maastricht

Besluit tot deelneming	Besluit Raad Gemeenschappelijke Regeling d.d. 23 september 2014. Besluit Raad Wijziging centrumregeling d.d. 24 september 2015. Besluit Raad Gemeenschappelijke Regeling 2019–2022 d.d. 27 september 2018.
Juridische rechtsvorm	Publiekrechtelijk Gemeenschappelijke Regeling
Programma	6. Sociaal Domein
Bestuurlijk belang	Wethouder A. Schiffelers
Ambtelijke contractmanagers	Beleidsinhoudelijk: I. de Jel (Maatschappelijke Ontwikkeling) Financieel: M. Theunissen (Planning en Control)
Toezichtsvorm	Algemeen

Openbaar belang dat wordt behartigd

De gemeente Maastricht is als centrumgemeente in samenwerking met de regiogemeenten verantwoordelijk voor het realiseren van een aantal voorzieningen voor jeugdhulp en het bevorderen van ketensamenwerking.

Actieve informatieplicht

De sturings- en beheersingsdocumenten die periodiek worden voorgelegd aan de gemeente zijn:

1. Begroting en uitvoeringsplan.
2. Kwartaalrapportages.

Gemeentelijke visie op de verbonden partij

Binnen Zuid-Limburg wordt samengewerkt op het gebied van jeugdhulp. Het gaat daarbij om afstemming tussen de 16 gemeenten in Zuid-Limburg.

Ontwikkelingen

Met ingang van 1 januari 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor alle vormen van jeugdhulp. Voor de inkoop van de, niet landelijk c.q. ambulante ingekochte, jeugdhulp hebben de 16 gemeenten in Zuid-Limburg gekozen voor gezamenlijke inkoop door middel van een centrumgemeente constructie. Er is sprake van een basispakket en een keuzepakket. Hierbij fungeert Maastricht als centrumgemeente. Deze centrumregeling is in september 2018 door de raad vastgesteld. Bij deze centrumregeling hoort een Service Level Agreement. Conform de centrumregeling stelt Maastricht jaarlijks een uitvoeringsplan op, waarin de uit te voeren werkzaamheden door de centrumgemeente nader zijn uitgewerkt. Het uitvoeringsplan wordt jaarlijks geactualiseerd en door de stuurgroep Jeugd ZL vastgesteld. Ieder kwartaal wordt een actuele voortgangsrapportage verstrekt door de centrumgemeente. Landgraaf heeft besloten alleen het basispakket af te nemen. Dit basispakket behelst de inkoop van crisishulp, verblijf en de gecertificeerde instellingen (jeugdbescherming en jeugdreclassering). De inkoop basishulp jeugd (ambulante begeleiding en behandeling) is vanaf 2019 vormgegeven op de schaal van Heerlen, Landgraaf en Voerendaal en aan JENS gegund. Inhoudelijk wordt wel inzake doelgroep arrangementen onderwijs-jeugd op regionale schaal samengewerkt.

Vanaf 1 januari 2023 is een nieuwe SLA in werking getreden en is gestart met nieuwe inkoopopdrachten op gebied van o.a. ambulante jeugdhulp, zowel op Zuid-Limburgse schaal als op de schaal van Heerlen, Landgraaf en Voerendaal. Met ingang van 2024 geldt een nieuw beleidskader 2024-2028.

In 2023 heeft landelijk positieve besluitvorming plaatsgevonden inzake de hervormingsagenda Jeugd. De implementatie van deze veelomvattende hervormingsagenda krijgt vorm vanaf 2024. In de hervormingsagenda zijn de volgende onderwerpen genoemd:

- Reikwijdte van de jeugdhulpplicht afbakenen en deze helder positioneren in de bredere context van het sociaal domein;
- De lokale toegang met stevige lokale teams versterken;
- Afbouw residentiële jeugdhulp: zo thuis mogelijk;
- Kwaliteitsverbetering en blijvend leren;
- Verbeteren regionale samenwerking en landelijke contractering van specialistische zorg;
- Eenvoudiger uitvoering en inkoop, minder administratieve lasten en aanpak negatieve effecten van marktwerking;
- Verbeteren inzicht in het jeugdstelsel met data en monitoring.

Beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

Samenwerking continueren en zorgen voor optimale afstemming tussen landelijke, (sub)regionale en lokale activiteiten.

Financieel

De bijdrage 2025 is opgenomen in de tabel onder paragraaf 2.2.4 Verbonden Partijen.

(Financiële) Risico's

Geen bijzonderheden.

9. ISDBOL (Intergemeenschappelijke Sociale Dienst Brunssum en Landgraaf)

Besluit tot deelneming	Raad: 14 december 2006, op voorstel van college d.d. 7 november 2006
Juridische rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling met openbaar lichaam
Programma	6. Sociaal Domein
Bestuurlijk belang	Het bestuur van de GR bestaat uit een Algemeen Bestuur en een Dagelijks Bestuur. In beide gevallen wordt Landgraaf vertegenwoordigd door Wethouder C. Wilbach Vertegenwoordiging Raadsleden in het AB: Mevr. P. Willemsen-Nadenoen (GBBL) & Mevr. M. Haex (GL)
Ambtelijke contractmanagers	Beleidsinhoudelijk: M. Bäumlér (Maatschappelijke Ontwikkeling) Financieel: J. Alken (Planning en Control)
Toezichtsvorm	Algemeen

Openbaar belang dat wordt behartigd

De twee deelnemende gemeenten hebben op grond van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen de beleidsvoorbereiding en uitvoering van hun taken met betrekking tot de Participatiewet overgedragen aan de ISD BOL.

Actieve informatieplicht

De sturings- en beheersingsdocumenten die periodiek worden voorgelegd aan de gemeente zijn:

1. Begroting.
2. 1e en 2e bestuursrapportage.
3. Jaarrekening en jaarverslag.

Gemeentelijke visie op de verbonden partij

Het primaire doel van de gemeente is het beschikken over een uitvoeringsorganisatie die op betrouwbare, effectieve, efficiënte, professionele en innovatieve wijze uitvoering geeft aan de haar opgedragen taken. De eigen verantwoordelijkheid van de burger moet hierbij centraal staan. De dienst dient haar taken zo uit te voeren dat steeds zo min mogelijk mensen afhankelijk zijn of worden van een uitkering en daar waar mensen dit toch worden de tijd dat ze een beroep moeten doen op een uitkering zo kort als mogelijk te houden. Voor wat betreft de mensontwikkeling en de uitstroom naar werk zijn het gemeentelijk Werkbedrijf en het regionale Werkgeversservicepunt belangrijke partners. De organisatie heeft ook een rol in het signaleren van mogelijke problemen op andere terreinen en daar waar aan de orde te zorgen voor een adequate doorverwijzing dan wel het zelf organiseren van de noodzakelijke ondersteuning.

Ontwikkelingen

Na enkele jaren van dalende cliëntenaantallen, zette die daling in 2023 niet door. Hoewel voor 2024 en de volgende jaren nog steeds wordt ingezet op een daling van de cliëntenaantallen met 2%, wordt het onder andere vanwege de steeds moeilijker wordende doelgroep lastiger om cliënten te laten uitstromen. Het is dan ook onzeker of de gewenste daling met 2% zal worden behaald.

Beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

Het beleidskader voor de uitvoering van de participatiewet ligt in het meerjarenbeleidsplan. Voor 2023-2026 is een nieuw beleidsplan gemaakt, waarin we blijven inzetten op het maximaal participeren met als hoogste doel betaalde arbeid.

Financieel

De bijdrage 2025 is opgenomen in de tabel onder paragraaf 2.2.4 Verbonden Partijen.

(Financiële) Risico's

Het risico op een mindere dan nu geraamde Rijksbijdrage BUIG ook meerjarig aanwezig zolang als het aantal uitkeringsgerechtigden blijft dalen. Onder de berekende maximale impact van ca. € 1 miljoen ligt een wat complexere technische berekening die tevens rekening houdt met de werking van de vangnetregeling. De kans dat we hier een beroep op moeten doen schatten we in als klein (25%) omdat we een buffer hebben in de egalisatiereserve BUIG van € 676 duizend over vier jaren en we bij een groot tekort een beroep kunnen doen op de vangnetregeling.

10. Kredietbank Limburg – Geleen

Besluit tot deelneming	-
Juridische rechtsvorm	Publiekrechtelijk Gemeenschappelijke Regeling
Programma	6. Sociaal Domein
Bestuurlijk belang	Lid Dagelijks Bestuur en lid Algemeen Bestuur: Wethouder C. Wilbach
Ambtelijke contractmanagers	Beleidsinhoudelijk: R. van Ginneken (Maatschappelijke Ontwikkeling) Financieel: J. Alken (Planning en Control)
Toezichtsvorm	Algemeen

Openbaar belang dat wordt behartigd

De Kredietbank Limburg is een gemeenschappelijke regeling die ten doel heeft:

- het op sociaal/maatschappelijk verantwoorde wijze verstrekken van krediet;
- het verrichten van activiteiten in het kader van regelen van schulden;
- het bieden van hulp aan personen die in financiële problemen zijn geraakt of dreigen te geraken; daaronder wordt mede verstaan het geven van voorlichting;
- het verrichten van financiële diensten evenals verdere handelingen die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.

In het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (WSNP) kan de Kredietbank Limburg bewindvoeringstaken uitvoeren. De Kredietbank Limburg heeft geen winstoogmerk.

Actieve informatieplicht

De sturings- en beheersingsdocumenten die periodiek worden voorgelegd aan de gemeente zijn:

1. Begroting.
2. Kwartaalrapportages.
3. Jaarrekening en jaarverslag.
4. Begrotingswijziging, voor zover noodzakelijk.

Gemeentelijke visie op de verbonden partij

Belangrijke doelstelling van de gemeente is het welzijn van haar burgers. Door de inzet van de Kredietbank Limburg wordt, door middel van schuldhulptrajecten, ondersteuning gegeven aan inwoners die in financiële problemen zijn gekomen en die daar zonder hulp van buiten niet meer uit dreigen te komen. De Kredietbank heeft hierbij niet alleen een rol naar de inwoners maar is ook een belangrijke samenwerkingspartner voor de gemeente en haar andere partners in het kader van vroeg signalering.

Ontwikkelingen

Door de deelname aan het Algemeen Bestuur van de portefeuillehouder Armoedebeleid en Schuldhulpverlening, is directe beleidssturing bij de Kredietbank geborgd. De Kredietbank werkt vanuit de visie 'KBL 2.0 Anders Denken, Anders Doen.' De backoffice van de KBL is sinds 2014 in Geleen. De klantcontacten zijn nog steeds dicht bij de klant bij de ketenpartners (in Landgraaf bij Welsun).

Hierdoor blijft het mogelijk om aan te sluiten bij lokale ontwikkelingen en steeds te zoeken naar de beste manier om de samenwerking lokaal vorm te geven.

Om financiële tegenvallers zo veel als mogelijk te voorkomen wordt gewerkt met tarieven die ervoor moeten zorgen dat de exploitatie sluitend is. Omdat gemeenten betalen op basis van realisatie kan ook bij deze tariefstelling sprake zijn van een tekort indien gemeenten minder afnemen dan begroot. Om tekorten hierdoor te voorkomen is de afgelopen jaren afgerekend op basis van de geplande afname. De uittreding van een van de deelnemende gemeenten met ingang van 2024 is aanleiding geweest om te kijken naar de strategische koers die de overige gemeenten in gezamenlijkheid willen varen. Dit proces loopt in 2024 en zal ook moeten leiden tot een gewijzigde bekostigingsstructuur.

Beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

De gemeente Landgraaf is bij de oprichting van de gemeenschappelijke regeling Kredietbank Limburg in 2005 toegetreden. De Kredietbank Limburg levert diensten met betrekking tot: Sociale Kredietverlening, Schuldhulpverlening, Budgetbeheer, Beschermingsbewind en WSNP. In Landgraaf vormt de KBL de 2e lijn. De poort tot schulddienstverlening wordt gevormd door Welsun, waarbij aan de poort de dienstverlening integraal vorm gegeven wordt. Uitgangspunt is steeds om die ondersteuning in te zetten die voor de persoon nodig is, waarbij geldt zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig.

Financieel

De bijdrage 2025 is opgenomen in de tabel onder paragraaf 2.2.4 Verbonden Partijen.

(Financiële) Risico's

Binnen de Kredietbank Limburg lopen momenteel een tweetal processen die van invloed kunnen zijn op de financiële bijdrage die de gemeente Landgraaf aan deze gemeenschappelijke regeling moet doen, los van de daadwerkelijke afname van dienstverlening. Op de 1e plaats betreft het hier de strategiediscussie, waarbij gekeken wordt naar welke dienstverlening door iedere deelnemer afgenomen zou moeten worden. Op de 2e plaats wordt, voortvloeiend uit de strategiediscussie gekeken welke bekostigingswijze hierbij past. De keuzes die hierbij nog gemaakt moeten worden kunnen van invloed zijn op de bijdrage voor 2025.

11. Omnibuzz – Sittard

Besluit tot deelneming	26 mei 2016: GR gepubliceerd en in werking getreden 19-2-2020: Raad akkoord met wijziging GR 21-4-2020: wijziging GR bekrachtigd door college
Juridische rechtsvorm	Publiekrechtelijk Gemeenschappelijke Regeling
Programma	6. Sociaal Domein
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen Bestuur: Wethouder A. Schiffelers
Ambtelijke contractmanagers	Beleidsinhoudelijk: I. de Jel (Maatschappelijke Ontwikkeling) Financieel: M. Theunissen (Planning en Control)
Toezichtsvorm	Algemeen

Openbaar belang dat wordt behartigd

31 Limburgse gemeenten hebben de inkoop, aansturing van en regie over het doelgroepenvervoer ondergebracht bij de GR Omnibuzz.

Actieve informatieplicht

De sturings- en beheersingsdocumenten die periodiek worden voorgelegd aan de gemeente zijn:

1. Begroting.
2. Kwartaalrapportages.
3. Jaarrekening en jaarverslag.

Gemeentelijke visie op de verbonden partij

Centrale opdracht is de aanbesteding en organisatie van het doelgroepenvervoer, waaronder het huidige Regiotaxi Wmo-vervoer, door de gemeenschappelijke regeling Omnibuzz namens de 31 deelnemende gemeenten. Een efficiënt, integraal en kwalitatief goed doelgroepenvervoer heeft vorm gekregen middels het vormgeven van een regiecentrale. De visie staat beschreven in de twee door de gemeenten vastgestelde regionale visies van Zuid- en Noord- en Midden-Limburg.

Ontwikkelingen

Het contract met Veolia voor de uitvoering van de Regiotaxi is beëindigd op 10 december 2016. De gemeenten hebben meer taken in het vervoer gekregen door de decentralisaties terwijl de budgetten beperkt zijn. Gemeenten hebben de ambitie om het doelgroepenvervoer toekomstbestendig te organiseren met een nadrukkelijke aansluiting op het openbaar vervoer. Daarbij is gekozen voor:

- a. Het regiemodel t.b.v. de uitvoering van vervoer voor doelgroepen;
- b. Een publiekrechtelijke inrichting van het regiemodel op Limburgse schaal;
- c. Een gefaseerde instroom van de vervoerssoorten, te starten per 11-12-2016 met Regiotaxi en later mogelijk met Wmo-begeleid vervoer en nog later met leerlingenvervoer;
- d. Andere vervoersstromen kunnen eveneens worden toegevoegd.

Beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

De GR Omnibuzz richt zich op het uitvoering geven aan de door de gemeenten vastgestelde beleidskaders, het beleid voor het doelgroepenvervoer ligt en blijft bij de gemeenten. De uitvoering van het beleid bestaat uit de rit-aanname, de planning van de rit en de rit-uitvoering. Rit-aanname en planning komen in één hand, het zogenaamde regiemodel. De rit-uitvoering wordt aanbesteed.

Financieel

De bijdrage 2025 is opgenomen in de tabel onder paragraaf 2.2.4 Verbonden Partijen.

(Financiële) Risico's

Geen bijzonderheden.

12. Parkstad IT (PIT) – Centrumgemeente Heerlen

Besluit tot deelneming	Raadsbesluit 2014
Juridische rechtsvorm	Publiekrechtelijk Gemeenschappelijke Regeling
Programma	O. Bestuur en Ondersteuning
Bestuurlijk belang	Burgemeester R. de Boer vertegenwoordigd de gemeente
Ambtelijke contractmanagers	Beleidsinhoudelijk: C. Reijnders (Facilitair Bedrijf) Financieel: B. Raven (Planning en Control)
Toezichtsvorm	Algemeen

Openbaar belang dat wordt behartigd

N.v.t.

Actieve informatieplicht

N.v.t.

Gemeentelijke visie op de verbonden partij

Parkstad IT is het initiatief van de gemeenten in de stadsregio Parkstad Limburg om een gemeenschappelijke ICT-dienst voor het technisch beheer van ICT-middelen te ontwikkelen. Vanaf 1 januari 2015 is Parkstad IT operationeel als zgn. lichte gemeenschappelijke regeling in de vorm van een centrumgemeente. De gemeente Heerlen heeft de rol van centrumgemeente en herbergt de uitvoeringsorganisatie.

Ontwikkelingen

Volgens de besluitvorming en planning zal de huidige centrumregeling Parkstad-IT vanaf 1-1-2025 worden omgezet in een volwaardige gemeenschappelijke regeling in de vorm van een openbaar lichaam. Met deze omzetting voldoen we daarmee ook voor Parkstad-IT aan de wettelijke verplichtingen vanuit de Aanbestedingswet en aan de recente wijzigingen van de WGR. Hiermee wordt de democratische legitimatie (lees de invloed en betrokkenheid van het college en de gemeenteraad) versterkt. Op deze manier krijgt ook hier de gemeenteraad nadrukkelijker een kader stellende en controlerende rol.

Beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

N.v.t.

Financieel

De bijdrage 2025 is opgenomen in de tabel onder paragraaf 2.2.4 Verbonden Partijen.

(Financiële) Risico's

Geen bijzonderheden.

13. Omgevingsdienst Zuid-Limburg (voorheen RUD) – Maastricht

Besluit tot deelneming	20 december 2012 heeft de raad ingestemd met voorstel
Juridische rechtsvorm	Publiekrechtelijk Gemeenschappelijke Regeling
Programma	7. Volksgezondheid en milieu
Bestuurlijk belang	Burgemeester R. de Boer vertegenwoordigd de gemeente in het Algemeen Bestuur
Ambtelijke contractmanagers	Beleidsinhoudelijk: J. Godding (Handhaving en Toezicht) Financieel: J. Ritzen (Planning en Control)
Toezichtsvorm	Algemeen

Openbaar belang dat wordt behartigd

De gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Zuid-Limburg is ingesteld ter behartiging van de belangen van de deelnemers ter zake van de uitvoering van taken van vergunningverlening, toezicht op en handhaving van het omgevingsrecht.

Actieve informatieplicht

De sturings- en beheersingsdocumenten die periodiek worden voorgelegd aan de gemeente zijn:

1. Begroting.
2. Kwartaalrapportages.
3. Jaarrekening en jaarverslag.

Gemeentelijke visie op de verbonden partij

De Omgevingsdienst zal voor Landgraaf alleen de wettelijke basistaken uitvoeren.

Ontwikkelingen

De gemeenschappelijke regeling Regionale Uitvoeringsdienst Zuid-Limburg is op 1 januari 2013 in werking getreden. Voor Landgraaf betekent dit dat de wettelijke basistaken zijn overgegaan naar deze uitvoeringsdienst. Het betreft hoofdzakelijk een aantal milieutaken. Vanaf 1 juli 2013 is de Regionale Uitvoeringsdienst Zuid-Limburg daadwerkelijk operationeel en vanaf januari 2018 zijn alle medewerkers geplaatst in de Regionale Uitvoeringsdienst Zuid-Limburg. De zogenaamde wettelijke basistaken worden dus nu uitgevoerd vanuit de Uitvoeringsdienst waarbij de bevoegdheden bij het college van burgemeester en wethouders blijven. Als gevolg van wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen per 1 juli 2022 is moet ook de GR van de Regionale Uitvoeringsdienst Zuid-Limburg aangepast worden. De definitieve vaststelling van de aangepaste GR heeft op 1 juli 2024 plaatsgevonden. In dat kader is een naamsverandering voorzien naar "Omgevingsdienst Zuid-Limburg". Naast de ontwikkelingen op het vlak van de GR'en heeft ook het interbestuurlijk programma Versterking VTH-stelsel (IBP VTH) zijn impact op de werkwijze en de financiën. Het IBP VTH is gebaseerd op de resultaten van het rapport van de commissie van Aartsen. De ODZL heeft op 1 april 2024 een plan van aanpak bij de staatssecretaris van I&W ingediend, waarin zij aangeven op welke wijze zij een robuuste Omgevingsdienst kunnen worden in 2026. Als een Omgevingsdienst niet robuust is/kan worden heeft zij geen bestaansrecht meer binnen het stelsel van Omgevingsdiensten. Dit houdt o.a. in dat de Omgevingsdienst Zuid-Limburg in formatie moet groeien op grond van de verplichtingen uit het IBP VTH, maar ook in omzet (minimale eis voor omzet € 16,5 miljoen).

Door de komst van de Omgevingswet stijgt autonoom het aantal bedrijfslocaties met wettelijke basistaken (ca. 10 FTE extra nodig). Eveneens moet worden voorzien in de toevoeging van afdeling bedrijfsvoering. Daarnaast is ook een groei vereist in de uitvoering van zogenaamde plustaken. De deelnemers zijn echter niet verplicht om deze taken naar de Omgevingsdienst Zuid-Limburg over te hevelen.

Beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

Uitvoering taken onder de omgevingswet namens de deelnemers aan de GR. Doorgroeien naar een robuuste Omgevingsdienst in 2026 uitgaande van de minimale eisen (kpi's) van het IBP VTH. Wettelijke verankering van het gedachtengoed uit het IBP VTH is voorzien.

Financieel

De bijdrage 2025 is opgenomen in de tabel onder paragraaf 2.2.4 Verbonden Partijen.

Financiële risico's

Geen bijzonderheden.

14. Reinigingsdiensten Rd4 – Heerlen

Besluit tot deelneming	B&W Nota d.d. 26 augustus 1997 Raadsbesluit d.d. 2 oktober 1997
Juridische rechtsvorm	Publiekrechtelijk Gemeenschappelijke Regeling
Programma	2. Verkeer, vervoer en waterstaat 7. Volksgezondheid en milieu
Bestuurlijk belang	Algemeen Bestuur: Wethouder F. Janssen
Ambtelijke contractmanagers	Beleidsinhoudelijk: R. Bouwers (Ruimtelijke Ontwikkeling en Grondzaken) Financieel: J. Ritzen (Planning en Control)
Toezichtsvorm	Algemeen

Openbaar belang dat wordt behartigd

Reinigingsdiensten Rd4 is de inzameldienst voor huishoudelijke afvalstoffen voor de regio Parkstad Limburg en de gemeenten Eijsden–Margraten, Gulpen–Wittem en Vaals. Naast de inzameling van het huishoudelijk afval beheert en exploiteert Rd4 tevens de regionale milieuparken en het Kringloopbedrijf en de bijbehorende –winkels. Deze hoofdactiviteiten vormen het Basispakket van de GR. Daarnaast verricht Reinigingsdiensten Rd4 via een pluspakket optionele diensten in het kader van het reinigen van de openbare ruimte: straatreiniging, kolkenzuigen, gladheidbestrijding etc. Deze pluspakket diensten worden in de verdere beschouwing van de verbonden partij niet betrokken omdat dit een facultatieve deelname betreft vergelijkbaar met de uitbesteding van werkzaamheden. Hiermee is de GR Reinigingsdiensten Rd4 een belangrijke schakel bij de uitoefening van de publieke taak. Het eigenaarschap van de gemeenten voorziet in een directe gemeentelijke betrokkenheid op bestuursniveau van de GR Reinigingsdiensten Rd4: het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur.

Actieve informatieplicht

De GR Rd4 stelt jaarlijks een begroting op en vraagt de raden van de deelnemende gemeenten hun zienswijze te geven. Verantwoording gedurende het jaar vindt plaats middels kwartaalrapportages. Eindverantwoording middels jaarrekening en jaarverslag.

Gemeentelijke visie op de verbonden partij

De GR Reinigingsdiensten Rd4 heeft als doel het door middel van een openbaar lichaam behartigen van de belangen van de aan de regeling deelnemende gemeenten op het terrein van het (doen) inzamelen en bewerken van afvalstoffen afkomstig uit de deelnemende gemeenten, het reinigen van de openbare ruimte en daarmee samenhangende taken alsmede het bestrijden van gladheid in het gebied. Hiermee wordt voldaan aan de wens om via samenwerking de belangen van het op een milieu–hygiënische verantwoorde wijze inzamelen van grond- en afvalstoffen te behartigen met in acht name van het door de overheid gevoerde afvalstoffenbeleid én uitgangspunten van de circulaire economie.

Ontwikkelingen

Binnen de GR Reinigingsdiensten is, in nauw overleg met de betrokken gemeenten, in 2021 een Grondstoffenplan vastgesteld. De basis van de inzameling van afval is in de afgelopen jaren gerealiseerd, doch afvalbeheer is meer dan verzamelen alleen. Vandaar dan ook dat de laatste jaren nader gekeken wordt naar het totale beheer van de afvalketen alsmede het stimuleren en verleiden tot een 'gewenst afvalgedrag'. Op termijn zullen grondstoffen schaarser worden hetgeen betere scheiding van afvalstromen noodzakelijk maakt. Betere afvalscheiding, meer preventie en verdere duurzaamheid van afvalbewerking en verwerking vormen de bouwstenen van het nieuwe Grondstoffenplan 2022–2026. Nadruk komt te liggen op het (nog) beter scheiden van restafval en het optimaliseren van hergebruik van afvalstromen als grondstoffen (circulaire economie). Concreet komt dit neer op maximaal 100 kg fijn én grof huishoudelijk restafval per inwoner en 80% bronscheiding in 2026. In de Landelijke VANG (Van Afval Naar Grondstof) doelstelling wordt voor 2025 gesproken over 30 kg!

Beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

Rekening houdend met de wijze waarop de GR Reinigingsdiensten Rd4, de gemeente bij wet opgelegde verplichte, inzameltaken voor huishoudelijk afval alsmede de overige haar opgelegde taken behartigt, is het beleid erop gericht om de relatie blijvend te onderhouden waarbij gestreefd zal worden naar een zo'n meest optimaal mogelijk milieu- en kostenresultaat.

Financieel

De bijdrage 2025 is opgenomen in de tabel onder paragraaf 2.2.4 Verbonden Partijen.

(Financiële) Risico's

Geen bijzonderheden.

15. Stadsregio Parkstad Limburg – Heerlen

Besluit tot deelneming	18 maart 2014 (B&W en Raad, wijziging GR) (Laatste wijziging GR per 1 januari 2016)
Juridische rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Programma	0. Bestuur en ondersteuning 3. Economie
Bestuurlijk belang	In het Dagelijks Bestuur en in het Algemeen Bestuur wordt Landgraaf vertegenwoordigd door burgemeester R. de Boer
Ambtelijke contractmanagers	Beleidsinhoudelijk: Afdeling Planning & Control Financieel: Afdeling Planning & Control
Toezichtsvorm	Algemeen

Openbaar belang dat wordt behartigd

Voor een aantal belangrijke problemen waar alle gemeenten mee worden geconfronteerd, is samenwerking de manier om de problemen op een efficiënte en doelmatige manier aan te pakken.

Actieve informatieplicht

De sturings- en beheersingsdocumenten die periodiek worden voorgelegd aan de gemeente zijn:

1. Begroting.
2. Kwartaalrapportages.
3. Jaarrekening en jaarverslag.

Gemeentelijke visie op de verbonden partij

De gemeente Landgraaf is van mening dat de samenwerking van groot belang is voor de aanpak van problemen in de regio.

Actieve informatieplicht

Parkstad stelt jaarlijks een begroting op en vraagt de raden van de deelnemende gemeenten hun zienswijze te geven. Verantwoording gedurende het jaar vindt plaats middels minimaal een bestuursrapportage. Eindverantwoording middels jaarrekening/jaarverslag.

Ontwikkelingen

In 2014 is besloten om de taken van de organisatie Parkstad Limburg voor een groot deel af te bouwen en terug te brengen tot de kernagenda, aangevuld met een flexibele schil.

Met het wijzigen van de GR Parkstad (23 juni 2014) en de daaraan voorafgaande afsplitsing van de GBRD thans onderdeel van de BsGW (belastingheffing en inning), resteerde als uitvoeringsdeel enkel nog het BAG GEO deel. Per 24 juni 2015 is de Gemeenschappelijke regeling 'Het Gegevenshuis' opgericht en per 1 juli 2015 zijn de activiteiten en de medewerkers van BAG GEO overgedragen.

Met de oprichting van Het gegevenshuis en daarmee gepaard gaande overgang van taken, contracten, budgetten en personeel, is het laatste restant van de GBRD als onderdeel van de Stadregio Parkstad Limburg opgeheven. De gemeenteraad heeft bij herhaling aangedrongen op het op peil brengen van de

organisatie van Parkstad. Dit in het licht van de welbekende brief van minister Ollongren aan de regio alsmede de regierol die het regiobureau vervult bij de uitvoering van de Regiodeal. De takendiscussie is inmiddels afgerond en de organisatie is middels een wijziging van de formatie én de begroting op orde gebracht. De Stadregio Parkstad Limburg is het centrale orgaan voor het aanvragen en afhandelen van de Regiodeals.

Beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

De komende jaren staan in het teken van het verder ontwikkelen van de verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de twee nieuwe bestuurscommissies SES (Sociaal Economische Structuurversterking) en Duurzaamheid.

Financieel

De bijdrage 2025 is opgenomen in de tabel onder paragraaf 2.2.4 Verbonden Partijen.

(Financiële) Risico's

Geen bijzonderheden.

16. Veiligheidsregio Zuid-Limburg

Besluit tot deelneming	–
Juridische rechtsvorm	Publiekrechtelijk Gemeenschappelijke Regeling
Programma	1. Veiligheid
Bestuurlijk belang	In het Algemeen Bestuur wordt Landgraaf vertegenwoordigd door burgemeester R. de Boer
Ambtelijke contractmanagers	Beleidsinhoudelijk: Y. Ottenbros (Bestuurlijke en Concern Zaken) Financieel: Afdeling Planning & Control
Toezichtsvorm	Algemeen

Openbaar belang dat wordt behartigd

De Veiligheidsregio Zuid-Limburg is een samenwerkingsverband dat werkt voor de 18 deelnemende gemeenten in Zuid-Limburg. Deze is ingesteld per 1 januari 2012 en verantwoordelijk voor de professionalisering, efficiency, uniformering en bestuurlijke geconcentreerde aansturing van alle diensten betrokken bij incident- en de rampenbestrijding in de regio (regionale brandweer, geneeskundige hulpverlening, politie, gemeenten en de meldkamer).

Actieve informatieplicht

De sturings- en beheersingsdocumenten die periodiek worden voorgelegd aan de gemeente zijn:

1. Begroting.
2. Jaarrekening en jaarverslag

Gemeentelijke visie op de verbonden partij

De Veiligheidsregio is een wettelijk verplichte vorm van regionale samenwerking. Daarop gebaseerd participeert de gemeente in de verdere regionalisering en verhoging van de efficiëntie.

Ontwikkelingen

Op 1 oktober 2010 is de Wet op de Veiligheidsregio's inwerking getreden. De doelstelling van de Wet is gericht op professionalisering, efficiency, uniformering en bestuurlijke geconcentreerde aansturing van alle bij de risicobeheersing betrokken partijen. De Wet noodzaakt om Brandweer, GHOR en meldkamer in één regionaal verband onder te brengen onder één bestuur (GR) en ook de gemeentelijke kolom daar als volwaardige partner bij rampenbestrijding een plaats te geven en een samenwerking te borgen met de politie. Ingaande 1-1-2012 is dat geschied. Ook de wettelijk verplichte plannen (beleidsplan, risicoanalyse en regionaal crisisplan) zijn vastgesteld. De komende jaren zal verder gewerkt worden aan de monodisciplinaire samenwerking (regionalisering en professionalisering van de gemeenten binnen de Oranje Kolom) en de multidisciplinaire samenwerking (samenwerking van de Oranje Kolom met de veiligheidspartners brandweer, GHOR en politie), opleiding en training. De ontwikkeling van de salariskosten is een aandachtspunt welk een forse wissel trekt op de lasten binnen de begroting van de Veiligheidsregio en dientengevolge ook op de noodzakelijke bijdrage van gemeenten.

Beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

De komende jaren blijven in het teken staan van het door ontwikkelen van de twee nieuwe bestuurscommissies SES en Duurzaamheid.

Financieel

De bijdrage 2025 is opgenomen in de tabel onder paragraaf 2.2.4 Verbonden Partijen.

(Financiële) Risico's

Geen bijzonderheden.

17. Werkvoorzieningschap Oostelijk Zuid-Limburg (WOZL) – Heerlen

Besluit tot deelneming	Besluit bestuursovereenkomst in 2003
Juridische rechtsvorm	Publiekrechtelijk Gemeenschappelijke Regeling
Programma	6. Sociaal Domein
Bestuurlijk belang	Algemeen Bestuur: Wethouder C. Wilbach Algemene vergadering Aandeelhouders WOZL 1 B.V.: Wethouder C. Wilbach
Ambtelijke contractmanagers	Beleidsinhoudelijk: R. van Ginneken (Maatschappelijke Ontwikkeling) Financieel: J. Alken (Planning en Control)
Toezichtsvorm	Verscherpt

Openbaar belang dat wordt behartigd

De elf deelnemende gemeente hebben op grond van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen hun uitvoerende taken voor zover het de uitvoering van beschut werk en de invulling van het formeel werkgeverschap in het kader van de Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw) betreft overgedragen aan het Werkvoorzieningschap Oostelijk Zuid-Limburg (WOZL).

Actieve informatieplicht

De sturings- en beheersingsdocumenten die periodiek worden voorgelegd aan de gemeente zijn:

1. Begroting.
2. Tertiërapportages.
3. Jaarrekening en jaarverslag.
4. 2 begrotingswijzigingen, voor zover noodzakelijk.

Gemeentelijke visie op de verbonden partij

De basis voor de ontwikkeling van WOZL vormt het Iroko-rapport 'Samen verder'. Kern hiervan is dat de van-binnen-naar-buiten-beweging' onverkort wordt voortgezet door middel van het zoveel als mogelijk organiseren van groepsdetacheringen bij opdrachtgevers. De publieke groenwerkzaamheden worden vanaf 2015 door gemeenten zelf uitgevoerd waarbij de hierbij betrokken Wsw-medewerkers door WOZL bij gemeenten zijn gedetacheerd. Vanaf 2017 is de detacheringstak van Wozl geïntegreerd in het WerkgeversServicePunt Parkstad Limburg (WSP) en concentreert WOZL zich op de uitvoering van Beschut Werk. WOZL is de formele werkgevers van de Sw-ers.

Ontwikkelingen

Door de invoering van de Participatiewet in 2015 is geen nieuwe instroom meer mogelijk in de Wsw. Voor inwoners met een Wsw-dienstverband blijft de eerdere regelgeving van kracht. Gevolg is dat de omvang van de Wsw-populatie afneemt én verouderd. Er wordt steeds gekeken wat dit betekent voor de totale organisatie, waarbij op de korte termijn de bedrijfsvoering hierdoor niet onder druk komt te staan.

Het Wsw-budget is vanaf 2015, met de gemeentelijke reïntegratiemiddelen, samengevoegd tot één ongedeeld re-integratiebudget en maakt inmiddels deel uit van de algemene uitkering. Alhoewel het marcobudget als gevolg van de verwachte afname van de totale Wsw-populatie afneemt hebben we in de

afgelopen jaren gezien dat door een landelijke snellere afname van het aantal Wsw-er en de toevoeging van een compensatie voor loon- en prijsontwikkeling het budget voor Landgraaf hoger is dan waarmee rekening was gehouden. Dit heeft ertoe geleid dat de tekortbijdrage in de afgelopen jaren lager is geweest dan waarmee in onze begroting rekening gehouden was.

Beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

Met de overdracht van detacheringen naar het Werkgeversservicepunt Parkstad zijn de uitvoeringsactiviteiten van WOZL teruggebracht tot Beschut Werken. Deze activiteit zal in de komende jaren een dalend personeelsbestand Sw kennen. Onderzocht is op welke wijze de beschutte werkomgeving in de toekomst voor de medewerkers het meest efficiënt kan worden georganiseerd. Dit heeft geleid tot de invulling van de zogenaamde kanslocatie, waarin werknemers die tijdelijk geen detacheringsplek hebben (tijdelijk) aan de slag kunnen. Om hieraan goed invulling te kunnen leveren is medio 2024 een nieuw pand betrokken.

Financieel

De bijdrage 2025 is opgenomen in de tabel onder paragraaf 2.2.4 Verbonden Partijen.

(Financiële) Risico's

Geen bijzonderheden.

18. Werkgevers Service Punt (WSP) – Heerlen

Besluit tot deelneming	Instemming met deelname door Raad op 30 november 2017. Besluit tot oprichting door college van B&W op 12 december 2017.
Juridische rechtsvorm	Publiekrechtelijk Gemeenschappelijke Regeling
Programma	6. Sociaal Domein
Bestuurlijk belang	Algemeen Bestuur: Wethouder C. Wilbach Dagelijks bestuur: Wethouder C. Wilbach
Ambtelijke contractmanagers	Beleidsinhoudelijk: R. van Ginneken (Maatschappelijke Ontwikkeling) Financieel: J. Alken (Planning en Control)
Toezichtsvorm	Verscherpt

Openbaar belang dat wordt behartigd

WSP Parkstad BV verzorgt voor de 7 aandeelhoudende gemeenten de werkgeversdienstverlening ten behoeve van de doelgroep Wsw en Participatiewet.

Actieve informatieplicht

De sturings- en beheersingsdocumenten die periodiek worden voorgelegd aan de gemeente zijn:

1. Begroting.
2. Tertiërapportages.
3. Jaarrekening en jaarverslag.
4. 2 begrotingswijzigingen, voor zover nodig.

Gemeentelijke visie op de verbonden partij

Het WSP is verantwoordelijk voor de werkgeversdienstverlening voor de doelgroep Wsw en Participatiewet. Binnen de keten van in- door en uitstroom is het WSP Parkstad medeverantwoordelijk voor de uitstroom naar werk van de doelgroep Participatiewet. Hierbij geeft het WSP ook vorm aan samenwerkingsprojecten met werkgevers, in de vorm van arrangementen of leerwerk trajecten. Daarnaast is het WSP verantwoordelijk voor de detachering van de medewerkers in het kader van de Wsw.

Ontwikkelingen

In de loop der jaren is de organisatiestructuur van de (GR) WSP vereenvoudigd, een proces dat in 2019 is afgerond. Daarnaast is de afgelopen jaren gewerkt aan de optimalisatie van de ketensamenwerking. Daar waar in eerdere jaren de aanpak gericht was op de kansrijke sectoren, arbeidsfit houden van mensen die nu nog niet geplaatst kunnen worden en scholing, is de aandacht vanaf 2022 verschoven naar mobiliseren van het onbenut arbeidspotentieel én het creëren van openingen bij werkgevers voor kandidaten met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt.

Beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

Naast het beschikbaar houden van voldoende detachingsplekken voor de Wsw-medewerkers verschuift de rol van het WSP van het beschikbaar krijgen van werkplekken voor redelijk arbeidsfitte kandidaten naar kandidaten met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt. Het meenemen van werkgevers hierin is

voorwaarde om mogelijkheden voor deze doelgroep te creëren. Bezien tegen de huidige krapte op de arbeidsmarkt is het zaak om te kijken wat werkgevers nodig hebben om ook deze meer kwetsbare groep een plek te bieden.

Financieel

De bijdrage 2025 is opgenomen in de tabel onder paragraaf 2.2.4 Verbonden Partijen.

(Financiële) Risico's

Geen bijzonderheden.

19. Zorg en Veiligheids Huis Parkstad (ZVPH)

Besluit tot deelneming	Instemming met deelname door Raad op 5 oktober 2023.
Juridische rechtsvorm	Publiekrechtelijk Gemeenschappelijke Regeling
Programma	1. Veiligheid 6. Sociaal Domein
Bestuurlijk belang	Algemeen en Dagelijks Bestuur: Burgemeester R. de Boer Dagelijks bestuur: Wethouder A. Schiffelers
Ambtelijke contractmanagers	Beleidsinhoudelijk: Y. Ottenbros (Bestuurlijke en Concern Zaken) – Veiligheid J. Starmans (Maatschappelijke Ontwikkeling) – Sociaal Domein Financieel: Afdeling Planning & Control
Toezichtsvorm	Algemeen

Openbaar belang dat wordt behartigd

Het Zorg- en Veiligheidshuis Parkstad is dé plek waar gemeenten, justitiële partners en zorgpartners samenwerken om de meest moeilijke zorg- en veiligheidsproblemen op het gebied van overlast, criminaliteit, verward gedrag, huiselijk geweld, kindermishandeling en radicalisering aan te pakken.

Actieve informatieplicht

De sturings- en beheersingsdocumenten die periodiek worden voorgelegd aan de gemeente zijn:

1. Begroting.
2. Jaarrekening en jaarverslag

Gemeentelijke visie op de verbonden partij

Door de oprichting van de GR ZVHP worden de zorg- en veiligheidsdomeinen beter met elkaar verbonden en kan er beter worden ingespeeld op de behoefte vanuit de dagelijkse praktijk.

Samenwerking op het gebied van specifieke ondersteunende, uitvoerende en beleidsprocessen ten aanzien van zorg en veiligheid binnen een Zorg- en Veiligheidshuis levert een meerwaarde op.

Ontwikkelingen

Sinds 1 januari 2024 is de GR ZVHP formeel in werking getreden.

Beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

Monitoren op professionaliseringsslag binnen de bedrijfsvoering van de GR ZVHP.

Financieel

De bijdrage 2025 is opgenomen in de tabel onder paragraaf 2.2.4 Verbonden Partijen.

(Financiële) Risico's

Geen bijzonderheden.

Onderdeel Stichtingen en Verenigingen

De gemeente Landgraaf heeft geen direct belang in stichtingen en verenigingen.

Onderdeel Coöperaties/Vennootschappen

1. Bank Nederlandse Gemeenten NV – Den Haag

Besluit tot deelneming	Betreft besluiten voormalige gemeenten Schaesberg, Ubach over Worms en Nieuwenhagen tot deelname en aankoop aandelen.
Juridische rechtsvorm	Privaatrechtelijk, Naamloze Vennootschap (N.V.)
Programma	0. Bestuur en ondersteuning
Bestuurlijk belang	Burgemeester R. de Boer vertegenwoordigt de gemeente Landgraaf op de aandeelhoudersvergaderingen
Ambtelijke contractmanagers	Beleidsinhoudelijk: R. Huntjens (Planning en Control) Financieel: R. Huntjens (Planning en Control)
Toezichtsvorm	Algemeen

Openbaar belang dat wordt behartigd

De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.

Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak. De BNG bundelt de uiteenlopende vraag van klanten tot een beroep op de financiële markten dat aansluit op de behoefte van beleggers wat betreft volume, liquiditeit en looptijd. Door de combinatie van deze elementen heeft de BNG een uitstekende toegang tot financieringsmiddelen tegen scherpe prijzen, die weer worden doorgegeven aan decentrale overheden en aan instellingen voor het maatschappelijk belang. Dat leidt voor de burger uiteindelijk tot lagere kosten voor tal van voorzieningen.

Actieve informatieplicht

De sturings- en beheersingsdocumenten die periodiek worden voorgelegd aan de gemeente zijn:

1. Begroting.
2. Tussentijdse rapportages – indien noodzakelijk.
3. Jaarrekening en jaarverslag.

Gemeentelijke visie op de verbonden partij

Het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de staat, alsmede het door de statuten beperkte werkterrein van de bank, bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan de BNG zeer beperkt is. Gelet op de wijze waarop de BNG het openbaar belang behartigt en de visie die de gemeente op de BNG heeft, is het beleid erop gericht om het aandelenbezit duurzaam in stand te houden en het hiermee te behalen resultaat in de vorm van dividend ten gunste te laten komen van de exploitatie van de gemeente

Ontwikkelingen

In het belang van onze klanten wil de BNG de bedrijfsvoering verder optimaliseren en efficiënter maken. In 2022 is aanzienlijk geïnvesteerd in systemen en in mensen. Dat is noodzakelijk om voor onze klanten een robuuste en betrouwbare partner te zijn en te blijven. 'Ons Kompas Naar Impact' is een meerjarig programma van de BNG en men gaat hier ook in de toekomst mee door. BNG klimaatplan: met dit plan zet BNG Bank een volgende stap in het kader van de energietransitie en CO₂-reductie. In het plan staat dat ze samen met haar klanten willen realiseren om Nederland duurzamer, toekomstbestendiger en groener te maken. Het uitgangspunt is daarbij dat BNG Bank de bank is van en voor het publieke domein. De energietransitie en de CO₂-reductie z'n maatschappelijke opgaven waaraan de klanten een aanzienlijke bijdrage moeten leveren. BNG Bank geeft in het klimaatplan aan hoe het klanten hierbij wil helpen.

Beleidsvoornemens

Het behoud van substantiële marktaandelen in het Nederlandse publieke en semipublieke domein en het behalen van een redelijk rendement voor de aandeelhouders is het beleidsvoornemen van de VNG. Voorwaarden hiervoor zijn het handhaven van de excellente kredietwaardigheid, het behoud van een scherpe inkooppositie en een zo effectief mogelijke bedrijfsvoering. De continuïteit van de bedrijfsvoering vraagt om handhaving van deze situatie en dus om het behoud van de aan de BNG toegekende AAA-rating.

Deelnemende partijen

Aandeelhouders in de vorm van gemeenten, provincies en de staat.

Financieel

Het te verwachten en te ontvangen dividend wordt afgerond geraamd op € 89,2 duizend.

(Financiële) Risico's

Risicovrije kredietverlening is en blijft de kernactiviteit van de BNG. Decentrale overheden, woningcorporaties en instellingen in de zorg zijn daarbij de belangrijkste kerngroepen. In de meeste klantengroepen van de BNG vindt ook kredietverlening plaats die niet geheel risicovrij is. Voorbeelden zijn publiek private samenwerking in bijna alle sectoren en de eigen verantwoordelijkheid voor huisvesting bij instellingen in de zorg en het onderwijs.

2. Bodemzorg Limburg B.V. – Maastricht

Besluit tot deelneming	Opgericht in 1998
Juridische rechtsvorm	Besloten vennootschap, aandeelhouders zijn Limburgse Gemeenten en de Provincie Limburg (50/50)
Programma	7. Volksgezondheid en milieu
Bestuurlijk belang	Burgemeester R. de Boer vertegenwoordigt de gemeente Landgraaf op de aandeelhoudersvergaderingen
Ambtelijke contractmanagers	Beleidsinhoudelijk: R. Huntjens (Planning en Control) Financieel: R. Huntjens (Planning en Control)
Toezichtsvorm	Algemeen

Openbaar belang dat wordt behartigd

Bodemzorg Limburg helpt gemeenten met het vinden van duurzame oplossingen voor gesloten stortplaatsen en andere verontreinigde locaties. Hun dienstverlening bestaat onder meer uit:

- Ondersteuning bij opdrachten naar externe onderzoeksbureaus, het opstellen van een programma van eisen, selectiecriteria en meer;
- Risicoberekeningen, monitoring en management risicobeheersing van verontreinigde locaties, zodat deze veilig voor andere toepassingen geschikt kunnen worden gemaakt;
- Controle op verwijdering en verwerking van verontreinigde grondstromen;
- Inrichting en beheer van verontreinigde locaties;
- Inclusief het beheer van databestanden.

Gemeentelijke visie op de verbonden partij

Bodemzorg Limburg B.V. verzorgt de nazorg van 10 voormalige stortlocaties in de provincie Limburg, waaronder het voormalige stort in Ubach over Worms.

Actieve informatieplicht

Bodemzorg Limburg stelt jaarlijks een jaarrekening/jaarverslag op en legt dit in de algemene aandeelhoudersvergadering voor aan de aandeelhouders ter vaststelling.

Ontwikkelingen

Nazorg Limburg treft voorbereidingen voor het aanleggen van zonneparken op enkele voormalige stortplaatsen.

Beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

Ten aanzien van Bodemzorg Limburg BV zijn geen wijzigingen in het huidige beleid voorzien.

Financieel

Wij verwachten geen dividend te ontvangen van deze vennootschap.

(Financiële) Risico's

Geen bijzonderheden.

3. Enexis Holding NV – 's-Hertogenbosch

Besluit tot deelneming	Als gevolg van de uitvoering van de Splitsingswet is het netwerkbedrijf van Essent N.V. afgesplitst. Per raadsbesluit van april 2009 heeft de raad ingestemd deel te nemen in deze N.V.
Juridische rechtsvorm	Enexis Holding is een N.V. waarbij het volledige aandelenkapitaal in het bezit is van overheden (gemeenten en provincies). Onder deze holding hangen nog enkele BV's specifiek naar werkgebied.
Programma	0. Bestuur en ondersteuning
Bestuurlijk belang	Burgemeester R. de Boer vertegenwoordigt de gemeente Landgraaf op de aandeelhoudersvergaderingen
Ambtelijke contractmanagers	Beleidsinhoudelijk: R. Huntjens (Planning en Control) Financieel: R. Huntjens (Planning en Control)
Toezichtsvorm	Algemeen

Openbaar belang dat wordt behartigd

Enexis beheert het energienetwerk voor elektriciteit en aardgas in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland voor de aansluiting van ongeveer 2,3 miljoen klanten (huishoudens, bedrijven en overheden) voor gas en € 2,9 miljoen klanten voor elektriciteit. De netbeheerderstaak is een publiek belang, wettelijk geregeld met o.a. toezicht vanuit de Autoriteit Consument en Markt.

De vennootschap heeft ten doel het realiseren van een duurzame energievoorziening door state of the art dienstverlening en netwerken en door regie te nemen in innovatieve oplossingen. Dit om de energietransitie te versnellen én excellent netbeheer uit te voeren.

Deze doelen worden gerealiseerd op basis van de volgende strategieën:

- Netwerk en dienstverlening tijdig gereed voor veranderingen in de energiewereld;
- Betrouwbare energievoorziening;
- Excellente dienstverlening: hoge klanttevredenheid en verlaging kosten;
- Samen met lokale partners Nederlandse klimaatdoelen realiseren;
- Innovatieve, schaalbare oplossingen om de energietransitie te versnellen.

De provincie tracht met haar aandeelhouderschap in Enexis de publieke belangen te behartigen. De infrastructuur voor energie is een vitaal onderdeel voor onze economie en voor onze samenleving.

Actieve informatieplicht

Jaarlijks wordt door de onderneming een jaarrekening/jaarverslag opgesteld dat aan de aandeelhouders wordt voorgelegd.

Gemeentelijke visie op de verbonden partij

In de commerciële markt waarin de energiebedrijven tegenwoordig opereren bestaat het risico dat de winst het belangrijkste is. Dit kan ten laste gaan van het beheer van de infrastructuur waardoor de kwaliteit en

betrouwbaarheid achteruitgaan. Gevolg: uitval van elektriciteit of gasvoorziening. Met de overdracht van het netwerkbedrijf naar de overheid kan de kwaliteit beter gewaarborgd worden.

Ontwikkelingen

Energievoorziening is een basisbehoefte. Dit is een van de belangrijkste redenen van het Rijk om netwerken en productie van energie van elkaar te scheiden. Het maatschappelijk belang van een goed netwerk is groot. Voor Enexis is dat de basis van haar activiteiten en het vertrekpunt voor haar strategische doelstellingen. Enexis identificeert vier speerpunten, die de kwaliteit van het functioneren van de onderneming bepalen, uitgedrukt in de woorden betrouwbaar, betaalbaar, duurzaam en publieksgericht. Het totaal van de activiteiten en producten moet op die vier punten hoog scoren. Dan maakt Enexis haar ambitie waar om zich te ontwikkelen tot de leidende netbeheerder in Nederland en zal het bedrijf ook door anderen als zodanig erkend worden.

In landelijk, Europees en mondiaal verband zijn afspraken gemaakt om onder andere de energievoorziening te verduurzamen. Voor de plannen en projecten tot 2030 is daarvoor in Nederland het Klimaatakkoord opgesteld. Het energienetwerk behoort tot de vitale infrastructuur. In Nederland heeft Enexis samen met de andere regionale netwerkbeheerder de wettelijke en maatschappelijke verantwoordelijkheid voor een veilig, betaalbaar en betrouwbaar energienetwerk. Enexis staat daarmee aan de vooravond van een periode van forse groei. Op steeds meer plaatsen moet het elektriciteitsnetwerk worden verzaamd of uitgebreid. Op sommige plaatsen wordt in de komende twee jaar net zoveel geïnvesteerd in het netwerk als in de afgelopen 30 jaren. Als de werkzaamheden geleidelijk verdeeld kunnen worden over de komende 10 jaren dan is de uitvoering van het Klimaatakkoord voor Enexis haalbaar. Enexis verwacht dat de eigen investeringen tot 2030 jaarlijks met € 170 miljoen zullen toenemen, tot een totaal van € 1,9 miljard. Enexis heeft een beroep gedaan op haar aandeelhouders om kapitaal ter beschikking te stellen om zo gezamenlijk, in het belang van de samenleving, de noodzakelijke verduurzaming mogelijk te kunnen maken. Aan deze oproep is gehoor gegeven. In de zomer van 2022 is bekend gemaakt, dat het stroomnetwerk verzadigd was en zijn nieuwe grote aansluitingen momenteel niet mogelijk. Enexis kijkt samen met de andere netwerkbeheerders en Tennet hoe zij op een creatieve wijze het stroomnetwerk kunnen beheren, zodat nieuwe aansluitingen mogelijk blijven.

Beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

In het voorjaar van 2024 heeft de AvA ingestemd met aanpassing van het strategisch plan (2022) in verband met de nieuwe wet collectieve warmtevoorziening (zie ook hiervoor onder Ontwikkelingen en onzekerheden). Enexis treft op basis daarvan voorbereidingen voor een actieve rol bij de ontwikkeling van initiatieven in haar verzorgingsgebied.

In het strategisch plan is verder gekozen voor focus op kerntaken met drie hoofddoelen:

1. Wij sturen op maatschappelijk optimale energiekeuzes.
Mede richting geven aan maatschappelijk optimale keuzes voor een duurzaam, betrouwbaar en betaalbaar energiesysteem van de toekomst en een haalbare weg daarnaartoe.
2. Wij bieden iedereen altijd toegang tot energie.
Voor iedereen een toegankelijke, veilige energie-infrastructuur met behoud van een hoge leveringszekerheid en tegen de laagst mogelijk kosten.
3. Klanten weten wat ze aan ons hebben.
Transparante, betrouwbare en efficiënte dienstverlening aan klanten en marktpartijen.

Deze missie komt voort uit maatschappelijke ontwikkelingen die een materiële impact op Enexis hebben: klimaatverandering & energietransitie; participatie en vertrouwen in instituties (burgers willen meer invloed op hun directe leefomgeving); digitale transformaties

Deelnemende partijen

Landgraaf is samen met 87 andere gemeenten en 4 provincies aandeelhouder van Enexis.

Financieel

Het te verwachten en te ontvangen dividend wordt afgerond geraamd op € 147,5 duizend.

(Financiële) Risico's

De missie en opgave hebben grote gevolgen voor de financiële positie van Enexis. Verkenningen van netbeheer NL en de individuele netbeheerders geven aan dat de energietransitie een enorme investeringsopgave en daaruit voortvloeiende kapitaalbehoefte tot gevolg heeft. Uitgangspunt is dat Enexis financieel solide blijft, geen financiële risico's neemt en tenminste een A credit-rating behoudt.

Eind 2022 hebben de 3 regionale netbeheerders (Enexis, Alliander en Stedin) en hun aandeelhouders een onderhandelaarsakkoord bereikt met het Rijk over de voorwaarden en het proces voor een toekomstige participatie door het Rijk als de kapitaalbehoefte de mogelijkheden van het bedrijf en de huidige aandeelhouders overstijgt. De AVA (Algemene Aandeelhouders Vergadering) heeft in april 2023 ingestemd met het akkoord. De AVA heeft besloten om huidige dividendbeleid te handhaven om jaarlijks maximaal 50% van de nettowinst uit gewone bedrijfsvoering uit te keren als dividend aan de aandeelhouders onder de voorwaarde dat deze uitkering er niet toe leidt dat Enexis binnen vijf jaar haar A-rating profiel kan verliezen. Er is sprake van een solide financiële positie.

4. IBA Parkstad B.V. – Heerlen

Besluit tot deelneming	Instemming met deelname door Raad op 28 oktober 2013 Besluit tot oprichting door college van B&W op 18 februari 2014.
Juridische rechtsvorm	Privaatrechtelijk, besloten vennootschap
Programma	8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing (VHROSV)
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordiger in AVA: wethouder B. Smeets
Ambtelijke contractmanagers	Beleidsinhoudelijk: F. Geurts (Ruimtelijke Ontwikkeling en Grondzaken) Financieel: Afdeling Planning en Control
Toezichtsvorm	Algemeen

Openbaar belang dat wordt behartigd

De Internationale Bau Ausstellung (IBA), 100 jaar geleden begonnen als een bouwtentoonstelling is inmiddels uitgegroeid tot een creatieve aanpak met een bewezen economische, sociale en culturele impuls voor het gebied waarin deze plaatsvindt. Met de IBA willen de Parkstadgemeenten de transformatiekracht van de regio inzetten om de economische structuur van de regio te versterken. Belangrijk is dat Parkstad een attractieve regio blijft, dynamisch en met veel veerkracht.

Gemeentelijke visie op de verbonden partij

De resultaten van de IBA Parkstad liggen in de realisatie van IBA-projecten zoals deze zijn ingediend met een uiteindelijk totaalvolume van minimaal drie keer de inleg van publiek en private aandeelhouders. De projecten dragen bij aan het realiseren van de Regionale Transformatieopgave.

Beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

Medio 2021 is de IBA Parkstad formeel beëindigd. Diverse projecten zijn echter nog in uitvoering en om die reden wordt er een beperkte organisatie in stand gehouden.

Financieel

Wij verwachten geen dividend te ontvangen van deze vennootschap.

(Financiële) Risico's

Geen bijzonderheden.

5. Reinigingsdienst Rd4 N.V. – Heerlen

Besluit tot deelneming	De raad van de gemeente Landgraaf heeft oktober 1997 besloten om deel te nemen in de zowel de gemeenschappelijke regeling Rd4 alsook de N.V. Reinigingsdiensten Rd4.
Juridische rechtsvorm	De N.V. Rd4 komt voort uit de gemeenschappelijke regeling Rd4 die de verantwoordelijkheid van een aantal gemeenten uitvoert voor het huishoudelijk afval. De activiteiten voor het bedrijfsafval zijn geen overheidstaak, vandaar dat deze in de N.V. zijn ondergebracht.
Programma	De doelstellingen van N.V. Rd4 hebben geen directe relatie met een programma. Wel indirect in relatie tot programma 7 Volksgezondheid en milieu waaronder het afvalbeleid ressorteert. De baten uit het dividend worden onder de algemene baten en lasten van programma 0 Bestuur en ondersteuning verantwoord.
Bestuurlijk belang	Burgemeester R. de Boer vertegenwoordigt de gemeente Landgraaf op de aandeelhoudersvergaderingen
Ambtelijke contractmanagers	Beleidsinhoudelijk: R. Huntjens (Planning en Control) Financieel: R. Huntjens (Planning en Control)
Toezichtsvorm	Algemeen

Openbaar belang dat wordt behartigd

De NV Reinigingsdiensten Rd4 heeft tot doel het tot stand brengen van een doelmatige inzameling en vooral verwerking van bedrijfsafvalstoffen en het adviseren op het gebied van milieubeleid. Een en ander gebeurt met inachtneming van het provinciale milieubeleidsplan en het door de overheid gevoerde afvalstoffenbeleid.

Actieve informatieplicht

NV Reinigingsdienst Rd4 stelt jaarlijks een jaarrekening/jaarverslag op en legt dit in de algemene aandeelhoudersvergadering voor aan de aandeelhouders ter vaststelling.

Gemeentelijke visie op de verbonden partij

De NV Rd4 komt voort uit de gemeenschappelijke regeling Rd4. De middelen die nodig zijn om het huishoudelijk afval op te halen en te verwerken kunnen eveneens worden ingezet in het kader van bedrijfsafval. Die activiteiten dienen echter wel fiscaal gescheiden te worden uitgevoerd. Het bedrijf is grotendeels afhankelijk van ontwikkelingen op de afvalmarkt en de economie.

Ontwikkelingen

De markt waarin NV Rd4 opereert blijft onzeker. De overcapaciteit bij verbrandingsovens is opgevuld met het verbranden van buitenlands afval. Als nadeel heeft dit hogere verbrandingstarieven op de spotmarkt. Het blijft lastig om te voorspellen wat dit op de langere termijn voor de NV gaat betekenen. De evenementen zijn weer terug van weggeweest maar nog niet op het oude niveau. Gezien de sterk gestegen prijzen en de steeds strengere regels vanuit de overheid is het de vraag of dit ooit nog zal gebeuren. De circulaire gedachte gaat steeds meer leven bij bedrijven. Dit betekent een verschuiving van restafvalinzameling naar grondstoffen. Onze portfolio zal we hierop blijvend worden aangepast. Een voorbeeld is de inzameling van glas en plastic- en drankverpakkingen bij bedrijven in opdracht van Nedvang. Vanuit de industrie is er steeds meer interesse in grondstoffen en afval als energiedrager of

grondstof. Het mondiale "gevecht" om grondstoffen is dan ook echt van start gegaan. De afvalverbranders klagen dat het te verbranden afval afneemt. En zij moeite hebben om aan hun warmte verplichtingen te voldoen. Voor de toekomst zal dit een sanering van verbrandingscapaciteit betekenen.

Green Deal

De Europese commissie heeft met de green deal een basis gelegd voor een volledige circulaire economie in 2050. Dit lijkt ver weg maar er moeten door alle partijen grote inspanningen verricht worden. Circulair betekent het sluiten van ketens en een samenwerking tussen alle partijen in die keten. De uitdaging is dan ook om als bedrijf niet voor individueel gewin te gaan maar voor langdurige samenwerkingen. De uitgebreide producentenverantwoordelijkheden voor verschillende producten en grondstoffen zullen hier aan bijdragen. Maar dan kan het niet zo zijn dat degene die betaald ook alleen bepaald. Daarnaast is "virgin" materiaal nog steeds goedkoper dan gerecycled materiaal. De verwachting is dat de overheid wetgeving gaat instellen om het gebruik van gerecycled materiaal te bevorderen.

Consolidatie recyclingmarkt

De grote Europese bedrijven blijven door overnames groeien en dicteren de recyclingmarkt. Wat dit op de langere termijn gaat betekenen voor de marktwerking is nog lastig te voorspellen. Daarnaast ziet Rd4 dat grote ketens zoals Ikea en Lidl zelf producten gaan inzamelen of innemen en een positie op de grondstoffenmarkt verwerven. Een duurzaam imago wordt voor bedrijven steeds belangrijker. Hier liggen voor Rd4 kansen. We zien in de afgelopen periode een groot aantal nieuwe verwerkingstechnieken op de markt komen. Zo zijn er op Chemelot een aantal nieuwe initiatieven gestart en doet het Chill-lab onderzoek naar de verwerking van kunststof afval. Chemelot heeft plannen om de site te verduurzamen en om uiteindelijk geen fossiele grondstoffen meer te willen inzetten voor hun processen. Er zijn plannen om samen met RWE een fabriek te bouwen waarbij restafval wordt omgezet in ethanol.

Beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

De verdere doorontwikkeling van de op- en overslaglocatie biedt in de komende jaren betere afzetcondities en dus een concurrentievoordeel. Ook wordt de NV Rd4 steeds minder afhankelijk van lokale verwerkers. Ze blijven natuurlijk actief de lokale markt benaderen en koesteren daarmee de belangrijkste klanten en relaties, ze pakken kansen die zich aandienen en blijven consequent vasthouden aan de strategie van service, herkenbare kwaliteit en een evenwichtig tarievenbeleid; kortom Rd4: altijd betrokken, deskundig en dichtbij.

Financieel

Het te verwachten en te ontvangen dividend wordt afgerond geraamd op € 55,2 duizend.

(Financiële) Risico's

Geen bijzonderheden.

6. Special Purpose Vehicles – 's-Hertogenbosch

Besluit tot deelneming	In mei 2009 heeft het college als voortvloeisel van de verkoop van Essent PLB (productie leveringsbedrijf) besloten tot deelname in deze tijdelijke constructies. Het betreft diverse SPV's (Special Purpose Vehicles) die in 2009 zijn opgericht i.r.t. de verkoop van Essent PLB en met name juridisch van aard zijn. Vestigingsplaats is niet relevant.
Juridische rechtsvorm	Het betreffen twee afzonderlijke BV's – CSV Amsterdam B.V., – Publiek Belang Electriciteitsproductie BV
Programma	0. Bestuur en ondersteuning
Bestuurlijk belang	Burgemeester R. de Boer vertegenwoordigt de gemeente Landgraaf op de aandeelhoudersvergaderingen
Ambtelijke contractmanagers	Beleidsinhoudelijk: R. Huntjens (Planning en Control) Financieel: R. Huntjens (Planning en Control)
Toezichtsvorm	Via een gecombineerde aandeelhoudersvergadering zal algemeen toezicht worden uitgeoefend.

Openbaar belang dat wordt behartigd

De onder deze SPV's vallende BV's hebben een tijdelijk karakter en diverse doelstellingen. Indirect behartigen deze doelstellingen het openbaar belang. Het verschilt echter per B.V. als volgt:

CSV Amsterdam BV

Op 9 mei 2014 is de naam Claim Staat Vennootschap BV gewijzigd in CSV Amsterdam BV met de volgende doelstellingen:

- namens de verkopende aandeelhouders van Essent een eventuele schadeclaimprocedure voeren tegen de Staat;
- namens de verkopende aandeelhouders van Essent eventuele schadeclaimprocedures voeren tegen Waterland Equity inzake de verkoop van Attero;
- geven van instructies aan de escrow-agent m.b.t. het beheer van het bedrag dat op de escrowrekening is gestort n.a.v. de verkoop van Attero.

Publiek Belang Electriciteitsproductie (PBE) B.V.

De doorlevering van PBE aan RWE als onderdeel van de verkoop Essent heeft pas in 2011 plaatsgevonden. PBE heeft nog tot doel om de verkoop af te wikkelen (Escrow beheer) en de verplichtingen in het kader van het Convenant borging publiek belang kerncentrale Borssele.

Actieve informatieplicht

De belangen van de aandeelhouders worden behartigd door de aandeelhouderscommissie (AHC). De raad van bestuur zal desgevraagd tijdig alle inlichtingen en gegevens verstrekken die deze voor de vervulling van haar taak redelijkerwijs nodig heeft. Jaarlijks wordt een jaarrekening/jaarverslag opgesteld en voorgelegd aan de aandeelhouders(commissie).

Gemeentelijke visie op verbonden partij

De betreffende B.V.'s hebben tot doel het afhandelen van een specifiek onderdeel van het verkoopproces Essent. Een gemeentelijke visie is hierop niet van toepassing.

Deelnemende partijen

40 (Limburgse) gemeenten en provincies, waaronder de provincie Limburg.

Beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

Naar verwachting zullen met betrekking tot de SPV's gecombineerde aandeelhoudersvergaderingen worden gehouden, waarin over voortgang van het proces zal worden gerapporteerd.

Zodra de verplichtingen zijn afgehandeld volgt direct liquidatie van de SPV's. De liquidatie van het PBE was bij het opmaken van de begroting nog niet afgewikkeld.

CSV Amsterdam BV

CSV zal voorlopig nog voortbestaan om op eigen kosten en risico namens Deponie Zuid B.V. (vennootschap onder Attero Holding B.V.), in overleg met de Aandeelhouderscommissie, de gerechtelijke procedure voeren tegen de Belastingdienst ten aanzien van de naheffingsaanslag afvalstoffenbelasting. In februari 2024 heeft CSV de motivering beroepschrift tegen de naheffingsaanslag afvalstoffenbelasting bij de Rechtbank ingediend. De inhoudelijke zitting bij de Rechtbank stond gepland op 3 september 2024. Afhankelijk van de uitspraak van de Rechtbank (verwachting eind 2024) zal, in overleg met de Aandeelhouderscommissie van CSV, de procedure al dan niet worden voortgezet. In de begroting voor het jaar 2025 is in bovenstaand overzicht rekening gehouden dat de vennootschap zal worden beëindigd.

Na afwikkeling van deze gerechtelijke procedure of eventuele voortijdige beëindiging van deze procedure (bijvoorbeeld door een mogelijk compromis tussen de Belastingdienst en CSV of een besluit van de Aandeelhouderscommissie de procedure niet verder voort te zetten) zal CSV kunnen worden opgeheven en de resterende liquide middelen kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.

Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.

Het bestuur van de vennootschap heeft met het Ministerie van Klimaat en Energie, ZEH Energy BV en Energy Resources Holding BV in februari 2024 overeenstemming bereikt over de terugtrekking van PBE als contractpartij uit het Convenant Borging Publiek Belang Kerncentrale Borssele uit 2009. Daarmee resteren er geen openstaande contractuele verplichting meer en kan PBE als vennootschap worden ontbonden. Het bestuur van de vennootschap treft op moment van het schrijven van dit memo voorbereidingen voor het definitief opheffen van de vennootschap en om de resterende liquide middelen na de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 26 september 2024 uit te keren aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.

Op 25 april 2024 hebben de aandeelhouders in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders ingestemd met een aanvullende kapitaalstorting van € 400.000 voor CSV Amsterdam BV (identieke aandeelhouders). Deze kapitaalstorting zal worden verrekend met de financiële vereffening bij de opheffing van Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV. In bovengenoemde cijfers is deze verrekening meegenomen. Naar verwachting zal de vennootschap dan eind 2024 technisch zijn opgeheven. Bij het opmaken van de begroting 2025 was dit nog niet het geval.

Financieel

Wij verwachten geen dividend te ontvangen van deze vennootschappen.

(Financiële) Risico's

CSV Amsterdam BV

Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het gestort aandelenkapitaal en het resterend werkkapitaal van deze vennootschap.

Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.

Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het gestort aandelenkapitaal en het resterend werkkapitaal van deze vennootschap.

7. Waterleiding Maatschappij Limburg N.V. (WML) – Maastricht

Besluit tot deelneming	–
Juridische rechtsvorm	WML is een N.V. waarbij het volledige aandelenkapitaal in het bezit is van de provincie Limburg en Limburgse gemeenten.
Programma	0. Bestuur en Ondersteuning
Bestuurlijk belang	Burgemeester R. de Boer vertegenwoordigt de gemeente Landgraaf op de aandeelhoudersvergaderingen
Ambtelijke contractmanagers	Beleidsinhoudelijk: R. Huntjens (Planning en Control) Financieel: R. Huntjens (Planning en Control)
Toezichtsvorm	Algemeen

Openbaar belang dat wordt behartigd

WML N.V. is verantwoordelijk voor de drinkwatervoorziening in de provincie Limburg. Een verantwoordelijkheid die zij hebben overgenomen van diverse gemeentelijke waterleidingbedrijven.

Actieve informatieplicht

Jaarlijks wordt door de onderneming een jaarrekening/jaarverslag opgesteld dat aan de aandeelhouders wordt voorgelegd.

Gemeentelijke visie op de verbonden partij

Indirect blijft de gemeente verantwoordelijk voor de kwaliteit van het drinkwater. Vanuit de doelstelling van het bedrijf wordt gestreefd naar een optimale drinkwaterkwaliteit tegen een betaalbare prijs. Om die reden wordt geen dividend uitgekeerd.

Ontwikkelingen

Het streven van WML is en blijft om voor de komende planjaren én daarna een acceptabele en consistente tariefstructuur te bewerkstelligen, gebaseerd op een gezonde financiële huishouding met beheersbare kapitaallasten. Hiertoe heeft WML de afgelopen jaren naast de reguliere inflatiecorrectie een aantal tariefwijzigingen doorgevoerd om te anticiperen op de verwachte demografische ontwikkelingen in de Provincie Limburg.

Beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

Als deelnemende gemeente zal Landgraaf erop toezien dat tariefsverhogingen voor de burgers beperkt blijven.

Deelnemende partijen

Andere deelnemende partijen zijn de provincie Limburg en 33 Limburgse gemeenten.

Financieel

Wij verwachten geen dividend te ontvangen van deze vennootschap.

(Financiële) Risico's

Geen bijzonderheden.

8. Woonwijzerwinkel Zuid-Limburg B.V. – Kerkrade

Besluit tot deelneming	De raad van de gemeente Landgraaf heeft op 19 februari 2020 besloten tot deelname in de Woonwijzerwinkel BV
Juridische rechtsvorm	Besloten vennootschap, aandeelhouders zijn de Parkstad Gemeenten
Programma	7. Volksgezondheid en Milieu
Bestuurlijk belang	Wethouder F. Janssen vertegenwoordigt de gemeente Landgraaf op de aandeelhoudersvergaderingen
Ambtelijke contractmanagers	Beleidsinhoudelijk: R. Bouwers (Ruimtelijk Ontwikkeling en Grondzaken) Financieel: R. Huntjens (Planning en Control)
Toezichtsvorm	Algemeen

Openbaar belang dat wordt behartigd

De Woonwijzerwinkel BV (WWW) heeft als doel om zoveel mogelijk particuliere woningeigenaren in Parkstad te helpen hun woning te verduurzamen door het aanbieden van adviezen, ontzorging zoals het aanvragen van offertes en het opstellen van energieprestatierapporten.

Actieve informatieplicht

Met ingang van 2025 zijn de sturings- en beheersingsdocumenten die periodiek worden voorgelegd aan de gemeente:

1. Begroting.
2. Tussentijdse rapportages – indien noodzakelijk.
3. Jaarrekening en jaarverslag.

Jaarlijks wordt door de BV een jaarrekening/jaarverslag opgesteld dat via de Algemene Vergadering van Aandeelhouders aan de aandeelhouders ter vaststelling wordt voorgelegd.

Gemeentelijke visie op de verbonden partij

Uitgaande van een gemiddelde investering gericht op isolatie van de woning en een conversie bij 15.000 woningen, draagt Woonwijzerwinkel substantieel bij aan de PALET-doelstellingen: energiebesparing en duurzame energieopwekking.

Ontwikkelingen

Het Rijk stelt steeds meer duurzaamheidseisen aan woningen. Grootschalige plannen zijn daarom nodig om straten en wijken in onze gemeenten aan te pakken. Dit vergt naast beleid ook operationele coördinatie en een uitvoeringsorganisatie. Het voorstel is om operationele taken bij de WoonWijzerWinkel te beleggen. Om energiebesparing te realiseren dienen de activiteiten van de WoonWijzerWinkel te worden uitgebreid met als doelen: de woningen in alle gemeenten in de regio Parkstad zo goed mogelijk te isoleren, energiearmoede actief tegen te gaan, maatschappelijk vastgoed te verduurzamen, bedrijven te helpen om te verduurzamen en om communicatie naar burgers toe te intensiveren (energietransitie is ook

een sociale transitie). Meer aandacht moet uitgaan naar gerichte communicatie en aanbiedingen voor verschillende doelgroepen in de maatschappij. Dit vergt specifieke kennis en expertise.

- **Energiearmoede:** Het bestrijden van energiearmoede vergt meer dan pleisters plakken op de korte termijn. Een aanpak voor de middellange termijn is daarom noodzakelijk.
- **Verduurzamen maatschappelijk en gemeentelijk vastgoed:** Afgelopen jaren is geen eenduidig beleid geformuleerd om op dit terrein een verduurzamingsslag te maken. Wel is onderzoek verricht naar het verduurzamen van gemeentelijke gebouwen en scholen. Een gebrek aan capaciteit heeft ertoe geleid dat geen vervolg aan dit onderzoek is gegeven, terwijl zowel op ecologisch als maatschappelijk vlak veel winst valt te halen op dit terrein.
- **Verduurzamen bedrijven:** Vanuit de Bestuurscommissie Economie & Toerisme is verzocht om, in samenwerking met de Bestuurscommissie Duurzaamheid, te verkennen of en hoe bedrijven ondersteund kunnen worden bij het verduurzamen van hun bedrijfsvoering. Waar gemeenten inwoners op meerdere manieren hebben ondersteund bij het verduurzamen van hun woning, is met het oog op torenhoge energieprijzen ook de behoefte ontstaan om bedrijven de helpende hand te bieden. Vanuit beide programma's is geconcludeerd dat de WoonWijzerWinkel bij uitstek geschikt zou zijn om als energieloket het MKB te ondersteunen op het gebied van verduurzaming.
- **Versterking van het Energieloket:** Uitbreiding van het takenpakket van de WoonWijzerWinkel zal voor meer drukte in de winkel zorgen en meer diverse specialistische kennis vergen.
- **Communicatie:** Het creëren van maatschappelijk draagvlak en het activeren en meekrijgen van inwoners is randvoorwaardelijk voor het doen laten slagen van de energietransitie.

Het voorstel is om 13 fte in te zetten voor de uitbreiding van de activiteiten bij de woonwijzerwinkel. De woonwijzerwinkel wordt verzocht jaarlijks een plan in te dienen, waarin de concrete maatregelen en doelen per gemeente in staan opgenomen. Dit jaarlijkse plan wordt in de bestuurscommissie duurzaamheid voorgelegd en goedgekeurd, alvorens de concrete plannen worden uitgevoerd. Ook hiervoor geldt dat controle- en sturingselementen meegenomen dienen te worden bij het maken van de concrete afspraken. Het is nu wel tijd om door te pakken.

Kanttekeningen en risico's

Tot nu is er duidelijkheid over de te verstrekken landelijke financiële vergoedingen tot 2030. Mocht dit onverhoopt tot wijzigingen (lagere vergoedingen) leiden, zal de financiële situatie opnieuw bekeken dienen te worden. Indien vanaf 2030 geen compensatie vanuit het rijk zal plaatsvinden, zal afscheid moeten worden genomen van een aantal medewerkers die zijn geworven voor het project duurzaamheid Parkstad. Hieraan zijn mogelijk kosten verbonden (transitievergoeding). Vooralsnog gaan wij ervan uit dat ook na 2030 middelen beschikbaar blijven gelet op de enorme opgave en ambities op dit terrein. Gelet hierop achten wij de inzetbaarheid van duurzaam personeel een beperkt en aanvaardbaar risico.

Staatssteun

Er wordt door de gemeenten aan de WWW en op te richten het energiebedrijf opdracht verleend om extra taken te verrichten in het kader van het Klimaatakkoord en daartoe personeel aan te nemen. Omdat de WWW (en energiebedrijf) volledig in handen is (100% toezicht) van de gemeenten, kan deze opdracht worden aangemerkt als zogenaamde quasi-inbesteding en is de Aanbestedingswet niet van toepassing. Voorwaarde is wel dat meer dan 80% van de activiteiten van de WWW en het energiebedrijf de uitvoering

van taken behelst die zijn opgedragen door de gemeenten. Er zal een afdwingbare overeenkomst aangegaan worden met het energiebedrijf en de WWW.

Commissiestructuur

Met ingang van 2025 zal de vennootschap worden aangestuurd middels een commissiestructuur. De beleidsmatige adviezen vinden plaats via een commissie waarin de portefeuillehouder duurzaamheid de gemeente zal vertegenwoordigen. De portefeuillehouder financiën zal de gemeente vertegenwoordigen, bij de onderwerpen waar de financiële beslissingen van toepassing zijn (begroting, tussentijdse financiële rapportages en vaststellen jaarrekening).

Deelnemende partijen

Deelnemende partijen zijn de gemeenten Beekdaelen, Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf, Simpelveld en Voerendaal.

Financieel

Wij verwachten geen vooralsnog geen dividend te ontvangen van deze vennootschap. Behaalde winsten worden de komende jaren benut om een weerstandvermogen op te bouwen, zodat bij verliezen niet gelijk een beroep hoeft te worden gedaan op de deelnemende aandeelhouders (gemeenten).

(Financiële) Risico's

Geen bijzonderheden.

9. Sportbedrijf Landgraaf B.V. – Landgraaf

Besluit tot deelneming	De raad van de gemeente Landgraaf heeft op 7 mei 2020 besloten tot oprichting van een BV Sportbedrijf Landgraaf
Juridische rechtsvorm	Besloten vennootschap, aandeelhouder is de Gemeente Landgraaf
Programma	5. Sport, cultuur en recreatie
Bestuurlijk belang	Wethouder C. Wilbach vertegenwoordigt de gemeente Landgraaf op de aandeelhoudersvergaderingen
Ambtelijke contractmanagers	Beleidsinhoudelijk: T. Martinussen (Maatschappelijke Ontwikkeling) Financieel: R. Huntjens (Planning en Control)
Toezichtsvorm	Algemeen

Openbaar belang dat wordt behartigd

Het Sportbedrijf Landgraaf BV is opgericht ten behoeve van in eerste aanleg de exploitatie, het beheer en het onderhoud van doelgroepen bad In de Bende.

Actieve informatieplicht

Met ingang van 2025 zijn de sturings- en beheersingsdocumenten die periodiek worden voorgelegd aan de gemeente:

1. Begroting.
2. Tussentijdse rapportages – indien noodzakelijk.
3. Jaarrekening en jaarverslag.

Jaarlijks wordt door de B.V. een jaarrekening/jaarverslag opgesteld dat via de Algemene Vergadering van Aandeelhouders aan de aandeelhouders ter vaststelling wordt voorgelegd.

Gemeentelijke visie op de verbonden partij

De gemeente treedt richting de B.V. op als aandeelhouder en opdrachtgever. Als aandeelhouder oefent de gemeente blijvend invloed uit op de wijze waarop de B.V. haar taak vervult met het oog op het maatschappelijk belang van deze voorzieningen voor de inwoners van de gemeente. Als opdrachtgever sluit de gemeenteovereenkomsten met de BV voor de uitvoering van de taken voor onderhoud, beheer, verhuur en exploitatie van het zwembad.

Ontwikkelingen

De liquide positie en de bijdrage aan de exploitatie van het Sportbedrijf zal in het najaar van 2024 worden beoordeeld. De raad zal over de voortgang in een afzonderlijk raadsvoorstel (eind 2024) en middels raadsinformatiebrieven hierover worden geïnformeerd.

Beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

De gemeente is beleidsbepaler en bepaalt daarmee het beleid op het gebied van ontwikkeling, exploitatie, beheer en onderhoud.

Deelnemende partijen

De gemeente Landgraaf is enig aandeelhouder.

Financieel

Wij verwachten geen dividend te ontvangen van deze vennootschap.

(Financiële) Risico's

Indien het Sportbedrijf niet kan voldoen aan haar financiële verplichtingen, dan zal zij een beroep moeten doen op haar aandeelhouders om aanvullend kapitaal of beheersvergoedingen te verstrekken. Aangezien de gemeente enig aandeelhouder is, zal dit men op de gemeente Landgraaf moeten terugvallen.

7. Onderzoeken 213A

Op grond van de gemeentewet (art. 213A) is de gemeente verplicht om periodiek onderzoek te verrichten naar de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het door het College gevoerde bestuur.

Wij stellen voor de volgende onderzoeken uit te laten voeren in het kader van 213A onderzoek:

1. Nota reserves en voorzieningen
2. Analyse jaarrekening
3. Nota onrechtmatig grondgebruik in Landgraaf

8. Lijst van te besteden SPUKS in 2025

(cijfers x € 1000)

Taakv	Progr.	Onderwerp	Omschrijving	2025	2026 (beschikt)	Toelichting
120	1	Veiligheid	Register Externe Veiligheidsrisico's	10.000	n.n.b.	Gemeenten krijgen een financiële bijdrage van €10.000. Dit bedrag kan de gemeente gebruiken voor: https://www.registerexterneveiligheid.nl/nieuws/financiele-ondersteuning-voor-omgevingsdiensten-en-gemeenten A. Het beheren van gegevens over kwetsbare gebouwen en locaties binnen de elgen gemeente; B. Het controleren van de juistheid van deze gegevens.
210	2	Verkeer en vervoer	Stim. Verk. Veiligh. Maatr	118	0	De regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen maakt onderdeel uit van de investeringsimpuls verkeersveiligheid om fietspaden en wegen verkeersveilig te maken.
430	4	Onderwijsbeleid en Ilzkn	OAB	1.100	1.100	Jaarlijkse bijdrage SPUK is ongeveer 1,1 miljoen (bedrag voor 2025 nog niet bekend). In 2024 vinden nog diverse uitgaven plaats m.b.t. het bedrag dat tot nu toe is opgebouwd. In 2026 gaat deze SPUK mogelijk 10% gekort worden en overgeheveld worden naar het gemeentefonds. We mogen het restant 2024 overhevelen naar 2025. Hier zitten al lopende aanspraken op m.b.t. VVE (kinderopvang) en GBT (basisonderwijs). Er mag vanuit 2025 maar maximaal €500 duizend overgeheveld worden naar 2026 als we dat dan nog beschikbaar hebben. De kosten voor de GBT-scholen zijn enorm gestegen, dus de verwachting is dat de nog openstaande bedragen volledig worden benut en er dan niets meer overgeheveld kan worden.
430	4	Onderwijsbeleid en Ilzkn	C19 Nat. Prog. Onderwijs	217	0	Wat resterend is om over te hevelen is nu nog niet bekend. SPUK loopt op 31 juli 2025 af en wordt niet opnieuw uitgekeerd of verlengd. Hij komt daarmee te vervallen. Zie ook: https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2022-27531.html .
520	5	Sportaccomodaties	Sport	n.n.b.	n.n.b.	Toekenning op basis van de gerealiseerde bestedingen van de laatste 3 verantwoordingen, in verhouding tot het beschikbare budget.
560	5	Media	Informatiepunten Digitale Overheid	38	38	De Minister verstrekt jaarlijks aan gemeenten een specifieke uitkering ter bekostiging van de realisatie of de Instandhouding van de Informatiepunten Digitale Overheid.
610	6	Samenkracht en burgerparticipatie	Opvang ontheemden Oekraïners	n.n.b.	n.n.b.	Toekenning geschiedt op basis van jaarlijkse aanvraag. Het overschot vloeit terug naar de algemene reserve. We hebben een overschot uit de afgelopen jaren m.b.t. vergoeding voor aantal opgevangen Oekraïners. Hiervoor wordt nog een raadsvoorstel opgesteld.
610	6	Samenkracht en burgerparticipatie	Progr. Kst. Inburgering	335	n.n.b.	Voor 2025 is er nog geen voorlopige beschikking. Het bedrag 2025 is gebaseerd op het definitief vastgesteld budget 2023.
610	6	Samenkracht en burgerparticipatie	Onderwijsroute inburgering	33	33	Jaarlijks vindt SISA controle plaats en tot nu toe bedrag steeds worden terugbetaald omdat er geen onderwijsaanbod beschikbaar is.
630	6	Inkomensregelingen	Gebundelde uitkering (BUIG)	15.819	15.819	Definitieve uitkering is afhankelijk van de definitieve omvang van het macro-budget en de impact van de inzet van loonkostensubsidie. Er is sprake van een tekort. Zodra we (een dezer dagen) de definitieve vaststelling 2024 ontvangen, kan er een berekening worden gemaakt van de hoogte van het tekort en is mogelijk een aanvraag voor een Vangnet-uitkering aan de orde.
710	7	Volksgezondheid	GALA	881	640	Is beschikt t/m 2026, bedrag is nog zonder Indexering
740	7	Milieubeheer	Nationaal isolatieprogramma	1.580	n.n.b.	De 'Lokale Aanpak Isolatie', LAI wordt gefinancierd door het Nationaal Isolatie Programma (NIP) via de Specifieke Uitkering Lokale Aanpak Isolatie (SpUk LAI). Landgraaf moet hiermee koopwoningen met slechte energie labels (D, E, F, G) en een WOZ-waarde onder €247.000 verduurzamen. Hiervoor is het Isolatieproject Parkstad ontwikkeld.
740	7	Milieubeheer	Uitvoering klimaatakkoord	1.016	n.n.b.	Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat heeft uitvoeringsmiddelen gereserveerd voor 2023, 2024 en 2025, uitgekeerd als brede doeluitkering. Deze middelen zijn bedoeld voor het versterken van de ambtelijke capaciteit en materiële kosten.
740	7	Milieubeheer	Energie armoede	452	n.n.b.	De gemeente heeft SpUk-middelen ontvangen om energiearmoede te bestrijden. Het restant van dit budget is gebundeld in de LAI / Isolatieproject Parkstad, waardoor binnen het project hogere subsidies mogelijk zijn voor de doelgroep energiearmoede met een koopwoning.
740	7	Milieubeheer	Uitv. Geluids. Rest. Woningen	223	n.n.b.	

9. Lijst van afkortingen

AFKORTING	VERKLARING
Ab	Algemeen Bestuur
ADV	Anti-Discrimatievoorziening
AFBK	Algemene en financiële beleidskaders
AHC	Aandeelhouderscommissie
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
ARU	Accres Relevante Rijksuitgaven
AvA	Algemene vergadering van aandeelhouders
AVG	Algemene verordening gegevensbescherming
B1	Project Burgers op 1
BAG	Basisregistratie Adressen en Gebouwen
BAP	Beleidsalternatievenplan
BBP	Bruto Binnenlands Product
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BBZ	Besluit Bijstandverlening zelfstandigen
BCZ	Afdeling Bestuurlijke en Concern Zaken
Bibob	Wet Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur
BIO	Baseline informatiebeveiliging overheid
BGE	Basiskaart Geluid Emissie
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOA	Buitengewoon Opsporingsambtenaar
BOP	Buurtontmoetingsplek
BOR	Afdeling Beheer Openbare Ruimte
BRC	Brede Regeling Combinatiefuncties
BsGW	Belastingssamenwerking Gemeenten en Waterschappen
BUIG	Bundeling van Uitkeringen Inkomensvoorziening aan gemeenten
BV	Besloten vennootschap
BW	Burgerlijk Wetboek
CAO	Collectieve Arbeids Overeenkomst
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CE	Conventionele explosieven
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheid
CROW	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeertechniek
CSV	Claim Staat Vennootschap Amsterdam BV
DB	Dagelijks Bestuur
DHZ	Deltaplan Hoge Zandgronden
DIFTAR	Gedifferentieerde tarieven
DMOP	Duurzaam meerjaren onderhoudsplannen
DMS	Documentmanagementsysteem
DPIA	Data Protection Impact Assessment

DPMS	Data Protection Management Systeem
DPRA	Delta Plan Ruimtelijke Adaptatie
DSO	Digitaal Stelsel Omgevings Wet
DU	Decentrale Uitkeringen
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
DVO	Diensverleningsovereenkomst
ECB	Europese Centrale Bank
EMU	Economische en Monetaire Unie
ENSIA	Eenduidig Normatief Single Information Audit
ESZL	Economische Samenwerking Zuid-Limburg
Etil	Eigennaam van onderzoeksbureau
FB	Afdeling Facilitair Bedrijf
FG	Functionaris voor Gegevensbescherming
FIDO	Wet Financiering Decentrale Overheden
FLO	Functioneel Leeftijdsonslag
FTE	Fulltime-equivalent
GALA	Gezond en Actief Leven Akkoord
GBO	Gebruiksoppervlakte
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GGU	Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg
GHOR	Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio
GIDS	Gezond In De Stad
GIPS	Stichting Gehandicapten Informatie Project
GPK	Gehandicapten parkeerkaart
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GREX	Grondexploitatie
GRP	Gemeenschappelijk riolerings plan
GTK	Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader
GVVP	Gemeentelijk Verkeers- en Vervoer Plan
HALT	Het Alternatief
HCL	Historisch Centrum Limburg
HR21	Funciewaarderingssysteem voor gemeenten
HUP	Hondenuitlaatplaats
IBA	Internationale Bau Ausstellung
IDO	Informatiepunt Digitale Overheid
IHP	Integraal Huisvesting Plan
IOAW	Inkomensvoorziening Oudere en Gedeeltelijk Arbeidsongeschikte Werkloze Werknemers
IOAZ	Inkomensvoorziening Oudere en Gedeeltelijk Arbeidsongeschikte Gewezen Zelfstandigen
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change
Iroko	Eigennaam organisatie
ISD BOL	Intergemeentelijke sociale dienst Brunssum-Landgraaf

ISW	Integraal Stedelijk Waterprogramma
IVN	Instituut Voor Natuureducatie
IWP	Integraal Water Plan
JENS	Jong En Sterk
JGZ	Jeugd Gezondheidszorg
JOGG	Jongeren Op Gezond Gewicht
JOP	Jeugd ontmoetingsplek
KBL	Krediet Bank Limburg
KCC	Afdeling Klant Contact Centrum
KIDO	Kwaliteitssysteem Informatiebeheer Decentrale Overheden
KIR	Kinderrechter
KDP	Kostendekkingsplan
KOTA	KinderOpvang Toeslag Affaire
Kpi	Kritieke prestatie-indicator
LEA	Lokale Educatieve Agenda
LHB	Limburgse Herstructureringsmaatschappij voor Bedrijventerreinen
LIA	Lokale Inclusie Agenda
LIAS	Eigennaam voor producten van de firma Inergy
LIOF	Limburgs Investerings- en OntwikkelingsFonds
LISA	Eigennaam onderzoeksbureau
LLTB	Limburgse Land- en Tuinbouwbond
LTA	Landelijk Transitiearrangement
MCS	Management Control System
MIP	Meerjarig Investeringsplan
MBO	Middelbaar Beroeps Onderwijs
MKB	Midden- en kleinbedrijf
MMR	Samenwerking Meten, monitoren en rekenen
MO	Afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling
MOB	Mens Ontwikkel Bedrijf
MOP	Meerjarenonderhoudsplan
NAL	Nationale Agenda Laadinfrastructuur
NEIMED	Nederlands Expertise en Innovatiecentrum Maatschappelijke Effecten Demografische Krimp
NPRES	Nationaal Programma Regionale Energiestrategie
NIBM	Niet in betekende mate
NRW	Nordrhein-Westfalen
NT1	Niveau laaggeletterdheid
NvO	Norm voor Opdrachtgeverschap Jeugd
NSL	Nationaal Samenwerkingsprogramma Lucht
NV	Naamloze vennootschap
OAB	Onderwijs Achterstanden Beleid
OO	Ontploffbare Oorlogsresten
OOV	Openbare Orde en Veiligheid

OTS	Ondertoezichtstelling
OV	Openbaar vervoer
Ow	Omgevingswet
OZB	Onroerende Zaakbelasting
PALET	Parkstad Limburg Energie Transitie
PAUW	Product Algemene Uitkering voor het Web
P/I	per inwoner
PenC	Afdeling Planning & Control
PBE	Publiek Belang Electriciteitsproductie
PGB	Persoonsgebonden budget
PIT	Parkstad IT
PIJCOFAH	Personeel, informatie, juridisch, communicatie, organisatie, financiën, automatisering, huisvesting
PLB	Productie leveringsbedrijf
PLOOI	Platform Open Overheidsinformatie
PMD	Plastic Metaal Drinkenkartons
PSA	Personeel- en salarisadministratie
PSL	Parkstad Limburg
RvdK	Raad voor de Kinderbescherming
RD4	Reinigingsdienst
RES ZL	Regionale Energie Strategie Zuid Limburg
REV	Regionale Externe Veiligheidsrisico's
RIA	Raadsinformatieavond
RIEC	Regionale Informatie- en Expertise Centrum
RI&E	Risico-inventarisatie en Evaluatie
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
RKPL	Regionale Klimaatadaptiestrategie Parkstad Limburg
ROG	Afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling en Grondzaken
RVE	Register Externe Veiligheidsrisico's
RVC(i)	Ruimtevrage College (investering)
RVR	Ruimtevrage raad
RWE	Rheinisch-Westfälisches Elektrizitätswerk
RRGS	Register Risicosituaties Gevaarlijke Stoffen
RUD	Regionale Uitvoeringsdienst
SES	Sociaal Economische Structuurversterking
SBL	Stichting Bosbeheer Landgraaf
SMK	Stichting Muziekschool Kerkrade
SOR	Samenhangende objecten registratie
SPUK	Specifieke Uitkering
SPV	Special Purpose Vehicle
SUMP	Sustainable Urban Mobility Plan
SVBBL	Simpelveld, Voerendaal, Beekdaelen, Brunssum, Landgraaf
SVREZL	Structuurvisie Ruimtelijke Economie Zuid-Limburg

Sw	Sociale werkvoorziening
TCC	Tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten
TenH	Afdeling Toezicht & Handhaving
TMF	The Movefactory
TVW	Transitievisie en Warmte
UDC	Urban Data Center
VANG	Van Afval naar Grondstof
VAZOM	Vrije Academie Zuid Oostelijke Mijnstreek
VIA	Verbindingsknooppunt Informatie en Advies
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO	Voortgezet Onderwijs
Vpb	Vennootschapsbelasting
VRI	Verkeersregelinstallatie
VSV	Vroegtijdig Schoolverlaten
VTH	Vergunningen en Toezicht- en handhaving
VVE	Voor- en Vroegschoolse Educatie
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WAMS	Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein
WAO	Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering
WBL	Waterschapsbedrijf Limburg
WEB	Wet Educatie en Beroepsonderwijs
WGA	Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten
Wgs	Wet gemeentelijke schuldhulpverlening
WIA	Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen
Wkb	Wet Kwaliteitsborging
WML	Waterleidings Maatschappij Limburg
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WOP	Wijkontwikkelingsplan
WOO	Wet Open Overheid
WOZ	Wet Onroerende Zaken
WOZL	Werkvoorzieningsschap Oostelijk Zuid-Limburg
Wpg	Wet Politiegegevens
Wro	Wet ruimtelijke ordening
WSP	Werkgever Service Punt
WSNP	Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen
WSW	Wet Sociale Werkvoorziening /Waarborgfonds Sociale Woningbouw
WTP	Water Taken Plan
VIC	Verbijzonderde Interne Controle
ZBB	Zero Based Budgeting
Z-L	Zuid-Limburg
ZMP	Zeer Moeilijk Plaatsbaren